DE WATERGEUZEN

TOM BEVAN

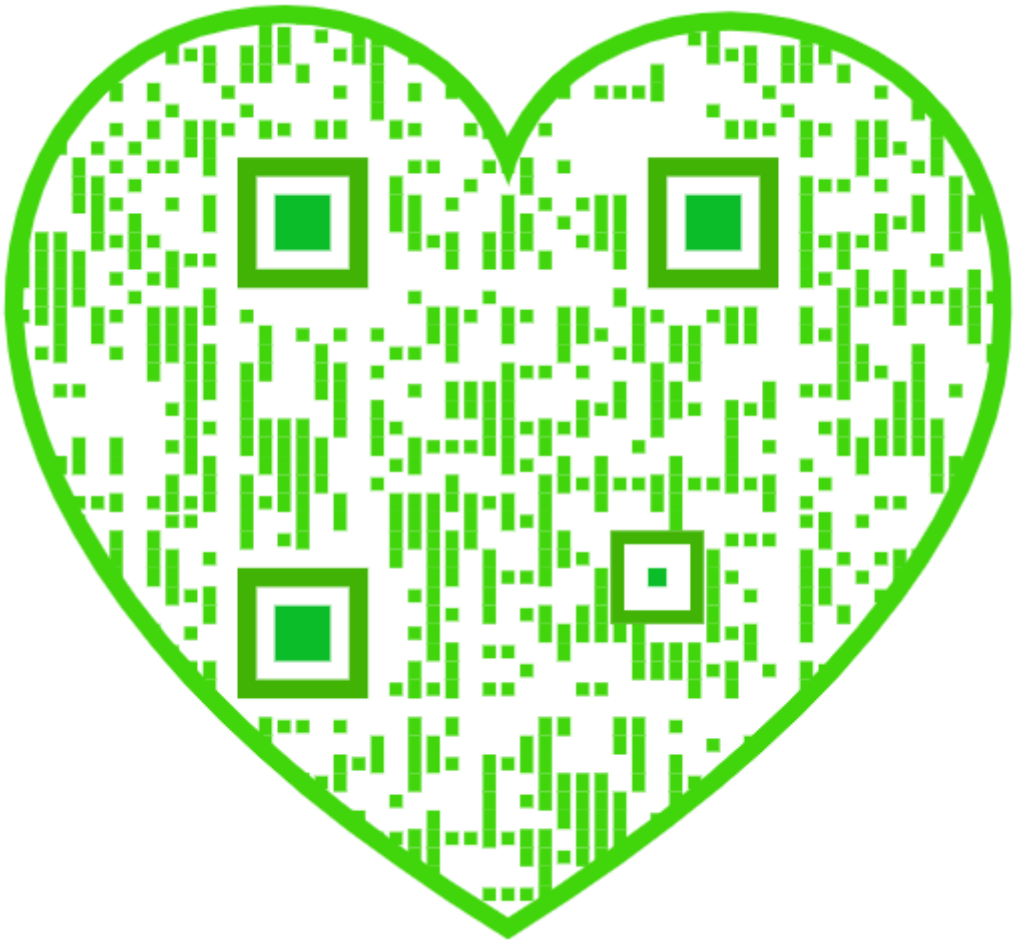

DE WATERGEUZEN

De Watergeuzen

Eene geschiedenis uit den strijd der Nederlanders tegen Spanje

Naar het Engelsch

VAN

TOM BEVAN

ZALT-BOMMEL.
H. J. VAN DE GARDE & Co.

HOOFDSTUK I.

Waarin de lezer kennis maakt met een Watergeus.

De jonge Dirk Dirkszoon zat op een met riet begroeid dijkje langs den Noordelijken mond van de Schelde en staarde droomerig op de modderbank, die voor hem lag. En aan gene zijde van die modder stroomden de troebele wateren van de rivier langzaam zeewaarts, en aan gene zijde van de rivier lag weder een modderbank, die langzaam opglooide naar de lage, sombere stranden van het eiland Zuid-Beveland. Achter hem lag de welvarende Nederlandsche stad Bergen-op-Zoom, rechts en links van hem lagen eenzame visschersdorpjes, en overal in het rond, behalve daar waar een inham van de zee was, was de horizon afgesloten door donkere massa's bosch.

Het was de twintigste October van het jaar 1572 — een jaar van ramp en kwade voorteekenen. De boosheid dier tijden scheen zwaar te wegen op Dirks jeugdigen geest; en de sombere herfstdag en de kille Noordenwind, die de strengheid van den aankomenden winter voorspelden, konden er niet toe bijbrengen

om zijne ontstemming te verminderen. Het getij was bijna de laagste eb, en het voorstrand en de rivier, waarop zich geen schip vertoonde, hadden een zeer somber voorkomen.

Dirk zat met zijn kin op zijne handen en staarde droomerig op den opdroogenden modder, ritselende geluiden van het gras achter hem troffen zijn oor niet, maar toen er plotseling een lichaam tusschen Dirk en den wind kwam, werd hij zich eensklaps bewust dat er iemand tegenwoordig was en opziende bevond hij zich vlak tegenover een grooten gebaarden vreemdeling.

„Je schijnt niet van vreugde te sterven, jonge man", zeide de nieuw aangekomene schertsend.

Dirk zag den spreker aan, nam hem goed op in al de onderdeelen van zijn voorkomen, van zijn door het weder gebruind, flink gelaat en krijgshaftig voorkomen, tot zijn ouden slappen hoed, versleten wambuis en aschgrauwe broek, en de nap en beker van den beroepsbedelaar, die van zijn schouder en gordel afhingen. Toen verwaardigde hij zich te antwoorden met een schouderophalen en een gegrom, en keerde zijn gelaat weder zeewaarts.

De vreemdeling streek langs zijn baard en glimlachte; daarna zette hij zich neder naast den weinig mededeelzamen jongen man. Ook hij staarde naar de zee en een tijd lang was het schrille gefluit van den

wind in het riet het eenige geluid, dat de droevige stilte verbrak. Dirk deed eenvoudig alsof hij de tegenwoordigheid van den bedelaar niet bemerkte; de laatste, wien dat eentonig stilzwijgen begon te vervelen, begon zachtjes in zich zelf te fluiten. De jongeling stak de ooren op bij dien toon. De bedelaar hield op met fluiten maar zong terstond met een volle, maar gedempte stem het refrein van een populair, maar oproerig en gevaarlijk lied:

„Slaet op den trommele, van dirre dom deyne;
Slaet op den trommele, van dirre dom does;
Slaet op den trommele, van dirre dom deyne,
Vive le geus! is nu de loes."

Dirks rechter voet sloeg onwillekeurig op den grond de maat bij het aantrekkelijke rhytmus van het lied. Maar hij was zich hiervan niet bewust voordat zijn metgezel ophield met zingen; en toen, er het land aan hebbende, dat hij er op betrapt was een uiltje te knappen, zette hij zijn hak met kracht in den grond. De „Geus" grinnikte zachtjes.

„Een gouden kroon voor je gedachten, diep denkende wijsgeer!" riep hij vroolijk uit.

„Alleen dwazen spreken heden ten dage hunne gedachten uit in tegenwoordigheid van vreemdelingen", zeide Dirk en hij gaf zich weder over aan stilzwijgende beschouwing.

Maar dat duurde niet lang. De „Geus" stond

op, klopte hem op den rug hard genoeg om hem in het zand te doen spartelen, en riep toen uit: „O waardige Dirk, zoon van den ouderen Dirk, wijlen goudsmid van Bergen, wijs was inderdaad de man, die mij verzocht je te zoeken. Dik als een os is Dirk, zeide hij, en even herkauwend; zwijgend als een kat — en even waakzaam en geduldig. Hij heeft ook klauwen, maar hij aarzelt ze uit te steken!"

Ditmaal sprong Dirk op, terwijl zijn krachtige, gespierde gestalte van hartstocht beefde.

„Wie zijt gij?" brulde hij; „en wat beteekenen die goochelaarsstreken en woorden?"

De vreemdeling vatte hem bij den schouder. „Wie ik ben?" zeide hij. „Ik ben je vriend, kom, zet je neder en laat ons spreken. Ik heb behoefte aan jou, en jij hebt behoefte aan mij. Weg met alle verdenking, en ontzegel je lippen."

De jongeling gaf in zoover aan den vreemdeling gehoor dat hij ging zitten, maar hij gaf geen teeken zijn vastgesloten mond te willen openen.

De oudere man kwam dichter bij zijn metgezel en fluisterde hem in het oor. Zijn gelaat stond nu niet meer spottend en zijne stem had den schertsenden toon verloren.

„Waar is je vader, Dirk Dirkszoon?"

Dirk huiverde bij die vraag.

Zijn nieuwe kennis ging voort:

„Alva braadde hem over een langzaam vuur, vriend Dirk." En waarom? Was de waardige goudsmid een ketter? Neen, hij was alleen maar een rijk man. Onze lieve landvoogd was in droeven nood door gebrek aan geld. Zijne vuurvreters van soldaten weigerden voort te gaan met de landgenooten van den goudsmid te vermoorden, tenzij de hertogelijke slager hun slachtersloon betaalde. Je vader weigerde te geven, weigerde te leenen (Alva's borgtocht is niet veel waard), zoo verloor hij alles — het leven incluis! En je moeder, Dirk", ging de „Geus" voort op denzelfden fluisterenden toon — „zij stierf van angst en schrik twee dagen later. Wat is er van je zusters — de liefste meisjes van de stad — geworden? Zelfs de hertog kan daar geen antwoord op geven."

De ongelukkige Dirk begroef zijn gelaat in zijne handen. „Wat verlangt ge van me?" vroeg hij op schorren toon.

„Alleen dat ge dat doellooze broeden en peinzen zoudt laten varen, neem je moed in beide je handen — en handel. Vereenig je krachten met mij. Zij die je tot een wees hebben gemaakt en arm, tellen mij onder hunne meest onverzoenlijke vijanden; zij die het vaderland beminnen en duizend dooden zouden willen sterven, als zij het daardoor konden bevrijden van den vreeselijken vloek der Spaansche tirannie,

rekenen mij onder de meest vertrouwde hunner leiders. Kom, ik kan je helpen en jij kunt mij helpen en „Vader Willem".

„En wie zijt gij?"

De „Geus", keek behoedzaam rond voor hij antwoordde. „Simon Renard!" zeide hij.

Dirk sprong op en zag zijn metgezel vlak in het gelaat. Toen greep hij werktuigelijk zijne hand en riep uit: „De Vos! Ik ben met u, hand en handschoen. Nu laat mij hooren wat uw taak is."

„Laat ons eerst door het riet wandelen", zeide Renard. „Met tienduizend van Alva's troepen in de nabijheid, en tweemaal tienduizend lafhartige burgers belust om bij hem in gunst te komen, zou het niet moeielijk zijn om spionnen te vinden om een diepgegriefden jongeling en een onbekenden bedelaar te bespieden."

Zoo liepen de twee nieuwe vrienden langzaam langs den oever, op alles lettende en toch net doende alsof zij op niets letten. Er waren geene teekenen van indringers en zij gingen weder zitten aan den kant van het rietdijkje.

HOOFDSTUK II.

Twee gewaagde aanslagen.

De moerassige oever waar Dirk en Renard zaten was eertijds vereenigd geweest met het eiland Zuid-Beveland, dat Zuidwest voor hen lag. Maar de zee had in een van die vreeselijke overstroomingen, waarvan Holland bijzonder te lijden had, de borstweringen verbroken, die de menschen er tegen hadden aangelegd, en zijn eigendom opgevorderd. Een breede en vruchtbare strook land was verdeeld in eene groep eilanden, van elkander gescheiden door smalle maar gevaarlijke kreeken. Het ondergeloopen gedeelte was plaatselijk bekend als „het verdronken land".

Renard wees op Beveland. „Hoe kan ik naar dat eiland komen, vriend Dirk?"

„Met een boot."

„Hoe anders?"

„Er is geen andere weg voor u open."

„Wandelende?"

„Er staat nooit minder dan vier voet water op het „verdronken land" op de meest ondiepe plaatsen,

op de meeste plaatsen is het tien voet, vijftien, ja op sommige plaatsen twintig voet; en het getij doet het nog tien voet rijzen."

„Hm! Een openhartige vraag, mijn beste Dirk, zoudt gij zelf het „verdronken land" kunnen oversteken?"

Dirk aarzelde. „Ik zou die wandeling kunnen beproeven bij laag tij als ik in een wanhopig geval was."

„Hoe ver is het naar Goes?"

„Tien mijlen."

„En het getij is laag gedurende zes uren. Zoudt ge van nacht bij laag tij de wandeling willen beproeven?"

„Waarom?"

„Voor het heil van het land — om een vijand te dwarsboomen. Laat me het je uitleggen. Goes, op gindsch eiland, is in de handen der Spanjaarden, maar is nauw ingesloten door onze vrienden. Onze schepen houden de kreeken rondom bezet. Als Goes in onze handen kon vallen, zou dat voor onze zaak een groot voordeel zijn."

„Het zal vallen."

„Niet zoo haastig, niet zoo haastig. Er wordt een stoutmoedig ontzet voorbereid. Mondragon, de stoutmoedigste van de Dons, heeft voor gidsen gezorgd, en is van plan op te trekken langs de geheime

paden van het „verdronken land" met drieduizend uitgelezen manschappen, goed uitgerust en goed gewapend."

Dirk staarde hem verbaasd aan. „Dat is onmogelijk."

„Het is *wel mogelijk*! En kolonel Mondragon is de eenige Don, die bekwaamheid en moed genoeg heeft om het te doen. Hij zal het doen — ten zij . . ."

„Tenzij wat?"

„Dat is mijn plan. Luister! De patriotten, die Goes belegeren, moeten gewaarschuwd worden. Er moet eene krijgsbende worden bijeengebracht (eene kleine is voldoende) om de Spanjaarden te bevechten als zij die verraderlijke paden door het water betreden. Als zij van hier vertrekken met half eb, zal het getij half vloed zijn als zij het eiland naderen. Het water zal dan ten minste reiken tot de oksels van een man van gemiddelde lengte; dan zullen zij overgeleverd zijn aan de genade van eene bende van stoutmoedige kerels als de amphibieachtige Zeeuwen zijn. Wat denk je van aanslag en tegenaanslag?"

„Beide zijn gewaagd, en beide verdienen een gunstigen uitslag. Maar waarom nemen we niet een boot en varen naar Goes met vol getij vroeg in den avond? Wij zouden dan tijd hebben om eene bende te verzamelen."

„Daartegen bestaat eene gegronde bedenking,

vriend Dirk. Verraderlijke boeren bewaken de monden van de rivier overal. Wij zouden verdacht worden, in eens terug worden gebracht en spoedig worden opgehangen. Ik heb dezen morgen zooveel geleerd."

„Hoevelen weten er van het plan der Spanjaarden?"

„Mondragon, eenige vertrouwde officieren, een troep omgekochte boeren en visscherlui, die voor gidsen moeten dienen, en wij beiden. Duizend Spanjaarden, duizend Walen en duizend Duitschers worden op dit oogenblik te Bergen-op-Zoom verzameld. Zij weten dat eene geheime expeditie is op touw gezet; maar zij zullen niet voor zonsondergang weten welke die expeditie inderdaad is."

„Dan zouden zij kunnen weigeren."

„Zij zullen er hun glorie in stellen! Niemand hunner zou niet den „goeden ouden Mondragon", zooals zij hem noemen, overal heen willen volgen. Daarenboven heeft hij zelf den tocht reeds driemaal ondernomen om er van verzekerd te zijn, dat het plan uitvoerbaar is, voor hij er zoovele kostbare levens aan zou wagen. Maak er vast staat op, dat zij achter hem aan zullen marcheeren, ieder moederszoon van hen; en tenzij zij in het water worden te gemoet gegaan, zullen zij aan zijne zijde staan op gindsch eiland?"

„Beveel me", zeide Dirk, terwijl hij zijne hand uitstrekte.

Renard nam die en schudde ze hartelijk. „Je voldoet goed aan mijne verwachting", zeide hij.

„En nu wat de details van ons plan betreft. Van nacht met half eb zullen Mondragon en zijne mannen vertrekken van gindsch dorp. Wij kunnen niet van daar vertrekken en wij moeten vóór hen vertrekken. Wij zijn goed een voet langer dan velen zijner manschappen en daarom kunnen wij ons zelven wat eerder aan de golven toevertrouwen. Met zulk eene groote bende om er veilig doorheen te sturen, kan het niet anders of zij zullen langzaam voortgaan. Wij zullen ongehinderd marcheeren, terwijl elke vijand provisie en kruit op zijn hoofd draagt. Het voordeel is aanmerkelijk aan onze zijde, als wij het ondergeloopen pad kunnen bereiken zonder ons te dicht bij hunne verzamelplaats te wagen. Wat meen je er van?"

Dirk overwoog. „Kunt ge zwemmen?" vroeg hij ten laatste.

„Als een visch."

„Dan is de zaak gemakkelijk. Het pad loopt ginds, omstreeks vierhonderd el van de plaats waar wij zitten. Zooals gij zien kunt is de helft van dien afstand modder, maar de andere helft is een diepe kreek met een gevaarlijke onderstroom.

Wanneer wij eens daar door zijn bereiken wij de modderbank van den ouden dijk, bijna half een mijl op den weg van het dorp, waarvan zij vertrekken.

Wij kunnen een uur op hen voor hebben en onderweg nog een uur winnen. Zal dat genoeg zijn?"

„Niet genoeg om het hoofdkwartier van onze vrienden te bereiken, maar het moet voldoende zijn om ons in staat te stellen een troep kloeke mannen bijeen te brengen, die de landing der Spanjaarden zullen kunnen bemoeielijken. We zullen het er op wagen en op de Voorzienigheid vertrouwen. Waar en wanneer zullen wij elkander weder ontmoeten?"

„Hier, twee uren voor middernacht."

„Goed. En nu vriend Dirk, zullen we afscheid van elkander nemen. Het zou niet goed voor ons plan zijn als men ons bij elkander zag. Ga dus je eigen weg, ik zal den mijnen volgen."

Renard wees in de richting van de stad. Dirk stond op en wandelde dien kant uit. De Geus bleef nog een poosje zitten, terwijl hij naar het eiland staarde en nadacht over de kans van slagen van zijn plan. Toen stond ook hij op, rekte zich uit, en zag naar Bergen-op-Zoom. Hij volgde evenwel Dirk niet, maar keerde om en wandelde langs den oever in eene andere richting.

Hij had nauwelijks een dozijn stappen gedaan, of een hoofd verscheen behoedzaam over een boschje riet, dat liep langs een dijk eenige ellen achter de plaats, waar de samenzweerders hadden gezeten. Het gelaat was leelijk en groezelig, maar een glans van

triumf gaf er eenige levendigheid aan. De vreugde van den spion zou evenwel bijna oogenblikkelijk in angst verkeeren. Renard keerde zich plotseling om en het smerige hoofd verdween. Te laat echter; de Geus had het gezien en het was nu zijne beurt om te glimlachen. Een paar sprongen brachten hem bij den dijk, de spion werd bij zijn kraag gegrepen en uit zijne schuilplaats gesleurd.

„Zoo zoo, is de „gans" aan het bespionneeren gegaan van den „vos", zeide hij, terwijl hij den boer heen en weder schudde totdat zijne beenderen schenen te rammelen in zijn losse, gele huid. „Een aardig tijdverdrijf, op mijn woord! Wel, vervloekte kinkel, ik ontdekte je tegenwoordigheid al een half uur geleden, maar de „vos" kan zich het vermaak gunnen te spelen met zoo'n arme vogel als jij."

Hij duwde den vent weder op den dijk terug. „Vijf minuten tijd om te bidden", zeide hij, „vóór 'k je gemeene nek omdraai!"

„Genade, Simon, genade!" smeekte de spion! „Ik ben maar een dwaas, zooals ge zelf zeidet. Waarom zoudt ge het u om mij lastig maken? Ik geef u mijn woord van eer dat ik alles zal vergeten wat ik gehoord heb. Ik zal u nooit meer bespieden. Ja, ik wensch u geluk bij uwe middernachtelijke expeditie. Ik zou wel een goede patriot zijn, maar ik ben te arm; het Spaansche goud redt me van den hongerdood."

„Spaansch goud zal je verstikken, domme Hans; en een spion moet sterven!"

„Neen, neen, beste Simon. Ik ben ongewapend, het zou een moord zijn."

Renard lachte. „Kom, lafhartige schurk; ik zal den beul het werk niet uit de handen nemen om de wereld van jou te bevrijden, maar ik zal je niet vertrouwen. Zit neêr.

De bevende Hans deed dat, Renard plukte eenige taaie teenen en liet den ongelukkigen spion die tot touw splitsen. Toen dit gedaan was (en Hans haastte zich niet, en Renard zette hem ook niet tot spoed aan, hij scheen er schik in gekregen te hebben de bezigheid wat langer te doen duren), onderzocht Renard ze nauwkeurig. Daarna ging hij er toe over den spion aan handen en voeten te binden. Toen Hans goed en wel gebonden was, gaf Renard hem een dronk water en stopte hem toen eene flinke prop in den mond. Nadat dit gedaan was, legde hij hem in een greppel en bedekte hem met riet.

„Lig daar, mijn edele Hans!" zeide hij spottend. „Niemand zal je vinden. Ik zal je nog een bezoek brengen voordat de heksen aan het dansen gaan of geesten oprijzen uit het verdronken land, om je te kwellen. Laat je arme gebeente in vrede rusten en denk na over je booze wegen."

Zoo zeggende wuifde Renard hem een vaarwel

toe, en ging den kant uit naar Bergen-op-Zoom, terwijl hij vroolijk het wijsje floot van „slaet op den trommele!"

Hans lag op zijn vochtige bed onbeweeglijk en sprakeloos.

Het was nu laat in den namiddag.

HOOFDSTUK III.

Dwars door het verdronken land.

De droevige Octoberdag liep ten einde in stilheid en somberheid.

Toen de schaduw van den nacht zich over het land uitstrekte, kwam een zware mist op uit zee en de moerassige weiden, die de duisternis dichter en gevaarlijker maakte. Maar ondanks het floers van mist dat er overhing, waren Bergen-op-Zoom en zijne omgeving vol leven en beweging. Lantaarns en toortsen verspreidden overal licht; en Hollander en Vlaming, Duitscher en Spanjaard, burger en soldaat vulden iedere straat en zijstraat. Kolonel Mondragon en kapitein Plomaert — de eigenlijke vader van het gevaarlijke plan om Goes te ontzetten — zaten in de huiskamer van den burgemeester wijn te drinken.

Zeer tot spijt van dien waardigen magistraat waren de twee officieren even zoo spaarzaam met informaties waarnaar hij hongerde, als hij gul was met de verversching waar naar zij dorstten. Ofschoon

hij behendig trachtte uit te visschen, bracht zijn hengelen hem toch niet achter het geheim en hij kon niet op de hoogte komen van het werkelijke doel hunner onderneming. Intusschen marcheerden de troepen gestadig af naar hunne verzamelplaats, terwijl ieder man zijn ransel droeg gevuld met kruit en beschuit.

In een donkeren hoek van een gebouw vlak tegenover het huis van den burgemeester stond de hooge gestalte van Simon Renard op de loer. Met zijne ooren wijd geopend voor de opmerkingen van iederen wandelaar en voorbijganger hield hij zijne lippen dicht gezegeld.

Eens kwam Dirk Dirkszoon voorbij met een somber en boos gelaat; Renard was op het punt om hem aan de slip van zijn kleed te trekken en hem te waarschuwen een meer opgewekte en minder vijandige uitdrukking aan zijn gelaat te geven, maar bij nader inzien liet hij hem voorbijgaan.

Later op den avond trok de mist op en alles voorspelde een helderen nacht. De lichten schenen helderder, en de menschen begonnen scherper naar hem om te zien, daarom droop Renard af naar eene naburige zijstraat. Hier vertoefde hij een poosje, maar toen de klok negen uur sloeg, wikkelde hij zich dicht in zijn mantel en begaf zich op weg naar den oever der rivier.

Bij het heen en weer geloop van zoovele menschen was het voor hem gemakkelijk genoeg om uit de stad te komen; en wat soldaten en burgers betrof, Renard vond de wegen onmiddellijk buiten de wallen bijna even vol als de straten daarbinnen. De beroepsbedelaars van die dagen waren gewoonlijk wel voorzien van allerlei nieuwtjes, die de quaesties van den dag betroffen, en Simon werd meer dan eens aangesproken en met vragen overstelpt. Hij zeide volstrekt geen nieuws te weten en verklaarde dat hij op weg was om nieuwtjes te zoeken, waarmede hij zijne begunstigers den volgenden morgen zou kunnen onderhouden. Een babbelachtige oude burger bleef altijd aan Renards zijde voortloopen, zoodat deze veel moeite had om van hem af te komen. Hij was hartelijk blij toen de menigte begon op te dunnen en hij in staat was weg te komen langs een eenzaam pad, dat hem leidde naar de plaats, waar hij afgesproken had Dirk te ontmoeten.

Toen de Geus nader kwam bij de met riet bedekte zandbanken, kon hij de lange gedaante van Dirk onderscheiden, die torenhoog als een reus uitstak tegen de heldere luchtlijn. Hij beet zich op zijn lip van toorn over het uiterste gebrek aan behoedzaamheid van den jongeling, en hij besloot hem duchtig onderhanden te nemen om zijne domheid. Hij snelde vooruit, terwijl hij herhaalde malen stapte in mod-

derige poelen, die zich daar overal in grooten getale bevonden. Toen hij evenwel binnen het bereik van het gehoor van zijn nieuw gevonden kameraad kwam, verlangzaamde hij zijn tred en sloop even behoedzaam voort als zijn viervoetige naamgenoot. Dirk, in sombere gedachten verdiept, hoorde niets. Plotseling werd hem een beentje gedraaid en werd hij op zijn rug geworpen. Eene reusachtige gedaante kwam tusschen hem en de lucht en hij voelde de spitse punt van een dolk op zijn keel. Hij schreeuwde om hulp, maar eene hand werd hem op den mond gelegd en eene stem fluisterde trotsch: „Hou toch je bek, dwaas!" en het volgende oogenblik was hij weder op de been en staarde verbaasd op het gelaat van Simon.

„Een fraaien metgezel heb ik me gekozen", zeide Renard. „Wat voor een dolhuisstreek is het om je beenige karkas te gaan opsteken als een mijlpaal! Je moet leeren je zelf te verschuilen in een konijnenhol, een notendop, als ge met mij uit geuzen wilt gaan! Kom tot je verstand, man; dit is geen tijd voor droomers of droomen".

Dirk zag er zeer beschaamd uit en vroeg vergiffenis voor zijne dwaasheid. „Ik ben maar een beginner in dit vak van zijwegen en geheimzinnigheid," zeide hij.

„En er is geen tijd voor een treuzelend leerling-

schap," hernam Renard op scherpen toon. „Je moet je bewijs van bekwaamheid in het vak morgen bij zonsopgang van mij krijgen, of onze wegen moeten uiteenloopen. Zulk een gedrag zou wel twintigmaal op een dag ons hoofd in gevaar brengen. Ik kan je verzekeren dat ik niet gesteld ben noch op de strik van den beul, noch op de vriendelijke attenties van de Inquisitie, maar wel op eene goede plaats en op macht in het bestuur van het vaderland.

„Probeer het nog eens met me," zeide Dirk eenvoudig.

„Goed, kom laat ons nu eens zien hoe het met onzen spion gaat."

„Een spion!" riep Dirk uit. Vol verbazing volgde hij Simon naar het riet.

De roemlooze Hans lag in de droge sloot onder een dek van riet vast te slapen. Renard stond hem te bekijken.

„Bij 's konings baard," zeide hij langs zijn eigen baard strijkende, „Ik gaf er wat om als ik ongeluk en gevaar zoo licht kon opnemen!" Hij stootte hem met zijn voet aan, maar het was niet dan na het toedienen van eenige flinke schoppen dat de slaper wakker werd. Renard zette hem op den grond en nam hem de prop uit den mond.

„Wel, hoe gaat het met je, dappere gans?" vroeg Simon.

„Van het hoofd tot de voeten doet het me zeer en ben ik verdoofd, beste Simon", jammerde Hans op heeschen toon, terwijl hij zijne kaken opensperde om er de stijfheid uit te krijgen. Elk lid van mijn lichaam doet me zeer en ik ben verdoofd, mijn keel is zoo droog, dat zij bijna barst, en ik heb een razende dorst en een vreeselijken honger. In godsnaam bevrijd me van mijne banden."

„Zachtjes aan, zachtjes aan, goede Hans. Gebonden zijt ge schadeloos; als men je vrijheid gaf van beenen en vleugels, zou je naar de honden gaan snateren, om ze te laten weten dat de „vos" op het pad is.

„Op mijn woord als Christen, goede Simon, ik zal aan geen levende ziel je naam verklappen. Bind me los, smeek ik je".

„Neen, neen. Kom, ik zal je een dronk water geven en een stuk brood. En als je me beloven wilt een uur lang je mond te houden, zal ik je geen prop meer in den mond doen. Als dat uur om is, zult ge het gebruik uwer kaken herwonnen hebben en dan kunt ge zoo luid schreeuwen als je wilt. De heele wereld is van nacht op het pad en aan hulp zal het je niet ontbreken. Beloof je dat?"

„Op mijn woord van eer."

„Spreek toch nooit van je woord van eer; beloof het bij de waarde die je hecht aan je onwaardig leven!"

„Ik beloof het."

„Goed."

Renard schepte wat water in zijn bedelaarsbeker en gaf het aan den versmachtenden ongelukkige; toen gaf hij hem een korst brood uit zijn nap. De hongerige man verslond het gretig.

„En nu", zeide Simon, „ik heb te ernstige bezigheden te doen om deze plaats te naderen. Geen kik voor dat het uur om is, denk er om."

„Ik zal zwijgen, beste Simon: zelfs het riet zal me niet hooren fluisteren. Ik zal uwe vriendelijkheid niet vergeten. Als ik niet arm was zou ik van je kunnen houden; en geloof me, niets behalve de kans op hongerdood zal er me ooit toe bewegen om u eenig leed aan te doen.

Renard lachte hartelijk. „Als niemand me meer kwaad doet dan ik van jou heb te vreezen, zal ik in een goed bed sterven als een stokoud man, terwijl mijne kleinkinderen weenend om me staan.

Vaarwel, en denk er om!"

De Geus nam Dirks arm en ging naar den waterkant.

„Wie is die vent?" vroeg de jonge Hollander; en hoe kwam hij in die positie?"

„Hij is een galgebrok, een stomme vent, Hans Schmidt geheeten, en heeft alles beurtelings bij de hand, maar niets lang. Hij is nu een betaalde spion

in Spanjes dienst. De plichten van zijn smerig baantje brachten hem dezen namiddag in het rietgewas achter ons. Hij kent onze plannen; en nadat gij mij verlaten had, speelde ik een poosje met hem, pakte hem toen op en stelde hem voor een korten tijd buiten staat van kwaaddoen."

„Is het veilig om hem zoo achter te laten?

„Volkomen. Hij kan onze onderneming nu niet beletten".

„Maar hij kan het bij eene volgende gelegenheid verklikken. Ik heb altijd gehoord, dat een doode geen praatjes kan verkoopen."

„Wees niet bloeddorstig, vriend Dirk. Beneem nooit iemand het leven dan in den uitersten nood. Maar houdt ooren en oogen open; zij zullen u beter dienen dan een geheele wapenkamer. Gij moest dezen middag den spion in het riet hebben ontdekt, even gemakkelijk als ik dat deed. Scherp je zintuigen als de vlijmende punt van je dolk, en slaap nooit. Nu, hier is het water. Hans houdt zijne belofte. Wijs den weg naar Goes, ik volg.

„Het is vroeg genoeg om het te wagen; het getij is nog niet verloopen."

„Is het mogelijk?"

„Ja, het kan wel mogelijk zijn, want de getijen zijn nu laag."

„Dan vooruit zonder dralen; in wanhopige ge-

vallen kan men zich door geen beuzelingen laten ophouden."

Dirk plonste in eens in het water en Simon kwam achter zijne hielen aanplassen. Waden moesten zij spoedig opgeven en beiden kliefden weldra de golven en zwommen stoutmoedig naar den ondergeloopen dijk. Deze werd bereikt; maar toen zij een onzeker voetpad vonden op de glibberige kruin, bevonden zij dat het water hun tot aan de kin kwam. Dirk had zich voorzien van twee polsstokken van ongeveer tien voet lengte, en terwijl zij deze als voelers gebruikten, begonnen de twee hunne gevaarlijke wandeling.

De modderachtige grond gaf hun maar een verradelijk houvast, en in het eerst kwamen zij zeer slecht vooruit. Maar na eenige oogenblikken kreeg hun voet een beter houvast en zij gingen flink op weg. Maar hun tred was hoogst langzaam. Hunne polsstokken waarschuwden hen niet altijd voor ieder gevaar, en bij meer dan ééne gelegenheid bracht eene plotselinge inzinking van het pad hen volkomen onder water. Simon ried aan weer te gaan zwemmen; maar Dirk had er veel op tegen het pad te verlaten uit vrees dat hij uit de koers zou raken. Daarenboven rezen de overblijfselen van den dijk iets verder wat hooger op, en daar het getij nu sterk begon te ebben, konden zij met reden hopen op eene aanmerkelijke

verlichting hunner bezwaren. Toen ten laatste de golven begonnen te zinken tot onder hunne oksels, riep Renard om even halt te houden ten einde weder op adem te komen."

„Ik begin er aan te twijfelen of de Spanjaarden wel in staat zullen zijn hun voornemen te volvoeren, vriend Dirk", zeide hij.

„Hoe lang zij wij al op marsch?"

„Een uur."

„En hoever zijn wij gekomen?"

„Bijna twee mijlen hebben wij afgelegd."

„Boe! En hoeveel uren hebben wij nog te goed?"

„Tusschen de drie en vier."

„Vooruit dan maar, of ik zal dood van koude zijn voordat wij Beveland in het zicht hebben."

Dirk stond op het punt om weder van wal te steken, toen een schrille kreet zijne ooren trof. Het klonk zeer schel in de nachtlucht.

„Wat is dat?" vroeg hij.

Renard steunde op zijn polsstok en luisterde. „De goede Hans schreeuwt om hulp," hernam hij. „Laat ons voortgaan."

Dirk ging omstreeks Zuid-Westwaarts. In het volgende uur kwamen zij vrij snel vooruit. Beiden waren nu geheel gewend aan de bijzondere bezwaren van dezen middernachtelijken tocht door het water en daar het water op gelijke hoogte bleef tot aan hunne

borst, bleef de tegenstand, dien zij daaraan te bieden hadden, vrij constant. Zoo hun tred al eens vertraagde, was een blik in de richting van Bergen-op-Zoom voldoende om hen tot hernieuwde krachtsinspanning aan te sporen. Daar ginds werd de oever van het water verlevendigd door toortsen, die heen en weder dansten als eene verzameling van dwaallichtjes.

„De Dons gaan het beproeven," zeide Renard.

„Zij zijn er al mede bezig," verbeterde Dirk. De voorste toortsen bewegen zich gestadig in onze richting. Wij zullen spoedig den oever uit het gezicht verliezen, maar de lichten van de gidsen zullen ons den geheelen weg door vervolgen. Gelukkig zijn wij meer dan halfweg naar het eiland. Eer zij zoo ver komen als deze plek, zullen wij hard naar Goes loopen."

„De Dons zullen er nooit goed afkomen," riep Renard, toen hij van het verraderlijke pad in diep water afgleed en Dirk reikte hem de hand en bracht hem weder op de been. De nat geworden Geus spuwde het zoute water uit en ging voort. „Zoo slim als de duivel is, hij kan toch nooit drieduizend van zijne uitgelezen kinderen langs zulk een waterpad sturen als dit is."

„Velen zullen hun doel bereiken als zij maar tijd hebben," zeide Dirk.

„Zes uren van het begin tot het eind. Zij moeten

dan veilig aan den oever zijn, of het rijzende getij zal ze verdrinken als eene kudde schapen."

„Laat ons dan terwijl wij voortwandelen, mijn beste Dirk, bidden, dat strikken mogen gespannen worden om er hun voet in te vangen en dat de gevaren van het middernachtelijk pad tienvoudig vermeerderd mogen worden."

„Zij zijn opgemarcheerd in drie voet minder water dan wij deden" was Dirks antwoord. „Dat is moeielijk eene vermeerdering van bezwaren te noemen."

Met pijnlijke ledematen en klapperende tanden gingen beiden voorwaarts. Na middernacht schenen de sterren helder in de October-lucht en weldra doemden
de kusten van Zuid-Beveland flauwtjes voor hen op.

Het getij was nu juist op zijne kentering, toen zij, glijdende, spartelende, wadende, zwemmende de laatste halve mijl van hunne gewaagde wandeling volbrachten. Renard, slaakte een diepen zucht van verluchting toen ten laatste het water beneden zijne knieën daalde.

„Mijne trouwe vrienden", zeide hij stilstaande om in het sterrenlicht naar ze te kijken. Dit is vier uren geleden sints ik het laatst het genoegen had een blik op u te werpen. Ik hoop dat ik u nooit meer zoolang uit het gezicht zal verliezen."

Daarna ging hij snel voort en stond in weinige

oogenblikken naast Dirk op den oever. *Vasteland* ten laatste!

Achter hen op het water konden de toortsen, die aan het hoofd der Spaansche processie gingen, gezien worden, langzaam vooruitgaande.

Renard knabbelde aan een korst brood. „Nu naar Goes," zeide hij.

HOOFDSTUK IV.

Waarin een leger uit zee oprijst.

Het was bepaald onmogelijk voor onze beide waaghalzen om naar Goes heen en terug te gaan vóór de Spanjaarden (of althans die hunner die den gevaarlijken doortocht door het water zouden volvoeren) de kusten van het eiland zouden bereiken. Renard was Mondragons vermetel plan een dag te laat te weten gekomen; was het geheim vier-en-twintig uren eerder uitgelekt, dan kon hij de onderneming gemakkelijk hebben verijdeld en iedere levende ziel, die er aan deelnam, hebben vernietigd. De Zeeuwen — geboren zeelui en minstens voor de helft watergeuzen — hielden de wateren met hunne schepen bezet en geheel Zuid-Beveland, op Goes na, was in handen van het burgerleger. Renards hoop was nu, dat hij aan eenige gewapende schepen een teeken zou kunnen geven, opdat zij los mochten gaan op de half in de wateren voortmarcheerende bende krijgslieden en deze in diep water dringen en zoodoende in hun verderf; wanneer dit hem mislukte hoopte hij een troep Hollandsche soldaten te kunnen

ontmoeten, die de landing zouden kunnen beletten.

Doornat en verkleumd, met schoenen vol water renden hij en Dirk langs de kust. Terwijl Renard zijne oogen zeewaarts gericht hield, vestigde zijn metgezel zijne blikken landwaarts. Ruim een half uur snelden zij voort zonder iets in het gezicht te krijgen dan rietboschjes, ruwe graszoden en zandheuveltjes.

„Vervloekt!" hijgde Renard met woede, terwijl hij stilstond uit gebrek aan adem. „Het schijnt dat de menschen nooit daar gevonden worden waar zij het meest noodig zijn. Maar die satanskinderen mogen toch niet landen zonder tegenstand te vinden."

„Ginder bewegen zich eenige personen", riep Dirk uit, terwijl hij wees naar eene lange lijn van zandheuveltjes omstreeks drie kwart mijl ten Zuiden van hen. Renard zag in de aangewezen richting, maar juist toen hij dit deed verdwenen de gedaanten een voor een achter den heuvel.

„Dat zijn Hollanders en maar een klein troepje", was de meening van den Geus. „Wij moeten hen aanroepen". De daad bij het woord voegende hief hij een luiden kreet aan en keerde zich toen in de richting van de vreemdelingen.

Zijn roep werd spoedig beantwoord door eene flauw zichtbare gedaante, die zich op den top van den heuvel vertoonde. Renard wuifde met zijn arm en hief op nieuw een kreet aan.

„Wie komt daar?" klonk het wederwoord in het Hollandsch.

„Een vriend", riep Renard.

„Een vriend van welke zaak?"

Simon deed alsof hij die vraag niet hoorde en snelde voort.

„Voor Oranje of voor den koning?" werd op scherpen toon geroepen; en Dirk fluisterde eensklaps:

„De vent richt zijn donderbus op ons."

„Vervloekt zij hij!" gromde Renard. „Hoe kan ik weten of hij een patriot is of niet?"

De twee mannen hielden op met hard loopen, en de oudste berekende snel de mogelijkheid van de politieke gevoelens van den man, die tegenover hem stond.

„Voor Oranje en Vaderland!" hernam hij.

De Hollander liet zijn wapen zakken.

„Uw vaderlandsliefde is niet zoo gemakkelijk te herkennen," was het ruwe antwoord, „maar komt hier."

Renard en Dirk begonnen weder snel te loopen. Zij vonden de mannen in eene groep staande juist aan den voet van den kleinen heuvel. De hoofdman deed eenige stappen naar voren en zag hen onderzoekend aan. „Een Geus", riep hij uit, terwijl hij naar Renards kleeding zag.

„Uw naam?"

„Simon Renard."

„De hoofdman uitte een kreet van verbazing en

strekte zijne handen uit. „Wees van harte welkom, beste meester Simon", riep hij.

„En wie is uw vriend?"

„Dirk Dirkszoon van Bergen-op-Zoom."

„De zoon van den goudsmid!"

„De zoon van *wijlen* den goudsmid."

„Ha!" dat verklaart waarom hij uw metgezel is. Wat nieuws hebt gij mede te deelen?"

„Mondragon en eene bende Spanjaarden steken het verdronken land over om Goes te ontzetten."

„Maar zij hebben geen schepen."

„Zij gaan *te voet*."

De geheele bende riep als één man: „Onmogelijk, iemand moet u voor de gek hebben gehouden."

„Voel mijne kleeding", zeide Simon. Ik zelf ben sedert de eb overgestoken. Zij volgen ons van nabij. Ik heb een troep stoutmoedige kerels noodig om hunne landing te beletten. De mannen schaarden zich rond Renard en Dirk en bevoelden hunne doornatte kleeding. De hoofdman streek zich langs zijn vette kin. Ik geloof dat gij het overgestoken zijt, antwoordde hij, „ofschoon weinig menschen dat zouden doen. Ik kende nooit iemand, die dat pad vroeger in de duisternis bewandeld heeft. Slechts weinige ervaren gidsen zouden dat overdag kunnen doen. Maar dat Spanjaarden — landrotten — dat bij nacht zouden kunnen doen!"

De ongeloovige Hollander schudde zijn hoofd.

„Wel, zie dan zelf", riep Renard boos uit. „Men moet de kostbare oogenblikken niet verbeuzelen met elkander tegen te spreken." Hij sprong naar den top van den heuvel en staarde naar het vaste land en ieder volgde hem. Tot zijne groote teleurstelling was niets zichtbaar dan de grauwe lijn van het strand; er was geen spoor van licht aan den geheelen horizon.

De hoofdman van de bende grinnikte. „Wel, dwaallichtjes hebben wel betere menschen dan gij zijt vroeger op een dwaalspoor gebracht", zeide hij.

Renard liet een boozen vloek hooren en greep den ongeloovigen burger bij zijn arm. „Kom met me, jij domkop". „Ik heb niet tot aan mijn hals toe door drie mijlen water geplast om mij voor een dwaas te hooren uitschelden!" De lange beenen van den Geus waren wijd uitgestrekt, en de korte dikke Hollander werd door hem voortgestooten en geduwd als een groote bal. Hij uitte dreigende kreten, maar de woedende Simon sleepte hem met zich voort. De overigen van de bende, die schik in dat schouwspel hadden, kwamen zoo spoedig mogelijk achteraan.

Een kwartier hard loopen bracht hen bij de reeks van zandduinen, die onmiddellijk aan zee lagen!

„Wat is dat?" vroeg hij trotsch, terwijl hij wees naar eene dansende linie van lichten in het Oosten geen mijl van het strand verwijderd. De mannen schaarden zich langs den top van den heuvel en

staarden in de richting door Renards arm aangewezen. Een kreet van verbazing ontsnapte ieders lippen. „Lichten en eene bende mannen!" riep de hoofdman uit.

„Eene bende mannen? eene bende duivels!" gilde een verschrikte jonge Zeeuw. Dat is het legioen, waarom, volgens het zeggen van den predikant Zimmerman, Alva gezonden heeft!" Met een kreet van schrik keerde de jongeling om en vluchtte. Zijne makkers aarzelden een oogenblik en vlogen hem daarna achterna. De hoofdman ontwrong zich aan Renards greep en volgde in de achterhoede van de door een panischen schrik bevangen bende.

„Komt terug" schreeuwde Renard. „Het zijn menschen; ik heb ze gezien! Mondragon is bij hen en Plomaert!"

Maar zij letten noch op zijn verzoek noch op zijne bedreigingen. De middernachtelijke verschijning van een spookleger, dat door de wateren marcheerde, was te veel voor hunne zenuwen. Zij vloden ijlings voort, terwijl zij onder het loopen hunne wapenen wegwierpen. Een oogenblik hield de hoofdman stand en riep Renard toe zijne dwaze plannen te laten varen en met hen weg te loopen; en dat was het eenige antwoord dat zij hem gaven.

De Geus trok aan zijn baard en weende van woede. „Dat is alles wat wij voor onze moeite krijgen, vriend Dirk!" riep hij bitter uit.

„En de Zeeuwen staan nog wel bekend als dapper! Hoe kunnen wij hopen het tegen Spanje uit te houden en tegen zulk eene roekelooze dapperheid als die daar ginds toonen!" Hij wees naar de lange donkere linie van mannen, die zich hun middernachtelijken weg baanden door de zwellende wateren ... Al mogen zij monsters van wreedheid en onrechtvaardigheid zijn, ging hij voort, „zij zijn heldhaftig in hunne onverschrokken dapperheid, dat is bovenmenschelijk. Geen troepen in de wereld behalve Spaansche troepen zouden zulk eene vreemde en doodelijke taak gewaagd hebben als deze. Ik zou bijna zelfs wenschen een Spaansch soldaat te zijn."

„Ik kan mijne eigen oogen nauwelijks gelooven", zeide Dirk.

Renard ontrukte zich plotseling uit zijn gepeins. „Kom", zeide hij, „wij moeten iets doen." Hij snelde in de richting van de bijna verdwenen Zeeuwen, en Dirk volgde hem. Rondsnuffelende vond hij een geladen haakbus en een kruithoorn er bij. Die opvattende ging hij naar de landingsplaats. De voorste gidsen, met Mondragon en Plomaert, waren nog maar vijftig el van den oever af. Het getij wies sterk en de beladen soldaten konden zich ternauwernood op de been houden. Met hunne lading kruit en beschuit boven het hoofd en het water tot aan hun hals, waren zij in groot gevaar.

„Ik zou ieder man daar kunnen doen stilhouden totdat het getij hen meesleurde", zeide Renard, „als ik maar een dozijn flinke haakbusschutters achter me had. Het is jammer! Het is beklagenswaard!"

„Maar de stoutmoedige Geus was vast besloten alles te doen wat een man vermocht om het naderen der Spanjaarden te belemmeren. Met eenige moeite laadde hij zijn geweer, terwijl Dirk licht maakte. Toen legde hij het geweer aan en mikte zorgvuldig. „Als ik maar één van die verraderlijke gidsen omver kan blazen, zal het mij eenige voldoening geven," zeide hij tot zijn metgezel.

De haakbus werd afgeschoten met een vreeselijken knal en een kreet van smart toonde de uitwerking van den zwaren kogel aan. De voorste compagnie geraakte terstond in verwarring, menig man verloor zijn houvast en viel in diep water, en een paar toortsen werden uitgebluscht. Renard en Dirk schreeuwden luid en uitdagend en de eerste herlaadde met spoed zijn geweer. Hij zou evenwel geen tweede schot afvuren. Koele veteranen als Mondragon en Plomaert verliezen niet zoo spoedig hunne zelfbeheersching. De Spaansche kolonel zag spoedig hoe klein het aantal zijner tegenstanders was. Hij spoedde zich naar het land, terwijl hij aan de voorste zijner manschappen toeriep hun lading weg te werpen en hem te volgen. Zij beantwoordden zijne roepstem met

luide kreten. Een vijftigtal wierp zich in de golven en zwom naar het strand. Renard zag dat verdere tegenstand hopeloos was, dus sprong hij op, stak een oogenblik hoog tegen de lucht af, terwijl hij den gehaten vijand verwenschingen toeriep. Toen slingerde hij de haakbus naar Mondragons hoofd, riep Dirk toe hem te volgen en verdween in het riet.

De Spanjaarden kwamen door het water plassende aan land en maakten onmiddellijk jacht op hem. Maar de „Vos" werd niet gevangen. Bij het aanbreken van den dageraad was hij in het kamp van Goes, waar men de tijding, die hij wilde brengen, reeds had ontvangen. Mondragons seinvuren, aangestoken om aan zijne vrienden op het vasteland het slagen van zijne gewaagde onderneming aan te kondigen, hadden verslagenheid te weeg gebracht in de harten zijner vijanden. De Zeeuwen vluchtten reeds naar hunne schepen. Noch bedreigingen, noch smeekbeden konden hen overhalen om een aanval af te wachten van de tienduizend duivels, die zij geloofden dat de aartsvijand zelf bezield had op hun middernachtelijken tocht door het water.

Goes was ontzet. Mondragon had negen man verloren.

HOOFDSTUK V.

„Een vroolijk hart klopt heel den dag."

Als een heldere dag aan den voorzomer ontstolen en aan den grijzen herfst toegevoegd, verrees de laatste dag van October schoon en glimlachend over de stad Zutphen.

Eene zachte bries woei uit het Zuiden en bracht de oppervlakte van den traagvloeienden IJssel in eene soort van dansende beweging bij de schitterende stralen der zon. Nog uit den zomertijd overgebleven planten koesterden zich voor het laatst met een soort van droevige vreugde in de zon; en angstige burgers en matronen met droeve oogen schudden voor eenige uren de kommer en vrees af, die als een donkere wolk hadden gezeteld op hun droevig en rumoerig leven. Er waren meer glimlachen in de stad dien dag, dan er in menige droeve week geweest waren.

Juist op het oogenblik dat de waardige burgers aan het ontbijt zaten, en lieflijke geuren opstegen uit de groote keuken van de herberg „'s Hertogs Hoofd", kwam daar uit de deur van de herberg een slanke jonge man met rooskleurig gelaat, gekleed als

een krijgsman ; en een aardig meisje met bleek gelaat en verschrikte blauwe oogen liep naast hem, zich vastklemmende aan zijne hand.

De krijgsman snoof de frische morgenlucht op, stak toen zijn neus weder binnen de deur en ademde de verlokkende geur in van een rijkelijk ontbijt. Met een zucht keerde hij zich om en stapte naar het midden van den met keisteenen geplaveiden weg.

„En nu, mijne waarde," zeide hij in zeer slecht Hollandsch, „wij moeten dezen morgen nuchter op marsch, laat ons daarom vroolijk opstappen, met ons hart even weinig bezwaard als onze maag."

„Helaas! goede mijnheer, ik ben wel een zware last voor u," zeide het meisje. „Maar ik dacht dat uw beurs gisteren wel gevuld was."

„Zoo was het ook, meisjelief. Toen ik u weenend, ontmoette aan den teugel van dien Spaanschen hondsvot Hernando, had mijne beurs veel moeite om niet open te barsten, maar uwe tranen weenden iederen gouden kroon in zijn gapenden zak. Moge de duivel dien vervloekten schurk halen voor het zoo zwaar opdrijven van den losprijs. Hij liet me niets over om te doen klinken dan wat klein geld ; en de waard van „'s Hertogs Hoofd" nam dat in beslag na het avondeten gisterenavond. Zoo wandelen wij voort met eene groote neiging om te eten, maar met geen korst brood bij ons."

De krijgsman liep de straat af en het meisje wandelde bevend en met beschaamd gelaat aan zijne zijde. Toen de poort in het gezicht kwam en men daardoor een blik kon slaan over de veruitgestrekte velden, hield zij stil.

„Vermoeid?" vroeg haar metgezel.

„Neen, maar ik kan u niet uit de stad laten gaan zonder ontbijt."

„Hoe wilt gij een maaltijd verschaffen?"

„Door te bedelen."

„Bedelen! Neen, ik wil niet leven van het gelamenteer van eene bedelares."

Het meisje kleurde hevig. „Ik zal niets doen om u te verlagen", zeide zij kalm. „Ik ben te midden van mijne eigen medeburgeressen en zij zullen een zoo klein verzoek niet weigeren. En hoe kan ik vergeten dat gij door mij te bevrijden datgene hebt opgeofferd wat u weken lang een rijkelijk levensonderhoud had kunnen verschaffen. Gij zult mij toch de kans niet willen benemen om u zulk een kleinen dienst te bewijzen?"

„Neen, dat verhoede de Hemel". Zoo gij kunt krijgen wat wij noodig hebben door een vriendelijk verzoek, beloof ik u dat ik met kostelijken smaak eten zal."

Het meisje dankte hem met een glimlach en ging terstond naar een groot huis op den hoek van de

groote straat en klopte aan de deur. Na eenig heen en weer gepraat werd zij binnengelaten en de krijgsman bleef op straat ronddrentelen.

Er verliepen eenige minuten. Toen werd de deur weder geopend en eene dienstmaagd wenkte hem. Hij gaf vroolijk antwoord en werd binnengelaten in eene nette spreekkamer. Daar vond hij zijn „bedelmeisje" en eene statige Hollandsche dame. Deze stond dadelijk op om hem te groeten en na hem eenige oogenblikken te hebben aangezien, greep zij zijne handen en kuste hem hartelijk op beide wangen.

„Gij zijt een flinke borst", zeide zij, „ofschoon een vreemdeling. God zal u loonen voor uwe vriendelijkheid jegens dit ongelukkige meisje. Zet u."

De krijgsman ging bij de beide vrouwen zitten. „Tut, tut, beste mevrouw," zeide hij, „wat zou een eerlijk man anders doen, wanneer hij een lief gelaat in tranen ziet baden."

„Hij zou doen zooals gij gedaan hebt, beste jongen. Maar dat is jammer, dat zoo weinige eerlijke menschen in deze booze tijden rondloopen met een ijzeren helm op het hoofd."

„Ik heb vele teedere harten aangetroffen onder stalen pantsers. Camaraderie is nog niet dood, moedertje."

„Neen, maar ridderlijkheid is het wel, ten minste onder de krijgslieden, die wij gedoemd zijn te ontmoeten. Zij mogen loyaal genoeg en edelmoedig ge-

noeg zijn jegens den kameraad; maar God moge hun vergeven wat zij gedaan hebben tegen de vrouwen en de hulpeloozen van dit ongelukkige land. Wij hebben hen ondragelijke duivels bevonden. Maar hier komt het ontbijt. Het is armzalige gastvrijheid om een hongerig man met praatjes af te schepen."

De dienstmaagd kwam binnen en zette een rijkelijk maal voor het hongere tweetal. De dame des huizes zat hen in stilte een poosje aan te zien, terwijl zij goedkeurend glimlachte bij de slachting, die zij onder die goede spijzen aanrichtten. De jonge krijgsman, geleerd door de ontberingen van menigen harden veldtocht, wist een goed maal naar waarde te schatten, en at gretig. Wanneer hij zijne metgezellin zag aarzelen in hare pogingen, spoorde hij haar aan tot een nieuwen aanval op de sappige vleeschspijzen, haar waarschuwende dat zij een langen weg hadden af te leggen en dat zij misschien maar schaarsch gastvrijheid zouden vinden.

„Waarheen denkt gij uwe schreden te richten?" vroeg hunne gastvrouw.

„Het meisje wenscht naar Haarlem te gaan, waar zij een bloedverwant heeft. Ik ga den prins van Oranje opzoeken en hem mijn zwaard aanbieden."

„Hebt gij niet reeds aan onze zijde gevochten?"

„De krijgsman bloosde. „Neen mevrouw; tot nog toe was ik in dienst van den koning van Spanje.

Ik ben maar een soldaat van fortuin; mijn zwaard is mijn eenig middel tot levensonderhoud. Ik diende den Spaanschen monarch totdat zijn werk te smerig werd voor eerlijke handen. Ik heb den merkwaardigen moed uwer landslieden leeren bewonderen en ik mag er bijvoegen van uwe vrouwelijke landgenooten, daarom heb ik besloten mijn lot met hen te deelen ofschoon ik niet kan zeggen dat ik groote hoop koester op den goeden uitslag hunner pogingen."

„Dat is een edele daad!" zeide de oude dame.

„Neen, mevrouw, een zeer dwaze daad. Een fortuinzoeker, die afhankelijk is van de weldadigheid om een ontbijt te krijgen, spreidt weinig wijsheid ten toon, wanneer hij gezond verstand laat varen voor romantisch gevoel, dat, ter loops gezegd, een schrale schotel is om van te leven."

„Gij belastert u zelven zeer ernstig", was het fiere antwoord. „Een man zorgt het best voor zijn geluk, zoowel hier als hiernamaals, wanneer hij handelt volgens edele aandrift, liever dan volgens lage en geldzuchtige bedoelingen."

„Wel, wij zullen het niet eens worden over die zaak. Wanneer ik weder eens van honger dreig om te komen en ik vergeefs in mijne beurs tast naar zelfs het kleinste geldstukje, dan zal ik denken aan de vleeschpotten van Spanje en twijfelen of ik wel wijs heb gedaan het den rug toe te keeren."

„Gij gaat niet van hier met een leege beurs, jongman. Ik zal mijne landgenoote van u terugkoopen voor den prijs, dien gij aan den Spanjaard gaaft."

„Maar ik ben niet van plan van haar te scheiden".

„En zij is ook niet van plan van u te scheiden voor zij Haarlem's poorten bereikt heeft. Maar ik wil uwen trots niet beleedigen. Ik zal haar het geld geven en zij zal het ten uwen behoeve besteden op welke wijze zij wil."

De oude dame ging naar een kabinet, nam daaruit eene rol goud en stortte daarvan in de schoot van het meisje zooveel, totdat deze riep „halt", daarbij te kennen gevende dat de volle som van haar losgeld betaald was. Toen overhandigde zij tien goudstukken aan den krijgsman als een geschenk voor hem. „Het is beter dat gij het hebt," zeide zij, dan die Spaansche wolven, die de stad van alle zijden bespringen."

„Ha! dat doet me er aan denken u een goeden raad te geven, waarde mevrouw. Don Frederik heeft het oog op deze plaats laten vallen; en mocht zij in zijne handen geraken, wat meer dan waarschijnlijk is, moogt gij op weinig genade rekenen. Verlaat zoo spoedig mogelijk de stad, want geloof me, zij is ten verderve gedoemd!"

Maar zij schudde met het hoofd. „Ik zal de oorlogskansen deelen met mijne medeburgers", hernam zij.

„Dat is krankzinnigheid!"

„Het is plicht. Mijn man en mijne zonen blijven hier; mijne plaats is naast hen."

„Laat hen met u vluchten."

Het heldere oude gelaat werd een weinig bleek. „Ook zij hebben hun plicht", zeide zij.

„Nu dan, God zij met u!" riep de krijgsman opstaande. „Gij zult Zijne bescherming wel noodig hebben. Noem mij uw naam, opdat ik dien in herinnering moge houden."

„Maria de Ruyter. En de uwe?"

„Jack Boughton, zoon van sir John Boughton, Ridder, van Clent Hall in Worcestershire, Engeland, onderdaan van koningin Elisabeth. God zegene haar."

„Uwe koningin is de vriendin van onzen Vader Willem, dus hebt gij er volkomen gelijk aan uw zwaard voor onze zaak te trekken. En nu moet gij op weg gaan, want de morgen verloopt." Mevrouw de Ruyter stond op en nam de hand van den jongen Engelschman in de hare. Terwijl zij hem ernstig in het gelaat zag, zeide zij: „Gij zult mijne kleine landgenoote wel bewaken niet waar — noch haar zelf eenig kwaad doende, noch duldende dat een ander haar eenig leed aandoet?"

„Daarop geef ik u mijn woord van eer."

„Ik vertrouw u. Vaarwel."

Een kwartier-uur later waren het meisje en de

krijgsman de brug over de IJssel overgestoken, en wandelden langs de met boomen omzoomde laan, die van de verspreide woningen der voorstad naar het open veld leidde, dat met pachthoeven bezaaid was. Terwijl zijn hart verwarmd was en door den liefelijken zonneschijn, en door de herinnering aan de edelmoedige ontvangst en de vriendelijke woorden, zong Boughton lustig onder de wandeling:

Draaf voort, draaf op het voetpad voort,
En grijp uw staf met vreugd,
Een vroolijk hart klopt heel den dag,
Een droef is vermoeid na een mijl.

HOOFDSTUK VI.

Eene vreemde ontmoeting.

De namiddag zon daalde in het Westen met een rooden, killen gloed, terwijl zij de daken der huizen van het dorp Apeldoorn verguldde. Van het Oosten en het Zuiden kwamen twee wegen in het dorp bijelkander. Elk van deze liep rechtuit, zonder boomen, en de velden, omringd door halfgevulde greppels, lagen juist onder het peil dier wegen.

Langs den Oostelijken weg kwamen de twee jeugdige wandelaars uit Zutphen, de jonge Engelschman vroolijk, flink ter been en vol zelfvertrouwen, terwijl hij zijne vermoeide metgezellin bijstond, en terwijl hij den tocht verlevendigde met gezang, kwinkslagen en verhalen. Daar hij het vooruitzicht had op een goed nachtkwartier, goudgeld in den zak en een goed geweten in zijne borst, had hij geen aanleiding tot somberheid of angst voor de toekomst. Hij was een goed voorbeeld van het vroolijke hart, dat heel den dag klopt, terwijl zijne medereizigster, ofschoon zij flink haar best deed zijn glimlach te beantwoorden en vriendelijke woorden over had voor zijn vroo-

lijk gebabbel, toch toonde hoe het droeve hart op 's levensreis vermoeidheid toont in spijt van de welgemeende en herhaalde pogingen om gelijken tred te houden met zijne zoo zwaar belaste medereizigers.

Eene glooiïng van den weg leidde naar eenen warmen heuveltop tegenover de ondergaande zon, en het meisje, zeggende zeer vermoeid te zijn, greep de gelegenheid aan om te rusten. Aan den anderen kant van de glooiïng kwam de weg uit het Zuiden.

Langs dien weg reisden ook twee wandelaars. Beiden waren groote, stevige mannen en de eene was gekleed als een bedelaar.

„Ik zal eens wat vertellen, Dirk," riep de laatste uit, „er zijn grenzen zelfs aan het wandelvermogen van de beenen van den meest geoefenden vagebond. De mijne kunnen bijna niet meer voort, hoe is het met die van jou gesteld?"

„Zij schreeuwden de laatste vier uren om rust."

„Dan zullen zij rust hebben. Wij moeten aan Zutphen niet denken voordat morgen de zon is opgegaan. Wij zullen in ginds dorp om voedsel en een nachtverblijf vragen; misschien zullen wij daar alles vernemen wat wij wenschen te weten omtrent de plannen der Spanjaarden. Don Frederik heeft het op Noord-Holland voorzien en wij moeten zijne plannen zien te weten te komen en die aan vader Willem gaan mededeelen.

De twee, die uit het Zuiden kwamen, bereikten den heuvel en Dirk ging rechtuit in het gras liggen. „Plannen of geen plannen," riep hij uit, „ik verzet geen voet voor die pijn uit mijne beenen is verdwenen."

„Rust, mijn jongen, rust," zeide Renard; je beenen zijn nog niet gehard genoeg voor je nieuwe beroep, en ook je temperament deugt er nog niet voor."

„Temperament! Hoe kan een mensch altijd zijne tevredenheid bewaren, als hij zijn hals waagt om nieuws te halen en te brengen aan dwazen, die er nooit geloof aan slaan?"

„Zacht wat, zacht wat! Wij troffen het slecht bij Goes, maar gij zult niet bevinden, dat Willem van Nassau eenig rapport licht telt, dat hem door Simon Renard wordt gebracht. Houd je een oogenblik stil, ik moet nadenken."

„En ik heb behoefte wat te slapen."

Dirk Dirkszoon sloot zijne oogen en lag weldra luid te snurken. Simon Renard trok zijne wenkbrauwen op en zat ernstig na te denken. Een korte poos heerschte er eene doodelijke stilte aan weerszijden van den heuvel. Toen klonk het:

Ellendige zakken vol blinkend goud,
Wat behoeven we op je te staren!
Weinig of niets is spoedig geteld,
En wij hebben te minder zorgen,
En wij hebben te minder zorgen!

Het lied werd uitgegalmd met al de kracht van eene frische, jonge basstem. Renard sprong op alsof een geweerschot langs zijne ooren was afgeschoten en zelfs de sluimerende Dirk ontwaakte en ging rechtop zitten.

„De duivel hale dien vent?" riep de laatste; „in wat voor een hondentaal huilt hij?"

„Wel", zeide Renard nadenkend, „ik heb iedere beschaafde taal in Europa nu en dan gehoord, en ik zou zeggen dat de zanger een Schot of een Engelschman is. Houd je een oogenblik stil en laat mij de zaak eens verkennen.

„De Geus kroop steelsgewijze den heuvel op en keek over den top. Binnen een paar minuten gleed hij geruischloos weder naar beneden.

„Een krijgsman. Hij praat verduiveld slecht Hollandsch tegen eene aardige landgenoote van ons, wier gelaat iets bekends in zich heeft."

„Een meisje uit dat dorp?"

„Ik ken niemand in Apeldoorn."

„Draagt hij Hollandsche of Spaansche kleuren?"

„Zijn helm is Spaansch."

„Wat beteekent dat?"

„Niets. Hij kan die opgeraapt of gestolen hebben. De troepen des konings zijn hier nog niet in de buurt geweest, anders zou het dorp er niet zoo netjes uitzien. Ik weet waarlijk niet of ik hem voor een vriend of een vijand moet houden."

Een meisjeslach liet zich hooren van de andere zijde van den heuvel.

Dirk stak zijne ooren op en sprong toen weg van de zijde van zijn metgezel. In een oogenblik was hij op den heuveltop. In het volgende oogenblik snelde hij, onder het uiten van een kreet van woede, naar beneden. Kreten — een gil — zwaardgekletter. Renard trok zijn zwaard en snelde zijn vriend achterna. „Wat een heetbloedige dwaas!" mompelde hij boos. In weinige stappen was hij over den heuvel, juist in tijds om te zien hoe Dirks zwaard uit zijne hand werd geslagen en hoe het meisje de pols van den krijgsman omklemde om hem te beletten den jongen Hollander te doorsteken.

„Mijn broeder, mijn broeder," riep zij.

Renard sloeg het zwaard van den Engelschman omhoog en de laatste keerde zich woedend tegen den nieuw aangekomenen. Maar Simon vermeed hem en zette Dirk weder op zijne beenen. Hij begon te begrijpen wat die toestand te beteekenen had. Hij stak zijn zwaard weder in de scheede en hield zijne hand op. „Halt!" riep hij. „Ik geloof dat wij elkander wat te haastig naar de keel vliegen."

Hij richtte zich tot het meisje. „Gij riept uit: mijn broeder? Wie van deze beide is aan u verwant?"

„Ik ben haar broeder", riep Dirk uit. „Zij is mijne zuster Constance."

„Laat me den schurk te lijf gaan, die haar op zoo schaamtelooze wijze het land doorsleept!"

Maar Renards krachtige vingers klemden den tegenstrevenden jongman als in eene machtige schroef en deze kon hem niet van zich afschudden. „Wees toch stil domkop!" zeide hij; „als je niet volkomen van je verstand beroofd was, zou je zien dat je zuster nog steeds den arm van den vreemdeling omklemd houdt en niet veel zin toont in je broederlijke omhelzing."

Het meisje bloosde, en liet Boughtons arm los alsof die gloeiend heet was. Renard glimlachte en streek zich over zijn baard. Toen wendde hij zich tot den krijgsman. „Steek uw wapen op. Ik geloof dat wij vrienden zijn. Als wij bevinden dat het niet zoo is — welnu dan kan het gevecht opnieuw beginnen."

„Goed", zeide de Engelschman met eene buiging en stak zijn zwaard in de scheede.

„Laat ons gaan", zeide Simon. Hij plaatste zich naast Boughton en zette toen het meisje tusschen haren beschermer en haren broeder, hopende zoo den vrede te zullen bewaren. Hij keerde zich tot zijn buurman. „Nu, mijnheer" zeide hij, „laat ons eenige minuten onzen trots opbergen en als verstandige menschen vragen en antwoorden. Zijt gij een Engelschman?"

„Dat ben ik."

„Uw helm is Spaansch."

„Ik heb den koning van Spanje gediend."

Renard beet zich op de lippen.

„Dient gij hem nog?"

„Ik dien op 't oogenblik niemand."

„Waarheen gaat de reis?"

„Ik wil den prins van Oranje opzoeken."

„En waarom?"

„Om hem mijn zwaard aan te bieden."

Renard strekte zijne hand uit. „Ik behoor tot 's prinsen raadslieden. Laat me een nieuwen en dapperen kameraad welkom heeten."

Boughton greep de hem toegestoken hand en schudde die hartelijk. „Het is me eene aangename ontmoeting," zeide hij. „En nu, wie zijt gij?"

„Simon Renard, een kapitein van de Watergeuzen."

„Ik heb van u gehoord, uw naam is tot zelfs in de tent van Alva doorgedrongen."

De Geus boog. „Hij heeft me de eer aangedaan een prijs op mijn hoofd te stellen."

Hier viel Dirk in de rede. „Ik bemerk, vriendschap," zeide hij, „dat gij een eerlijker man zijt dan ik dacht. Maar hoe komt het dat mijne zuster met u reist?"

„Vraag het haar," was het lakonische antwoord.

„Deze edele heer," zeide zij, „bevrijdde mij uit een vreeselijk gevaar, en geleidt mij naar

Haarlem, naar het huis van mijn oom. Ik ben hem meer verschuldigd dan ik ooit vergoeden kan."

Het was nu Dirks beurt om de hand van vriendschap toe te reiken. „Vergeef mijn slecht gedrag," zeide hij, „gij zult me niet ondankbaar vinden."

„Eind goed, al goed," riep Boughton vroolijk uit, „wij zullen op onze kennismaking drinken vóór wij dezen nacht gaan slapen!"

Dirk dacht om zijne andere zuster. „Hebt gij eenige tijding van Wilhelmina?" vroeg hij.

Zijne zuster barstte in snikken uit. „Hij, die haar gevangen nam, sloeg haar dood en wierp het lijk in een greppel langs den weg geen twaalf mijlen van huis," antwoordde zij.

Eene siddering liep door Dirks lichaam. „Waarom gedoogt God zulke barbaarschheden?" steunde hij. Hij begroef zijn gelaat in zijne handen en dikke tranen druppelden neder tusschen zijne vingers. De beide andere mannen keken strak vóór zich, maar ieder, hoe gehard krijgsman ook, met een brok in de keel. Die pijnlijke stilte duurde eenige minuten. Renard kwam het eerst weder tot zich zelven. Hij greep Boughtons arm. „Laat ons opstappen," zeide hij, „deze twee zullen ons wel volgen."

Het droevige troepje menschen sloeg den weg naar Apeldoorn in.

HOOFDSTUK VII.

Vele gasten en eene povere herberg.

Simon Renard ging niet naar Zutphen. Jack Boughton had niet alleen juist die plaats verlaten, maar was daarenboven daarheen gereisd regelrecht uit het Spaansche hoofdkwartier. Hij was daarom in staat alle inlichtingen te geven, die Renard verlangde. Zijne berichten waren niet opwekkend. Don Frederik, de zoon van den gruwzamen Alva, was op korten afstand op weg naar Zutphen. Het zou niet lang duren of de stad zou worden ingenomen; de verdedigingswerken waren onvoldoende, het garnizoen was klein en mismoedig en de tegenstand zou maar zwak zijn. Boughton gaf ronduit als zijne meening te kennen, dat het verstandig zou zijn geen tegenstand te bieden, want dat kon nergens anders toe leiden dan om de woede der Spanjaarden gaande te maken en eene vreeselijke strafoefening op de verdedigers te doen nemen.

Het bleek dat zijne voorspelling maar al te waar was. Vóór de vier reizigers te Haarlem kwamen, had Zutphen een vreeselijk lot getroffen, nagenoeg de ge-

heele bevolking was over de kling gejaagd, en de stad geplunderd en beroofd van al wat maar eenigszins waard was mede te nemen. De heldhaftige Maria de Ruyter, haar man en zonen kwamen om met de overigen.

„Laatstleden Zondag," schreef een edelman, die in de buurt woonde, „werd een vreeselijke jammerklacht van uit Zutphen gehoord, maar wij weten niet wat er plaats heeft gevonden." Inderdaad gedurende eenige dagen bleef de ware toestand van zaken geheim, omdat niemand zich in de nabijheid van de stad durfde wagen om er onderzoek naar te doen.

Renard besteedde den volgenden morgen om zich te vergewissen hoe het volk in en rond Apeldoorn gezind was. Tot zijne groote ergernis bevond hij dat er geene neiging bestond om zich tegen de nadering der Spanjaarden te verzetten; men dacht er alleen aan zich zoo spoedig mogelijk met Don Frederik te verzoenen en door spoedige en vrijwillige onderwerping aan zijn toorn en wraak te ontkomen. De zendeling van Oranje trachtte vol bitterheid de voornaamste personen tot andere gedachten te brengen, maar zijne protesten en argumenten hadden niet de minste uitwerking. Zij zeiden plompweg tot hem, dat zij niet van plan waren hun leven op te offeren als een noodeloos offer. Daar er geen winst te behalen viel bij een langer vertoef, gingen de vier vrienden vroeg in den

namiddag op weg naar Haarlem. Een uur nadat zij vertrokken waren, reed eene bende Spaansche ruiters Apeldoorn binnen. Vertrouwende op de vreedzame houding van de inwoners, verspreidden zich kleine troepjes van den vijand langs de geheele zuidkust der Zuiderzee. Tijdingen omtrent deze bende van onbeschofte ruiters bereikten het oor van Renard op iedere mijl van zijn tocht op dien vroegen November achtermiddag. Zijn geest was onrustiger dan hij wel wilde bekennen, en hij drong met allen spoed Westwaarts. Met zonsondergang kwamen zij aan een klein gehucht in het gezicht van de groote dijken, die de Zuiderzee beletten om verder inbreuk te maken op de laaggliggende landerijen. In de eenzame en slecht ingerichte herberg hielden zij dien nacht rust.

Zij vonden de keuken verlaten en een flauw brandend vuurtje van turf en hout smeulde in den haard.

„Een treurig hol om in te kruipen in een somberen nacht," riep Renard uit terwijl hij het smerige, niet verlichte vertrek rondkeek. „Wat zegt gij van onze herhergen, heer Boughton?"

„Zij zijn ellendig!" was het antwoord. „Wij hebben er betere in Engeland."

„Gelukkig Engeland!" riep de Hollander uit. „Geen inval van vreemde troepen, geen plunderen van steden, geen doodslag der inwoners, geen verwoesting van den oogst. Ik benijd het Engelsche volk zijn vrede

en veiligheid. Wat kan iemand doen in dit verontruste land? Op een goeden dag doen de Spanjaarden een inval, berooven hem van zijne beurs, plunderen provisiekamer en kelder en geven hem een slag op het hoofd bij wijze van betaling. Als hij dien slag te boven komt zal hij allerwaarschijnlijkst het genoegen hebben eenige Spanjaarden te onderhouden, die zullen eten en drinken, mooie praatjes houden en dan beloften als betaling geven. Herberghouden is op dit oogenblik juist geen voordeelig beroep. Maar dat is toch geen reden waarom wij van honger zouden omkomen."

Hij klopte op de tafel met zijn bedelaarsstaf, „Hallo, waard", schreeuwde hij.

De herbergier haastte zich niet dien roep te beantwoorden, en toen hij eindelijk verscheen met eene kaars in zijne hand, zag hij alles behalve vriendelijk.

„Je schijnt niet bijzonder geneigd te zijn om je gasten welkom te heeten," zeide Renard.

„Hm! daar zijn gasten en gasten", gromde de man. „Ik heb nooit iemand van uwe kleedij ontmoet, mijnheer de bedelaar, die mij mijn onthaal terugbetaalde."

„Dan zult ge het nu gelukkiger treffen. Ik ben inderdaad een bedelaar, maar deze nobele krijgsman heeft een ongewisseld goudstuk, dat een gat in zijn zak brandt, daarom heeft hij ons uitgenoodigd met

hem te soupeeren. Maak dus wat voort, wij hebben honger."

„Ik wil eerst de kleur van mijn geld zien; bedelaars zijn krachtens hun beroep goede praatjesmakers."

Renard lachte. „Laat onzen waard even een kijkje hebben van die kleine gouden fee," zeide hij.

Boughton trok de munt uit zijn zak en gaf die aan den waard over.

„Daar, neem die; ik wil wedden dat de eene of andere kameraad van mij van je goede dingen gegeten heeft en vergat te betalen. Wissel het en wisch meteen zijne rekening van de kerfstok."

De herbergier greep het goudstuk, liet het op de tafel vallen en stak het tusschen zijne handen. De „gouden fee", deed hem als bij tooverslag van houding veranderen.

„Gij zult het beste hebben wat ik u kan voorzetten, heeren," riep hij uit. Hij plaatste eene kaars op de tafel en snelde de kamer uit. Renard hield zich bezig met het vuur aan te blazen. Eenige minuten later verscheen de dochter des huizes met nog eene kaars, en bracht Constance in haar eigen vertrek. De drie mannen zaten bij het vuur, de kille Novemberkoude uit hunne leden jagende.

„Ik hoop dat dit eene veilige rustplaats is," zeide Dirk, terwijl hij aan zijne zuster dacht.

„Dat kan wel zijn," antwoordde Simon; maar toch, daar er zoo veel vijanden rond zwerven en zoovele lafhartige vrienden, die bij hem een plasdankje zouden willen behalen, zou het wel goed zijn een soort van wacht uit te zetten. Ik zal eens rondkijken terwijl men bezig is het avondeten gereed te maken." Hij stond op en verliet de kamer.

Trouw aan zijne belofte deed de herbergier zijn best voor zijne gasten. Roggenbrood, gezouten vleesch, versch gebakken visch, bier en een enkele flesch wijn gaven aan de ruwe tafel een behagelijk voorkomen. De geur van de heete visch bracht Constance uit haar vertrek en Renard van buiten de deur. Hij had niets gezien dat achterdocht wekte.

De vier zaten neder en aten smakelijk van al wat hun was voorgezet. De waard en zijne dochter bedienden hen, en Renard richtte vele vragen tot den eersten omtrent den staat van de naburige landstreek en de gezindheid van het volk omtrent den prins van Oranje. Hij bevond dat zij in hun hart de zaak des lands wel toegedaan waren, maar het bewustzijn van hunne eigen zwakheid en de dreigementen van de Spaansche wraak, waren voldoende om hen te weerhouden van het toonen van eene openlijke vijandschap tegen hunne onderdrukkers. Het was duidelijk genoeg dat stoutmoedige harten nauwelijks zouden te vinden zijn buiten sterke en welbemande muren.

De boeren gevoelden dat zij zelven niets vermochten en trachtten dus tusschen de strijdende krachten zich zoo goed mogelijk rustig gaande en staande te houden.

Het laatste voedsel was van de tafel verdwenen en Renard opende de flesch wijn, zich voornemende een toost uit te brengen op de zaak der nationale vrijheid, toen hoefgekletter en het klinken van stijgbeugels de nadering van een troep ruiters aankondigde. Het gezelschap sprong terstond op; er volgde een oogenblik van stille verbazing; en toen, op een teeken van den verschrikten herbergier, verdwenen zij uit de kamer als een souperpartij van geesten. Renard greep de wijnflesch en een houten beker. De dochter van den herbergier nam het grootste gedeelte van de schotels in haar voorschoot. „In Godsnaam, heeren, houdt u wel verborgen, laat er geen bloed gestort worden onder mijn dak," smeekte de waard, en de deur achter hen toegrendelende keerde hij naar de keuken terug en wischte elk spoor van den maaltijd weg. De geur van visch hing nog wel in het vertrek, maar die was zoo vermengd met minder frissche, maar toch even krachtige geuren, dat er minder de aandacht op zou vallen.

De cavalcade, die bestond uit negen Spaansche ruiters en een Hollandschen boer, reed tot aan de deur van de herberg en stapte van de paarden. De waard, die zich verzekerd had van hun aantal en

hunne beteekenis door een kier van de slecht gemaakte deur, ging naar buiten om hen te verwelkomen onder veelvuldige buigingen en strijkaadjes. De Hollandsche gids, die voor tolk diende, galmde zijns meesters bevelen uit met belachelijken trots.

„Nu, mijnheer de waard, rep je beenen en bedien de edele senors goed! Zij willen niets anders hebben dan het beste wat je huis oplevert. Behandel hen goed, en zij zullen je met goede munt betalen ; maar als je een gierigaard bent en niet goed opschaft, dan zullen zij je betalen met een gebroken kop. Waar zijn je stalknecht, je hofmeesters en je andere bedienden om voor de paarden te zorgen? Heb je geen aardig dienstmeisje om hen met een glimlach en een goeden beker wijn te begroeten? Kom, span je in, doe je best!"

„Halt, halt, waardig heerschap," riep de waard uit, terwijl hij bijna tot aan den grond boog en een spijtigen glimlach verborg, die om de trekken van zijn breeden mond loerde. „Bedenk het wel, gij zijt niet in Amsterdam of Haarlem, maar in een arm gehucht, en vóór eene herberg, die zijne gasten in de keuken te eten geeft en noch dienstknechts, noch dienstmaagden heeft en een stal voor maar twee paarden. Pas gij de op dieren en laat de senors over mijn nederigen drempel komen. Zij mogen spijskamer en kelder doorzoeken en het beste kiezen wat ik heb, en ik zal

het hun voorzetten en hen zelf bedienen; meer kan ik niet doen."

„Goed, goed, doe je best maar. Ik zal wel verontschuldigingen over je maken." De gids richtte zich tot de Spanjaarden en deelde hun de karige hulpmiddelen van de herberg mede.

„Wij kunnen wel zien dat wij in geen paleis gekomen zijn," hernam de hoofdman. „Laat dien roodkoppigen schurk zoo goed mogelijk zijn best voor ons doen; maar waarschuw hem dat het ook *het beste* moet zijn — geen streken, of hij zal het hard te verduren hebben."

Twee van de Spanjaarden gingen met hun gids om te zien hoe er voor de paarden kon gezorgd worden; zij hadden zakken met provisie aan hun zadelknop hangen. De anderen gingen de lage deur van de herberg binnen, terwijl hunne sporen luid weerklonken op den naakten, ruw geplaveiden vloer. De waard geleidde hen in de slecht verlichte, slecht verwarmde en slecht ruikende keuken. De hoofdman trok zijn pedanten neus minachtend op. „Bah!" riep hij uit, „wat een krot? Bij St. Jacob, als er maar een straaltje maanlicht was om die vervloekte mist te verlichten, dan zou ik wegrijden." Hij pookte het vuur op met de punt van zijne laars, en gelastte den waard wat droog hout te halen om het vuur in gloed te zetten. De mannen wierpen zich op

de lompe banken en stoelen en zetten zich neder.

De vrouw van den herbergier, eene oudachtige en zuurziende vrouw, rhumatiek en hinkende tengevolge van de uitwerking van jaren lang uitstaan van mist en scherpen Noordenwind, kwam binnen en veegde de tafel af. De soldaten keken naar haar, trokken de schouders op en keerden zich weder naar het vuur. „Als die fleemende Hollander ons nog eens als gids naar zulk eene plaats brengt als deze voor nachtverblijf en maaltijd, dan zal ik voor altijd aan zijn gegids een eind maken," zeide de Spaansche kapitein boos. De vrouw ging de kamer uit. Haar man kwam binnen met een armvol hout, betuigende dat hij een flink vuur zou hebben aangehad als hij had kunnen vermoeden, dat zulke achtenswaardige gasten hem de eer zouden hebben aangedaan in zijn arm huis te komen. Daarna gaf hij den inhoud op van zijne spijskamer en zijn kelder — gezouten vleesch, een klein beetje visch, bier in overvloed en eenige flesschen wijn, die hij vreesde dat hunne Edelheden nauwelijks naar den smaak van hun verhemelte zouden vinden.

„Breng dien binnen! Als wij dien niet drinken kunnen dan zullen wij jou er in verdrinken," zeiden de Dons. De waard verdween.

Het souper werd opgedaan en de geheele bende zat neder aan dat nog al sobere maal. Zij vervloek-

ten hun gids, den ongelukkigen waard, diens vrouw, diens herberg, voedsel, drinken, vuur en diens land en landslui in het algemeen. Telkens dacht de bevende Hollander dat zijn laatste uur geslagen had. Alle hoop op betaling in geld was reeds lang verdwenen. Hij bad inwendig dat de belooning in stompen en vloeken niet al te onverdragelijk zou zijn. Gelukkig voor hem was zijn wijn, waarnaar bij hem weinig navraag was, oud en vrij drinkbaar. Dit bracht hen in wat zachter stemming, zoodat zij, na hem zijn bier naar het hoofd te hebben geslingerd, zich verwaardigden nog eenige flesschen van dien beteren drank te proeven.

Terwijl de waard weg was, in vreezen en beven zijne kleine kelder uitplunderend, ging een van de soldaten, die nog al een onderzoekenden geest scheen te hebben wat rondsnuffelen en ontdekte de gegrendelde deur. Uit nieuwsgierigheid maakte hij die open — en stond vlak tegenover de dochter van den herbergier.

HOOFDSTUK VIII.

Het gevecht in de eenzame herberg.

Het meisje uitte een kreet en stond voor een oogenblik als vastgenageld aan den grond van schrik; maar zij herkreeg spoedig hare tegenwoordigheid van geest en trachtte te ontsnappen naar de duistere schuilhoeken van het vertrek. Maar de soldaat kwam eerder tot zich zelven dan zij. Hij sprong vooruit, greep haar bij het haar en sleepte haar, hoe zij ook worstelde en gilde, tot in het volle licht van de keuken. Hare verschijning werd begroet door een woest gelach.

„Wel zoo, is dat de schatkamer van den schoft?" riep de hoofdman uit. „Bij de baard van den hertog, wij zullen dat eens onderzoeken. Zijn er nog anderen daarbinnen, Sancho?"

„Meer dan een," was het antwoord in goed Spaansch, dat uit de donkere kamer klonk. Boughton sprong naar voren, met het zwaard in de hand, tot groote verbazing van de Dons. In het volgende oogenblik doorstak hij den Spaanschen soldaat en duwde zonder veel complimenten het meisje terug in de schuil-

plaats. Daaruit kwamen nu ook Renard en Dirk. De Spanjaarden sprongen op en zwaarden flikkerden bij het schijnsel van het vuur. Boughton wond zijn mantel om zijn linker arm en riep zoo vroolijk alsof hij in eene schermzaal was, „nu, heeren, kan het spel beginnen."

„Ik sta je ter zijde, beste kameraad," riep Renard. Vive le geus!" Hij stormde vooruit, doorstak zijn overman en ging weder terug als een bliksem met zijne hielen tegen de deur. Dit alles had plaats gegrepen in korter tijd dan het verteld kan worden. De Spanjaarden waren beteuterd en hadden geen denkbeeld van het mogelijke aantal hunner aanvallers; zij vreesden eene machtige hinderlaag. Er traden maar drie mannen op; twee hunner kameraden lagen kermende aan hun voet. Zij waren evenwel nog meer dan twee tegen één en geen Spanjaard aarzelde in die dagen Hollanders aan te vallen al hadden zij ook het aantal in hun nadeel; hadden zij niet duizenden van die schaapachtige burgers verslagen, terwijl hun verlies niet meer bedroeg dan een tiental? Hier was het aantal in hun voordeel. Dus riep hun hoofdman: „St. Jacob en Spanje!" en de zeven Spanjaarden vielen als één man op het moedige drietal aan.

Gelukkig voor de drie vrienden neutralizeerde de kleinheid van het vertrek en hunne positie tegen den muur in het nauwe einde eenigermate het voor-

deel hunner vijanden wat getal betreft; het was voor het zevental onmogelijk om gelijktijdig aan te vallen. De Spaansche kapitein, oordeelend dat Boughton de aanvoerder was van zijne partij, en er op uit zijnde zelf een gevecht aan te gaan met den best gewapenden en best uitgerusten tegenstander, viel terstond den jongen Engelschman aan. Daar hij het voordeel had van lengte en gewicht, deed hij een woedenden houw naar zijne kleinere tegenpartij; maar de slag werd meesterlijk gepareerd, en een verwoede houw op zijn eigen hoofd kwam terecht op zijn helm met groote kracht.

Duizelig en waggelend deed hij weder een houw. Zijn koele, onwrikbare tegenstander sloeg met vlugge beweging van zijn vuist des Spanjaards zwaard uit de hand en stak toen zijn eigen wapen in den hals van zijn tegenstander. De Spanjaard viel neder zonder een kreet te uiten.

„Bravo! prachtig, prachtig!" riep Renard goedkeurend die, ofschoon hij zelf in een hevigen strijd gewikkeld was, toch een oogje had gehouden op het duel aan zijne rechterhand. De Geus bekrachtigde zijne loftuiting door ook zelf zijn eigen tegenstander te vellen. Dirk wist dank zijne lengte en die van zijn wapen en de lessen, die Renard hem gegeven had sedert zij samen reisden, wel zijne huid in veiligheid te stellen, maar kon den Spanjaard geen kwaad doen, daar hij

zich genoodzaakt zag eene strikt verdedigende houding aan te nemen.

„Vier zijn er om koud! Komt op, heeren Spanjaarden; wij zijn nu meer gelijk in aantal, en wij hebben vrijer ruimte voor onze wapenen!" riep Renard spottend uit. „Hier is een rijke prijs te behalen voor een stoutmoedig man. Het hoofd op mijne schouders is vijfhonderd gouden kronen waard voor hem die het naar Alva kan brengen."

„Simon Renard!" riep een groote, zware soldaat uit op een toon van de uiterste verbazing.

„Jawel, Simon Renard!"

„Ik ben je man," riep de soldaat uit. En hij kwam op hem af, terwijl trotsche vastberadenheid uit zijne koolzwarte oogen schitterde.

Op hetzelfde oogenblik deden twee zijner kameraden, die den dood van hunnen kapitein wilden wreken, plotseling een aanval op den overwinnenden Engelschman. Zoo woedend was hun aanval, dat alleen zijne behendigheid in het hanteeren van het zwaard en de deugdelijkheid van zijn helm en harnas hem vrijwaarden tegen vele doodelijke wonden. Een andere Spanjaard voegde zich bij zijn makker in het gevecht tegen Dirk en de strijders vormden spoedig eene verwarde massa langs den muur. Het gekletter der zwaarden, de kreten en schreeuwen der vechtenden, loeiden als een storm door het huis. De

twee meisjes hielden zich aan elkander vastgeklemd bij den ingang van de deur. De dochter van den herbergier riep luid om haar vader, hem oproepende om hare verdedigers te komen helpen.

De soldaat, die verkozen had Renard aan te vallen, bleek zelfs voor den geduchten Geus een niet te gering te schatten tegenstander te zijn. Boughton vocht met kalm gelaat en glinsterende blauwe oogen duim voor duim in zijn hoek van de kamer voor zijn levensbehoud. Dirk hijgde naar adem en werd zichtbaar vermoeid, en zijne beide vrienden hadden het te zwaar te verantwoorden om hem den minsten bijstand te kunnen verleenen. Zijn adem werd korter en hijgender, zijne slagen minder en zwakker. Hij gevoelde dat ieder oogenblik wat hem betreft de strijd ten einde zou zijn, en twee vijanden zou vrijlaten om zich te voegen bij den aanval op Renard en Boughton. Zich bewust dat alles van hem zelven afhing, spande hij zich in tot eene laatste wanhopige poging. Hij viel aan. Voor een wilden regen van als door een reus toegebrachte slagen zwichtten zijne aanvallers. Op hetzelfde oogenblik kwam de herbergier, met eene bijl in zijne hand, om deel aan den strijd te nemen. Een van Dirks aanvallers werd geveld als een boom onder den eersten slag dien hij uitdeelde. De andere, in verwarring gebracht door den ruwen kreet van den Hollander, en vreezende

voor een aanval van achteren, kreeg een van Dirks geweldige houwen in zijne schouder en viel zwaar gewond neder en was niet meer in staat om tegenstand te bieden.

Bezield door de komst van zijn nieuwen bondgenoot, wist Renard door een handige slag zijn eigen hoofd te bewaren en aan de schatkist van den hertog vijfhonderd gouden kronen te doen missen.

Hij en de herbergier gingen nu Boughton helpen en de twee Spanjaarden, die reeds zwaar gewond waren, wierpen hun zwaard neder en gaven zich op genade over.

Dirk, die pijn gevoelde in al zijne ledematen en die uit verscheidene wonden bloedde, zonk neder op eene bank, niet in staat om een vin te verroeren.

Het gevecht was uit. Van de negen Spanjaarden waren er zes dood of stervende, een was zoo zwaar gewond, dat hij geen tegenstand meer kon bieden, en de beide anderen waren gewond en krijgsgevangenen. Renard en Boughton waren ongekwetst. De Geus was een van de bekwaamste hanteerders van het zwaard in Holland, en hij moest bekennen dat de jonge Engelschman zijn gelijke was. Zij hadden vlug de kracht hunner tegenstanders gewogen en, in het volle vertrouwen van hen te zullen nederleggen, hadden zij zoo gevochten, dat zij zelven ongedeerd zouden blijven; en dat was hun gelukt.

Simon, vlug in het ontdekken van ieder spoor van gevaar, keerde zich tot den waard — „Waar is de spion, die deze mannen hierheen voerde?"

De herbergier grinnikte. „Ik heb met hem afgerekend voor ik hier binnen kwam. Als hij heen was gegaan om te vertellen wat hier gebeurd is, dan zou morgen om dezen tijd mijn huis boven mijn hoofd zijn in brand gestoken. Hij zal geen vijanden van dit land meer tot gids strekken".

„Hm!" zeide Renard; „je bent slimmer dan ik dacht. Wij zullen de doode getuigen van deze zaak begraven en de levenden met ons nemen, dan kunt gij gerust slapen. En nu, als gij de vrouwen naar eene minder akelige plaats wilt doen verhuizen, dan zullen wij onze taak volvoeren".

Constance en de dochter van den herbergier werden sidderend uit hare schuilplaatsen te voorschijn gebracht. Dirk werd met haar medegezonden, opdat zijne zuster zijne wonden mocht verplegen, en daarna gingen de drie mannen aan het werk om alle sporen van die noodlottige ontmoeting uit te wisschen. Toen dit gedaan was, gingen zij een poosje slapen, terwijl de herbergier en zijne familie de wacht hield en eindelijk, een paar uur voor het aanbreken van den dag namen zij de paarden der Spanjaarden en hunne gewonde vijanden en reisden onder geleide van den herbergier af naar Haarlem.

Het volle daglicht vond hen op vele mijlen afstands van de herberg en verder af van de marcheerende en verkennende benden der Spaansche troepen. Met tien goede paarden, drie krijgsgevangenen, en de buit die zij aan de lijken hunner vijanden ontnomen hadden, reden zij voort in vroolijk humeur en opgewekten geest. Des avonds kwamen zij Naarden binnen en sliepen veilig in eene stad, die een garnizoen had van hunne eigen vaderlandsche vrienden.

HOOFDSTUK IX.

De uitdagende houding van Naarden.

Simon Renard vond vele oude vrienden in Naarden en hij vond er ook veel werk te doen. De kleine stad gloeide van vaderlandsliefde en was bereid haar uiterste best te doen voor de zaak der vrijheid. Het was wel bekend dat Don Frederik de poorten moest passeeren op zijn weg naar Amsterdam, waarheen hij zich begaf om de verovering te beproeven van de provincies Noord- en Zuid-Holland. Deze twee provincies, streken van zand en kreupelhout, van dijken en moerassen, waren de eenige plaatsen in de Nederlanden, die nog de zaak toegedaan waren van den prins van Oranje en de godsdienstvrijheid. Zij waren maar dun bevolkt, want duizenden burgers waren naar Engeland gevloden en naar andere Protestantsche landen om aan de gruwelen van de inquisitie te ontsnappen. Amsterdam, de voornaamste stad was in handen van Spanje. Geen enkele stad had voldoende garnizoen of proviand; de fortificaties waren oud en de artillerie schaarsch. Oranje zelf was zonder leger,

en een machtig heir van de meest uitgezochte, dappere, brutale troepen in de wereld rukte op naar de grenzen, dronken van vreugde over de behaalde zegepraal en vol vertrouwen op verdere overwinning. Toch waren de burgers vast besloten den vijand in het aangezicht te zien en eene doodelijke worsteling tegen hen te wagen. Hunne vrijheidsliefde was groot, hun moed onbedwingbaar, en allen waren bereid liever te sterven dan zich door de hiel van Spanje levend te laten vertrappen.

En zoo bevond Renard in Naarden dat het niet noodig was de geest van tegenstand aan te wakkeren; die geest blonk reeds uit ieders oog en sprak uit ieders stem. Maar die geest had concentratie, leiding, richting naar bepaalde doeleinden noodig; op dat oogenblik was die te kokend en opbruischend om volkomen van nut te zijn. De Geus hield bijeenkomsten met de burgemeesters, de magistraat, de officieren van het kleine garnizoen en de voornaamste burgers van de stad, en wees op alle dingen.

„Woorden zullen je die Spaansche wolven niet van den hals schuiven," zeide hij. „Gij hebt geen proviand genoeg voor eene week; uwe tegenwoordige verdedigingswerken zouden geen leger van kreupelen kunnen weerstaan. Zendt naar alle richtingen om hulptroepen uit; maakt u meester van alle provisie langs den weg, dien de vijanden moeten volgen; bergt

die op in uwe pakhuizen en maakt de streek eene woestenij voor de Spanjaarden. Zet zelfs uwe vrouwen en kinderen aan het werk om sloten te graven en wallen op te hoogen. Schaft kruit, geweren, pik, olie en hout aan. De winter is op komst. Zoo gij Don Frederik op armslengte van u af kunt houden totdat de sneeuw dicht valt en de vorst iederen stroom geboeid houdt, dan zult gij, geloof ik, veilig zijn. Geene troepen kunnen lang bivouac houden op gindsche drassige vlakten, als zij blootgesteld zijn aan den fellen Noordenwind in het midden van den winter; zij zouden bij drommen sterven als schapen. Op dit oogenblik kan de prins U maar weinig hulp bieden. Een paar maanden tijd en eene kloeke verdediging van uwen kant zouden groot verschil maken. De zee ligt achter u en onze schepen houden die bezet. Dat is de grootste hoop voor u. Volgt mijn raad en alles zal goed gaan; beproeft tegenstand te bieden in den toestand waarin gij nu verkeert, en binnen eene week zult gij allen stram en stijf zijn, en de stad zal te gronde gaan."

De burgers raadpleegden met elkander en er werd besloten tot kloeken tegenstand; daarenboven werd er besloten dat Renards raad letterlijk zou worden opgevolgd. Eene commissie werd benoemd, en Renard en Boughton gingen met deze de fortificaties inspecteeren. Op vele plaatsen waren deze uiterst

zwak — zwakker nog dan Simon had vooröndersteld — en hij drukte hun op nieuw op het hart de volstrekte noodzakelijkheid om dadelijk krachtig aan het werk te gaan. Terwijl zij bezig waren de verdedigingswerken van de hoofdpoort in oogenschouw te nemen, bespeurde een van de schildwachten een ruiter, die hard reed door de vlakte naar hem toe. „Daar komt iemand met tijdingen!" riep hij uit.

Aller oogen werden dadelijk gericht op den eenzamen rijder, en deze, ziende dat de wallen welbemand waren, verhief zich in zijne stijgbeugels en wuifde hun een teeken toe. Boughton hield zijne hand aan zijne oogen en lette goed op de naderende gedaante.

„Wel?" vroeg Renard.

„De man heeft een langen rit gedaan. Hij maakt een goed gebruik van zweep en sporen. Zijn paard loopt mank en ik twijfel of het zijn ruiter wel tot aan de poort zal brengen. Het is slecht nieuws dat met zulk een stormgalop komt aandraven."

„Daar vrees ik ook voor."

„Ha!" klonk het uit menig mond.

„Hij is op, hij kan niet meer! Het paard is bezweken."

Boughton en Renard sprongen omlaag naar de poort en liepen snel naar den bode. De andere wachtten vol angst hunne terugkomst af. Zij kwamen langzaam terug.

„Wat nieuws?" riepen zij.

„Dat mag wel verteld worden op fluisterenden toon", antwoordde Renard en de eerste vreeselijke tijding van het lot van Zutphen werd nu aan de verzamelde menigte toegefluisterd. De mannen werden bleek en zagen elkander in de oogen.

„Het is eene waarschuwing voor iedere stad in Holland tegen de dwaasheid van zwakken weerstand," zeide Simon met nadruk. „Of biedt lang genoeg weerstand om den vijand te dwarsboomen of hem goede voorwaarden van overgaaf te ontwringen, of biedt in het geheel geen weerstand. Het is volkomen dwaas om van je weg af te wijken om een roofzuchtigen wolf te tarten met niets anders dan een rietstok in de hand. Vermijdt hem, werpt hem een kluifje toe, of doodt hem!"

„Dan zal het zijn hem dooden!", zeide de eerste burgemeester.

Den volgenden morgen reden de Geus en zijne drie reisgenooten uit Naarden en richtten hunne schreden Westwaarts. Haarlem was nog steeds de plaats hunner bestemming; maar Renard reisde nu als de zendeling van de burgers van Naarden en hij had op zich genomen hun alle mogelijke hulp te verschaffen. Ongelukkig bevond hij spoedig dat die maar zeer klein zou zijn, en de hulp, die naar de wallen ging, werd bijna opgewogen door de hinderpalen op weg.

Als een gefluister van de faam waren de tijdingen omtrent Zutphen hem reeds voorgegaan. De boeren waren overal bezig hun boeltje op te pakken, gereed om hunne onbewaakte huizen te ontvluchten. Aller oogen richtten zich naar de bemuurde steden. Eenige weinigen verkozen naar Naarden te gaan, maar dat waren er van die soort, die weinig inzicht van zaken hadden en blindelings vluchtten naar de meest nabij zijnde schuilplaats. De verstandigsten en zij die het meest gegoed waren, verkozen naar Haarlem te gaan. Ieder uur werd het vooruitzicht voor Naarden minder hoopvol. Ten laatste sloten de poorten van Haarlem zich achter onze vier vrienden.

Hier waren de beweging en toebereidselen levendig. De mannen van Haarlem voorzagen den storm, die bestemd was over hen los te barsten, en maakten zich als verstandige mannen gereed dien te doorstaan. Daar zij zelven niet al te goed voorzien waren, konden zij waarlijk niets missen om aan hunne broederen in het kleine, dappere Naarden te geven. Simon bezocht de bestuurders van de stad, maar deze haalden hunne schouders op bij zijn verzoek. Zij keurden het denkbeeld van tegenstand van de Naardenaars af en gaven openlijk den raad, dat die stad het hoofd buigen zou voor den storm en zich onderwerpen. In de ondiepe wateren van den Haarlemmermeer lag eene vloot van Hollandsche schepen en velen daarvan waren be-

mand door Renards oude wapenkameraden, de Watergeuzen. Op hen deed hij een beroep. Maar zij weigerden ergens anders te vechten dan op het element, dat hun het liefst was, en waarop zij tot nog toe onweerstaanbaar waren gebleken. En zoo, na vele dagen van vruchteloos smeeken, stond het vast dat er niet veel goeds kon komen van eenigen tegenstand van Naarden. Boughton en Dirk werden afgevaardigd om daarheen terug te rijden en aan de burgers den raad te geven zich met Don Frederik te verstaan, voordat hij nabij genoeg kwam om onderwerping te eischen. Bij het aanbreken van den dageraad van den 22sten November gingen zij op marsch om hunne ondankbare en ontmoedigende zending te volbrengen.

Zij reden hard, want zij bevonden dat de tijding van de nadering der Spanjaarden zich als een loopend vuur verspreid had door de landstreek en door panischen schrik bevangen families, die hunne kudden voor zich uit dreven, spoedden zich naar Haarlem. Er viel een dikke sneeuw, en de schaduwen van den winternacht sloten zich rondom hen, toen hunne uitgeputte en hijgende paarden buiten de poorten van Naarden aankwamen. De schildwachten herkenden hen en hun werd spoedig toegang verleend.

Zij zochten het huis van den eersten burgemeester op, mijnheer Lambertszoon en vonden daar ook een voornamen schepen, Gerrit genaamd, en Dr. Hor-

tensius, een der meest geleerde mannen van Holland. Zij brachten hun rapport uit, waarnaar met ernstig gelaat geluisterd werd. De drie burgers keken elkander wanhopig aan, maar niemand sprak een woord.

„Vanwaar dit stilzwijgen?" vroeg Boughton na eene pijnlijke stilte.

De burgemeester schraapte zich de keel. „De zaak staat zoo", hernam hij. „Don Frederik liet heden morgen de sleutels van de stad vragen".

„Wat zegt ge?"

„En wij hebben geweigerd."

„Deedt gij dat! Dan sta God u bij. Uwe nieuwe verdedigingswerken zijn nauwelijks begonnen. Gij kunt op geen bijstand van buiten rekenen. De stad is niet beter in staat om een beleg te doorstaan dan toen ik hier laatst was, niets van werkelijke beteekenis schijnt te zijn gedaan."

„Er is te veel gepraat", zeide Dr. Hortensius. „En de Babylonische spraakverwarring heeft de daden verlamd. Toch hebben wij heden gezonden naar den prins en naar Sonoy om hun te laten weten dat de dobbelsteen geworpen is. Zij *moeten* ons nu helpen".

„Dat *kunnen* zij niet!" riep Boughton uit, met weinig goeds voorspellende drift. „Ik twijfel er zelfs aan of wanneer het tot den strijd komt, zij in staat zullen zijn zich zelven te beschermen".

Eene doodelijke stilte heerschte onder het gezel-

schap, dat aan de raadtafel vergaderd was. Toen verbrak schepen Gerrit het stilzwijgen. Hij keerde zich tot den Engelschman. „Ik vrees dat wij u niet geheel op de hoogte hebben gesteld van den staat van zaken", zeide hij.

„Verklaar u nader."

„Wij weigerden ons over te geven op Don Frederiks bevel. Daarenboven verklaarden wij ons vijanden van den man, die zich als onzen koning beschouwt. Maar wat nog het ergst van alles is, toen de herauten wegreden, klom een half-gekke kerel op den wal en schoot een geladen kanon boven hunne hoofden af."

Boughon sprong driftig op.

„Die dwaze daad zal u een vreeselijken prijs kosten. De persoon van een heraut is heilig. Gij hebt een grondregel van den oorlog verbroken. Don Frederik heeft nu eene verontschuldiging van eveneens te handelen. Zijn vader zou eene geheele provincie verwoesten om eene minder geldige reden. Ik vrees dat gij onderhandelen onmogelijk hebt gemaakt."

„Maar de man is een waanzinnige."

„Don Frederik zal dat nooit gelooven."

„Dan moeten wij nog dringender brieven zenden om bijstand."

„Maar uwe stad is niet in staat van verdediging, en de tijd is nu voorbijgegaan om dat nog te herstellen."

„Dan moeten wij omkomen!"

„Gij moet beproeven te onderhandelen, gij kunt

uwe weerlooze vrouwen en kinderen zoo lichtvaardig niet blootstellen aan een schandelijken dood. Zendt uwe voornaamste mannen naar het Spaansche kamp en geeft hun volmacht om alles te beloven. Gij kunt geen weerstand bieden; gij moet trots en vaderlandsliefde opbergen tot gunstiger tijden."

„Wij zullen eene vergadering beleggen van de voornaamste burgers en hun uwen raad mededeelen", zeide de burgemeester.

De vergadering werd belegd en de burgers besloten nog eene afwachtende houding aan te nemen.

Gedurende de overige dagen van November kwamen de antwoorden in op hun bede om hulp. Zij waren geheel waardeloos; geen man en geen geweer kunnen de poorten binnen. Een zendeling bracht eene kleine vracht kruit mede; dat was alles. Sonoys antwoord was van dien aard, dat zij zoo goed mogelijk voor zich zelven moesten zorgen. Zoo werd de trotsche, uitdagende houding van November een smeeken om goede voorwaarden in December.

Don Frederik naderde om de stad in te nemen. Hij zeide trotsch tot de afgezanten, dat hij hun zijn antwoord zou geven vóór de poorten der stad. Met een somber voorgevoel keerden de afgezanten terug tot hen, die hen gezonden hadden.

Dirk ging op weg naar Haarlem om dat nieuws mede te deelen.

HOOFDSTUK X.

Een vreeselijke winterdag.

De morgen van den tweeden December 1572 was grauw en droevig. Maar de inwoners van Naarden waren op vóór het aanbreken van den dageraad; weinigen evenwel waren dien nacht op bed geweest, en zij die rust hadden gezocht, hadden die niet gevonden. De stad, die van trotsche vaderlandsliefde had geblaakt, was nu dof en ontzenuwd, eene prooi van vrees en angst. Visioenen van Zutphen verrezen in ieders oog, en de jammerkreten van Zutphen drongen als een slecht voorteeken in ieders oor. De geheele bevolking was op straat om getuige te zijn van het eerste gloren van den zonsopgang. Maar hunne oogen waren niet Oostwaarts gericht om de koningin van den dag te verwelkomen; hun dreigende vijand lag daar op geen halve mijl afstands, en mannen en vrouwen spanden hunne oogen in om de eerste flikkering op te vangen van vijandige speren, den eersten glans van de witte tenten, die de Spaansche troepen herbergden.

Een half uur na zonsopgang waren de wallen bezaaid met angstige burgers; vrouwen klemden zich vast aan den arm hunner mannen, en kinderen hingen bevend aan de boezelaars hunner moeders. Meer dan een gelaat, bleek van vrees en vermoeid door slapeloosheid, keek droevig rond naar alle kanten. De voetstappen van de menigte op de straten waren onhoorbaar en geruischloos op een laag van sneeuw. De ijzige windvlagen uit het Noorden spreidden witte vlokken uit hare vleugels, voorboden van een storm, die ijlings nadert.

De sombere massa's Spaansche troepen stonden in trotsche afwachting op de wijduitgestrekte vlakte buiten de muren, en ten laatste zag men een troep ruiters zich afscheiden van het hoofdleger en rijden in de richting van de stad. Op datzelfde oogenblik was er eene beweging binnen de poorten.

„Daar gaan de burgemeester en schepen Gerrit!" riep menige stem uit. En er ontstond een onwillekeurige toeloop van alle zijden naar het raadhuis.

„Daar is Dr. Hortensius, daar is de Engelschman, de vriend van Simon Renard. De burgemeester heeft de sleutels van de stad; hoe bleek ziet hij. Schepen Gerrit heeft een traan in het oog. God helpe ons!" klonk het op verschillenden toon van alle kanten.

De burger-deputatie bewoog zich langzaam naar de poort, en het angstige stadsvolk drong er achter-

aan. „God zegene u, heeren," riep eene stem. „Amen!" kwam het als een zucht uit de geheele menigte. Mannen drongen vooruit om hen die voortgingen de hand te drukken en vrouwen kusten hen en baden voor hunne veiligheid. De afgezanten gingen naar buiten en de poorten werden achter hen gesloten.

Jack Boughton liep naast schepen Gerrit.

„Gaat gij met ons, mijnheer?" vroeg de schepen.

„Niet den geheelen weg," was het antwoord. „Als ik me niet bedrieg, worden gindsche ruiters aangevoerd door mijn ouden commandant, Don Julian Romero. Het zou volstrekt niet verstandig van me zijn mij aan hen te doen kennen als iemand in dienst van den vijand."

„Loop niet onnoodig gevaar in onzen twist," riep Gerrit uit.

„Ga weder de stad in. Er zijn goede paarden in mijn stal; neem het beste er van en rijd naar het Westen."

„Dat kan ik misschien later op den dag doen, en ik dank u voor uw aanbod. Voor het oogenblik evenwel meen ik te moeten blijven. Ik moet ten minste den uitslag uwer onderhandelingen vernemen. Dan weet ik beter wat mij verder zal te doen staan."

„Wat voor een soort van man is die Romero?"

„Wel, hij is een dapper soldaat en een flinke aanvoerder, maar hij kent weinig gemoedsbezwaren

en zijn generaal heeft noch gemoedsbezwaren, noch zelfs een geweten. Gij zult meer van den wolf dan van den schaapherdershond in zijn karakter vinden."

„Kan men op zijn woord vertrouwen?"

„Een Hollander niet."

De schepen trok een benepen gezicht.

De ruiters naderden nu in snellen draf en het kleine troepje burgers snelde hen tegemoet. Boughton keerde om en liep langzaam naar de stadspoort. Vóór hij die bereikte, hadden de beide partijen elkander ontmoet, daarom hield hij stil om getuige te zijn van hetgeen er tusschen hen voorviel.

Romero stapte van zijn paard en nam de afgezanten ter zijde om een mondgesprek met hen te houden. De conferentie duurde kort en droeg schijnbaar een vriendschappelijk karakter. Er werd veel gegesticuleerd en druk handen geschud. Boughton zag dat de Spaansche aanvoerder Dr. Hortensius wel driemaal de hand gaf. Daarna overhandigde de burgemeester de sleutels.

Boughton schudde bedenkelijk het hoofd en keerde zich om om zijn weg te vervolgen. „Dom! dom!" mompelde hij. Hij ging de stad weder binnen en stond juist in de poort.

Romero kwam met de deputatie mede, terwijl de sleutels van Naarden aan zijn gordel bengelden. Een wapenknecht geleidde zijn paard iets in de achter-

hoede. Toen zij binnen honderd ellen van de muren waren, riep de schildwacht: „Wie is daar?"

„Vrienden!" riep de burgemeester. „Doe open de poort om Zijne Excellentie Don Julian Romero toegang te geven, den vertegenwoordiger van onzen landvoogd hertog Alva en van Zijne roemrijke Majesteit koning Philips."

De poorten werden geopend en de Spanjaard trad binnen. Hij glimlachte tegen de menigte.

„Is het vrede, burgemeester?" riep een angstige burger uit.

„Het is vrede. Wij hebben het woord van eer van den generaal, als krijgsman en als edelman, dat man noch vrouw zal gedeerd worden, noch in zijn persoon, noch in zijn eigendom als zij zich onthouden van geweld, en zich gedragen als loyale onderdanen van onzen genadigen koning."

„Dat is zoo, goede burgers," bevestigde Romero met eene beleefde buiging.

De mannen van Naarden hieven een luid hoezee aan. De Spaansche aanvoerder gelastte zijne troepen buiten de poort te blijven en ging zelf met de voornaamste burgers naar het stadhuis. Boughton volgde hen, zich bescheidenlijk op een afstand houdend. In het raadhuis werden de wederzijdsche eeden en beloften hernieuwd en Romero gaf den burgemeester, die geheel voldaan scheen te zijn, last, dat men de Spaansche

troepen de stad zou laten binnenrukken. Toen zij binnen waren, werden de klokken vroolijk geluid, en de anders zuinige huisvrouwen, bevrijd van angst, brachten het beste te voorschijn wat haar spijskamers opleverden, en bereidden aan de nieuwe gasten een rijkelijk feestmaal.

De keukenmeid en de overige bedienden bij schepen Gerrit waren druk in de weer, want hun meester gaf een feestmaal aan den Spaanschen aanvoerder, zijne voornaamste officieren en de aanzienlijkste burgers van de stad. Ondertusschen werden de gemeene soldaten in de huizen van private burgers ondergebracht en werden kostelijk onthaald. Het ging in den vroegen achtermiddag in Naarden lustig toe alsof er bruiloft gehouden werd. Er viel overal een dichte sneeuw, maar warmte, behagelijkheid en stralende gelaatstrekken blonken uit ieder hoekje u toe.

Toen het op de straten wat stiller was geworden richtte Boughton zijne schreden naar het huis van schepen Gerrit, daar hij van plan was het hem aangeboden paard te nemen en met de nieuwstijdingen naar Haarlem te rijden. Maar hij kon een gevoel van onbehagelijkheid niet van zich afschudden. In spijt van al dat drukke feestvieren vermoedde hij verraad; toen hij dus aan eene stille herberg kwam, ging hij de deur in, van plan zijnde om een flesch wijn te vragen en nog wat langer te vertoeven. Nauwelijks had

hij den drempel overschreden, of hij hoorde eene hem welbekende stem, die zijn naam uitsprak. Hij keek naar den hoek van den schoorsteen en stond vlak tegenover zijn ouden krijgskameraad Hernando.

„Hallo! kameraad", riep de laatste uit, „ik dacht dat gij naar Willem van Nassau waart gegaan".

„Zoover ben ik nog niet, Hernando."

„Laat je dan raden en stel die reis uit je hoofd."

„Waarom?"

„Zijn vonnis is geveld en dat van allen die hem volgen. Maar kom, drink een flesch wijn met me."

„Met genoegen."

„Goed. Waard, een flesch van je besten wijn. Ik zal je betalen voor den avond. Dan zal ik klinkende munt genoeg hebben."

„Laat mij betalen, Hernando."

„Nonsens. Ik heb je uitgenoodigd. Ik zal betalen, zeg ik je. Ik zal een rijk man zijn vóór de vesperbel luidt. Wilt ge me zoolang crediet geven, waard?"

„Zeker, mijnheer, zeker. Drink maar rustig toe."

De herbergier bracht den wijn, roemde de qualiteit er van, en liet toen de beide oude kameraden alleen.

„Zijt gij in Hollandschen dienst?" vroeg de Spanjaard.

„En als ik eens zeide van ja."

„Ik zal je niet verraden."

„Wel, ik laat die vraag onbeantwoord."

„Dat is verstandig."

Zij namen een teugje van den wijn.

„Waarom zag Romero, bij het binnenkomen in de stad, er zoo vriendelijk en vreedzaam uit, Hernando?"

„Zijt gij achterdochtig?"

„Ik ken Don Julian van ouds, en ik ben niet onbekend met Don Frederik van Toledo."

„Wel, laat me je een woordje toefluisteren. Ik denk dat er iets onder schuilt. Wij zullen het wel spoedig te weten komen. Mijn troep moet zich binnen een half uur aan het raadhuis bevinden."

„En gij hoopt tegen vespertijd rijk te zullen zijn?"

Hernando lachte. „Mijn beste Boughton, ik weet dat ik dan rijk zal zijn. Wat dien schurk van een waard betreft, ik zal hem betalen — in Spaansche munt, goed Toledo!"

„Staal?"

„Ja, staal."

„Op zijn goed Spaansch zal dus Naarden voor den nacht worden uitgeplunderd."

„Ik heb mijn zwaard gewet en mijne zakken geledigd in afwachting van die roemrijke gebeurtenis."

„Dat is duivelsch!"

„Het is Spaansch — en het is oorlog. Wat zoudt ge anders verlangen, teerhartige?"

Boughton stond op, „Hernando, je wijn brandt me in de maag."

„Goede wijn en het is een koude dag."

„Ik ga naar Willem van Nassau."

„Wees zoo gek niet. Kom terug bij den troep. Er zijn er maar vijfhonderd van ons in de stad. Denk eens aan man. Geheel de buit van deze stad wordt tusschen vijfhonderd soldaten verdeeld."

Boughton sloeg zijn mantel om.

„Vaarwel, Hernando."

„Wacht ik ga mee. Waard, op mijn woord van eer, ik zal je betalen vóór ik van nacht slapen ga. De wijn was uitstekend. Naarden is een lief plaatsje. Ik houd er van. Vaarwel, mijn gastheer; wacht me op vóór je naar bed gaat."

De herbergier liet zijne gasten al buigende de deur uit.

„Arme dwaas! arme dwaas!" mompelde de Engelschman.

Hij en de Spanjaard stapten door de sneeuw naar het raadhuis. De klokken werden weder geluid. De menigte stroomde toe naar de plaats van openbare vergadering, begeerig de door Romero beloofde proclamatie te hooren. Ten getale van vijfhonderd verzamelden zij zich; schepen Gerrit en eenige andere magistraatspersonen kwamen van het feestmaal ten zijnen huize, en Romero en zijne officieren kwamen

langzaam achter hen aangedrenteld. De Hollanders gingen het raadhuis binnen; hunne Spaansche gasten bleven buiten.

„Keert gij terug in onze gelederen, oude kameraad?"

„Neen."

„Vaarwel dan! Ga in eens buiten de wallen, of ga terug naar de herberg; daarop heb ik voor mij beslag gelegd. Gij zult er veiliger zijn dan in de straten. Onze mannen zullen weldra dol zijn; gij kent hunne manieren."

Hernando voegde zich bij den troep zijner medesoldaten en Boughton begaf zich snel naar den achterkant van het raadhuis, hopende binnen te zullen kunnen komen en schepen Gerrit te kunnen waarschuwen tegen de duivelsche plannen der Spanjaarden. Hij vond eene smalle, ongegrendelde deur en ging het gebouw binnen. Het volk, opgewekt door het feest, babbelde vroolijk en vol verwachting, over wat er komen zou. Boughton kwam dicht genoeg bij om den schepen bij de slip van zijn mantel te trekken, toen op datzelfde oogenblik een priester, met een crucifix in de hand, in de zaal verscheen, en het volk aankondigde zich op den dood voor te bereiden.

Een kreet van verlammenden schrik rees uit de menigte op. Zij zagen elkander vol wanhoop aan. Wat bedoelde die priester?

Het antwoord volgde terstond. Eene bende Spanjaarden stormde binnen. Zij vuurden hunne geweren af op de saamgepakte menigte slachtoffers en sprongen daarna op hen los met zwaard en dolk. Boughton snelde naar de deur door welke hij was binnengekomen en ontsnapte. Hij trachtte den schepen met zich te trekken, maar de brave oude Hollander weigerde van zijne plaats te gaan.

Spoedig was alles over. Het gebouw werd in brand gestoken en dooden en stervenden werden tot asch verteerd.

Daarna werd er op de straten een bloedbad aangericht. Vreeselijke wreedheden werden bedreven. Noch man, noch vrouw, grijsaard noch kind werd gespaard. Toen de nacht aanbrak, bleef er nauwelijks één inwoner van de stad in leven binnen hare muren.

Hernando betaalde den herbergier door hem en zijne geheele familie te vermoorden en zich al wat in het huis van waarde was toe te eigenen. De zon ging bloedrood onder over Naarden. De stad was een open graf geworden. Spaansch verraad had zich zelven overtroffen.

Weder eene vuile vlek besmeurde de Spaansche wapenen.

Romero zond een bode naar zijn generaal om te zeggen dat aan de Spaansche wraak voldaan was.

HOOFDSTUK XI.

De nacht.

Zoodra Boughton uit het raadhuis ontsnapt was, snelde hij naar de meest nabijzijnde zijstraat; vandaar begon hij zich vlug zijn weg te banen naar de verst-afgelegen poort, terwijl hij zorgvuldig de hoofdstraten vermeed. Hij wist bij ondervinding dat stegen en zij-straten voor het oogenblik veilig genoeg waren. De rijkdom van de stad was gelegen in de winkels, pak-huizen en groote woningen, die langs de hoofdaderen van de stad gebouwd waren; deze zouden geheel uitgeplunderd worden voor de aandacht zou vallen op de minder groote straten. Bij deze gelegenheid zouden de minder aanzienlijke gedeelten van de stad waarschijnlijk nog langen tijd ongedeerd blijven. Zij waren geheel verlaten, want diegenen van het volk, die in staat waren dat te doen, hadden de nabijheid van het raadhuis opgezocht; alleen eenige oude men-schen en kinderen verschenen in de deuren, verschrikt op het hooren van het geweervuur. Toen zij den sol-daat haastig zagen voorbijsnellen, vroegen zij hem wat dat vuren beteekende.

„Zij vieren de Spaansche proclamatie," hernam Boughton grimmig.

„En hoe is die proclamatie?" vroeg een hoog bejaard grijsaard. Juist verhieven zich doodskreten van het markplein.

„Luister!" riep Boughton.

„God zij ons genadig!" mompelde de oude man. Hij greep zijn kleinzoontje op en waggelde het huis in en sloot de deur.

De korte winterdag begon spoedig ten einde te snellen. Het rumoer van gillen en zuchten steeg tot eene onzinnige hoogte, en dikke rookwolken verhieven zich boven de daken der huizen, die het hunne bijbrachten tot de nare somberheid van den aankomenden nacht. Troepen van door schrik verslagen vluchtelingen begonnen als gebroken golven de zijstraten in te stroomen; zelden stonden zij aan vervolging bloot, tenzij de ongelukkigen welgekleed en schijnbaar rijk waren. Zoo kropen zij in de smerigste en armste schuilhoeken, hopende daardoor te ontkomen aan die bende bloeddorstige wolven, wier gehuil vol woede en haat vreeselijk in hunne ooren weerklonk.

Boughton trok zijn zwaard, gereed zich tegen iederen aanval te verdedigen. Meer dan eens hield hij stil, onzeker of hij zijn weg zou vervolgen, of zich te midden van de slachting werpen en sterven bij de verdediging van den een of anderen ongelukki-

gen burger. Maar hij wist dat tegenstand vruchteloos zou zijn, de eenige hoop op veiligheid was voor een ieder in de vlucht gelegen. Daarenboven als de vlucht niet belet zou worden, was het voor de vluchtelingen noodig zoo spoedig mogelijk buiten de wallen te komen. Als eenmaal de Spanjaarden hun werk van bloedvergieten en rooven zouden staken om zich hunne plichten als soldaten te herinneren, zouden zij zich van alle poortenmeester maken en alle Naardenaars opsluiten als muizen in de val. Allen, die zijn pad kruisten aansporende, hem te volgen, zette Boughton het op een loopen.

Hij en zijne medevluchtelingen kwamen nog juist intijds bij de Westelijke poort. Want eene bende soldaten spoedde zich reeds daarheen, op bevel van Romero, om den weg tot ontsnapping af te snijden. Zij kregen de vluchtende burgers en vrouwen in het oog en nu volgde er een wedren op leven en dood. Het was spoedig duidelijk dat de soldaten hierbij in het voordeel waren. De vrouwen, bevende van schrik en dikwijls door kinderen in hare vlucht belemmerd, liepen slecht en echtgenoot, vader broeder of minnaar hielden gelijken tred met haar. De toestand was kritiek en de Engelsche krijgsman zag dit. Sommige van de mannen waren gewapend, daarom deed Boughton een beroep op hen om halt te houden, en zich rondom hem te scharen. Velen deden dit en de

kleine bende vatte post in een nauw gedeelte van de straat, en maakte zich gereed stand te houden tegen den vijand, terwijl het zwakste gedeelte van de menigte de poorten uitging. Zij waren minder in getal dan de Spanjaarden, maar zij hadden de positie in hun voordeel, en zij waren besloten dat geen vijand hun zou voorbijdringen dan over hun lijk.

Deze poging tot tegenstand spoorde de vijanden eerder aan, dan dat die hen afschrikte, en met vreeselijke kreten en vloeken snelden zij de nauwe straat binnen. Er volgde een wanhopig gevecht. De Spanjaarden vochten als tijgers, de slecht gewapende burgers als helden. Met wapenen, handen, ja zelfs met de tanden sloegen de Hollanders den geweldigen aanval af.

Telkens dreven zij de aanvallers terug en ofschoon zij bij die poging de helft van hun aantal verloren, hunne vijanden leden niet minder zware verliezen. De Spanjaarden waren woedend over de kracht van dien tegenstand en hernieuwden met verdubbelde krachten den aanval. Boughton vocht aan het hoofd van de bende dappere burgers en zijn zwaard richtte groote slachting aan. Maar het is waarschijnlijk dat de wanhopige dapperheid der Naardenaars hun weinig zou hebben gebaat, zoo niet een tweede en nog grooter troep vluchtelingen naar de poort was komen toesnellen. Ziende dat de gehate en gevreesde vijand werd weerstaan, kwamen zij onder luide kreten aan-

loopen, begeerig om een slag te slaan voor hun leven en hun huis. De Spanjaarden zagen het gevaar en gaven den strijd op en trokken zich terug in eene zijstraat. De burgers dachten er niet aan hen te vervolgen. Zij waren veel te begeerig om het open veld te bereiken. Zoodra zij dus den vijand hun den rug zagen toekeeren, zetten zij hunne vlucht voort.

Zoo was nu de eerste troep ongelukkige vluchtelingen buiten de muren gekomen, terwijl hunne zwarte gedaanten sporen in de sneeuw achterlieten. Het was nu volkomen nacht en een dichte sneeuwjacht viel neder. Als de brandende stad niet eenig licht had verspreid, zou het een dikke duisternis zijn geweest. De roode gloed van hunne brandende huizen toonde aan die daklooze menschen het pad der veiligheid; maar het stelde ook den waakzamen vijand in staat om aan verder vluchten een eind te maken. Het zou beter voor de Naardenaars geweest zijn als er dien nacht eene Egyptische duisternis over het land had geheerscht. Jack Boughton, die zich in de uiterste achterhoede van de vluchtelingen bevond, was juist onder den boog van de poort doorgegaan, toen zijn geoefend oor den rhytmischen, maar gedempten draf van paarden hoorde. Instinctmatig giste hij wat dit voorspelde; in een oogwenk sprong hij terug binnen de muren. Hij snelde naar den wal en keek er over. Het volgende oogenblik kondigden kreten van schrik

en wanhoop, die van buiten kwamen, hem aan, dat noch zijne ooren, noch zijn oordeel hem bedrogen hadden. De Spanjaarden kwamen in vollen draf aangerend. De vluchtelingen zochten eene schuilplaats in een boschje, besloten, zich tot het laatste te verdedigen. Eenige weinigen kwamen terug naar de poort en gingen de brandende muizenval weder binnen, waaruit zij zooeven ontsnapt waren. De ruiters verspreidden zich naar alle kanten, terwijl zij ieder dien zij ontmoetten, neerreden en neerhieuwen. Toen richtten zij zich naar het boschje en gingen met hernieuwde woede voort met hun slachterswerk. Hoewel hij verstaald was tegen de Spaansche wreedheden, werd het hart van den jongen Engelschman pijnlijk aangedaan.

De stad stond nu op tal van plaatsen in vuur, en de lekkende vlammen stegen omhoog, kwamen in aanraking met dikke sneeuwvlokken en verzwolgen die met een slangachtig gesis. De felle gloed verspreidde zich rond en maakte dat de met een wit sneeuwkleed overdekte boomen daar stonden als een troep klagende, met bloed bevlekte geesten.

Er vielen vreeselijke dingen voor in de schaduw der boomen, en de doodskreten der slachtoffers en de woeste vloeken en het gelach hunner beulen vertelden den eenzamen waker, dat iets nieuws in de Spaansche wreedheid werd afgespeeld in dat sombere boschje.

Meer dan een uur lang ging het werk zijn gang en de langzaam afnemende gillen en kreten toonden dat het weldra voltooid zou zijn. Ten laatste hield alle geluid op, behalve eenige zuchten, die het oor van den Engelschman niet bereikten. Lachend en schertsend onder elkander reden de Spanjaarden naar de poort en trokken de stad in. Uit hunne kleeding en uitrusting zag Boughton, dat zij geen deel van Romero's commando uitmaakten, maar nieuwe troepen waren uit het Spaansche hoofdkwartier.

Terwijl zij twee hunner achterlieten om de poort te bewaken, reden de anderen naar de vlammende hoofdstraat om te zien of er nog eenig duivelsch werk te verrichten was. Boughton lag verborgen in de schaduw van eene diepe nis in den muur.

Ineen gehurkt, terwijl de volle woede van den storm hem in het gelaat sloeg, was zijne positie uiterst ongemakkelijk. Ook was die vol gevaar. Te blijven waar hij was, terwijl hij niet in staat was zich te bewegen, zou hem groot gevaar doen loopen om dood te vriezen. Mocht hij al blijven leven tot het aanbreken van den dag, dan zou hij zoo verstijfd en verdoofd zijn, dat hij als een gemakkelijk slachtoffer moest vallen van den eersten den besten aanvaller. Het was eene gebiedende noodzakelijkheid dat hij zoo spoedig mogelijk buiten de muren moest zien te komen. De eenige manier om dit te doen was de

beide schildwachten te overvallen. De poort was opengebleven, om toegang te kunnen verleenen aan enkele achterblijvers van den troep. Ziende dat hoe langer hij wachtte, hij des te minder in staat zou zijn een gevecht aan te gaan met zijne twee tegenstanders, richtte Boughton zich langzaam in de hoogte. De twee Spanjaarden babbelden luid en het rumoer uit de stad was nog even groot als vroeger; eenige vlugge, krachtige bewegingen zouden gemakkelijk onontdekt kunnen blijven. De verborgen man maakte zich gereed voor een sprong, vertrouwende dat de dikke sneeuwlaag en de dik neervallende sneeuwvlokken hem in staat zouden stellen hen plotseling te overvallen. Hij was reeds op zeer korten afstand van hen gekomen, toen het rumoer uit de stad zich zoo plotseling in zijne richting bewoog, dat hij genoodzaakt was zich weder in zijne schuilplaats terug te trekken. Maar het rumoer verstomde even plotseling als het ontstaan was. Het deed Boughton evenwel een grooten dienst. Aangedreven door nieuwsgierigheid rende een van de schildwachten de straat op om te zien wat er voorviel. Nauwelijks was hij verdwenen, of Boughton kwam aanloopen greep den anderen Spanjaard bij de keel en velde hem neer voor hij tijd had een enkelen kreet te uiten. Zonder zich een oogenblik te bedenken, stapte hij over den gevallen vijand heen en verdween in de duisternis van de poort.

Hij was evenwel nauwelijks eenige stappen voortgegaan, of een flauwe kreet om hulp deed hem standhouden. Toen hij zich omkeerde zag hij een man in de kracht van zijn leven waggelend achter hem aankomen, die een klein meisje aan de hand voerde.

„In Godsnaam, red mijn kind uit de handen van die duivels!" lispelde hij.

Boughton nam hem bij den arm.

„Komt beiden met me", antwoordde hij, ik zal doen wat ik kan".

„Neen, neen!" fluisterde de man. „Mijn tijd is gekomen. Ik zou al een uur geleden dood zijn geweest, als het niet was om mijn kleintje. Ik zag u . . . en ik trachtte . . . u te spreken. Ik dacht dat gij . . . zoudt doen . . . wat gij gedaan hebt. Neem . . . het kleintje!" Er kwam plotseling een gereutel uit zijne keel en hij viel dood neder.

Het meisje begon te weenen, maar Boughton greep haar op, wikkelde zijn mantel om haar en spoedde zich naar de boomen. Daar hield hij eene poos stil.

HOOFDSTUK XII.

De rit.

Onder de bescherming van de boomen was de koude minder hevig en de sneeuwlaag was daar niet dik.

Terwijl hij het warmste hoekje uitzocht dat hij kon vinden, zette Boughton het kind op den grond naast zich. Het kleine ding bibberde van koude en vrees, daarna trok hij den mantel dicht rond haar, en deed zijn best haar vrees te doen bedaren. Toen zette hij zich neder om zijne eigen positie eens goed te overwegen. Hij was Noord-Westwaarts uit Naarden geloopen en de stad lag nu eene mijl achter hem. De nacht verliep, en hij was bijna uitgeput van de vermoeienissen van de laatste acht-en-veertig uren en behalve de flesch wijn, die hij met Hernando had gedeeld, had hij sedert den vroegen morgen niets gebruikt. Voordat het kind aan zijne handen was toevertrouwd, was zijn plan geweest regelrecht naar den Haarlemmermeer te gaan, omtrent vijftien mijlen Westwaarts. Hij was nu genoodzaakt dit plan te laten

varen, want het was volstrekt onmogelijk het hem toevertrouwde kleintje te dragen vijftien mijlen lang door sneeuwvlagen, terwijl de thermometer vele graden beneden het vriespunt stond.

Hongerig en vermoeid als hij was, was het hoogst onwaarschijnlijk dat hij zijn plan zou hebben kunnen volvoeren, al had hij alleen voor zich zelven te zorgen gehad. Hij zag in dat als hij door de sneeuw baggerde met het kind op zijn arm, hij een zeker verderf te gemoet ging. Hij zou dien bitteren nacht niet kunnen doorleven onder zulke omstandigheden. En zijn last in de steek laten wilde hij toch ook niet.

Twee andere plannen stonden voor hem open, maar beiden waren vol gevaar. Het eene was naar Naarden terug te keeren en Hernando in de herberg op te zoeken; dat was een hoogst gewaagd plan en hij had ook weinig zin in het gezelschap van den Spaanschen soldaat. Het andere plan was zich te begeven naar de kust van de Zuiderzee, waarvan de golfslag tegen de dijken duidelijk hoorbaar was waar hij stond. Door Westwaarts te wandelen aan den voet van den zeedijk zou hij beschut zijn tegen de ergste stormvlagen en zou hij wellicht gastvrijheid kunnen vinden in een van de visschershutten, die hier en daar verspreid lagen langs de kust. Maar hij zou zoodoenden wel eens den vijand in handen kunnen vallen.

Dat moest hij wagen; en hij nam het besluit zich naar den dijk te begeven.

Toen hij tot een vast plan gekomen was, nam hij het kind weder op zijn arm en maakte zich gereed de schuilplaats te verlaten.

Hij was nauwelijks uit de schaduw van de boomen gekomen, of hij werd een voorwerp of voorwerpen gewaar, die snel nader kwamen langs den weg, dien hij zelf had moeten inslaan.

Hij trok zich een oogenblik weder terug, een woord van innigen dank uitende dat hij nog niet verder op weg was geweest. Dit voorval bracht hem levendig het gevaar voor den geest van te reizen over de sneeuw, die zoo verraderlijk zijne voetstappen zou kunnen verraden. Hij moest wachten tot het gevaar voorbij was. Ondertusschen begon tot vermeerdering van zijne angst en zijne gevaren, het kind om voedsel te roepen. Aan zijne verwarde zinnen schenen die kreten vreeselijk luid toe en hij dempte die terstond met zijn mantel, terwijl hij haar hoop en troost in het oor fluisterde. Nu was hij in staat om te onderscheiden dat de zwarte massa, die door de sneeuw naderde, een eenzame ruiter was. Er viel niet aan te twijfelen of hij was een Spanjaard, want een Hollander zou toch niet naar het brandende Naarden rijden. Leunend tegen een boomstam waakte en wachtte Boughton.

Het werd spoedig merkbaar dat de ruiter van plan was zoo dicht bij de boomen te rijden als hij kon om de bescherming die zij verleenden. Dit deed een plan bij hem opkomen en hij besloot dadelijk het uit te voeren als de gelegenheid zich daarvoor zou aanbieden. Het bezit van een paard was eene goede oplossing voor het ergste gedeelte zijner bezwaren. Met een goeden rit op een goed paard zou hij kunnen ontkomen. Als hij te voet marcheerde, belast en beladen als hij was, zou hij een gemakkelijke prooi zijn voor den eersten den besten bereden vijand, die hem in het oog kreeg. Het kind met nadruk aansporend dat zij doodelijk stil moest zijn als zij wenschte gered te worden uit de handen dier vreeselijke Spanjaarden, schopte hij wat sneeuw weg van den voet van den boom en legde haar zoo goed mogelijk neder. Toen trok hij zijn zwaard en sloop langs den rand van de boomen om den nieuw aankomende te ontmoeten. Nadat hij eene geschikte plaats had uitgekozen, hield hij halt, en rekte zijne ledematen uit om er de stijfheid wat uit te krijgen. Met het hoofd laag gebogen over den nek van zijn paard, terwijl zijne oogen door de nedervallende sneeuw verblind werden, kwam de ruiter aangereden. Bevindende hoe de boomen hem beschutten reed hij er dichter en dichter op aan, totdat hij ten laatste onder de takken reed. De fortuin begunstigde

ten laatste den Engelschen krijgsman. Hij bleef ook niet langer onbekend met de nationaliteit van den ruiter, want de Spanjaard vloekte op het weder, zijn dwaaltocht, zijn strompelend paard terwijl hij langzaam vooruitkwam.

Hij kwam nabij de hem gelegde hinderlaag. Er kwam iets uit de boomen geloopen, het greep zijn paard bij den teugel en trok hem hals over kop uit den zadel. Vóór hij tijd had iets meer te uiten dan een kreet van verbazing, werd hem een zwaard op de keel gezet en een stoot velde hem neer om gezelschap te houden met de stille, door de sneeuw bedekte gedaanten onder de andere boomen. Boughton beroofde den gevallen man van zijn mantel, doorzocht zijne zakken naar papieren, vond er een goeden bundel van en ook eene flesch wijn; toen geleidde hij het paard naar de plaats waar hij het kleine meisje had achtergelaten. Hij vond haar rustig slapende, maakte haar wakker, gaf haar een klein slokje van den wijn en wat voedsel uit den knapzak van den Spanjaard; toen steeg hij met haar te paard en keerde den kop van het paard in de richting van waar het gekomen was. Toen Boughton het lijk van den Spanjaard voorbijkwam, keerde hij zich in zijn zadel om en mompelde: „Ik zou je kans gegeven hebben je te verdedigen als ik niet zoo'n haast had gehad; maar de oorlogskans was je ditmaal tegen."

Toen drukte hij zijne hielen tegen de zijden van het paard en dreef het onwillige beest vooruit.

Het was een vreeselijke rit dwars tegen een scherpen wind en verblindende sneeuw in. Het paard was bevreesd daar tegen in te gaan en zijn berijder had veel moeite om zijn kop naar het Noorden gekeerd te houden en hem te beletten Zuidwaarts op hol te gaan in de richting van Naarden. De knapzak van den Spanjaard was ook voorzien van voedsel en hiermede en met den wijn versterkte Boughton zich tegen de vermoeienissen van den tocht. Den grooten ruitermantel, dien hij buit had gemaakt, sloeg hij om zich en hij had spoedig een gevoel van warmte, dat hem gedurende menig uur vreemd was geweest. Het kleine meisje was nu vast in slaap en lag vóór hem op het ruime zadel, zoo warm als een vogeltje in zijn nest. En wat nog het beste was, na het eerste half uur van den rit begon de sneeuwbui te bedaren en hield eindelijk geheel op. Ook ging de wind liggen en de wolken hielden op zoo driftig te jagen. Vóór middernacht was Boughton onder de beschutting van de hooge dijken. Aan hun voet was maar eene dunne sneeuwlaag en zoo was hij in staat, nadat hij was afgestegen en de hoeven van het paard had schoongemaakt, om meer voortgang te maken. Van tijd tot tijd kwam hij langs een klein gehucht, dat hij geheel verwoest vond; het was duidelijk, dat de Span-

jaarden daar vóór hem geweest waren. Hij hield eenige oogenblikken stil en reed dan weder verder.

Een uur later kwam hij aan eene eenzame pachthoeve. Het was daarin volkomen duister, maar de hoeve was blijkbaar bewoond. Wederom steeg de vermoeide man van het paard, in de hoop dat hij ten laatste eene schuilplaats had gevonden.

HOOFDSTUK XIII.

Een Hollandsche boer.

Terwijl hij zijn paard bij den teugel voerde, ging Boughton naar de buitenste poort, en vond die secuur gesloten. Hij klopte er luid op, terwijl hij terzelfder tijd zoo hard als hij kon uitriep: „Hé daar!" Zijn oproep werd terstond en op veelzijdige wijze beantwoord. Een hoofd met eene slaapmuts op vertoonde zich aan een bovenvenster en een geweer daarlangs; het woedende geblaf van honden verhief zich en kwam uit het achterhuis van het gebouw en de middernachtelijke bezoeker kon ze als razend aan hunne kettingen hooren trekken. Het kind, opgeschrikt door het rumoer, werd wakker en begon te schreien.

„Wie is daar?" vroeg de boer.

„Een vriend! Kom naar beneden en open de deur."

„Niet zoo haastig, *vriend*. Je Hollandsch heeft een vreemden bijsmaak — en wel een Spaanschen. Pak je weg, of ik geef vuur!"

„Ik zeg je dat ik een *vriend* ben — een Engelschman. Simon Renard is mijn boezemvriend. Ik kom

van Naarden. Ik heb een kind bij mij. Als ge de honden zich een oogenblik stil wilt doen houden, dan kunt ge haar geschrei hooren."

De boer keerde zich naar zijne vrouw, die het geweer vasthield. „Beveel de honden zich stil te houden," zeide hij.

Boughton ontplooide den mantel en hield het kleine meisje omhoog.

„Ik zie en hoor haar," zeide de Hollander aarzelend. „Maar hoe kan ik weten dat het geen streek is? Ik zal naar beneden komen en de honden loslaten, en als gij een verrader zijt, dan zullen ze je lid voor lid verscheuren. Ze kunnen wel een dozijn van jou soort aan."

„Doe wat je wilt als het blijkt dat ik een verrader ben, maar laat in 's hemels naam dit kleintje wat warmte en eene schuilplaats vinden."

De boer trok zijn hoofd binnen en Boughton kon hem met zijne vrouw hooren parlementeeren. Daarna kwam hij weer aan het venster. „Hoe staat het in Naarden geschapen?" vroeg hij.

„De Spanjaarden hebben het geplunderd; toen ik er uit ontsnapte was het in brand gestoken. Gij zult al het nieuws vernemen als ik binnenshuis ben."

De Hollander kleedde zich terstond aan en kwam naar beneden. Hij ontgrendelde de deur en stond een poosje op den drempel naar het besneeuwde

landschap te kijken. Toen zijne vrouw toeroepende het geweer op den soldaat gericht te houden en te vuren, als deze zich bewoog, ging hij een inspectietocht houden over het erf en kwam ten laatste aan de poort.

„Gij zijt alleen", riep hij uit, „en ik geloof dat ge een fatsoenlijk man zijt". Hij schoof de zware grendels af. „Kom binnen, de honden zijn weder vastgelegd".

Met een zucht van verlichting leidde Boughton zijn paard in den nauwen voorhof. Het kleine meisje, dat weder gesust was, klemde zich aan zijn hals. Zij traden de deur binnen en de boer maakte het paard aan de deurpost vast. Toen zij goed en wel binnen het huis waren, nam de man eene kaars en bekeek nauwkeurig zijne bezoekers van top tot teen.

„Ge zijt voorzichtig?" riep Boughton uit, die onwillekeurig moest glimlachen.

„Alleen dwazen verzuimen de behoedzaamheid", gromde de boer als antwoord. Toen riep hij zijne vrouw. „Kom naar beneden. Maak Jan wakker en zend hem tot me. Toen wees hij den weg naar de huiskamer, waar een vuurtje nog smeulde. Hij rakelde de asch op en wierp wat nieuw hout op het vuur. Het kind knielde neer bij den haard en strekte hare kleine handjes naar den gloed uit. „Een lief meisje", zeide de Hollander, terwijl hij haar onderzoekend aanzag. De Engelschman zag naar zijn last.

„Dat ben ik met je eens", zeide hij. Juist verscheen de vrouw, bijna onmiddellijk gevolgd door den zoon.

„Breng het paard van den vreemdeling in de stal, Jan, en geef het wat eten".

De zoon ging weg gapende en huiverende.

„Breng wat eten, vrouw. Wij zullen den Engelschman behandelen als iemand die vertrouwen verdient, en zijne geschiedenis hooren".

De vrouw begaf zich naar de provisiekamer. De oude Hollander nam zijn jeugdig landgenootje op zijne knie en praatte met haar. Ververschingen werden aangebracht, en terwijl Boughton at gaf hij aan zijn gastheer een verslag van de rampspoeden van dien dag en van zijne eigen ontsnapping. Toen zette hij het kleine meisje aan om ook hare geschiedenis te vertellen. De boer ondervroeg haar en kreeg van hare kinderlijke lippen het vreeselijke verhaal van den ondergang harer familie. Hare moeder, broeders en zusters, en de huisbedienden waren gedood; haar vader zwaar gewond, was in de straten ontsnapt, trachtte buiten de stad te komen, had de poort bereikt en zich daar verscholen, en had haar eindelijk toevertrouwd aan de zorg van den dapperen Engelschen soldaat. De goede vrouw stortte tranen met tuiten, terwijl zij hare handen wrong van smart; de boer staarde als verstomd, met een bleek gelaat in het vuur.

„Satan en zijne legioenen zijn over het land losgelaten", zeide hij met een zucht. God heeft ons verlaten!"

„Nog niet, vriend, nog niet", zeide Boughton hem trachtende te bemoedigen. „Hij beproeft u slechts. God helpt altijd diegenen, die zich zelven helpen".

„Heeft hij ons niet genoeg beproefd? Had ooit een volk zoo zwaar te verduren? Helpen wij ons zelven niet? Wij hebben honger geleden, gevochten, en bloeden uit duizend wonden. Welke ellende, die de duivel ooit heeft uitgevonden, hebben wij niet verduurd? Alles, behalve onze onsterfelijke zielen, hebben wij dien onheiligen koning gegeven".

„Er zal ten laatste eene kentering in het getij komen".

„Ja, maar niet voordat het ons allen overstelpt heeft. Hoe lang zal het duren voor de vloed over mij losbreekt? Reeds heeft een golf U aan mijne deur gespoeld."

„Ontvlucht dan."

„Waarheen en waarom?"

„Breng dat kleintje naar bed en dan zullen we eens over de zaak praten."

„Zijn wij veilig tot het aanbreken van den dageraad?"

„Het plunderen van eene ingenomen stad en het woeden van de wintervlagen zullen de Spanjaarden wel eenige dagen binnen Naarden houden."

De vriendelijke oude vrouw bracht het weesje

naar haar eigen bed, stopte het warmpjes in en bleef bij haar tot zij vast in slaap was. Toen voegde zij zich weder bij haren man en gast om ook haar raad te doen hooren bij de beraadslagingen.

„Als gij hier blijft, zijt gij een verloren man," hoorde zij Boughton zeggen toen zij binnenkwam; „de Spanjaarden hebben reeds een klein gehucht geplunderd en in brand gestoken, omtrent een half dozijn mijlen van hier aan den Naarderdijk."

„Maar deze hoeve staat eenzaam; zij is niet aan den weg gelegen en is op mijlen afstands van de marschlinie naar Amsterdam."

„Dat zal ze niet redden. Fourageerende benden zullen het land doorkruisen tot aan de zeekust; dat moeten ze wel doen, zal het leger behoorlijk gevoed kunnen worden.

Er ontstond eene pauze.

„Ik denk dat ik het maar wagen zal en blijven," riep de oude, koppige boer uit. „Als ik ga, moet ik alles in hunne handen laten. Ik kan mijne schuren en stallen toch niet medenemen. Waarom zou ik niet blijven en trachten met hen te onderhandelen?"

„Verbrand liever alles," riep Boughton uit. „Zoudt ge uwe meest onverzoenlijke vijanden willen voeden! Ik dacht dat gij hun daartoe te veel haat toedroegt."

De Hollander was ter neergeslagen.

„Maar wij moeten toch leven," bracht hij in het midden."

„Vlucht dan. De Spaansche ruiters zullen je niets betalen; zij willen niet koopen wat zij zonder moeite kunnen nemen. Als ge om betaling durft te vragen, dan krijgt ge die — maar niet in goud. Denk daar wel om. Ik ken de Spanjaarden."

De boer zweeg weder. Zijne vrouw nam het woord.

„Vertel ons nu eens duidelijk wat gij in onze plaats zoudt doen, mijnheer."

„Met genoegen. Ik zou dadelijk vertrekken — let wel, ik zeg dadelijk! — en ik zou mijn koorn begraven aan den voet van den dijk. De vijanden zullen het daar niet opgraven; die zijn te bang voor de golven van den oceaan. Ik zou met het aanbreken van den dag op marsch gaan, of iets later, terwijl ik mijn vee voor me uitdreef en eenige provisies in mijne lichtste karren medenam. Ten laatste zou ik eenige van de buitengebouwen in brand steken, wat heiningen afbreken, maar het huis zelf ongedeerd laten. Eene fourageerende troep, welke die teekenen van verwoesting zag, zou in negen gevallen van de tien voortrijden, in de meening dat de hoeve reeds geplunderd en verbrand was."

De Hollander krabde zijn hoofd.

„Een mooi plan!" riep hij uit.

„Maar waarom zou ik niet mijne buitengebouwen in brand steken, Jan met het vee wegzenden en zelf rustig te huis blijven? Ik heb er geen zin in de hoeve te verlaten. Ik heb er geen zin in mij binnen Haarlem op te sluiten en een beleg van maanden lang uit te staan, waarvan toch de dood het eind zal zijn."

„Ik wil geen verandering in mijn plan brengen. Veronderstel dat gij hier blijft — uw licht, de rook van uw vuur zou u verraden. Op deze open vlakte kan men op een grooten afstand zien. Gij zoudt gemakkelijk bespied kunnen worden door een voorbijtrekkenden troep. Uwe kans om te blijven leven is in Haardem grooter dan hier. En als gij daar sterft... wel dan sterft gij in goed gezelschap."

Man en vrouw keken elkander aan. Daarna hernam de koppige oude man het woord. „Ik kan het niet met me zelven eens worden. Ga naar bed; gij hebt rust noodig. Wij zullen de zaak nog eens met elkander bepraten en wij zullen het een of ander besluit nemen voor wij U wekken."

„Goed. Laat me niet langer slapen dan drie uren."

De gastheer nam de kaars op en wees Boughton zijne kamer.

HOOFDSTUK XIV.

Nauwelijks ontsnapt.

De winterzon stroomde het kamervenster binnen toen Jack Boughton ontwaakte. Hij sprong van zijne legerstede op en ging naar de huiskamer. Deze was verlaten en zoo was het ook met de andere vertrekken. Het scheen alsof zijn gastheer den door hem gegeven raad had opgevolgd zonder zijne aandacht te schenken aan den raadgever. Hij vond een bevroren emmer water buiten de deur staan, brak het ijs stuk, en waschte zich met het koude water. Naar den stand der zon te oordeelen was de morgen al een heel eind verstreken en een langer vertoef zou gevaarlijk kunnen zijn. Hij zocht dus dadelijk den stal op, om te zien of zijn paard ook soms verdwenen was. Tot zijne vreugde vond hij het dier veilig en wel, terwijl het de restjes verslond van wat scheen een uitmuntend ontbijt te zijn geweest. Maar waar waren de bewoners van het huis? En vooral waar was het kleine meisje? Terwijl hij zijn paard zijn maaltijd liet voortzetten, ging hij het veld

in zoeken. Ten laatste, toen hij dicht bij den dijk kwam, trof de klank van bekende stemmen zijn oor. De boer, zijne vrouw, Jan en nog een oude boer, die op de hoeve werkte en in den stal sliep, waren bezig het koorn te begraven. Het kleine meisje, warmpjes aangekleed, stond met kinderlijke bewondering hen aan te staren.

De boer keek op en wenschte zijn gast goeden morgen. „Ik kwam op het afgesproken uur om u te wekken," zeide hij, „maar gij waart zoo vast in slaap dat ik weder wegging zonder u te storen. Ik dacht dat als twee of drie dagen voor ons geen verschil zouden uitmaken, twee of drie uren het voor U ook wel niet zouden doen. Mijne vrouw zal naar binnen gaan en dadelijk een ontbijt voor u gereed maken.

De krijgsman bedankte hem en vroeg hem toen, wat hij van plan was te doen.

„Hier te blijven. Maar Jan en de knecht zullen naar Haarlem gaan met het grootste gedeelte van het vee. Zij zullen welkom zijn in de stad. Voedsel zal aan de burgers meer welkom zijn dan mijn oude karkas, als zij eene belegering moeten uitstaan.

Boughton prees zijne edelmoedigheid, maar ontraadde hem het blijven.

„Ik blijf!"

„Waar ligt Naarden?"

Jan wees naar het Zuid-Oosten. „Die donkere wolk is de rook van de brandende huizen."

De krijgsman zag met groote belangstelling naar die zwarte massa. Toen beklom hij de kruin van den dijk om een beter uitzicht te hebben. Een paar oogenblikken later ontsnapte een kreet van schrik aan zijne lippen, en hij riep Jan om bij hem te komen.

„Wat is dat?" vroeg hij, terwijl hij in de richting van het Zuiden wees.

Jan keek goed uit. „Dat is zonlicht stralende op staal of kabbelend water.

„Het water zou bevroren zijn en met sneeuw bedekt."

„Dan," riep Jan uit, „is het de zon die glinstert op de pieken en hellebaarden van de Spanjaarden. Het is onmogelijk met het vee naar Haarlem te gaan; wij zouden hunne marschlinie moeten doorkruisen. De weg naar Haarlem is versperd.

Boughton kwam den dijk afloopen en stond naast den boer. „Ik heb me vergist!" riep hij. „Het hoofdleger heeft niet bij Naarden stilgehouden; zij spoeden zich naar Amsterdam en zitten ons nu al bijna op de hielen. Ik moet terstond weg. Als ik het hoofd van die colonne niet kan omrijden word ik gesnapt."

Een glans van voldoening overtoog het gelaat van den Hollander.

„Dan zijn zij in allen gevalle mij voorbij en ik ben veilig!"

Voor een poosje. Houdt maar niet op met je koren te bergen. Hij nam het kind op zijn arm.

„Wij moeten weder op weg, kleintje. Ben je gereed voor een nieuwen rit?"

Het kind klemde zich aan hem vast en antwoordde van ja.

„Zoudt ge haar niet liever bij ons laten? zij is hier veiliger dan wanneer zij door een leger moet heenrijden."

Boughton aarzelde. „Neen," zeide hij ten laatste. „Ik geloof niet dat zij hier veilig zou zijn. Ik kan haar ook niet van mij laten gaan dan op eene plaats, waar zij volkomen in veiligheid zal zijn. Wilt gij mijn paard gereed maken?"

Een poosje daarna reed de Engelschman, met het kleine meisje vóór hem op het paard, hard Westwaarts over de bevroren sneeuw.

De lucht was kalm en de zon scheen heerlijk, maar in spijt hiervan was het bitter koud en vroor het dat het kraakte. Dit was zeer in het voordeel van den ruiter, want de sneeuw, in plaats van zich vast te hechten aan de hoeven van het paard, zooals het den vorigen avond had gedaan, spatte nu als poeder uiteen. Bij den helderen zonneschijn, die het landschap een schooner voorkomen gaf, was de fijnheid van de lucht eer opwekkend dan verdoovend. Het paard, een zeer flink dier, liep prachtig,

nu het uitgerust en goed was gevoed. Zijn berijder, die onder het rijden zijn ontbijt nuttigde, begon meer en meer vertrouwen te krijgen, toen hij bemerkte dat de afstand spoedig verminderde bij den stevigen draf van zijn paard.

Vroolijk babbelende tegen zijne kleine reisgenoote, maar toch niet vergetende het oog gericht te houden op den Zuidelijken horizon, spoedde hij voorwaarts. De weg van den jongen Engelschman liep recht Westwaarts, terwijl de dijk van de Zuiderzee ter rechter zijde zijn pad omzoomde.

De weg van Naarden naar Amsterdam liep ook Westwaarts, maar in plaats van paralel te blijven loopen aan zijne koers, week die langzamerhand daarvan af, kruiste ten slotte zijn weg en liep dan Noordwaarts.

Zoo kwam de eenzame ruiter, terwijl hij voortreed, meer en meer in het zicht van hen die den weg van Naarden afkwamen.

In het eerste uur zette Boughton zijn paard zooveel mogelijk aan; maar toen hij eene lange lijn van populieren en lindeboomen in het oog kreeg aan den uitersten gezichtseinder, en bevond, dat zijn paard wat vermoeid werd, liet hij het in den stap loopen. De rij boomen liep langs de rivier de Amstel, die Noordwaarts naar Amsterdam stroomde en het was nauwelijks te verwachten, dat de oevers van die rivier door de Spanjaarden geheel onbezet zouden zijn gelaten.

Alva zelf lag in Amsterdam in hoofdkwartier met eene machtige krijgsbende, en zijn zoon Don Frederik spoedde zich daarheen met zijn hoofdleger. Het was mogelijk dat de komst der troepen uit Naarden was aangekondigd. Als dat zoo was, zou het wel kunnen zijn dat de hertog verkozen had zijn roemrijken zoon te gemoet te rijden en hem zijn vaderlijken zegen te geven voor zijn werk te Naarden. Dus verkeerde de Engelsche krijgsman in gevaar om tusschen twee vuren te geraken. Hij dacht aan dat gevaar, terwijl hij langzaam voortreed, en hij spaarde zijn paard opdat het hem niet in de steek zou laten op een kritiek oogenblik.

De boomen werden grooter en meer zichtbaar vóór hem uit, maar hij had geen menschelijk wezen in het oog gekregen. Toen hij dichter bij de rivier kwam, trof hem een nieuw element van gevaar. Voor zoover hij wist, was er nergens eene brug bij de plaats waar hij reed. De rivier was te diep om doorwaad te kunnen worden; wel was die toegevroren, maar zou het ijs het gewicht van het paard en zijne berijders kunnen dragen? De Amstel zou kunnen blijken een onoverkomelijke hinderpaal te zijn, en hem ophouden totdat de twee naderende kaken van den stalen greep hem pakten en van het leven beroofden. Hij verkeerde in een dilemma, en voor het oogenblik aarzelde hij of hij zou voortgaan of niet. De behoedzaamheid

fluisterde hem toe terug te gaan naar de pachthoeve en daar het invallen van de duisternis af te wachten; Jan kon dan met hem mede rijden en hem den een of anderen weg wijzen om over de rivier te komen. Maar hij vond er toch bezwaar in dit te doen, want hij wist dat er mogelijkheid bestond terug te rijden een gevaar te gemoet even groot, zoo niet grooter dan dat, wat hij nu trotseerde.

Een breede poel, gevoed door verscheidene, blijkbaar diepe slooten, lag links van hem. Hij kon ten minste de kracht van het ijs beproeven. Hij steeg van zijn paard, daalde neder in de sloot en beproefde het ijs. Het verdroeg al zijn gestamp zonder een enkel waarschuwend gekraak.

Hij stapte weder op den dijk en dreef zijn paard den verraderlijken weg op. Het ijs kraakte onheilspellend, het geluid was of er een pistool werd afgeschoten. Rijdende langs den dijk, stuurde hij zijn paard in flinken draf recht op den poel aan. Tot zijne vreugde hield het ijs zich goed, ofschoon het onder de vracht boog, en smalle scheuren zich hier en daar vertoonden. Hij bracht zijn paard weder op den vasten grond, steeg op en reed in galop naar de rivier, die nu op minder dan eene mijl afstand was. De weg liep langs den oever der rivier en was door boomen omzoomd.

Nauwelijks was Boughton weder te paard ge-

stegen, of hij zag dat het gevreesde gevaar werkelijk dreigde. Eene kleine bende ruiters, waarschijnlijk de voorhoede van Don Frederik's leger, reed in bedaarden gang in de richting van Amsterdam. Terwijl hij zorgvuldig den afstand en hunne snelheid berekende, begreep hij, dat als hij zijn tegenwoordigen koers volgde, hij weldra in het midden van den troep zou zijn. Als hij zijn koers Zuidwaarts richtte, zou hij ongetwijfeld hunne opmerkzaamheid tot zich trekken. Hij moest net doen alsof hij ook hun weg ging naar Amsterdam. Hij dacht er met voldoening aan dat zijn helm, mantel, paard en stijgbeugels onmiskenbaar echt Spaansch waren. Het kleine kind, dat voor hem lag, met hare blauwe oogen vriendelijk op zijn gelaat gevestigd, was een element van gevaar; het kon ook zijn dat de voortrijdende ruiters oude bekenden van hem waren — en dan niet bijzonder vriendschappelijk gezind. Het was zeker gevaarlijk hen te ontmoeten, maar als het bleek dat zij hem niet kenden kon hij gemakkelijk met hen naar Amsterdam rijden zonder veel achterdocht te verwekken. Maar hij had weinig zin om Amsterdam binnen te rijden; dat zou zijn het hoofd steken in den muil van den wolf. Hij moest hoe dan ook de rivier zien over te steken en wegrijden naar de Haarlemmermeer.

Zonder den stap van zijn paard in het minst te

verhaasten, keerde hij diens kop eenigszins Noordwaarts, maar hield toch zijne richting naar het Westen. Langzamerhand, bijna onmerkbaar, versnelde hij zijn gang, en had de voldoening te bevinden, dat hij snel de rivier naderde en toch op een aanmerkelijken afstand bleef van de andere ruiters. Hij schepte weder moed en hij gevoelde de zekerheid dat hij over den Amstel zou komen, als het ijs maar eenigszins betrouwbaar bleek te zijn. Toen hij achter zich zag en bevond dat hij den afstand wel bewaarde, voelde hij zich half en half geneigd naar het dorp te rijden, welks met sneeuw bedekte daken hij nu in het gezicht kreeg, glinsterende in den zonneschijn, en de rivier over te steken over de brug, die hij wist dat daar was; maar het gezicht van den troep ruiters, minstens honderd man sterk, die uit het Zuidelijke gedeelte van de lange straat kwamen aanrijden, maakte dat hij dit denkbeeld liet varen. Toen zij hem in het zicht kregen en meenden dat hij een bode was van het aanrukkende leger, gaven verscheidene officieren hun paard de sporen om hem te ontmoeten, begeerig wat nieuws te hooren. Op hetzelfde oogenblik riepen de ruiters achter hem, hem aan om op hen te wachten. Hier was het dreigende gevaar in al zijne volheid. Hij mocht geen oogenblik verliezen. Hij gaf zijn paard de sporen, bereikte den grooten weg en plonste zonder zich een oogenblik

te bedenken den dijk af en snelde naar den tegenovergelegen oever.

Het ijs kraakte, boog en zuchtte, het kind schreeuwde, het paard steigerde bij die onheilspellende geluiden en Boughton achtte zich bijna verloren. Hij spoorde woedend zijn paard aan en dreef het voort op den verschrikkelijken weg. De Spanjaarden, die die beweging zagen en begrepen, dat niemand dan een ontsnappende vijand zoo iets dwaas en gevaarlijks zou wagen, liepen zelven den dijk op, de rechte lijn van den stroom op en neder ziende, en elkander opgewekt toeroepende.

Strompelende, uitglijdend, half dol van vrees, steigerende door het luide gekraak van het ijs, kwam het paard aan den anderen oever, krabbelde dien op, en toen het zich weder op vasten grond gevoelde, rende het voort met den spoed van den wind. Toen de Spaansche officieren zagen, dat de overtocht veilig volbracht was, gaven zij aan sommige hunner ruiters last te volgen en jacht op den vijand te maken. Die oproep werd met opgewektheid beantwoord en paardekoppen werden in alle richtingen naar de rivier gekeerd. Maar het ijs, dat één paard en één ruiter nauwelijks had gedragen, weigerde den last te dragen van een dozijn ruiters, het ging in alle richtingen los en de mannen werden tot over hun hoofd toe gedompeld in het diepe, ijskoude water. Eenige

weinigen hunner wisten zich er weder uit te redden.

Boughton rende, met lossen teugel en gebogen hoofd, voorwaarts, totdat er van vervolging geen sprake meer was. Laat in den namiddag ontmoette hij een Hollandsch piket soldaten aan den Oostelijken oever van het Haarlemmermeer.

HOOFDSTUK XV.

In Haarlem.

De ruiter uit Naarden vond bij het binnenkomen van Haarlem de stad in een toestand van twijfel en vrees. Graaf Bossu, wien Alva had aangesteld als stadhouder over Holland, had juist een bevel uitgevaardigd, waarin hij verkondigde dat de vreeselijke moordtooneelen en plunderingen, die te Zutphen en te Naarden hadden plaatsgevonden, op uitdrukkelijken last van het gouvernement waren geschied en dat de Spaansche gezagvoerders zich voorstelden dergelijke tooneelen aan te richten in iedere stad, die tegenstand bood aan 's konings gezag of iets te doen had met Willem van Nassau en zijne rebellen. Het decreet werd overal in de stad afgekondigd en veroorzaakte vrees en ontroering. De burgers wisten dat hunne schoone stad te zwak was en te slecht van wapens voorzien om een beleg te kunnen weerstaan. De muren hadden een grooten omvang, maar zij waren oud, en het garnizoen was niet groot genoeg om die lange lijn van defensie te

bezetten. De meer moedeloozen gaven den raad zich over te geven vóór Don Frederik of zijn vader voor de muren zoude verschijnen. Dit gevoelen was zoo sterk, dat drie magistraatspersonen afgevaardigd werden om hunne opwachting te maken bij den hertog in Amsterdam en zich met hem over de capitulatie te verstaan.

Maar er waren ook stoutmoedige mannen binnen de oude muren van Haarlem, zoowel als weekhartige, die zich naar de tijdsomstandigheden wilden schikken. Simon Renard was daar met meer dan honderd Watergeuzen; officieren en zendelingen van Willem van Oranje, moedige predikers van het Gereformeerde geloof, honderden van vogelvrijverklaarde patriotten waren met hen. De burgers zelven waren stoutmoedig genoeg en het garnizoen werd aangevoerd door kolonel Ripperda, een van de dapperste krijgslieden, die Holland bezat. Daarenboven had hij een vervooruitzienden blik en bezat eenige van de beste hoedanigheden van den staatsman en generaal.

Hij liet terstond Boughtons berichten alom verspreiden in hunne vreeselijke naakte waarheid, en toen hij deze tijd had gegeven in den openbaren geest te bezinken, riep hij eene vergadering van burgers bijeen op het marktplein. Alle mannen, die sterk van lijf en leden waren, kwamen op en eene menigte vrouwen

en kinderen drong achter die schaar aan. Een platform was opgericht midden op het plein, en daar stond de oude kolonel omringd door de voornaamste officieren van het garnizoen, eenige van de stoutmoedigsten onder de magistraten, vele der voornaamste kooplieden en predikers, Simon Renard en eene compagnie zijner metgezellen. Jack Boughton stond te praten met een knap officier van het garnizoen, die eene ernstige gelaatsuitdrukking had, kapitein Curey.

De kolonel begon met een overzicht te geven van Alva's daden in zijn strijd met de partij der patriotten. Hij haalde eene vreeselijke lijst aan van moord, ophangen, verbranden en martelen, die waren toegepast op een volk, dat onschuldig was aan iedere misdaad. Hij haalde uittreksels aan uit brieven en depêches des konings, waarin het vaste voornemen werd aangekondigd om ieder ter dood te brengen, oud of jong, man of vrouw, die voor zich zelven durfde te denken, voor zich zelven te bidden, of ook maar het geringste protest durfde te uiten tegen de rooverijen en afpersingen van het Spaansche bewind. Hij toonde aan, dat ieder man of vrouw, die zijn of haar lichaam, ziel, bezittingen zijn of haar eigendom durfde noemen, kon gevangen genomen worden en ter dood gebracht zonder vorm van proces. Ten laatste vermeldde hij het bijzondere decreet, dat plechtig iederen

Haarlemmer ter dood veroordeelde wegens zijn aandeel aan de nationale worsteling.

„Nu," zoo riep de wakkere kolonel met eene stem, die over het geheele marktplein weerklonk, „wordt u leven en vrijheid toegezegd, zoo gij de wapenen nederlegt. Zal die belofte gehouden worden? Is men van plan die te houden? Ziet naar Zutphen en Naarden! Hebben zij zich zoo tegen den koning van Spanje verzet, als gij hebt gedaan? Neen. De Spanjaarden stonden op van de tafels der Naardenaars met het brood en den wijn der gastvrijheid nog in hun mond, en doodden allen zonder onderscheid. Ziet weder op Naarden! Dat is een spiegel waarin gij uw eigen lot kunt zien. Alle gruwelen, daar gepleegd, zullen hier worden nagevolgd. Wat verlangen die Spaansche duivels — uwe liefde, uwe getrouwheid? Neen, zij azen op uw rijkdom; zij hunkeren naar de gelegenheid en een voorwendsel om aan hun onmenschelijken bloeddorst te voldoen. Roof en manslag zijn spijs en drank voor hen. Geeft u over en zij zullen u als schapen slachten. Vecht, en God zal met u vechten. Gij zult wellicht omkomen in den strijd, maar dan sterft gij ten minste den dood van mannen en helden; gij zult een zwaardslag wagen voor de vrijheid; gij zult den dood van duizenden onschuldigen wreken; gij zult uw land redden! Let wel op als Haarlem valt is het lot van

Holland beslist. Als Haarlem stand houdt, is Holland gered. Nu, burgers van Haarlem, wilt gij vrouw en moeder, dochter en kind overgeven om al die vreeselijkheden te dulden waarvan ik zelfs niet durf te spreken, en dan aan de slachters uw eigen keel aanbieden ; of wilt gij u gedragen als mannen en vechten als mannen voor huis en haard, voor God en vaderland ? Kiest !"

„Vechten !" was de algemeene kreet.

„Tot den dood ?"

„Tot den dood ! Gods vloek treffe Spanje !"

„Dan," riep de kolonel, „zal ik terstond alle verdedigingsmaatregelen nemen. Ik zal den krachtigen steun behoeven van ieder man, vrouw en kind."

Eene dame, mevrouw Hasselaar, eene weduwe, bekend door de geheele stad om hare goede werken en haar eenzaam leven, kwam naar den voet van het platform en hield hare hand op om stilte te gebieden. De menigte was terstond een en al aandacht. Met eene volle, welluidende stem sprak zij en in diepe stilte werden hare woorden overal aangehoord.

„Mannen van Haarlem," riep zij uit, „wij vrouwen danken u voor uw besluit om ons te beschermen tegen de Spaansche wolven. De commandant heeft de hulp der vrouwen gevraagd ; die zal verleend worden. Waarheen de mannen ook gaan, hetzij om te werken, hetzij om te vechten, daar zullen wij

hun ter zijde staan. Wij zullen met hen graven, met hen bouwen, met hen vechten, met hen bidden, met hen hongerlijden — en zoo God het wil — met hen sterven."

De vrouwen klapten in de handen en lieten kreten van goedkeuring hooren.

„Lang leve mevrouw Hasselaar!" riep Simon Renard uit. „Zullen wij mannen bang zijn als onze vrouwen zoo spreken?"

De mannen beantwoordden den kreet.

„Lang leve kolonel Ripperda!"

„Lang leven de Watergeuzen!"

„God zegene en behoede den prins!"

„God redde het vaderland!"

Die kreten verhieven zich van alle kanten en weerklonken luid.

Toen ging de vergadering uiteen, en de wakkere burgers van Haarlem begonnen zich gereed te maken de macht en de kracht van het hooghartige, gevreesde en gewetenlooze Spanje te trotseeren.

HOOFDSTUK XVI.

Een zonderling gevecht.

De zoon en erfgenaam van den edelen ridder Sir John Boughton van Clent Hall had het geene gemakkelijke taak gevonden om binnen de poorten van Haarlem te komen; hij zou bevinden dat de zaak om er veilig weder uit te komen nog veel moeielijker was. De stad, waarin hij zich nu bevond, en binnen welker muren het zijn lot zou zijn veel te lijden naar lichaam en geest, was eene der schoonste van geheel de Nederlanden. Van nature was hare ligging eene bijzondere, op dit oogenblik evenwel niet zonder gevaar. Zij was gelegen tusschen het IJ (dat in de Zuiderzee uitliep), den Haarlemmermeer en de Noordzee. De Haarlemmermeer was een ondiep meer van ongeveer zeventig vierkante mijlen in omvang. Evenals de Zuiderzee, waarvan het slechts gescheiden was door eene strook vlak, zandig land, was het gevormd door den invloed van een storm. Tusschen het meer en de Noordzee (ten Westen) lag eene lange

strook land voornamelijk moeras en zandheuvels. Deze strook land was zoo smal, dat iemand in een uur gemakkelijk van het meer naar de zee kon wandelen. In het nauwste gedeelte van deze landstreek was Haarlem gebouwd.

Als iemand uit de Zuidelijke of Oostelijke poort van de stad kwam, bracht eene korte wandeling door een boschje hem aan den oever van het meer. Wanneer men de Noorderpoort uitging, had men maar eenen nauwen weg over te steken om zich aan den oever van het IJ te bevinden. Deze weg liep rechtstreeks van het Oosten naar het Westen en verbond Haarlem met Amsterdam. Wanneer men uit de Westelijke poort van Haarlem kwam, ontmoette men eene streek welig weiland, aan de zee ontwoekerd; daarachter lag eene reeks zandduinen, opgehoogd door de Westelijke stormvlagen en bijeengehouden door dikke bundels helm. Tegen deze zandduinen beukte de stormachtige Noordzee met volle woede. Haarlem werd van alle kanten door overstroomingen bedreigd; toch was het eene oude, welgebouwde, bloeiende stad.

De stad was ruim gebouwd, met breede straten, fraaie pleinen, druk bezochte kanalen, omzoomd met hoogopschietende boomen en geflankeerd door welgevulde pakhuizen; het bevatte vele fraaie gebouwen, zoowel publieke als private. In het hart van de stad

stond de prachtige St. Bavo-kerk, welker bevallige spits bekroond werd door eene kolossale gulden kroon, en het inwendige van de kerk was rijk in prachtig beeldhouwwerk en schoone schilderijen. Het was eene koninklijke stad gelegen op eene vruchtbare, door de zee omringde weide.

Met zooveel open terrein en zulke breede waterwegen, strekte Haarlem zich over eene aanzienlijke ruimte uit. De omvang der wallen was natuurlijk groot, en de taak om die goed te verdedigen dus in diezelfde mate moeielijk. Door te besluiten die lange linie van afbrokkelende wallen te verdedigen, ondernam de wakkere Ripperda eene taak, die zelfs aan Hercules bijna te zwaar zou hebben toegeschenen. Zijn garnizoen was angstwekkend klein, zijn geschut uiterst weinig in getal. Tenzij alle burgers zich vormden tot dappere soldaten, wist de kolonel dat hij de strijdmacht van den hertog geen week zou kunnen weerstaan. Maar hij kende zijne menschen en vertrouwde op hen; zoo zette hij zich aan zijne taak zonder al te groote teleurstelling. Hij was zoo gelukkig een aantal zeer bekwame officieren te hebben, en zijn nieuwste aanwinst, de Engelschman, zou het bewijs geven dat hij niet de minst bekwame onder hen was.

Nauwelijks hadden de mannen van Haarlem hun ernstig besluit genomen om ten koste van alles

hunne stad te verdedigen, of zij werden door eene groote vrees bevangen. De Hollandsche vloot (van welke zij zeer afhankelijk waren tot verdediging en bovenal tot versterking door hulptroepen en ontzet in het uiterste geval) lag ingevroren in het IJ in de gevaarlijke nabijheid van Amsterdam. Don Frederik werd hierop opmerkzaam gemaakt, zoodra hij in het hoofdkwartier was aangekomen. Hij onderschatte de waarde niet van de schepen zijner vijanden, en hij wist, dat velen der stoutmoedigste harten in Holland die vlottende huizen bemanden. De Watergeuzen, door wie de schepen uitgerust en bemand waren, waren de meest te vreezen van al zijne tegenstanders gebleken. Telkens en telkens hadden zij de Spaansche krachten verlamd door daden van een stout gedurf en vermetelen moed; op het hoofd van al hunne aanvoerders was een prijs gesteld. Naar het scheen waren nu deze mannen aan zijne genade overgeleverd, en hij was niet van zins hen door zijne vingers te laten glippen.

De Spaansche aanvoerder verzamelde eenige zijner uitgelezen troepen en zond die over het ijs om de ingesloten schepen aan te vallen en te vernietigen. Maar zelfs de zoon van den verschrikkelijken Alva kon de Watergeuzen niet onverhoeds overvallen. Toen de Spaansche troepen de schepen naderden, vonden zij die onaantastbaar. Gedurende den nacht had het scheepsvolk rondom de

vloot wijde openingen in het ijs gehakt. Volle twintig voet ijskoud water lag tusschen de afgebroken kanten van het ijs en het meest nabijzijnde schip. Het meest wat de Spanjaarden nog konden doen was op eenigen afstand te blijven staan en aan de schepen eenige geweerkogels toe te zenden. Maar als zij met erwtenblazers geschoten hadden, zouden zij evenveel schade hebben aangericht.

De aanval was mislukt. Maar de Watergeuzen stelden zich niet tevreden met deze verdedigingsmaatregelen alleen. Tot verbazing der Spanjaarden zagen zij het scheepsvolk van de ingesloten schepen uit hunne onneembare sterkte afdalen en zich op het ijs in slagorde scharen. Verwondering maakte weldra plaats voor verwarring, want de Hollanders schermutselden rond met merkwaardige vlugheid. Ieder man was op schaatsen en gewapend met eene haakbus. Met den spoed van den wind kwamen zij op de Spanjaarden los. Wanneer zij dicht genoeg genaderd waren, hielden zij halt, vuurden eene doodelijke laag af, en trokken even vlug terug als zij vooruit gekomen waren. Zij herlaadden hunne geweren, zwierden rond, deden plotseling een aanval op eene onverwachte plaats — en waren snel weder verdwenen. De vijand was onthutst en niet in staat zijn vluggen aanvaller aan het lijf te komen. Het ijs was reeds bedekt met doode en stervende Span-

jaarden, terwijl geen Hollander nog getroffen was.

De Watergeuzen schaarden zich bijeen en gingen af op de Spaansche benden in een vast aaneengesloten drom. Als zij op korten afstand gekomen waren, losten zij dien drom op en zij gingen al zwierende rond als een troep havikken. Het front, de flanken en de achterhoede werden aangevallen, en de Spanjaarden bevreesd zich in beweging te stellen, nauwelijks wetende naar welke zijde zij zich moesten keeren, geraakten in hopelooze wanorde. Plotseling sloten de schermutselende Hollanders zich weder aaneen en kwamen toen met een vreeselijken aanval rechtstreeks op de in wanorde gebrachte schaar hunner vijanden aan. Zij verstrooiden hen als kaf; toen gingen zij weder uit elkander en gingen met schrikwekkende kreten al schaatsenrijdende op het overschot van de Spaansche krijgsmacht los, hen aan alle kanten neervellende. De schrik sloeg den Spanjaarden voor goed om het hart. Zij waren hulpeloos als uilen tegenover arenden. Het glibberige ijs verschafte hun geen houvast; zij konden niet loopen; zij beproefden nauwelijks tegenstand te bieden. Honderden lagen dood neder en de gillende Watergeuzen gleden tusschen de rijen van verstijvende lijken als een legioen wraakgeesten. Maar weinige Spanjaarden bereikten Amsterdam weder. Het verlies van de Watergeuzen was gering en de schepen hadden weder hare volle bemanning

vóór het aanbreken van den nacht. Alva en Don Frederik waren woedend, de Nederlanders juichten. Hier was eene nieuwe manier van oorlogvoeren en de Hollanders waren daarin zeer ervaren. Maar Alva maakte met karakteristieke vlugheid van besluit schikkingen om in de bestaande behoefte te voorzien. Hij bestelde terstond zevenduizend paar schaatsen. Daarenboven beraamde hij nieuwe plannen om de vloot der Watergeuzen te bemachtigen. Maar de elementen werkten hem tegen. De wind begon uit het Zuiden te waaien ; er kwam een snelle dooi op. Het ijs ging dien nacht los en den volgenden dag waren de Watergeuzen verdwenen. Alva liet eene vloot gereed maken om hen te volgen, want hij was vast besloten, om een eind te maken aan den loopbaan dezer vermetele vijanden. Maar de wind veranderde weder van richting. Een zeer strenge vorst viel in ; de havens bevroren weder en vervolging was onmogelijk.

De Haarlemmers waren buiten zichzelven van vreugde. Zij zagen Gods hand in deze vreemde werking der elementen en namen die aan als een goed voorteeken voor het welslagen van den strijd.

„God vecht met ons," riepen hunne predikanten uit, „laat ons Zijn heiligen naam prijzen?"

De Haarlemmers zongen dankliederen uit de volheid van hun hart, en gingen meer vastberaden dan

ooit voort met het versterken hunner verdedigingswerken. Forten werden opgericht aan het IJ en aan de oevers van het meer. Daardoor verzekerden zij zich van het bezit dier wateren, tenminste voor een tijd lang. De burgers trokken goed partij van de omstandigheden. Gedurende verscheidene weken hing een dikke mist over het water en de bevroren plas was als bezaaid met sleden en schaatsenrijders, die voedsel, kruit en geweren in groote menigte in de stad brachten. De Spanjaarden waren machteloos om die te onderscheppen — het in de mist gehulde ijs was voor hen eene onbekende wildernis — en ten laatste gingen vrouwen en kinderen alleen uit, met mandjes op het hoofd, terwijl de mannen binnen de muren vertoefden en aan de versterkingen werkten. Kleine benden patriotten, welgewapend en de zaak van het Vaderland met hart en ziel toegedaan, kwamen dagelijks binnen, en het garnizoen nam gaandeweg in kracht toe. Vroolijke tijdingen kwamen nu uit de naburige steden, en de Haarlemmers waren vol vertrouwen en opgewekten moed — bijna vroolijk gestemd. De lafhartigen onder de magistraten werden afgezet en gevangen genomen, zij die met Alva onderhandeld hadden opgehangen, het bestuur van de stad werd toevertrouwd aan hen, wier ijver tegen Spanje volkomen zeker was, en de geheele bevolking dacht, werkte en bad weldra als één man.

Zoo verliepen de eerste dagen van de sombere Decembermaand.

Beide partijen waren druk in de weer zich op den doodelijken strijd voor te bereiden.

HOOFDSTUK XVII.

In een Hollandschen tuin.

De middagzon had zich juist heengeboord door het dikke gordijn van de Decembermist, en scheen op de roode daken en de nette gevels van de huizen van Haarlem. In een tuin van eene der grootste woningen, gelegen aan het hoofdkanaal, wandelden eene jonge dame en een kind hand aan hand. Voor een oppervlakkigen beschouwer schenen zij eene oudere en jongere zuster te zijn, want beiden hadden dezelfde helderblauwe oogen en blond haar, en er lag eene schaduw van droefheid op beider gelaat, dat de gelijkenis nog sterker maakte.

In een klein met glas overdekt huisje, dat gebouwd was tegen den Zuider muur van den tuin, was een oude tuinman bezig te midden van zijne bloempotten en zaaddoozen.

Hierheen richtten die beiden hare schreden. De paden van den tuin waren bevrijd van de sneeuw, maar de bloembedden, welgevuld met bollen, die den eersten lenteadem afwachtten, waren hoog overdekt met eene witte laag.

„Wel, Maarten," zeide de dame, „gij gaat toch uwe bloemen niet verwaarloozen?"

„Waarom zou ik dat doen, juffrouw Constance? Zullen mijne kostbare hyacinthen sterven omdat Satans legioenen rondom de muren van Haarlem liggen? Altijd zoolang ik hier tuinman ben geweest, heb ik witte hyacinthen geplaatst op de tafel van mijn meester omstreeks Kerstmis. Veertig jaren lang heb ik dat gedaan en, als het God behaagt, zal ik dat dit jaar ook doen."

De oude man hield pot voor en pot op, zoekende waar de uitspruitsels van bloemknoppen zichtbaar waren tusschen de groene bladeren. „Mijne bollen zagen er nooit zoo veelbelovend uit," zeide hij trotsch.

„Zij zijn inderdaad flink gegroeid, Maarten. Ach dat wij even zoo zeker konden zijn van het bloeien van de witte vredebloemen in ons ongelukkige land! Denk eens, goede Maarten, van daag over eene week moesten al onze klokken luiden, „Vrede op aarde, in de menschen een welbehagen". In plaa ts daarvan zullen zij het vreeselijke oorlogsgelui doen hooren — oorlog tusschen twee natiën, die belijden Christus te beminnen en te dienen, die zijn „vrede", aan ons bracht. Hoe vreeselijk!"

„Ik kom niet om vrede te brengen op aarde maar het zwaard," mompelde de oude man. „De engelen zongen vrede, juffrouw Constance, maar hun Heer

en Meester voorspelde deze bloedige worstelingen."

„Helaas ja."

„Maar in spijt van dat alles zullen deze hyacinthen bloeien en op Kerstdag de tafel van uw oom versieren."

„Denk je dat waarlijk, Maarten?"

„Zeker denk ik dat. Die Spaansche duivels zullen Haarlem niet opeten den eersten keer dat zij hun mond openen. Er zijn stoutmoedige harten en schrandere koppen in de stad. Zie maar eens naar kolonel Ripperda en kapitein Curey, en Simon Renard — en diens vriend, den jongen Engelschman. Ha! hij is een edel heer en hij houdt van bloemen even goed als van goede daden en mooie gezichtjes. Ik heb nooit iemand gekend of hij moest zoowel een Hollander als een tuinman zijn, die zooveel van bollen houdt. Wel, hij is even begeerig deze planten met witte bloemen beladen te zien als ik."

„O, daar ben ik blij om," riep de dame, blozende en kleine vlokjes bont uit haar mantel trekkende.

„En gij hebt goede reden u te verheugen," zeide de oude man bij zijn neus langs, „want geloof me, het is een goed iets voor een echtgenoot, dat hij veel van bloemen houdt."

„Maar," stamelde het jonge meisje met een blos van verlegenheid op het gelaat. „Ik denk er niet aan met kapitein Boughton te huwen. Wel, Maarten, hoe

zou ik aan zoo iets kunnen denken? Hij is een vriend voor me geweest, maar —"

„Zou hij niet met u willen trouwen? Wel, wel, juffrouw Constance, oude menschen zijn zoo blind niet. De kapitein is dapper, en ik heb gehoord dat hij in zijn land een edelman is. Maar hij is ook jong; hij heeft een hart voor wat teeder en schoon is." De oude Maarten keek over den bloempot heen naar het gelaat zijner jonge bezoekster. „En gij zijt zeer schoon," zeide hij met nadruk.

Constance greep het kind weder bij de hand. „Kom, Mina, kom! wij moeten wegloopen of Maarten zal onze hoofden opvullen met dwaze ideeën."

„O, maar het is waar, tante," lispelde het kleine meisje. „Zelfs kapitein Renard zegt dat gij schoon zijt; en *ik* weet dat de goede oom Jack dapper is. O, daar komt hij!" riep zij uit, en zij snelde het pad op als eene kleine sneeuwfee.

Boughton strekte zijne armen naar het kleine meisje uit en zij sprong er in, zich nestelende aan zijne geharnaste borst. Hij zette zijne wandeling voort naar de broeikas.

„Wij zijn vandaag waarlijk te midden van de bloemen, vriend Maarten," riep hij uit, het blozende meisje, het zich aan hem vasthechtende kind, en de knoppende hyacinthen met één blik overziende.

„Ja, mijnheer, als liefelijke bloemen een zomer

konden maken, dan zouden wij binnen korte dagen en blauwe lucht en Zuidenwind hebben. Maar, helaas, er hangen zwarte wolken boven Haarlem.

„Denk ook om de lichtpunten, Maarten. Wij hebben de versterkingen voltooid tusschen de St. Janspoort en de Kruispoort — de zwakste gedeelten onzer muren zijn nu de sterkste geworden. Het garnizoen en de burgers zijn flink gedrild en daarenboven begeerig aan den vijand hunne kracht te toonen. En wat beter is, de prins zendt ons dezen nacht krachtige versterkingstroepen en een groot convooi levensmiddelen onder bedekking van de duisternis. De hoop is levendig vandaag in Haarlem."

„Laat ons bidden dat de vloed niet in eb verkeere vóór den morgen. Wie voert die nieuwe bende aan?"

„Graaf van der Marck."

Maarten schudde het hoofd. „Dat is geen goed teeken," zeide hij.

„Niet? Ik meende dat de graaf de held was van menig gewaagd wapenfeit."

„Dat is hij ook. Hij is dapper genoeg, God weet het; maar hij is roekeloos — verbazend zelfs — en koppig. Behoedzame sluwheid is noodig voor zulk eene onderneming. Ik ben geen soldaat; wat zegt de Vos er van?"

„Renard? O, hij is zoowat van uw gevoelen en hij verklaart dat van der Marck zelfs in de verte

niet verwant is aan zijne familie. Maar de prins is voorzichtig, en hij zou toch geen ongewenscht man uitkiezen."

„Ik vrees, dat hij maar weinig keus heeft. Ik zou er ik weet niet wat voor geven als van der Marck van nacht binnen Haarlem was en Renard van Leiden moest komen."

„Kom nu, ontmoedig ons niet."

„Dat zou ik om alles ter wereld niet willen doen. Kijk eens naar mijne bollen."

De hyacinthen werden nauwkeurig beschouwd, geprezen en er werd gegist wat zij beloofden. Toen nam Boughton, terwijl hij de kleine Mina nog steeds op zijn arm hield, Constance bij de hand en ging met haar het huis binnen. De oude tuinman volgde hen met zijne oogen.

In het huisvertrek met zijne massieve, fraai gebeeldhouwde tafels, stoelen met rechte ruggen en fraaie schilderijen, stonden Simon Renard en Dirk. Hunne ruggen waren gekeerd naar den in gloed staanden haard, en vóór Simon stond een groote beker schuimend bier.

De drie uit den tuin kwamen binnen, niet verwachtende iemand in de huiskamer te zullen vinden.

„O," zeide Constance, terwijl zij haastig hare hand uit die van Boughton terugtrok. „Ik moet da-

delijk naar het middagmaal gaan zien!" Zij verdween in een oogwenk door de deur.

Renard grinnikte. „Drink!" riep hij, terwijl hij zijn vriend den beker toeschoof.

Boughton schudde het hoofd.

„Ha! vervuld met den wijn der liefde. Welk man die in dien toestand verkeerde, zou bier willen drinken!" Zoo sprekende zette de Vos den beker aan zijne lippen en nam eene hartige teug.

„Gij moest drinken, vriend Jack," zeide hij. „Goed bier zal binnenkort schaarsch worden in Haarlem!"

„Hoe dat zoo!"

„Alva heeft dertigduizend man rondom deze muren. Hij is besloten er te overwinteren."

„Zij zullen sterven als schapen."

„Dan zal hij versche kudden aanvoeren. Ik zeg je dat ik me erg bezwaard gevoel over mijn lichamelijken omvang en geweldigen eetlust. Ik zal het zwaar te verduren hebben en dat zal vriend Dirk ook. Gij zijt wel in gunstiger conditie; je lichaam is van goede Christelijke afmetingen, je eetlust tamelijk en je hebt liefde om op te teren. Ik benijd je, Jack. Als het tot den uitersten nood komt en jij zoo gezet en vleezig blijft, zullen Dirk en ik je moeten opeten. — Zeg, Mina, zullen we hem opeten?"

„Neen, zeg toch zulke leelijke dingen niet, kapitein Renard."

„Nu dan, ik drink oom Jack een lang leven toe!" Hij ledigde den beker. „Nu aan het middagmaal. Ik ben hongerig — en goede maaltijden zullen schaarsch worden in Haarlem, evenals goed bier. Dirk, sta niet te droomen; ga naar de keuken en zeg aan de keukenmeid dat ik hongerig ben."

Op dat oogenblik kwam de blozende Constance de kamer binnen om te zeggen dat het middagmaal was opgediend.

HOOFDSTUK XVIII.

Eene droeve nachtwake.

Juist toen dien avond de duisternis inviel, verlieten de vrienden het huis van Paul Sassen, den bloedverwant, bij wien Dirk en zijne zuster een toevluchtsoord hadden gezocht. Mijnheer Sassen was een der meest bekende kooplieden van Haarlem, en ofschoon zijn haar en baard nu zoo wit waren als de sneeuw, die rondom lag, toch was hij flink en stevig en had een helder hoofd. Hij ging met zijne gasten mede.

Zij gingen naar de nieuwe verdedigingswerken, die lagen tusschen de St. Janspoort en de Kruispoort. Vele burgers waren daar reeds te voren bijeengekomen en bespraken druk de gebeurtenissen van den dag of keken naar de flauw zichtbare buitenliniën van het Spaansche kamp.

Dertigduizend man, wereldberoemd om hunne dapperheid en berucht om hunne wreedheid, lagen buiten de muren; de bevolking binnen de muren — mannen, vrouwen, kinderen, zwakken, bejaarden en zieken —

telden minder dan de gevreesde vijand buiten. De belegeraars werden aangevoerd door eenige van de meest beroemde Europeesche officieren van dien tijd, en de verschrikkelijke Alva — geduldig als een waakhond, wreed als een tijger — was bij de hand om te besturen, aan te sporen en raad te geven.

De voornaamste aanvoerder binnen de stad bekleedde geen hoogeren rang dan dien van kolonel, en de soldaten onder zijn commando bedroegen nauwelijks vier duizend; zijne hulptroepen waren ongeoefende burgers en aan de zaak des vaderlands toegewijde vrouwen. De vijand had een cordon getrokken rondom de stad; en tegenover de poort, waar de menigte der burgers nu stond, hadden Don Frederik en Romero, de beul van Naarden, zich gelegerd. De eenvoudige burgers staarden met eene soort van betoovering op het kamp van deze twee gevreesde aanvoerders.

„Het is zeer stil in het kamp, kapitein," zeide de oude koopman.

Renard gaf geen antwoord.

„De vijand vermoedt waarschijnlijk niets," voegde hij er na eene pauze bij.

Wederom geen antwoord.

Sassen raakte den arm van zijn gast aan. „Onze vrienden zullen binnenkomen, denkt gij het ook niet?"

Simon Renard schrikte op uit zijne droomerijen.

„Hé ?" riep hij uit. „Of ik denk dat zij binnen zullen komen ? Dat denk ik waarachtig niet."

„Maar de Spanjaarden schijnen rustig en onergdenkend te zijn. Er zijn geene teekenen te zien van toebereidselen om het binnenkomen te beletten."

„In de oogen van een koopman — neen ; maar in de oogen van een krijgsman — ja. Er moesten tienduizend man in gindsch kamp zijn. Zij zouden hun avondmaaltijd moeten gebruiken, Waar hoort gij leven en beweging ? Waar zijn de vele kampvuren en de gedaanten, die er moesten rondloopen ? Mijn vriend, dat kamp is half leeg. De aartsschurk Romero is tusschen hier en Leiden met niet minder dan zesduizend man en daaronder veel cavalerie. Van der Marck komt aanrukken met ongeveer drieduizend man en is in zijne beweging belemmerd door een groot convooi. Ik wil er mijn hoofd onder verwedden — en ik stel dat op hoogen prijs, evenals Alva dat doet — dat hij gelooft dat men volstrekt geen achterdocht heeft omtrent zijn tocht. Er is een sneeuwstorm op komst ; dat is de meest geschikte hinderlaag, die de natuur bereid heeft. Van der Marck zal van nacht geen brood of geen man binnen deze muren brengen. Het is eene droeve zekerheid voor je om te dragen, maar dragen moet je ze !"

De koopman keek verbaasd. „Job had betere troosters dan gij zijt, kapitein. Ik zal het gevoelen

van den Engelschman vragen." Hij keerde zich tot Boughton. „Hoe denkt gij er over, mijnheer?"

„Ik weet maar weinig van van der Marck," was het antwoord, „maar ik weet des te meer van Romero. Als hij aan uwe landslui eene hinderlaag legt met zesduizend man uitgelezen troepen, dan is het niet waarschijnlijk dat wij iemand van die ontzettingstroepen zullen zien, of het moest zijn dat wij hen daar zagen midden in de lucht." En hij wees vol beteekenis op het Spaansche kamp.

De menigte der burgers, die van dit gesprek niets gehoord hadden, was vol hoop en verwachting. Van der Marck's naam was spreekwoordelijk om zijn wanhopigen moed, en in hunne gedachte beproefde hij alleen op grooter schaal wat zij zelven herhaaldelijk verricht hadden in de laatste dagen. Terwijl zij zich herinnerden hoe gemakkelijk zij wapenen en provisie hadden binnengesmokkeld in hunne stad, onder bedekking van mist en duisternis, kwam het denkbeeld van de mogelijkheid van niet slagen van den kant van dien beruchten ouden watergeus volstrekt niet bij hen op. Toen het geheel nacht was geworden, staken zij vuren aan op de wallen, om aan hunne vrienden tot bakens te verstrekken, en wachtten vol vertrouwen hunne aankomst af. De wachtvuren van den vijand straalden nu met rooden gloed tegen de boomen en langs den

rand van het meer en duizenden lichtpunten, zoo binnen als buiten de stad, schenen in de duisternis. Er viel nu veel sneeuw. Honderden van opgewonden en nieuwsgierige schildwachten bezetten de wallen en stonden op den uitkijk op daken en torens. Paul Sassen ging terug naar huis, vergezeld door zijn nicht en neef, en de kapiteins Renard en Boughton begaven zich naar de woning van kolonel Ripperda, om plannen te beramen den aanval te weerstaan, die zeker niet lang meer zou uitblijven.

Haarlem bracht al wakend een angstigen nacht door. Aan elke poort stonden sterke wachtposten, gereed om de zware grendels open te schuiven, als een oproep van vrienden om toegelaten te worden zich zou doen hooren. Maar die langgewenschte oproep kwam niet. Zwijgend viel de sneeuw, en in doodelijke stilte ging de noodlottige nacht voorbij. Met verstijfde ledematen en pijnlijke oogen slopen de burgers naar bed; en met onvermoeide volharding vielen de dikke sneeuwvlokken neder, die als met een doodskleed de hoop van Haarlem bedekten.

Middernacht was geslagen. De wachtposten werden afgelost. De vroegste hanen begonnen te kraaien. Zij die sliepen sidderden in hunne slaap. Het licht der vuren verbleekte. De dageraad brak aan. Het werd dag.

Nu ontstond een groot rumoer in het kamp van Don Frederik. Het gordijn van vallende sneeuw

werd dunner en dunner, Haarlem was weder ontwaakt en zijne muren werden weder door eene menigte menschen bezet. Wat lag achter dat gordijn. Het licht werd helderder. De sneeuw hield op. De bleeke zonneschijn kwam tusschen de sneeuw te voorschijn. Een angstkreet rees op van de muren der stad. Het Spaansche kamp was bezaaid met pas opgerichte galgen, en iedere galg droeg een afschuwelijken last. De geschiedenis van de nachtelijke ramp stond daar geschreven in schrikwekkende letters, de mannen van Haarlem lazen ze en keerden huiswaarts met gebogen hoofd en pijnlijk aangedane harten.

HOOFDSTUK XIX.

Burger tegen Don.

Met een ernstig gelaat zat men dien morgen aan de ontbijttafel in het huis van Paul Sassen. De mannen aten haastig en stilzwijgend; zelfs het gebabbel van de kleine Mina lokte geen antwoord uit, en ten laatste maakte de heerschende somberheid zich ook meester van het kind en werd dit even stilzwijgend als de ouderen.

Plotseling brak het geluid van een ver verwijderd kanonschot de stilte. De mannen zagen elkander aan.

„Spaansch!" zei Renard. Hij slikte het overschot van zijn ontbijt in, stond op van de tafel en ging naar buiten, gevolgd door Boughton. Dirk was ook opgestaan. „Blijf waar ge zijt," zeide Simon. „Zij zullen nog niet aanvallen."

Het eerste schot bij de belegering van Haarlem was afgevuurd. In de straten bewogen zich de burgers naar dat gedeelte van de wallen, dat vlak tegenover het hoofdkwartier van den Spaanschen aanvoerder was gelegen. Zij wisten dat dit de zwakke zijde van hunne verdedigingswerken was en Don Frederik wist dat ook. Hij had

eene sterke batterij geplaatst vóór zijn kamp en zijne kanonniers begonnen de versterkingen uit alle macht te beschieten. Van andere Spaansche kampen aan verschillende zijden van de stad werd zoo nu en dan een kogel afgeschoten tegen poort of toren, maar er werd geen bombardement beproefd behalve tegen de St. Janspoort en de Kruispoort. Het duurde niet lang of de Spaansche kanonniers hadden hunne stukken juist gericht, en de oude muren begonnen spoedig teekenen van zwakheid te toonen. Kolonel Ripperda en zijne officieren stonden in de nabijheid, het effect van het kanonvuur nagaande. De ijzeren hagel werd veelvuldiger.

Plotseling keerde Ripperda zich tot Renard. „Dat gedeelte van de muur kan het geen dag uithouden. Ga karren en werklieden halen en breng steenen, aarde, alles wat maar eene borstwering kan vormen en hoop dat tegen den binnensten kant op. Elke bres moet terstond na haar ontstaan gestopt worden."

Toen keerde hij zich tot een anderen officier. „Kapitein Curey, gij zijt een soort van ingenieur; wij moeten eenen nieuwen muur bouwen van poort tot poort. Haal metselaars en houd het toezicht." De beide officieren vertrokken met spoed om hunnen last te gaan vervullen. Spoedig kwamen mannen, vrouwen en kinderen als troepen eenden aanloopen, uit straat en zijstraat, naar het bedreigde gedeelte van

den wal. Aarde werd op karren en in manden aangedragen, mannen waggelden onder den last van bakken met zand, en kinderen kwamen, hijgende maar vol geestdrift, hun aandeel aan het werk aanbrengen in den vorm van steenen, die zij uit de straat hadden opgebroken. Zij hadden geen meester noodig om hen aan te zetten, zij hadden nauwelijks eenige aanwijzing noodig; en Renard ontdeed zich van zijne bovenkleederen en was te midden van hen druk in de weer. Intusschen bakende kapitein Curey de linie af voor de fundeering van den nieuwen muur, die zich in den vorm van een halve maan moest uitstrekken van poort tot poort. Op de wallen stond het garnizoen den vijand af te wachten en de schoten te tellen. Maar weinige schoten werden als antwoord afgevuurd, want de kanonnen der Haarlemmers waren verreweg minder in getal dan die hunner aanvallers, en er was niet al te veel ammunitie. De korte dag verliep. De schildwachten, die het getal der schoten afriepen, hadden er weldra honderd geteld. De wal begon op sommige plaatsen bedenkelijk af te brokkelen en ofschoon de burgers werkten als galeislaven, vonden zij het onmogelijk om de bressen voldoende te stoppen. Het afrollende metselwerk vulde de gracht en vormde eene ruwe trap langs welke de belegeraars konden opklimmen.

Don Frederik en eenige zijner officieren kwamen

uit het kamp en reden langs de kanonniers om te zien hoe die vorderden. „Het vijfhonderdste schot!" riep een der wachters uit. Op hetzelfde oogenblik kwam een gedeelte van den muur met donderend geweld naar beneden. Een luid hoezee rees op uit de kelen der Spanjaarden. Eenige oogenblikken daarna galoppeerden verscheidene officieren van den staf van den opperbevelhebber terug naar hunne liniën.

„Zij maken zich gereed tot de bestorming," riep Ripperda. „Renard, vul ten koste wat het wil een gedeelte van die bres op." De Haarlemmers werkten met verdubbelde kracht. Trompetten werden geblazen, de trommen roffelden en klokken werden geluid. Het geheele garnizoen snelde naar de poorten. De weduwe Hasselaar kwam met hare bende Amazonen aanloopen; zij staken spoedig vuren aan aan den voet der muren en zetten groote ketels met olie en met water te vuur. Jongens brachten vrachten houten hoepels aan en besmeerden die met pik en olie. Vrouwen verzamelden hoopen zware steenen. Elke levende ziel binnen de muren bracht iets bij tot de verdediging van hunne huizen en haardsteden. En al dien tijd ging de Spaansche canonnade met volle woede voort.

Maar het kwam dien dag niet tot eene bestorming. Den geheelen nacht werkten lange rijen burgers en soldaten aan de bressen, want zij dachten dat de

aanval slechts was uitgesteld tot het aanbreken van den dag.

De dag brak aan. De canonnade werd hervat en nieuwe stukken van den wal werden vergruizeld. Honderden kogels werden er afgeschoten. Eens deden de belegerden een uitval, brachten de batterijen voor een poosje tot zwijgen, verloren eenige manschappen en maakten eenige krijgsgevangenen. Deze hingen zij dadelijk op de wallen op, als weerwraak over het ophangen van de soldaten, die tot de uit Leiden aangerukte ontzettingstroepen hadden behoord.

„Wanneer hoopt Don Frederik zijn intocht binnen Haarlem te houden?" vroegen zij aan een krijgsgevangene, toen de beul hem den strop om den hals deed.

„Hij heeft gezworen zijn kerstmaaltijd binnen de muren te houden," was het prompte antwoord. „Daarna zal hij iedere levende ziel in de plaats dooden en de stad in brand steken, en een ander nest van ketters verbranden om het Nieuwe Jaar te vieren." De strop werd terstond rond de keel van den Spanjaard toegesnoerd.

De nacht ging ongestoord voorbij. Het bombardement van den derden dag begon 's morgens vroeg. Gedurende eenige uren hield het woedender dan ooit aan. De muren tusschen de beide poorten waren bijna geheel tot puin geschoten. Bressen gaapten overal;

en ofschoon de burgers zich beijverden totdat hun lichaam gloeide alsof het midden in den zomer was, terwijl zij zelfs de beelden uit de kerken wegnamen en in de gevaarlijke bressen wierpen, toch waren zij niet in staat ze toe te stoppen. Een poosje hielden zij op met hunne taak. Zij wisten dat de aanval spoedig komen zou en het zou goed voor hen zijn wel uitgerust en krachtig te zijn om dien te weerstaan. Een voor een hielden de kanonnen op met schieten. Troepen verzamelden zich op de vlakte buiten de stad. De stadsklokken luidden storm. Het garnizoen en de burgers namen hunne aangewezen plaatsen in. De vuren werden aangestoken en de olie en het water begonnen in de ketels op te borrelen. Ripperda en zijne officieren snelden van post tot post om tot moed aan te sporen. Alleen kapitein Curey en zijne metselaars gingen voort met het bouwen van den nieuwen muur. Deze was nog maar tot geringe hoogte gevorderd en kon nog maar weinig tot de verdediging bijbrengen. De buitenste afgebrokkelde wal moest in allen gevalle behouden zien te worden. Geheele families stonden zij aan zij, gereed om te handelen en te sterven — de vader met geweer of strijdzwaard, de jongens met geteerde hoepels, en vrouwen en meisjes met potten en pannen gereed om die te doopen in de kokende ketels of met groote steenen in de hand.

Behalve het geluid der klokken, heerschte er in de geheele stad stilte.

De Spaansche trompetten schetterden. De fiere Romero plaatste zich aan het hoofd van de storm-colonne, en met luide kreten van „God en St. Jacob!" kwamen de aanvallers nader.

Romero sprong in de bres en zijne manschappen volgden hem op de hielen. Eén geestdrift bezielde hen allen — het eerst in de stad te zijn; het eerst zijn zwaard te doopen in het bloed der ketters en godslasteraars, die niet geschroomd hadden de gewijde heiligenbeelden in de gapende ruimte van hunne verdedigingswerken te werpen.

Maar Spaansche wreedheid en overmoed zouden ten laatste kloek en vastberaden worden weerstaan door Hollandsche standvastigheid en heldhaftigheid Een storm van werptuigen werd over hen uitgestort. Het regende kogels op hen; zware ijzeren bouten werden omlaag geslingerd en sloegen een vreeselijk gat in de Spaansche rijen; stroomen kokende olie en water werden over de muren uitgegoten, die schroeiden, verblindden, misvormden en vreeselijke pijn veroorzaakten; brandende hoepels vlogen door de lucht, die zich handig vasthechtten aan de nekken van de bestormers; baard, haar, wambuis werden in vlam gezet en brandden fel. De hoepels waren stevig gemaakt en konden niet worden afgerukt zelfs bij de wanho-

pigste pogingen, De soldaten trachtten ze over hun hoofd naar achteren te krijgen, maar verbrandden zich bij die poging hand en gelaat. Verblind, verwilderd, verschrikt door deze nieuwe en vreeselijke wapenen weken de Spanjaarden van alle kanten terug. Dol van woede deed Romero hen opnieuw aanvallen. Versche troepen werden ontboden, maar de moedige burgers zwaaiden hunne vreemde wapenen opnieuw met des te grooter woede. Spaansche moed was tegen veel dingen bestand, maar nu schoot die toch te kort; de troepen vluchtten en noch bedreiging, noch aansporing waren in staat om hen te bewegen opnieuw de vreeselijke bres te bestormen. Honderden lagen dood aan de voeten der wallen; andere honderden, verminkt en gewond waggelden terug naar het kamp — en onder hen Juliaan Romero, die een oog verloren had.

De aanval was jammerlijk mislukt. Visioenen van een tweede Naarden verdwenen uit het oog der Spanjaarden. De Haarlemmers zouden niet zoo gemakkelijk geslacht worden als zij hadden gemeend.

De stad was dol van vreugde. De burgers klommen op de wallen en beschimpten hunne vijanden. Zij hadden de beste troepen van Europa verslagen en die overwinning had hun vier dooden gekost. Zij konden het nauwelijks gelooven.

HOOFDSTUK XX.

In het binnenste van de aarde.

De Haarlemmers kenden hunne eigen zwakheid te goed om het hoofd te verliezen bij hunne overwinningen. Alva was bekend om zijne onvermoeide volharding, even goed als om zijne wreedheid; hij was wel de laatste man in de wereld om zich door één nederlaag te laten afschrikken. De burgers staakten dan ook voor geen oogenblik hun arbeid noch hunne waakzaamheid. Voordeel trekkende uit de vlucht der Spanjaarden, zwermden zij over de in puin liggende muren en zamelden een goeden en zeer welkomen oogst in van wapenen, wapenrustingen en ammunitie. De neergevallen steenen van den vergruizelden wal werden omhoog gesleept om te dienen tot herstel van de bressen of tot nieuwen aanbouw. Spionnen werden dien nacht gezonden naar het Spaansche kamp en zij brachten de tijding terug dat de Spaansche aanvoerder geen nieuwen aanval zou doen, voor hij een voldoend stuk van den muur had ondermijnd. Dat hoopte hij in weinige dagen te kunnen doen, en daarna hoopte hij zijne troepen de stad te zullen doen kunnen

binnentrekken, zoo wat op de wijze als de Israëlieten binnen Jericho waren gekomen. Deze tijding werd aan Ripperda gebracht terwijl hij aan het avondmaal zat met den burgemeester en eenige zijner officieren. Hij keerde zich tot Renard met een glimlach.

„Dat zou een kolfje naar uw hand zijn," zeide hij. „De manier van graven en in de aarde wroeten is niet onbekend in uwe familie."

„Tegenmijnen maken is een tijdverdrijf waarvan ik houd, kolonel. Ik ben bereid terstond te beginnen. Hoeveel gravers kunt gij mij geven?"

„Een duizend."

„Goed. Dan beloof ik u dat ik eenige van die trotsche Dons de lucht in zal laten vliegen."

Trouw aan zijn woord vond Simon Renard eene bende goed gezinde pioniers, en zette hen aan het werk om een mijnschacht uit te diepen tusschen den ouden muur en den nieuwen, die achter dezen werd opgetrokken. Honderd stevige armen, die bij tusschenpoozen werkten in dien langen en bitteren winternacht, hadden tegen het aanbreken van den dag veel afgedaan.

Zoodra de dag was aangebroken, kwamen de Spaansche mijnwerkers voor den dag. Zij naderden de muren zoo dicht als zij durfden. Gedekt door hunne artillerie en beschermd door troepjes bereden soldaten, zetten honderden zich aan het werk en wierpen een

langen aarden dam op, achter welken zij eenigermate in veiligheid konden graven. Zij hadden evenwel vrij wat tunnels te graven vóór zij de muren konden bereiken. Intusschen bepaalden de belegerden hunne aandacht niet alleen op het muurbouwen en mijnen graven. Zij richtten hunne kanonnen op het Spaansche werk en menig dood verspreidende ijzeren kogel vloog krakend door den harden wal en deed menigeen van de werkers daarachter in het zand bijten. Telkens werden er krachtige uitvallen gedaan. Aan beide kanten vielen dooden en werden er krijgsgevangenen gemaakt. Die laatste ongelukkigen werden nooit gespaard en de galgen, zoowel in als buiten de stad, waren altijd vol. Vreeselijke wreedheden werden van weerskanten gepleegd. Jaren lang hadden de Spaansche troepen in dat opzicht een treurig voorbeeld gegeven, en de eens zoo vreedzame burgers volgden niet alleen maar overtroffen zelfs hunne bloeddorstige vijanden in de manier van prompte en woeste executie; maar zij mochten doen wat zij wilden, zij konden nooit hopen de Spaansche wreedheden te evenaren. Het bloed van geheele steden schreeuwde uit den grond om wraak, en de Haarlemmers waren bestemd om zoover zij konden die kreten te bevredigen. „Haarlem het graf der Spanjaarden," was een hunner geliefkoosde gezegden.

De tijding van de Spaansche nederlaag voor de

muren van Haarlem verspreidde zich als een vuur door de provincie. Berichten tot bemoediging en beloften van hulp stroomden van alle kanten toe. De prins van Oranje, die aan de Zuidzijde van het meer gelegerd was, maakte zich gereed om na eene tweede nederlaag vierhonderd beproefde veteranen en honderd zeventig sleden met kruit en brood beladen naar de belegerde stad te zenden.

Gedurende dien tijd hadden de mijngravers en de tegenmijngravers onvermoeid gewerkt. De Spanjaarden hadden eene reeks tunnels gegraven tot aan de wallen; de Hollander had de ruimte tusschen de oude en nieuwe versterkingen met diepe schachten voorzien, die wel een honigraat leken. Het tooneel van den strijd was nu van boven den grond overgebracht in het binnenste der aarde. Renard had het plan zijner mijnen met volledige bekwaamheid gemaakt en was gereed den vijand op ieder punt te ontmoeten. In een bitter kouden nacht in Januari, toen stad en kamp door een ondoordringbaren sluier van mist waren overtogen, sloop hij uit de St. Janspoort, vergezeld van eene uitgelezen bende mijnwerkers. Terwijl zij stil als geesten voortslopen en iederen duim gronds daarbuiten kenden, gelukte het hun de diepte en lengte van elken Spaanschen tunnel te kunnen nagaan. Gewapend met deze kennis gingen zij weder naar hunne verdedigingswerken terug, kropen in hunne

eigen schachten en, terwijl zij den geheelen nacht doorwerkten, groeven zij verscheidene van hun eigen tunnels tot op weinige voeten afstands van die der Spanjaarden.

Juist voor het aanbreken van den dag ging Renard grimmig, vermoeid, hongerig naar het huis waar hij logeerde om voedsel en rust te nemen. Een kwartier in de spijskamer en een paar uren op een wollen deken, die op de keukenvloer uitgespreid lag, gaven hem nieuw leven en nieuwe kracht. Hij had Boughton's stem nauwelijks noodig om hem te wekken.

„Zijn de Dons al aan het werk?" was zijn eerste vraag.

„Nog niet, het sneeuwt te erg".

„Zijt gij bereid voor een onderaardsch gevecht?"

„Ik ben bereid tot alles wat de eentonigheid wat zal breken".

„Kom dan met me en breng Dirk mede".

Eenige minuten later gingen zij met hun drieën de straat op naar de mijnen. Toen zij die plaats bereikten, riepen de schildwachten juist uit dat de Spaansche pioniers hunne tunnels binnengingen. De kanonnen van de wallen schoten vlug achter elkander eenige schoten af en maakten dat de vijand zich haastte om in de mijngangen te verdwijnen. Renard ging naar de grootste schacht, riep de vermoeide gravers van omlaag, en ging toen zelf met Boughton

en Dirk naar beneden. Naar verscheidene andere schachten werden menschen omlaag gezonden, die allen welgewapend waren en verfrischt door slaap en voedsel. De kanten van de hoofdschacht waren besprenkeld met sneeuw, die ook naar binnen was gestoven en den bodem bedekte.

Een tunnel van de schacht strekte zich uit onder de fondamenten van den muur, terwijl het uiteinde er van een goede dertig ellen in de vlakte uitliep. Het dak en de kanten werden ondersteund door ruwe balken en eenige schreden van den ingang was het pikdonker. Kruipende op handen en voeten werkten de drie zich vooruit tot de uiterste grenzen van den gang; toen hurkten zij neder en wachtten.

Gedurende eenige oogenblikken heerschte er eene diepe stilte.

Toen sprak Boughton. „Hoever zijn wij nog van de Spaansche werken?" vroeg hij.

„Als ik me niet vergis zijn zij aan het werk niet meer dan twee ellen van ons af," was Renards antwoord. Zij maken vijf paralel loopende tunnels, van elkander gescheiden door eene ruimte van ongeveer dertig ellen; de lengte van hunne werken is in allen gevalle overal gelijk. Als zij beneden de muren kunnen komen en de mijnen allen te gelijk doen ontploffen, dan zullen zij omstreeks tweehonderd ellen van onze fortificaties doen springen. Ik denk dat wij ieder

hunner tunnels met een der onzen zullen ontmoeten, kop tegen kop en de tunnels van onze andere schachten, die dieper gegraven zijn, loopen recht onder de hunne. Vandaag vóór den middag zal ik hun een klap toebrengen, waarvan zij zich in een paar weken niet kunnen herstellen.

Op dat oogenblik greep Dirk zijne makkers bij den arm.

„Wat is dat?" riep hij uit.

Allen luisterden ingespannen. Het geluid van een houweel in de zachte aarde was duidelijk hoorbaar. Er werd geen woord gesproken. De minuten vlogen om en het geluid herhaalde zich met rhytmische regelmatigheid. Met een vlugger maar eveneens hoorbaar geklop gaven de harten van de ingespannen luisteraars antwoord.

Nu begonnen er eenige aardkluiten te vallen van de bovenzijde van hun eigen tunnel. Renard nam eene scherp gepunte ijzeren staaf en maakte kalm en behendig eene diepe cirkelvormige voor in de rondte van de bovenzijde van zijn tunnel. „Wij moeten trachten te maken dat dit alles in eens naar beneden valt," fluisterde hij. „Dan zullen de Dons meer in het nadeel zijn." De aarde viel nu sneller omlaag en het was mogelijk de stemmen der Spanjaarden te hooren. De drie kropen weer achteruit in hun tunnel en hielden hunne zwaarden gereed.

Een gekraak en een geschuifel van nedervallende aarde, een uitroep van verbazing en schrik van den Spanjaard, en eene lantaarn, die door de duisternis werd heen en weer bewogen; de tunnel was ingestort.

De drie zaten onbewegelijk stil en zij waren ver genoeg achteruit in hun eigen mijngang om niet voor ontdekking te behoeven te vreezen bij het flauwe licht van de lantaarn. Toen zij geen geluid hoorden uit den Hollandschen gang, kwamen de Spanjaarden tot het besluit, dat zij het al zeer gelukkig getroffen hadden, en er werd reeds geroepen om vaatjes kruit. De Dons waren niet van plan eene zoo prachtige gelegenheid te doen verloren gaan om een mijn te stellen en te doen ontploffen zonder zelven van hun kant verder te graven. De voorste man ging verscheiden voeten aan gene zijde van het vereenigingspunt vooruit, en luisterde scherp. Hem werd geen wachtwoord toegeroepen en zijne achterdocht werd niet gaande gemaakt. Hij ging weder terug.

„Zullen wij nu op hen losgaan?" fluisterde Dirk, die ongeduldig werd van zoo lang zwijgend wachten. Renards antwoord was een duw. Dirk slikte zijn ongeduld en verdere vragen in. De minuten verliepen met wanhopige langzaamheid; maar de geduldige, berekenende vos gaf geen teeken. Zijne metgezellen werden stijf, en hadden behoefte hunne ledematen te bewegen, maar zij gevoelden dat zij het niet moch-

ten doen. De Spanjaarden hadden zich verder in hun eigen tunnel teruggetrokken.

Ten laatste begon het Spaansche gebabbel opnieuw; lichten werden heen en weder gezwaaid als onderaardsche dwaallichtjes: de Spanjaarden kropen naar voren en rolden vaatjes kruit voor zich uit. Nauwelijks ademhalend telde Simon die — „Een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven — zeven beste vaatjes, voor Haarlem evenveel waard als het losgeld van een burgemeester!"

De bedrijvige vijand kwam nader zonder eenige achterdocht te koesteren. De drie klemden hunne tanden op elkander en hurkten neder zoo zwijgend als dooden. De vijanden waren in de Hollandsche tunnel. Boughton zag dat, wanneer het eerste vaatje vooruit werd geschoven, zijn hoofd in gevaar zou zijn. Was nu niet het oogenblik van handelen gekomen?

Dat was het. Renard uitte een gillenden kreet, dien de echo's in den gang luid deden weerklinken en die zelfs zijne twee medewerkers verschrikte. Een sprong voorwaarts, op de manier van een hond, bracht hem vlak bij den voorsten Spanjaard. Hij doorboorde hem, hief weder een kreet aan, en stortte zich over de vaatjes kruit heen midden onder den vijand. Boughton en Dirk volgden hem als dienende geesten.

Er volgde nu eene vreeselijke worsteling in het halfdonker. De Spanjaarden hadden geen denkbeeld

van het aantal hunner vijanden, en de vlugheid van Renard, zijn ver toegebrachte stooten en zijn krachtige zwaardhouw deden hun vermoeden, dat in plaats van één wel een half dozijn wakkere vijanden daar ter plaatse waren. De twee anderen bleven niet achter en deden al hun best in den nauwen gang. Het voordeel van het gevecht lag in den onverwachten aanval. De Spanjaarden, verlegen, verrast, terwijl de helft van hun aantal was neergeveld eer zij tot zich zelven konden komen, keerden zich om en trachtten terug te kruipen. Dat bezegelde hun verderf. Het lange zwaard van Renard bereikte hen en doorboorde hen om te verstijven in een graf, dat zij zelven gegraven hadden.

Maar het gevecht was niet eenzijdig geweest en geen onzer drie vrienden kwam er ongekwetst af. Er was nu evenwel geen tijd om aan wonden te denken. Zes van de vaatjes kruit werden naar de schacht gerold. Het zevende sloeg Simon stuk met een ijzeren staaf. Hij strooide eene streep kruit neder van ongeveer een el lang, nam een eindje kaars uit eene lantaarn en plaatste dat bij het eind van de streep. Toen snelde hij zijne metgezellen achterna. Nauwelijks had hij den bodem van de schacht bereikt of de uitbarsting vond plaats. De tunnel werd omstreeks een vijftig ellen met aarde opgevuld. De weg naar de stadsmuur was afgesloten en iedere vervolging onmogelijk gemaakt.

„Goed!" riep Simon uit, terwijl hij het stof uit zijn haar en baard veegde. „Nu de rest van ons plan."

Hij zond de vaatjes kruit naar beneden naar de schachten, die gemeenschap hadden met de tunnels die onder de Spaansche werken doorliepen. Omstreeks een uur later werd eene reeks van ontploffingen gehoord, en eene afschuwelijke regen van Spaansche hoofden en ledematen werd uitgebraakt uit het binnenste der aarde.

Tegen elke Spaansche mijn was eene tegenmijn aangelegd en dozijnen van Spaansche mijnwerkers werden in stukken geslagen of onder de aarde bedolven.

„Nu," zeide Renard tot kapitein Curey, „is de oude muur veilig totdat de nieuwe voltooid zal zijn. Don Frederik zal morgen op nieuw laten beginnen met het graven van mijnen. Ik zal weder tegenmijnen aanleggen. Het is nu volle maan; het zal nieuwe maan zijn voor hij weder zoover met het werk gevorderd is. Nu, Jack Boughton, ga gij een bad nemen. Onze lieve Constance zal het me nooit vergeven, dat ik zulk een aardworm van je gemaakt heb."

HOOFDSTUK XXI.

In het holst van den nacht.

Kapitein Renard was trouw aan zijn woord en zijn woord was even trouw aan hem; zijne voorspelling werd vervuld.

De Spanjaarden groeven mijnen, hij tegenmijnen. Dagelijks vonden er gevechten in die werken plaats, en dikwijls waren de eenige wapenen spaden en houweelen; maar deze brachten doodelijke wonden te weeg. Van beide zijden bezette men de mijnen met een groot aantal manschappen en er vielen steeds meer dooden. De mist hing nog voortdurend over meer en stad, en onder bedekking van deze deden de burgers dagelijks uitvallen en nachtelijke expeditien om proviand te halen. Pest en koorts besmetten het Spaansche kamp en de soldaten stierven bij dozijnen. In zoover bleef de stad gezond en er was overvloedig voedsel. De burgers bekrompen zich niet erg, want zij waren vol vertrouwen dat er binnen korten tijd ontzet zou komen. Hun met goeden uitslag bekroonde tegenstand gaf nieuw leven aan de nationale zaak en Vader Willem was bezig met Engeland en Frank-

rijk te onderhandelen om te trachten hunne medehulp te verkrijgen. Duiven kwamen dikwijls de stad binnenvliegen, die bezielende en aanmoedigende tijdingen van hem aanbrachten.

Intusschen verdubbelde de vijand zijne pogingen. Alva was woedend en zond bittere en verwijtende boodschappen aan zijn zoon. Don Frederik gevoelde dat zijn crediet op het spel stond en hij spaarde noch zich, noch zijne manschappen in zijne pogingen om de muren te doen vallen. Renard werkte als een leeuw om hem in het vaarwater te zitten en hij maakte eene geduchte val gereed, die gebruikt moest worden als de Spanjaarden eenig succes zouden hebben.

Ten laatste werden de pogingen der belegeraars bekroond met eenig succes; een goed aangelegde mijn deed een gedeelte van de St. Janspoort in puin storten. Andere gedeelten van de wallen stonden op het punt van bezwijken, en eene vreeselijke canonnade op 29, 30 en 31 Januari, vernielde een groot gedeelte van de buitenwerken. De burgers verwachtten tegen den morgen een heftigen aanval, en gingen daarom bijna allen vroegtijdig naar bed om krachten te krijgen voor de worsteling. Omstreeks vijftig schildwachten patrouilleerden langs de wallen.

De lucht was vrij van mist, maar de hemel was overdekt met wolken en de nacht was stikdonker. Hier en daar in de huizen der voornaamste burgers

brandde flauw een lichtje. In het huis van den koopman Paul Sassen was een bovenraam verlicht. In de straat beneden het raam liep een jong man langzaam heen en weder en hield telkens stil om naar dat verlichte vertrek op te zien. Soms zuchtte hij diep. De klokken van den St. Bavotoren sloegen kwartier vóór middernacht en de geluidgolven van een zilveren klank verspreidden zich in zich steeds verwijdende kringen over stad, kamp en meer; de stilte werd er een oogenblik door verbroken, maar daarna werd er geen geluid meer gehoord. De eenzame wandelaar boog het hoofd en mompelde, „God behoede haar!" daarna sloeg hij zijn mantel nauwer om zich heen en wandelde voort.

Maar op dat oogenblik werd de stilte wederom verbroken en zijn geoefend oor ving gemakkelijk het geluid op van schaatsenrijden op het bevroren water, dat vlak voor hem lag. Meenende dat de nieuw aangekomene een schildwacht was op zijne ronde, stapte hij naar den waterkant en wachtte hem af. Toen de schaatsenrijder in zijne nabijbeid kwam, riep hij dien aan en de gedaante wendde zich naarden wal. Het was eene vrouw. Zij herkenden elkander terstond van weerskanten.

„Wat doet gij zoo laat buiten, weduwe," vroeg de man.

„Ik was juist op het punt van u hetzelfde te

vragen," was het antwoord met eene zachtklinkende vrouwenstem. „Kon er geen andere kapitein voor de wacht gevonden worden, zoodat ge wat kondet rusten?"

„Ik kon naar bed gaan, maar ik kan niet slapen," was het droeve antwoord.

De vrouw deed hare schaatsen af en voegde zich bij den man op den waterkant. Zij wees op het verlichte venster. „Stoort zij uwen slaap mijn zoon?" vroeg zij.

„Ja, maar zooals een engel dien zou storen."

De vrouw legde hare hand op zijn arm vol teedere bezorgdheid. „Hoopt gij dat zij u hare wederliefde zal schenken?" vroeg zij.

De man schudde zijn hoofd. „Haar hart is verpand aan een meer waardig man."

Dat is niet mogelijk,"

„Helaas ja! En wat meer is, hij heeft hare liefde wel verdiend.

„Gij bedoelt den Engelschman?"

„Ja. Is hij niet een waardig man?"

„Zeker, maar hij is een vreemdeling."

„Dat is eene gelukkige omstandigheid, want hij zal haar wegvoeren uit dit ongelukkige land en verre van al de gruwelen van dezen wreeden oorlog. Ik benijd hem — God weet hoezeer! Maar ik ben hem goedgezind en ik bid voor zijn geluk. Maar laat ons over die zaak niet verder spreken. Komen wij terug

tot mijne vraag. Wat doet gij buiten te middernacht?"

„Ik kon niet slapen, mijn zoon. Als ik mijne oogen sluit, dan tuiten mijne ooren van het geluid van oprukkende mannen. Ik heb een voorgevoel van gevaar en ik zal de wacht houden tot aan den dageraad."

„Dan zal ik met u waken. Laat ons naar de bres gaan." Hij nam haar bij de hand. Op dat oogenblik sloeg de groote klok het plechtige uur van middernacht.

„Een dag met noodlot bezwangerd staat Haarlem te wachten", zeide de weduwe Hasselaar op gedempten toon.

„God geve dat wij aan het eind van dien dag vol hoop mogen zijn", zeide kaptein Curey.

Zij beiden liepen snel op hun middernachtelijken tocht. De stad, uitgeput van vermoeienis en angst, lag in diepen slaap. Zij kwamen zich zelven voor als twee rustelooze geesten, die zich voortspoedden langs de woningen der dooden. Aan de uiterste zijde van de lange lijnen zwijgende woningen vonden zij eenige teekenen van leven in de tegenwoordigheid van waakzame schildwachten. Deze, die vlug heen en weder liepen om den verdoovenden invloed van de winterlucht tegen te gaan, hielden goed de wacht, wetende hoeveel er afhing van hunne waakzaamheid. Zij groetten toen kapitein Curey en zijne moedige metgezellin naderden.

„Gij houdt de wacht als goede en trouwe mannen", zeide de weduwe op een toon van warme goedkeuring. „Hebt gij niets gehoord?"

„Niets, mevrouw", antwoordde de sergeant van de wacht. „Het kamp is even diep in rust als de stad. Heeft eenig gedruisch u uit uw bed verjaagd?"

„Ja, sergeant, het geluid van vele voetstappen."

„Droomgeluid, beste mevrouw."

„Het kan zijn; maar mogelijk kwam de waarschuwing van God. Ik hoor het weder. Laat ons luisteren!"

Zij zwegen stil en luisterden ingespannen. De sergeant schudde zijn hoofd. „Ik hoor niets", zeide hij.

„Niets", klonk als een echo het woord der soldaten.

„Niets", riep kapitein Curey.

„Het geluid wordt sterker", riep de weduwe uit op angstigen toon, „steeds sterker?" Naar de klok, en storm geluid, sergeant! Het is de vijand!"

„De vijand!" De sergeant boog zich over den muur, terwijl hij zijne zintuigen zooveel mogelijk inspande. De minuten snelden voort. De weduwe wreef zich zenuwachtig de handen. Er kwam eene windvlaag op van het toegevroren meer; maar iets anders dan het zuchten van een nachtwind trof plotseling ieders oor.

„Naar de klokken, mannen!" gilde de sergeant.

„Hendrik, je trompet! De Dons rukken op ons aan!"

Dicht bij de hand was een geladen geweer. De kaars uit zijne lantaarn grijpende, vuurde de sergeant het af. De slag weergalmde door de stad. Mannen vlogen heen en weer en riepen luid: „Ontwaakt! Ontwaakt! De vijand! De vijand!

Weinige minuten later werd de groote klok van de St. Bavo geluid. De torenwachter had het signaal van het geweervuur gehoord en begrepen.

HOOFDSTUK XXII.

De middernachtelijke aanval.

Maar de vijand buiten hoorde dit alarm even goed als de burgers binnen de stad. Plotseling uit hun slaap ontwaakt, snelden de burgers toe, terwijl zij een poosje verward door elkander liepen. Geen waarschuwende kreet steeg op uit de Spaansche rangen. Zij kwamen als een geluidlooze vloed recht op de bres aangestormd. Het lot van Haarlem scheen beslist; en als er niet eene edele vrouw was geweest en een dozijn onverschrokken mannen, dan zou de geschiedenis van de heldhaftige verdediging plotseling tot een tragisch eind zijn gekomen. Gelukkig voor Haarlem stond een held ter harer verdediging in de bres. Kapitein Curey overzag vlug den stand van zaken en hij wist dat om eenige duizenden weltoebereide en wraakzuchtige vijanden toe te laten in het midden eener menigte half ontwaakte burgers zou zijn den weg openstellen tot vreeselijke moordtooneelen. Hij droeg geen wapenrusting en had geen ander wapen dan zijn zwaard. Maar hij sprong in eens

voor het front van eene kleine bende wachters, terwijl hij riep: „Geen vijand moet hier doorkomen dan over onze lijken! Het leven van allen, die ons dierbaar zijn, ligt in onze handen. Een stap achterwaarts beteekent de dood voor hen en eeuwige schande voor ons!"

„Wij staan u bij, kapitein! Niemand zal verflauwen!" was hun antwoord.

„Denkt er aan, dat ik u ter zijde sta, mijne kinderen", zeide de dappere weduwe.

Op het volgende oogenblik begonnen de Spanjaarden, terwijl zij hun lang stilzwijgen verbraken met een oorverdoovenden kreet, hun aanval. Drommen fiere mannen rezen op uit de duisternis, en het geloei van een verwoestenden stormvloed was in hunne stem.

Met handen en breekijzers slingerde het kleine troepje verdedigers groote steenen op hen neder, terwijl het hun uitdagend toeriep. De aanval verflauwde voor een oogenblik om weldra met des te meer kracht te worden hervat. Langs de afgebrokkelde helling van steenen en aarde krabbelde de vijand naar boven en werd weldra met de verdedigers handgemeen. De helft van het kleine gevechtterrein was in duisternis gehuld en het andere gedeelte maar flauw verlicht door de lantaarns der schildwachten. Maar dat licht was voldoende voor mannen, die wisten dat de vijand slechts op een zwaardlengte afstand tegenover hen stond.

Met een kreet van smart viel de wakkere ser-

geant van de wacht neder, terwijl hij den naam van zijne vrouw uitriep. De weduwe Hasselaar greep zijn zwaard op, voegde zich in zijne plaats, naast kapitein Curey, terwijl zij zich even over den wakkeren man heenboog en hem toefluisterde: „Ik zal uwe plaats innemen en haar verdedigen — mijn leven voor het hare!"

Toen alles vergetende behalve dat haar geliefde stad in doodelijk gevaar verkeerde, hield deze groote oude vrouw zich in het halfdonker even stoutmoedig als ooit eenig held uit een ridderroman zijn zwaard zwaaide.

„Moed, mijne zonen," riep zij, „moed! God is met ons."

Vijand na vijand werd teruggeslagen, maar waar er een viel schenen twee zijne plaats in te nemen. Een voor een sneuvelde het heldhaftige garnizoen. Maar de rest vocht door. Het lenige lichaam van den kapitein was steeds in de voorhoede; zijn arm verslapte nooit, zijn zwaard droop van het bloed, en steeds klonk van zijne saamgeperste lippen de kreet: „Vecht voort! Vecht voort!" Naast hem vocht de weduwe als eene leeuwin, die haar jong bewaakt.

Weder werd een dappere verdediger neergeveld. Een kreet van smart ontsnapte aan de weduwe; zij voelde een warmen stroom van haar schouder afdruppelen. Achter hen, in de stad, verstomde het rumoer. Zou

er dan geen hulp komen? Nog eenige minuten en de laatste van de kleine bende zou gedood zijn. De aandrang van de achterhoede der aanvallers dreef de voorsten rechtstreeks aan op de zwaarden der verdedigers. De Spanjaarden wisten ditmaal van geen wijken.

Weder viel er een van het garnizoen. „Slechts over mijn lijk!" riep hij. „Denkt er aan — kameraden!" „Ja," was het fiere antwoord; en de Spaansche aanval werd weder teruggedrongen.

Toen kwam er ontzet. Boven het rumoer van het gevecht klonk de stentorstem van Simon Renard.

„Dood en verderf aan de Spaansche honden! Volgt mij, mannen van Haarlem!"

Eene herculische gestalte vertoonde zich aan kapitein Curey's zijde, een lang zwaard flikkerde en suisde door de lucht. Eene andere gedaante voegde zich bij hem.

„Er op los, vriend Jack!" riep de reus; „dat is goed werk! — Komt op, priesterknechten! Schaamt u tegengehouden te worden door een half gewapend man en eene vrouw!"

De Dons kwamen op. Staal kruiste staal, kreet beantwoordde kreet; versche burgers stroomden in de doodelijke opening en de vijand werd wederom teruggeslagen.

Maar het Spaansche getij had eene sterke strooming

en werd opgezweept met gesis en geloei tegen de Hollandsche rots van moed. De weduwe werd opnieuw gewond. Kapitein Curey riep eenige vrouwen toe haar bij te staan. Eene kleine bende Amazonen kwam aangeloopen en droeg hare geliefde aanvoerster weg. Kolonel Ripperda zelf verving de ledige plaats.

„Hoe gaat het het met u, kapitein?"

„Ik ben ongekwetst. Maar alle schildwachten liggen dood rondom mij."

„Houd het nog een poosje vol. Het daglicht breekt aan. Waar is Renard?"

„Aan mijne linkerzijde."

„Zijt gij gereed, Simon?"

„Ja, ja, kolonel. Geef gij als het u blieft het sein."

Het werd dag, na uren van heftigen strijd. De bres was nog steeds in de macht der verdedigers gebleven; maar nu de vijand zien kon waar hij moest aanvallen, was het onmogelijk die langer te behouden. De Spanjaarden zagen dit, hieven wilde kreten aan, en begonnen van alle kanten aan te dringen.

„Zie naar je kanonnen," riep Ripperda kapitein Curey toe.

De kapitein waggelde duizelig naar zijn nieuwen wal.

„Dek den terugtocht, Simon!" was het volgend bevel.

„De commandant ging achterwaarts.

„Langzaam, mannen, duim voor duim," riep hij.

Langzaam trokken de burgers terug uit de bres en de Spanjaarden drongen vooruit. Simon Renard en Jack Boughton dekten den aftocht. De overmoedige vijand zwermde rond hen als horzels, en twee minder goed met het zwaard omgaande krijgslieden zouden in een oogenblik verloren zijn geweest. De aftocht ging nu wat spoediger. De twee kwamen nu in de schaduw van den nieuwen muur.

„Ga neerliggen," riep kapitein Curey.

In een oogenblik vielen zij plat op den grond. Plotseling donderden een halfdozijn kanonnen, die behendig geplaatst waren op den nieuwen halvemaanvormigen muur. Een stortvloed van steenen, ijzeren bouten, kanonskogels en schroot suisde door de lucht. De voorste rijen der Spanjaarden werden aan flarden geschoten; de achterste hielden halt. In die kleine pause sprongen Renard en Boughton door de poort in de stad.

Toen rukten de Spanjaarden weder voorwaarts. De ruimte tusschen de beide muren was vol van schreeuwende vijanden. Gelijk een geloei van een stier gaf Renard een bevel aan een man, dien men niet zien kon.

Plotseling beefde de grond en werd opengescheurd; er vond eene vreeselijke losbarsting plaats. De ruimte

tusschen de muren was bezaaid met mijnen en deze waren allen te gelijk ontploft. De Spanjaarden lieten een wanhoopskreet hooren; daarna werd alles stil.

Een oogenblik later renden de overlevenden vol schrik terug naar het kamp. De aanval was mislukt. Wederom was Haarlem gered.

Eene met vuil en zwart overdekte gedaante rees op uit den grond. Het was Dirk. Hij had de mijnen ontstoken.

HOOFDSTUK XXIII.

Jan Haring van Hoorn.

De Spanjaarden lagen nu bijna acht weken vóór Haarlem. Zij hadden bombardementen, mijnen en plotselinge bestormingen beproefd. Zij hadden hiermede inderdaad niets tot stand gebracht dan dat zij zooveel manschappen verloren hadden als het geheele garnizoen van de belegerde stad bedroeg. Wel waren de wallen zwak genoeg gebleken, maar de harten der burgers waren aanmerkelijk sterker bevonden dan hunne wallen. Daar hij wist dat de stad slecht geproviandeerd was, besloot Don Frederik die door honger tot overgave te dwingen. Geene bestorming op groote schaal zou meer plaats vinden.

Maar onderwerping door een langzamen hongerdood was niet naar den zin der wakkere burgers; die kon ook niet bewerkt worden zoolang koning Vorst en koning Mist den schepter zwaaiden. Vlug als de wind op hunne schaatsen brachten de Haarlemmers 's nachts proviand binnen; daarenboven ging men nu met alle voedsel spaarzaam te werk.

De burgers waren ook zeer strijdlustig. Zij dorstten naar het bloed van den vijand, en zij trachtten door beschimping en spot hem tot den strijd uit te tarten. Schermutselingen vielen dagelijks voor en bijna altijd deelden de Hollanders forscher klappen uit dan ze ontvingen.

Dat zoo dagelijks handgemeen zijn was eene voortdurende vreugde voor Renard. Hij was altijd bereid de bende aan te voeren, en zijne vermetele dapperheid werd aanstekelijk, de burgers werden er op verzot hem te volgen. Op den jongen Dirk was zijn invloed het krachtigst; de sombere, stilzwijgende jongeling begon zich te ontwikkelen tot een echten snoever. De lijnen van zijn gelaat, zijn hart en zijne zenuwen waren allen verstaald. Hij werd wreed en boosaardig. Niemand bracht meer gevangenen binnen dan hij, en hij scheen er een wreed vermaak in te vinden om met gevouwen armen den doodstrijd te staan aanschouwen op het altijd volle schavot. Zijne lieve zuster keef daarover telkens met hem, maar het bleeke gelaat zijner andere zuster, die zoo ellendig was omgekomen, maakte een sterker indruk op hem. Dagelijks zocht hij naar wraak en er was menigeen in Haarlem, die zijne voetstappen drukte.

Het karakter der menschen onderging eene vreemde verandering in dezen bitteren strijd; maar bij niemand was de verandering zoo merkbaar als

bij kapitein Curey. Oorlog en bloedstorting hatende was hij een model van vriendelijkheid in Haarlem geweest, het beroep van krijgsman was hem hatelijk. Maar nu, dol geworden door het onrecht zijn vaderland aangedaan, had hij juist voor het begin van het beleg naar het zwaard gegrepen. Terwijl zijn geest en zijne natuur steeds meer werden verhard door de wreedheden waarvan hij dagelijks getuige moest zijn en aangevuurd door den haat, die in Simon Renard's borst brandde, werd hij als betooverd door den Geus en overtrof hem weldra bijna in gewaagde ondernemingen. Terwijl hij weigerde een harnas aan te trekken — alleen vertrouwende op zijn zwaard — snelde hij altijd daarheen waar de strijd het felst woedde, en niemand deelde heftiger slagen uit dan hij. Zijne gitzwarte oogen flikkerden als kolen vuurs, van zijne lippen kwamen de ruwste vloeken, en hij vocht als een bezetenene. Wanneer hij naar de stad terugkeerde overviel hem eene walging over dat alles. Hij werd werkelijk ziek. Zijne kamerdeur bleef gesloten voor Renard, Boughton en voor al zijne krijgsmakkers. Hij weigerde voedsel te gebruiken en zijn gezucht en gekerm deden pijn aan de harten van hen, die buiten stonden. Op zulke tijden kon niemand eenigen invloed op hem uitoefenen behalve Constance of de weduwe Hasselaar. Maar als die vlaag van mismoedigheid over was, ging hij er weder op uit om naar eene

ruwe slachting te zoeken en naar den dood dien hij maar niet kon vinden.

Intusschen sleepte het beleg zich voort gedurende de eerste dagen van Februari. De zon kreeg kracht, de bollen in den tuin van Paul Sassen liepen uit. Maarten, de tuinman, was altijd druk in de weer alsof geen bleeke, benepen gelaatstrekken rondom hem waren, en geen menschelijke wolven rond zwierven buiten de muren der stad; de kleine Mina, bloeiender dan ooit, babbelde te midden van hare zusterbloemen; Constance, droevig en met bezwaarde oogen, verzorgde de ontluikende knoppen, en luisterde met kloppend hart terwijl de galante Engelschman haar liefdewoorden toefluisterde te midden van de tulpen. Woorden van liefde en vreeselijke oorlogskreten troffen beurtelings haar oor; maar die liefdebetuigingen waren toch zoet, en de blijken van toewijding en minnende dienstbaarheid van een dapper en ridderlijk hart waren een sterke steunpilaar in zulk een tijd van droeve troebelen.

Binnen de stad waren de burgers zuinig, hoopten en tartten den vijand uit; buiten in het kamp stierven krachtige mannen bij hoopen. Ziekte, zooals dat in oorlogstijd pleegt te gaan, richtte meer slachting aan dan het zwaard, en het gehuil van den Noordenwind werd veel meer gevreesd dan het kanongebulder. De Spaansche aanvoerder begon den moed te verliezen.

Zijne officieren weerstonden hem openlijk; zijne manschappen werden mismoedig en wrevelig; de beschimpingen der halfverhongerde burgers kwetsten hem als de steek van schorpioenen. Hij schreef aan zijn vader dat het beleg moest worden opgebroken.

Het antwoord van Alva kenmerkte den man van bloed en ijzer. „Zeg aan Don Frederik," zeide hij, „dat als het beleg niet wordt voortgezet totdat een gunstige uitslag verkregen is, ik hem niet langer als mijn zoon zal erkennen. Zeg hem, dat als hij zal komen te vallen, ik zijne plaats zal komen innemen. Mocht ook ik vallen, dan zal zijne moeder uit Spanje komen en de onderneming voortzetten."

Geen zoon zou bij zulk een antwoord durven terugdeinzen. Zoo werd het beleg voortgezet en de stad werd nauwer ingesloten dan ooit. Het ijs in het meer werd dunner en de oppervlakte werd bedekt met drabbig water. De burgers bevonden dat het binnen brengen van proviand hoe langer hoe moeielijker werd. Zij trachtten door op de wallen te paradeeren met vaandels en trommen, en door aan de belegeraars de meest beleedigende beschimpingen toe te roepen, eene nieuwe algemeene bestorming uit te lokken; maar de Spaansche das liet zich niet uit het hol halen en zat voor het grootste gedeelte in doffe stilte in zijn kamp. De burgers namen daarom hunne toevlucht tot wanhopige uitvallen.

Op een nacht tegen het eind van Februari toen er een bijzonder dikke mist over het meer hing, sloop eene bende burgers naar de Spaansche hoofdbatterij om de kanonnen te vernagelen, die hun zooveel kwaad hadden gedaan. Maar tallooze rampen, door de mist veroorzaakt, hadden den vijand dubbel waakzaam en achterdochtig gemaakt. Er werd scherp toegezien, en de onverschrokken Haarlemmers werden tot op den laatsten man gedood bij de monden der kanonnen, met hamers en spijkers in hunne handen. Deze noodlottige gebeurtenis deed de somberheid der belegerden toenemen.

Ten laatste hield de vorst geheel op en het ijs verdween uit den Haarlemmermeer en uit het Y, dat de wallen van Amsterdam bespoelde. Door den kunstmatigen toegang, die van het Y in het meer voerde trachtten beide partijen eene vloot te zenden. De Haarlemmermeer wemelde van oorlogschepen. De Hollandsche schepen brachten eenige provisies in de stad, en schermutselingen te water werden nu bijna dagelijksche gebeurtenissen. Renard liet het land in de steek voor zijn geliefkoosd element, het water, en Boughton ging met hem, terwijl Dirk in de stad bleef om over zijne zuster te waken.

Terwijl hij het commando kreeg over eene flinke, kleine kanonneerboot, die zeer geschikt den naam van Vos droeg, was Simon spoedig de held van een

dozijn gewaagde ondernemingen ter zee. Vele zijner mede-Zeeuwen stonden volstrekt niet bij hem achter en de Spaansche greep om Haarlem begon losser te worden. Terzelfder tijd beraamde de prins van Oranje een plan om Don Frederik in de wielen te rijden. Behalve Amsterdam hielden de Spanjaarden niets bezet in de provincie Holland. Ten Noorden van de Haarlemmermeer, tusschen de belegerde stad en de beroemde Hollandsche haven, was generaal Sonoy, Willems rechterhand, gelegerd met eene vrij sterke troepenmacht. Ten Zuiden van het meer te Sassenheim, lag de prins zelf. Zuid-Oostwaarts van Amsterdam liep de groote dijk, die de stormachtige wateren van de Zuiderzee tegenhield, en langs de kruin van dien dijk liep een breede rijweg. Deze rijweg was de ader waardoor de stad gevoed werd; langs dezen moesten allerlei soort van provisies naar de stad passeeren. Willems plan was dien dijk door te steken, de zee binnen te laten en Amsterdam te isoleeren. Wanneer dit eenmaal gedaan was, waren de Spanjaarden wel genoodzaakt het beleg van Haarlem op te breken, en zelfs als zij dat deden was het de vraag of Amsterdam zelf zou kunnen behouden blijven. Het plan was goed verzonnen, en de prins maakte zorgvuldige toebereidselen om er den goeden uitslag van te verzekeren.

Generaal Sonoy maakte zich meester van een gedeelte van den dijk en verschanschte zich aan den

voet daarvan. Er werden pioniers opgeroepen en het werk van het doorsteken van den dijk werd begonnen. De Spanjaarden snelden terstond te wapen; hun levensbestaan was in gevaar. Sterke benden vielen terstond op de Hollanders aan. Het gevecht werd zoo hevig, dat de pioniers genoodzaakt waren de troepen bij te staan. Het werk stond stil. Meer Spaansche troepen kwamen aansnellen; en het was spoedig te zien dat, zoo Sonoy geene krachtige versterking zou krijgen, het plan in duigen moest vallen. Terwijl hij zijne troepen in hunne verschansingen liet, ging de generaal zelf er op uit om manschappen te verzamelen. Maar de Spanjaarden brachten drie op de been tegen hij één, en hij kwam terug naar den dijk bijna met leege handen; zijne flauwhartige vrijwilligers weigerden hem te volgen in zulk een nest vol vijanden. De kloeke oude krijgsman dreigde en smeekte te vergeefs. Toen hij bevond dat zijne woorden vruchteloos waren, en zag dat zijne mannen in de loopgraven nog dapper vochten, gaf hij last dat zijn klein schip vlak vóór den dijk post zou vatten. Hij wist dat de dijk bijna doorgestoken was en dat eenige uren meer werk alles zouden vervullen wat hij wenschte.

Gedurende al dien tijd werd er in de half onder water staande loopgraven op den glibberigen rijweg, zelfs in de zee een stoutmoedig gevecht geleverd, half op het land half in het water. Weinigen in getal,

maar gewoon zich te bewegen in poelen en moerassen en wetende hoeveel er van den uitslag hunner pogingen afhing, vochten de Hollanders met den meest wanhopigen moed; en als een man zich al was het ook maar een oogenblik bevrijd gevoelde van aanvallers, greep hij houweel of spade en hakte verwoed op den dijk los; op sommige plaatsen sijpelde het water reeds door. Maar de Spanjaarden verkeerden in een niet minder wanhopig geval dan de Hollanders en een bijna even groote uitslag hing van hunne pogingen af. Het was een reuzengevecht aan weerszijden.

Op het laatst begon het grootere aantal zijn invloed te doen gevoelen. De Spanjaarden drongen den vijand uit de loopgraven, zij joegen hem op de hellende kanten van den dijk; zij dreven hem zelfs naar de schepen of naar den anderen kant. Generaal Sonoy was op eenigen afstand en gaf zijne mannen de meest wanhopige teekenen om zich te herzamelen. Een van de meest kloeke zijner kapiteins zag dat teeken en maakte zich gereed er aan te gehoorzamen. Dit was Jan Haring van Hoorn.

„Moed, broeders?" riep Jan, sprong op den dijk, en stond bij het nauwste gedeelte er van, dat reeds bijna doorgestoken was. „Laat ons nog wat langer volhouden; onze taak is bijna voltooid."

Sommigen zijner mannen schaarden zich rond

hem en hielden een tijd lang dapper stand. Maar de vijand kwam bij duizenden tegelijk aansnellen; de zaak scheen hopeloos, en het grootste gedeelte der Hollanders spoedde zich naar de schepen. Jan Haring stond weldra alleen met een duizend vijanden tegenover zich. Kogels floten als hagelsteenen om zijn hoofd; maar evenals de Noorsche zeeroovers van weleer strekte hij schild en zwaard uit, en stond onbewegelijk als een rots. Naast hem, in een van de loopgraven, hakten en groeven eenige stoutmoedige pioniers.

„Graaft, kameraden, graaft!" riep Jan, nog eenige goede slagen en het is gedaan! Niemand kan u bereiken zoolang ik hier sta."

De vijand drong op. Jan's zwaard werd gezwaaid en blonk in het zonlicht. De kracht van honderd mannen scheen in zijn arm vereenigd te zijn. Hij dreef den stortvloed van mannen telkens van zich af, zooals de dijk waarop hij stond zoo dikwijls de golven der Zuiderzee had afgekeerd. Zijne kameraden riepen den eenzamen strijder toe om zich naar zijn schip te begeven.

„Neen!" riep hij; „komt terug en voegt u bij mij?" Toen keerde hij zich tot de gravers beneden hem. „Harder, broeders! De zee dondert tegen den anderen kant, begeerig om binnen te dringen."

„Ja, ja!" riepen de gravers en bogen hun rug om verder voort te werken.

De Spaansche aanvoerder uitte kreten van woede. Zouden bijna al hunne pogingen nog teleurgesteld worden?

De mannen vielen weder aan; maar op het enge pad was maar plaats voor één, en niemand kon de loopgraven bereiken zoolang de kloeke Jan Haring den weg versperde. Telkens sloeg hij hunne heftige aanvallen terug. Een kogelregen stortte zich over hem uit, van alle kanten werd met speren naar hem gestoken, en toch, wonder boven wonder, hij bleef ongekwetst. De bijgeloovige Spanjaarden riepen uit dat de duivel hem onkwetsbaar gemaakt had. Jan Haring lachte daarom hartelijk.

„Heeft de duivel dan zijne kinderen vergeten?" vroeg hij. „Komt op, Satansgebroed, een dapper hart is altijd een heel kluifje voor u."

Maar de mannen in de loopgraven verloren plotseling den moed. Een panische schrik beving hen; zij wierpen hunne gereedschappen weg en renden den dijk op.

„Terug, terug!" gilde Jan. Toen keerde hij zich om om een nieuwen aanval af te slaan. Maar de mannen letten niet op zijne woorden; zij keken naar de menigte van schreeuwende vijanden, sprongen in de golven en zochten hunne schepen op. Een zucht steeg op uit Jans dappere hart. „Helaas!" zuchtte hij, en hieuw toen weer woedend rond zich. Achter hem riepen zijne mannen hem luid toe en smeekten

hem zijn gevaarlijken post te verlaten. Hij keek in de loopgraven; geen sterfelijke ziel was er in overgebleven. Hij stond alleen tegenover het Spaansche leger.

Een diep gevoel van opgewondenheid doorvlijmde zijn hart. Hij wilde niet gaan, hij wilde tot het laatste toe blijven vechten. Zoo hieuw hij een tijd lang rondom zich. Maar zijn arm werd vermoeid, het begon hem duizelig in zijne hersens te worden, het toeroepen zijner mannen werd luider en aanlokkender. Waartoe zou hij nu langer vechten? Niemand groef in de loopgraven. Als zij maar terug wilden komen!

Een gevoel van hopeloosheid overviel hem; hij keerde plotseling om en sprong in zee. De Spanjaarden kwamen met wilde kreten aansnellen en waadden den zwemmer achterna. Maar Gods hand was dien dag over den dapperen Jan uitgestrekt. Hij bereikte ongedeerd zijn schip.

Sommigen zijner manschappen grepen hem aan en kusten hem. Hij had tegen duizenden stand gehouden. Roemrijke Jan Haring van Hoorn!

HOOFDSTUK XXIV.

De profetie van een kind.

Het mislukken van de poging om den dijk door te steken was een droevige slag voor de Haarlemmers en een tijdlang gingen zij daaronder zwaar gebogen. Intusschen juichten de Spanjaarden overmoedig. Verminkte lichamen van hen, die onder Sonoy gestreden hadden, werden over de muren geworpen, en krijgsgevangenen, verminkt en deerlijk misvormd, werden naar de stad gezonden als brengers van depêches van beleedigenden en minachtenden aard. Het grimmige spooksel van hongersnood waarde reeds door de straten van de belegerde stad, en de vijand, dit wetende, spreidde als eene tantaluskwelling den overvloed van hun eigen proviand ten toon.

De Haarlemmers beten op hunne magere vingers en overpeinsden. De maand Maart was bijna met zijne onstuimige vlagen ten eind gespoed, en er viel niets van belang voor. De Spanjaarden aten, dronken en namen eene afwachtende houding aan. De Hollanders wachtten gemelijk den gang van zaken af en aten maar weinig.

Kolonel Ripperda riep een krijgsraad bijeen. De toestand werd overwogen en besproken. De gelaatstrekken rondom de tafel waren dunner dan vroeger, maar desniettemin grimmig en vastberaden. Van overgave was nauwelijks sprake; maar een leeg gevoel beneden ieders zwaardriem deed de quaestie van voedsel zeer in aanmerking komen.

„Verscheidene oude menschen en jonge kinderen zijn reeds gestorven uit gebrek aan de noodige voeding", zeide de burgemeester.

„En wat erger is de armen der kloeke mannen verslappen", antwoordde Ripperda. „Ik kan hen benijden, die ontkomen zijn aan de ellende, die onvermijdelijk op komst is. Maar eene zeer ernstige vraag is het hoe den vijand buiten de stad te houden en den levenden de gruwelen eener Spaansche furie te besparen."

Er heerschte stilzwijgen. Dit werd verbroken door een luid geklop op de deur.

„Doe de deur open," zeide Ripperda tot den soldaat, die op wacht stond.

Jack Boughton trad binnen. Hij werd door allen hartelijk verwelkomd.

„Wat nieuws van het meer?" vroegen vele stemmen.

„Goed nieuws!"

„Vertel het."

De jonge krijgsman streek zich langs de kin. „Ik geloof dat ik mij wel mag verontschuldigen, dat ik in uw midden verschijn terwijl ik er zoo weldoorvoed uitzie."

„Wel, uw goede tijding zal onze harten vervullen al kan die ook niets er toe bijbrengen om het leege gevoel in onze maag te doen bedaren," zeide Ripperda.

„Ik sta u borg dat mijne tijdingen iedere hongerlijdende maag zullen cureeren."

„Vertel op dan!"

„De vijand ontving heden een groot convooi provisie. Die is in de wagens gebleven juist achter het beukenboschje en dicht bij de batterij van zeven kanonnen. De provisie wordt niet bewaakt. De Dons weten dat gij die niet kunt zien en wij kunnen moeilijk landen en ze naar onze schepen sleepen. Renard was van meening dat gij die zoudt kunnen nemen door een onverwachten uitval en daarom ben ik gekomen om uw oordeel over die zaak te vernemen."

„Verklaar de zaak wat nader."

„Met genoegen. Gij weet waar de provisie is."

„Ja."

„Dan stellen wij voor dat wij een schijnaanval zullen doen op de Spaansche vloot aan het eind van het meer. Laat gij dan van de wallen de kanonnen donderen, ver weg van het boschje; maakt alle toe-

bereidselen voor een uitval in die richting, maar laat die werkelijk geschieden in de andere."

„Dat zullen wij doen."

„Gij zult een duizendtal uitgelezen en wel aangevoerde mannen noodig hebben."

„Zij zijn voorhanden."

„De zaak moet zoo snel mogelijk worden uitgevoerd."

„De Haarlemmers zullen juist nu voor een ontbijt harder rennen dan jachthonden."

„Dan zullen wij nu over de details van het plan spreken, en zoo spoedig als het daglicht begint te verflauwen, zal ik de terugreis aannemen." Er werden plannen beraamd, en Boughton schreef die op. Toen hij opstond om de raadkamer te verlaten, overhandigde hij dat document aan Ripperda. „Gij deedt beter twee copijen er van gereed te maken," zeide hij, „en die af te zenden door een betrouwbaar persoon. Ik kan de kans loopen van nooit terug te kunnen keeren. Ik dacht nooit dat ik binnen de stad zou hebben kunnen komen; ik heb er bij meer dan ééne gelegenheid hard voor moeten vechten. Gij moet, het kostte wat het wil, die zaak doorzetten, want de Dons hebben nu zooveel schepen in het meer, dat het bijna onmogelijk is geworden voor ons om u veel provisie toe te voeren."

Ripperda drong bij den welkomen bode er op

aan om een van de weinige overgebleven flesschen wijn met hem te ledigen; maar Boughton verklaarde dat hij een bezoek wilde gaan afleggen bij zijn vroegeren gastheer, Paul Sassen, en bij hem zijne wat lange vaste wilde verbreken. Met een hartelijk vaarwel nam de Engelschman zijn afscheid.

In die dagen was eene wandeling door de hoofdstraat van Haarlem eene droevige ondervinding. Bleeke vrouwen met droeve oogen, lustelooze, half gevoede kinderen, magere en sombere mannen stonden op iederen hoek en aan iedere deur. Zij staarden hongerig op den dikwangigen jongen Engelschman; en de laatste wenschte van harte dat hij er minder welgevoed mocht hebben uitgezien. Vele der mannen kenden hem en groetten hem eerbiedig.

De voordeur van het huis van den koopman stond wijd open en Boughton trad binnen. De groote voorkamer was ledig en de bezoeker hoorde nergens in het huis eenig geluid van stemmen. Hij ging den gang door, die naar den tuin leidde; door den tuin zelf ging hij naar een prieel, dat in een zonnig hoekje was opgericht. Vandaar kwam het geluid van eene vrouw, die zachtjes zong. Hij sloop op de teenen voorwaarts. Een oogenblik stond zijn hart stil bij het gezicht dat hij voor oogen had. Op een rustbank lag de kleine Mina, uitgeput en bijna zonder bewustzijn; hare dunne kaken gloeiden van koorts, en hare

blauwe oogen schenen onnatuurlijk wijd en schitterend.

Zij bewoog zich rusteloos van de eene zijde op de andere, en plukte zenuwachtig aan de wollen deken, die haar omgaf. Naast de rustbank zat Constance. Ook zij was treurig veranderd. De rondheid van haar gelaat was verdwenen; hare oogen waren zwaar en hare oogledeu roodgekleurd door het vele waken en weenen; zij zong lusteloos en met afgebroken stem, alsof hare gedachten zich niet geheel bepaalden tot hare kleine patient. Zij was inderdaad zoo afgetrokken dat zij haren minnaar niet had hooren aankomen.

Een gefluisterd woord trof haar oor.

„Constance!"

„Zij sprong op; maar haar minnaar had zijne lippen op de hare gedrukt voor zij zijn naam kon noemen. Het zieke kind herkende dadelijk de stem en draaide zich op haar rustbank om, terwijl zij haar vermagerde armen uitstrekte om eene liefkoozing te ontvangen.

„Die goede oom Jack!" fluisterde zij.

„Wat is er met de kleine Mina?"

„Ik ben stervende, oom Jack."

„Neen, neen."

„Ja. Vraag het Maarten maar. Ik hoorde het hem gisteren tegen Dirk zeggen. Daarenboven ik *weet* het. Maar het kan mij niet schelen nu gij gekomen zijt. Ach het was zoo vreeselijk te denken dat ik zou

sterven zonder u te hebben weergezien. Maar nu kan het mij niet schelen, nu geef ik er niets om, waarlijk. Sla een arm om mij, oom Jack, en den anderen om tante. Zoo is het goed. Nu hebben wij een gevoel alsof God zijne armen om ons geslagen had. Gij zijt toch niet bang, tante?"

„Neen, lieveling."

„Laat ons dan praten. Wij hebben erg om u geweend, oom; vóór ik ziek was waren wij gewoon ons in slaap te weenen, en wij fluisterden altijd uw naam als wij bang waren. Is het niet zoo tante?"

Het jonge meisje antwoordde niet; en Boughton kuste beide en hield haar vast omsloten.

„Kwaamt gij naar Haarlem om ons een bezoek te brengen, oom Jack?"

„Ten deele, kleintje."

„Alleen ten deele?"

„Een soldaat mag niet van zijn post loopen, Mina. Ik kwam goede tijding aan Haarlem brengen!"

„Goede tijding, geliefde?"

„Ja, tijding van voedsel in overvloed."

„Zal de prins ons ontzetten?"

„Misschien. Dat zal er van afhangen of onze vloot zich op het meer weet te handhaven."

„Kan die dat doen?"

„Ik geloof het wel. Onze krachten groeien dagelijks aan. Ik twijfel er aan of de Dons wel zooveel

schepen kunnen verzamelen. De dagelijksche schermutselingen worden heviger en langduriger; het uur van een beslissenden slag kan niet meer veraf zijn."

„God helpe u in dat uur."

„Amen, liefste. Ik geloof dat Hij het doen zal."

„Wanneer gij de nederlaag leedt?....

„Dan is Haarlem verloren."

Constance sidderde. „Wat zal er dan van ons worden?"

Als Renard en ik in leven zijn gebleven, zullen wij naar Haarlem komen en u van hier wegvoeren. Ik ben een vrijwilliger. Geene belofte verbindt mij om Haarlem te verdedigen of voor een vasten tijd den prins van Oranje te dienen. Ik kan ieder oogenblik vertrekken. Voor u zorg ik het eerst. Met Gods hulp zal ik u niet aan de genade van Spanje overlaten."

„Geen Spaansche hand zal mij aanraken, geliefde; als alle hoop vervlogen is, zal ik mij zelve dooden. En, mijn geliefde, als gij aan de goede zaak van dienst kunt zijn, denk dan niet aan mij; laat mij niet mijn vaderland in den weg staan waar het uwe liefde geldt. Dien eerst het vaderland, smeek ik u."

Boughton kuste haar en schudde zijn hoofd. „Dat vaderland is niet mijn vaderland — dat ligt achter de witte klippen van het dierbaar Albion; maar gij zijt mijn oogappel, de vreugde van mijn leven, mijne

hartsgeliefde. Ik houd van Holland omdat ik u bemin, en mijn leven is gewijd aan uw dienst. Als het met Haarlem hopeloos staat, is mijne plaats aan uwe zijde."

Mina legde hare dunne, heete handen op die van den krijgsman.

„Daarin hebt gij gelijk, oom Jack", fluisterde zij.

„Ja, en gij zult ook medegaan, liefje."

„Neen, neen. Wij zullen vandaag afscheid nemen. Gij zoudt ons niet beiden kunnen redden. God zal mij tot zich nemen zoodra als gij zijt heengegaan. Ik verlangde er zoo naar om met u en tante samen te leven; maar nu weet ik dat het niet gebeuren zal. Ik moet geen hinderpaal zijn. Gij zult om tante komen. Gij zult haar naar Engeland voeren. Zij zal er weder mooi uit zien en niet meer droevig zijn. Ik zal u zien; en wanneer gij aan uwen haard zijt gezeten, in het schoone huis waarvan gij ons verteld hebt, zet dan een stoeltje aan uwe voeten en ik zal er op komen zitten."

De twee staarden het kind verbaasd aan. Hare oogen, vreemd verlicht, staarden in de ledige ruimte. Boughton pakte haar op in zijne armen en barstte los in snikken, terwijl Constance weende alsof haar hart zou breken. Het kind klemde zich aan de borst van haren redder.

„Houd me zoo vast, totdat het tijd voor u is om te gaan", fluisterde zij.

HOOFDSTUK XXV.

Hoe de burgers van Haarlem feestvierden.

Zoodra het nacht werd verliet Jack Boughton Haarlem, sloop door het beukenboschje naar den oever van het meer en verborg zich in het riet om de boot af te wachten, die hem zou komen halen. Deze kant van de stad was hoofdzakelijk bezet door de Duitsche hulptroepen van den hertog. Deze troepen, even dapper als de Spanjaarden zelven, toonden zich evenwel bij het beleg veel minder voortvarend; velen hunner hadden gevochten voor Oranje zoolang diens beurs strekte, en de oorlogskans — of liever gebrek aan geld in de Spaansche schatkist — zou hen weder onder de Hollandsche benden kunnen doen overgaan. Dat lange beleg in den winter was hun volstrekt niet naar den zin. Zij verdroegen gezamenlijk de zware vermoeienissen van het kampleven en morden openlijk over de steeds toenemende achterstalligheid van betaling. Bij meer dan ééne gelegenheid hadden hunne kolonels de grootste moeite hen van openlijke muiterij en desertie te weerhouden. Daar zij niets vreesden

van de Haarlemmers zelven, en zeker waren tegen eenigen aanval van de Hollandsche vloot, hielden zij slecht wacht. Boughton zag dit alles, en daar hij wist dat kapitein Curey den aanval op het convooi zou aanvoeren, koesterde hij veel hoop dat de uitslag gunstig zou zijn.

Gedurende meer dan twee uren lag hij verborgen aan den oever van het meer en had veel om over na te denken en tijd in overvloed om zulks te doen. Het koortsachtige gelaat van de kleine Mina stond hem gedurig voor oogen en daar hij leefde in een bijgeloovigen tijd, geloofde hij vast en zeker ieder woord, dat van hare kinderlijke lippen was gevloeid. Volgens zijne meening was Haarlem verloren; het eind mocht van dag tot dag uitgesteld worden, het moest onvermijdelijk komen. Met muren zoo wankel dat zij op het punt waren van in te storten, en met een garnizoen dat verzwakt was door ontbering, kon er maar één eind zijn aan die bittere zoo lang volgehouden worsteling.

Dikke duisternis in het minst niet verlicht door maan of sterren, lag uitgespreid over de kalme wateren van het meer. Hij spande nu oogen en ooren in om de nadering te ontdekken van de bevriende boot. Het duurde lang vóór die kwam, maar ten laatste kondigde het eigenaardige geluid van een watersnip, driemaal herhaald aan dat zijne eenzame

nachtwake ten einde spoedde. Eene boot met omwonden riem gleed in het riet nauwelijks op een el afstands van hem; hij gaf het afgesproken teeken stapte aan boord, en het vaartuig sloop even stil weg als het gekomen was.

Hij bereikte de Vos, berichtte den uitslag zijner zending en zag met genoegen dat een der extra boodschappers uit de stad reeds was aangekomen. Juist even na middernacht kwam de andere naar de vloot toezwemmen, en de Hollanders hadden de voldoening van te mogen gelooven dat de vijand geen vermoeden van hunne plannen had.

Juist na het aanbreken van den volgenden morgen begon uit de stad de canonnade en de kogels vlogen door de lucht in de richting van het kamp van Don Frederik. Op dat teeken haalden de schepen der Hollanders hunne ankers op en voeren door het meer naar het tooneel van den strijd. De Spanjaarden, die een gezamelijken aanval verwachtten, snelden eensklaps te wapen. Beide vloten maakten zich gereed. De Kruispoort werd opengeworpen; burgers en soldaten stroomden naar buiten, zoodat het wel scheen alsof de geheele bevolking een wanhopigen uitval wilde maken. De zaken schenen zoo kritiek te staan, dat eenige van de Duitsche regimenten het beukenboschje verlieten en zich opstelden op de open vlakte, gereed om op te rukken naar het tooneel van den strijd.

Op dat oogenblik, toen aller oogen gericht waren naar de andere zijde van de stad, zette kapitein Curey zich in beweging. De poort tegenover het boschje werd stil geopend, en duizend van de sterkste en dapperste zielen in Haarlem slopen naar buiten. Geen trompet, geen tromgeroffel werd gehoord; al die hulpmiddelen om militaire geestdrift op te wekken schetterden en roffelden op eene andere plaats.

Binnen de boog van de poort stelde de weduwe Hasselaar hare Amazonen op, bereid den toegang te verdedigen of voorwaarts te snellen om hen bij te staan, die zich gewaagd hadden aan de gevaarlijke onderneming om voedsel te halen.

Alles ging goed. Aangevoerd door hun onkwetsbaren kapitein, aangevuurd door zulke vermetele vuurvreters als Dirk Dirkszoon, aangedreven door hun eigen gevoel van honger en de bleeke gelaatstrekken die hen hongerig hadden aangezien en hun Gods hulp hadden toegewenscht, renden de duizend voorwaarts als eene bende leeuwen op de jacht.

Zij gingen het boschje binnen en toen werd er alarm geslagen. Maar de belegeraars bemerkten niet wat er gaande was vóór het te laat was. Een paar honderd Duitschers spoedde zich naar de plaats en werden tot op den laatsten man neergeveld. Men maakte zich meester van wagens en kanonnen en in een ongeloofelijk korten tijd zette zich het geheele

convooi en de batterij op marsch naar de stad. Toen waren de Spanjaarden uit den droom geholpen. Zij kwamen van alle kanten aansnellen. De Haarlemmers trokken en duwden als reuzen; zij waren weder aan den voet van de muren gekomen, toen de vijand hen overviel. De weduwe en hare dappere helpsters kwamen naar buiten, en achter deze kwam eene menigte ongewapende burgers, daar de hoop op voedsel ieders borst in vuur en vlam zette. De kanonnen van de muren begonnen een woordje mede te spreken en toen keerden de duizend zich om tot den strijd. Van achter de wagens kwam een hagelbui van werptuigen en de vijand werd plotseling tot stilstand gebracht.

Voor hij weder tot zich zelven kon komen, sprongen de duizend vooruit en joegen hem voort als een dwarrelwind het kaf doet verstuiven. Toen verdwenen onder luid hoezee mannen en vrouwen met de wagens en de kanonnen binnen de stad en de poorten werden gesloten; geen enkel kanon, geen enkele wagen bleef buiten.

Achthonderd Duitschers en Spanjaarden lagen dood neder op de vlakte of lagen te zieltogen onder de boomen. Vier Haarlemmers werden vermist. Vuurtongen verhieven zich boven het boschje — het Duitsche kamp stond in brand.

Haarlem was vol van vreugde. De burgers plantten de Spaansche kanonnen op hunne half vergruizelde

wallen en vuurden er vreugdeschoten uit los. Spaansche standaards wapperden er naast bij wijze van beschimping. Zij vierden feest en aten onder het oog van den somberen vijand.

Don Frederik zat droefgeestig in zijne tent.

„Dit is dan het volk van boter!" mompelde hij. „Ik had liever in plaats daarvan een volk van ijzer te bestrijden. Hoe kan eenig sterveling zulk een geest van weerstand breken?"

„Haarlem het graf der Spanjaarden!" klonk het onheilspellend in zijne ooren. Hij sprong op.

„Bij alle heiligen, neen!" riep hij trotsch. „Ik zal het voor altijd tot een mesthoop maken!"

Hij zond een bode naar graaf Bossu, den admiraal der Spaansche vloot.

HOOFDSTUK XXVI.

Het gevecht op het Haarlemmermeer.

De lente kwam en ging. De Spaansche troepen lagen nog steeds voor Haarlem, en de onbuigzame burgers leden nog steeds honger achter de afbrokkelende wallen. Uitvallen en schermutselingen gingen onafgebroken voort, zonder nauwelijks een dag rust. De geest van den strijd nam het karakter aan van duivelsche wraakzucht. Van weerskanten trachtte men zooveel mogelijk krijgsgevangenen te maken, en de galgen hadden een rijken oogst; de heldhaftige strijd werd verlaagd tot een oorlog van meedogenlooze uitdelging. Nu en dan bracht de Hollandsche vloot voedsel in de stad, maar de toevoer werd droevig mager. Dagelijks lieten de burgers hun vee weiden aan den voet der wallen. Zelden deed de vijand een aanval op die kudden en als hij het deed, dan bevond hij dat de Haarlemsche koeien gekocht werden tot een schrikkelijk duren prijs. Maar het aantal dat naar de weideplaats gedreven werd, werd minder en minder totdat ten laatste de weiden geheel verlaten lagen.

De maand Mei met hare knoppen en bloesems was weldra voorbij gegaan. De strijd te land had bijna geheel opgehouden, maar het meer was het tooneel van steeds toenemende levendigheid en werkzaamheid. Beide partijen hadden nu schepen bijeengebracht tot de volle kracht hunner hulpbronnen. Het tooneel van den strijd was nu naar het water verplaatst en van den slag, die dagelijks werd tegemoet gezien, hing het lot van Haarlem af. Mochten de Hollanders de Spaansche vloot vernietigen, dan konden zij naar willekeur de stad proviandeeren en daarenboven eene goede versterking van geharde Zeeuwen zenden om de muren te bemannen. Aan den anderen kant, zoo zij van het meer verdreven werden, moest de stad door hongersnood te gronde gaan.

Den 28sten Mei kwam de crisis, en beiden, belegeraars en belegerden, stonden dit gevecht af te wachten, dat beslissen moest over den uitslag van den strijd, dien zij zoovele vermoeiende maanden gevoerd hadden. Het was geen ongelijke strijd; graaf Bossu had honderd schepen, terwijl Brand, de Hollandsche admiraal, er ongeveer honderdvijftig had, maar minder krachtig van uitrusting. Er was weinig ruimte voor tactische evoluties en beide aanvoerders overzagen de mogelijkheid van een wanhopig handgemeen worden; daarom waren de schepen zwaar bemand. De zomerzon scheen heerlijk toen de vijandige

vloten hare witte zeilen uitspreidden om den warmen Westenwind op te vangen, die de oppervlakte van het water deed rimpelen. In twee trotsche en bevallige liniën gleden zij voort tot den strijd. Het Spaansche leger liep in grooten getale samen naar hunne forten op den oever van het meer en juichte hunne landgenooten toe, die ten strijde trokken; aanmoedigende kanonschoten werden afgevuurd van de Hollandsche forten en van de stadsmuren en de klokken van de St. Bavo luidden. Plotseling gaf het kanon van het Spaansche vlaggeschip door zijn gedonder het teeken tot den aanval en een oogenblik daarna heerschte er eene diepe stilte op meer en land. Toen beantwoordde de Hollandsche admiraal het schot en het geratel en gebrom der artillerie werd oorverdoovend.

De Hollandsche schepen vormden zich tot een wig, van plan de Spaansche liniën in tweëen te snijden, maar het groote aantal hunner schepen en het driftige streven om de voorste plaats in te nemen, belemmerden op treurige wijze hunne bewegingen. De Spaansche schepen, meer langzaam maar ook meer zeker, vormden zich tot paralelle linien en voeren af op de verwarde massa hunner tegenstanders in drie kolommen. Hun grooter gewicht gaf hun een groot voordeel en zij braken door den vijand heen, daarbij menig kleiner schip doende zinken. Het eerste schot en het eerste bloed waren in Spaansch voordeel.

Maar de Hollandsche kapiteins, aan zich zelven overgelaten, wisten bijna allen aan den ondergang te ontkomen door hunne grootere ervarenheid in het zeegevecht. Zij zwermden rond de grootere Spaansche schepen als terriers rond een bulhond, en zij blaften en beten krachtig. Zij wierpen enterhaken uit, sprongen over op 's vijands boord en vochten met ware Zeeuwsche hardnekkigheid. Even dikwijls als zij werden teruggeslagen, kwamen zij weder op, nooit er aan twijfelende of zij zouden overwinnen, op het element, dat hun een tweede te huis was.

Maar de Spaansche kapiteins waren een bekwaam troepje menschen, en ongelukkig voor de zaak van de Hollandsche vrijheid, waren er vele bekwame zeelieden uit Vlaanderen en zelfs uit Zeeland onder hen. De aldus bemande schepen konden manoeuvreeren met eene handigheid, die de Hollanders niet konden overtreffen, en zij ondersteunden hunne minder bekwame strijdmakkers prachtig. Toch vochten nog allen met gelijken moed.

Vooraan in de Hollandsche gevechtslinie was de Vos, aangevoerd door kapitein Renard. Ieder man van zijn scheepsvolk droeg de tradioneele uniform der Watergeuzen en een stoutmoediger troep mannen had men waarschijnlijk nooit op dek van een schip gezien. Vlak op de hielen van de Vos kwamen drie andere schepen, eveneens met Geuzen bemand, en

menigeen van het scheepsvolk was niet veel beter dan een zeeroover, hun moed was algemeen bekend en hunne vermetelheid spreekwoordelijk.

Als bij afspraak gingen zij los op de groote Spaansche schepen, vuurden een volle laag af, wierpen de enterhaken uit, en sprongen onder een luid hoezee aan boord. Simon, die met Boughton op de voorsteven van zijn schip stond, had aan zijn stuurman last gegeven om hem ter zijde te brengen van de San Juan, het grootste schip in zijne nabijheid. De oude zeeman was maar al te bereid dat te doen, en weldra had het scheepsvolk van de Vos handen vol werk. Aangevoerd door den stoutmoedigen Renard sprongen zij aan boord onder het aanheffen van woedende kreten. De vijand week onmiddelijk voor dien krachtigen aanval, en ofschoon zij zich eenigermate herstelden, moesten zij telkens weer wijken voor de zwaarden van den grimmigen reus en zijne fiere volgers. Het schip was bijna in de macht van den Hollander, toen luide kreten van de Vos hem verkondigden, dat zijn eigen schip eene prooi was van Spanjaarden, die aan boord waren gekomen. Een oogenblik aarzelde hij. Toen riep hij Boughton, die op een afstand lustig vocht, toe: Houd de Dons in toom, vriend Jack! De Vos mag niet genomen worden; ik zal het dek gaan zuiveren van het gespuis en dan bij je terugkomen!" Hij draaide zich om en sprong op zijn eigen dek,

zulk eene kracht en woede ten toon spreidende, dat de Spanjaarden spoedig op de vlucht gingen.

„Weg met hunne enterhaken!" riep hij, „maar verlies de boot niet uit het gezicht. Ik zal daarmede afrekenen als de San Juan de volle laag gekregen heeft."

Boughton en zijne mannen hielden vastberaden hun post bezet en de hulp van eene versche bende overwinnende Geuzen bracht het Spaansche schip ten val. „Geen kwartier", gilde Renard. In het meer met hen ; wij kunnen geen mannen besparen om gevangenen te bewaken!" Het vreeselijke bevel werd zonder mededoogen gehoorzaamd en de Vos ging haren anderen vijand achterna. Maar zij zou dien niet bereiken. De schepen der vijanden omringden haar, en de Vlaamsche kapiteins, wetende dat de grootste kracht van de Hollandsche vloot gelegen was in de schepen door de wilde Geuzen bemand, zochten deze op en vielen ze met overweldigende krachten aan. De Vos werd wel twaalfmaal aangeklampt, maar wist weder vrij te komen. Twee derden van haar scheepsvolk waren nu gesneuveld. Toen de strijd voortwoedde steeg Simons vermetelheid. Hij volvoerde bovenmenschelijke daden van moed, en, op een critiek oogenblik, toen zijn Engelsche luitenant bedwelmd aan zijne voeten lag en aan het overschot van het scheepsvolk het hart in de schoenen zonk, zuiverde hij alleen vechtende

het dek van vijanden. Een schip deed hij zinken, door het de volle laag te geven, twee andere dropen af, beschadigd en niet in staat langer te vechten. Maar de Vos was ten val gedoemd. Laat in den namiddag, toen zij zonder masten en lek geworden daar neerlag, met nauwelijks een dozijn ongedeerde manschappen op haar glibberig dek, bewerkte eene nieuwe aanklamping haar val.

Haar kapitein, kalm als altijd, en Boughton, verdoofd en bloedende uit eene leelijke hoofdwonde, werden gevangen genomen. Daar het overschot van het scheepsvolk niets waard was als krijgsgevangenen, werden zij doorstoken en in het water geworpen.

Na vele uren van heftig vechten met afwisselend geluk, verklaarde de fortuin van den dag zich tegen de vloot der patriotten. Ongeveer een dozijn schepen waren genomen, veel meer waren in den grond geboord en het overschot, beschadigd en met maar de halve bemanning meer, waren in volle vlucht Noordwaarts naar den doorgang van het meer in de Zuiderzee. De Spanjaarden voeren op het meer in triumph van het eene einde naar het andere. Toen bombardeerden zij de Hollandsche forten op den oever en noodzaakten die zich over te geven.

Een jammerkreet steeg op uit Haarlem. In afwisselende hoop en wanhoop hadden de inwoners den gang van het gevecht gadegeslagen, en nu was hun

laatste hoop verdwenen. Zij gevoelden dat hun lot beslist was en dien nacht overpeinsden de menschen in treurige somberheid wat de beste weg kon zijn om te sterven.

Het begin van het eind was gekomen.

HOOFDSTUK XXVII.

Aan den vijand ontsnapt.

Dien nacht vierden de Spaansche troepen rondom Haarlem een groot feest. Groote vreugdevuren werden ontstoken en de soldaten jubelden en dronken en dansten in de kringen, die door den vuurgloed verlicht waren. Meer dan eens werden krijgsgevangenen van minder beteekenis aan de dronken feestvierders overgeleverd en met weerzinwekkende wreedheid ter dood gebracht. De officiers van de vloot soupeerden bij Don Frederik, en de priesters in het kamp waren druk in de weer met toebereidselen voor een plechtigen dankdag voor zulk eene beteekenisvolle overwinning. Koeriers werden naar Spanje gezonden met die roemrijke tijding en men beschouwde het als zeker, dat Haarlem binnen eenige dagen zou vallen. Uit die ongelukkige stad zelf werden wanhopige berichten naar den prins van Oranje afgezonden.

Renard en Boughton lagen gebonden op het dek van een Spaansch schip, dat vast gemeerd lag bij een der veroverde Hollandsche forten in Haarlems nabijheid.

„Een treurige dag voor Holland, vriend Jack," zeide Simon met een zucht.

„En wat zal er van ons worden."

„Wij hebben weinig reden tot vroolijkheid. Morgen moeten wij 's vijands triumph opluisteren."

„Ten zij...."

„Ten zij wat?"

„Tenzij we aan den vijand weten te ontsnappen."

„Ik ben vastgebonden als een kuiken. De kerel, die mij gebonden heeft, weet alles af van het leggen van knoopen. Zelfs Simson zou niet los kunnen komen, als hij zoo gebonden was."

„Hoe staat het met je tanden?"

„Mijn gebit is er met de jaren niet beter op geworden."

„Dan moet ik de rol spelen van de muis uit de fabel. Ik moet aan den vijand ontkomen, want ik heb werk te doen in Haarlem."

„Arme Constance! Een lief meisje, vriend Jack, en in een gelukkiger land zou zij eene waardige vrouw kunnen zijn voor een dapper krijgsman."

„Zij heeft beloofd mij te huwen."

„De tijd is weinig geschikt voor het sluiten van huwelijken."

„En toch zal juffrouw Constance mevrouw Boughton worden."

„Ja, minnaars zijn altijd optimistisch gestemd.

Wat zijn je plannen? Onze bewakers beginnen al aardig dronken te worden, en gindsche vreugdevuren zullen spoedig uitgedoofd zijn."

„Ga met je rug naar me toe liggen."

Renard deed dit. Boughton werkte zich met schouder en heup omhoog totdat zijn mond de knoop kon bereiken, die de handen van den Geus geboeid hield. Toen begon hij met zijne scherpe jonge tanden de touwstrengen te doorknagen. Hij beet krachtig en het touw begon los te raken. Hij fluisterde dit Simon toe en nam toen zijne vroegere houding weder aan om eene geschikte gelegenheid af te wachten om eene poging tot ontsnapping te wagen.

„Wij zijn diep in slaap", fluisterde Boughton.

„De slaap zonder droomen van jeugd en onschuld", grinnikte Renard.

Toen zwegen beiden stil.

Geruimen tijd lagen zij nu te luisteren naar het gebabbel en gebluf van het scheepsvolk, het weerklinken van de feestvreugde op het land, en het gekabbel van het water langs de zijden van het schip. Door het laatste ingedommeld, daar zijne zintuigen nog wat verdoofd waren door de ontvangen wond, viel Boughton vast in slaap.

Hij werd wakker geschud door een heftigen ribbestoot, en in het Engelsch vloekende, trachtte hij op te staan. Dit kon hij natuurlijk niet doen en de

Spanjaard, die hem verstoord had, ging, na eene ruwe scherts dat hij hem in zijne droomen gestoord had, naar Renard toe. Hij begroette den Geus op gelijke wijze; maar deze was klaar wakker en verried zich niet door eene plotselinge beweging. De Spanjaard, er over voldaan dat zij goed opgeborgen waren, liet hen aan hunne sluimering over en begaf zich naar zijne makkers.

Boughton begreep dat hij een tijdlang geslapen moest hebben. Er straalde nog maar weinig licht uit het kamp, en het feestgedruisch was weggestorven; de naburige schepen waren even stil als dat op welks dek zij lagen. Kort daarop deden zachte bewegingen naast hem hem weten dat Renard zich van zijne boeien ontdaan had; eenige oogenblikken later vond ook zijne eigen bevrijding plaats.

Beiden kropen in de schaduw van de hooge verschansingen. Renard knoopte reeds de stukken touw tot eene goede lengte aan een. „Wij zullen beproeven stilletjes over boord te wippen," fluisterde hij; „maar als dat niet mogelijk is moeten wij een plons in de duisternis doen en op ons goed geluk vertrouwen."

„Wij zullen dat doen," zeide Boughton en zijne gedachten waren bij de kleine Mina.

Zij wachtten tot er geen geluid meer gehoord werd van het scheepsvolk aan boord. Toen stond

Renard op; zijne in het grijs gekleede gedaante was bijna niet te onderscheiden in de duisternis. Ook Boughton stond op; zijn hoofd duizelde en hij waggelde op zijne beenen. Simon hield hem stevig vast. „Ik zal je het eerst naar beneden laten," zeide hij, „als je in het water hulp noodig hebt, raak dan mijn arm aan."

Het touw werd over boord gelaten; het gaf bijna geen geluid toen het in het meer viel. Boughton klom op de verschansing en ging hand voor hand langs het touw naar beneden. Hij deed dit zoo behoedzaam dat zijn metgezel hem nauwelijks in het water hoorde komen; het verslappende touw deed hem evenwel weten dat Boughton in veiligheid was.

Renard volgde hem niet onmiddellijk. Hij dacht er aan dat zij ongewapend waren. Daarom kroop hij op handen en voeten het dek rond en nam een dolk uit den gordel van een slapenden Spanjaard. Hij kroop nog wat verder voort en vond een zwaard. Toen ging hij naar beneden en voegde zich bij zijn vriend.

„Alles in orde?"

„Ja, alles is in orde."

„Zwem dan naar het fort."

Zij zwommen op het land aan, terwijl zij voor anker liggende schepen zooveel mogelijk vermeden en nooit trachtten er een voorbij te gaan zonder eerst

te luisteren naar de voetstappen van een misschien waakzamen schildwacht. Maar de Spanjaarden hadden absoluut niets te vreezen en nergens werd wacht gehouden. Zij bereikten het land zonder te worden aangeroepen.

Zij gingen binnen het half ontmantelde fort. Dit was voor de Spanjaarden nutteloos en was daarom onbezet. Zij gevoelden nu dat zij zonder gevaar spreken konden. Renard begon.

„Dit is eene kans, waarvoor ik niet had durven instaan, kameraad. Om je de waarheid te zeggen, ik verwachtte dat ik spoedig zou worden opgehangen."

„Dat deed ik niet."

„Niet? Wel, jij bent de meest optimistische kameraad met wien ik ooit gereisd heb. Zeg me, wanneer komen wij binnen Haarlem, en hoe komen wij er weder uit?"

„Ik ben geen profeet en ik heb zelfs geen voorgevoel omtrent iemand dan mij zelven. Ik voel er me zeker van dat ik deze dingen zal overleven en oud Engeland zal wederzien."

„En heeft het toovervogeltje, dat je dit heeft ingefluisterd je niets verteld omtrent mijn lot?"

Boughton lachte. „Helaas, beste Simon, je naam werd niet genoemd."

„Daar dan het geluk je schijnt in bescherming

te nemen, wil ik er in je gezelschap ook van profiteeren."

„Ik zal me zeer verheugen in je gezelschap. Hoe laat is het?"

„Na middernacht."

„Wij moeten vóór het aanbreken van den dageraad binnen Haarlem zijn."

„Vooruit dan, vriend Jack, vooruit", riep Renard uit terwijl hij opstond.

„Neem de leiding als gelukster en ik zal je volgen."

De twee vrienden slopen uit het fort, gingen behoedzaam op het pad en sloegen den weg naar Haarlem in. Zij ontmoetten geene vijanden op hun tocht langs den oever van het meer, maar zij verkeerden herhaalde malen in groot gevaar van den kant hunner vrienden. Er loerden vele patriotten, die schipbreuk hadden geleden en gewond waren, tusschen het riet en de boschjes, hopende op eene kans tot ontsnapping en bij meer dan ééne gelegenheid werden Renard en Boughton gehouden voor stroopende Dons. De overwinnaars maakten geen haast met het jacht maken op vluchtelingen, want zij wisten dat de schipbreukelingen den volgenden morgen aan hunne genade zouden zijn overgeleverd. Enkelen konden binnen Haarlem komen, maar dat deed er weinig toe. Zij zouden maar dienen om een des te spoediger eind

te maken aan de provisie, en als zij verkozen om als ratten in de val te komen moesten zij de gevolgen maar afwachten. Het kleine gezelschap groeide dermate aan, dat het daglicht drie dozijn mannen voor de poorten van de stad vond.

HOOFDSTUK XXVIII.

Hongersnood.

De officier van de wacht aan de poort had er niet veel zin in die hongerige menschen toe te laten; en ware het niet geweest om de tegenwoordigheid van Renard en Boughton, twee vroegere verdedigers van de stad, dan zouden de vluchtelingen weggejaagd zijn om de kans te loopen om in handen te vallen van hun onverzoenlijken vijand.

Zooals de zaken nu stonden, werden na eenig geparlementeer, de poorten geopend. De oostelijke horizon werd hel verlicht door de gulden tinten der opgaande zon en de stad was, in spijt van alle gevaar, vast in slaap. De twee vrienden wandelden de wallen langs om te zien hoe het met den stand der verdedigingswerken stond. In droevige stilte gingen zij een poosje voort. Bij iederen stap staarden ondergang en verderf hen aan. Half verhongerde schildwachten met starende oogen, wier kleederen los om hun lijf hingen, leunden vermoeid op hunne pieken op de hun aangewezen post. Zij staarden vaag en

gaven zelden eenig blijk van herkenning. Een bastion was ledig of scheen het althans te zijn. In een hoek evenwel vonden zij twee mannen liggen.

„In slaap!" zeide Renard.

„Arme zielen, wie zou hen kunnen berispen!"

Boughton boog zich over die stille gedaanten heen. „Zij zijn dood!" riep hij plechtig uit; „op hun post van honger gestorven!"

Zijn metgezel slaakte een zucht. De stad is aan de genade van Don Frederik overgeleverd zoodra hij verkiest die aan te vallen. Deze mannen zouden aan wel doorvoede troepen geen uur weerstand kunnen bieden. Ik kon het niet droomen dat zij tot zulk een uiterste waren gebracht." De Engelschman keerde van de wallen terug. „Ik moet juffrouw Constance gaan zoeken," zeide hij. „Als krachtige mannen in zulk een treurigen toestand verkeeren, hoe moet het er dan wel met de vrouwen uitzien!"

„Die zullen beter gevoed worden."

„Nooit! Zij zouden weigeren voedsel te gebruiken."

Zij gingen beiden nu naar de hoofdstraat. Aan het einde van deze struikelden zij over de lijken van eene vrouw en twee kinderen. De moeder en het ééne kind waren dood; bij het andere flikkerde het levenslicht nog zwakjes — alle drie waren niet veel meer dan aangekleede geraamten. Dergelijke grimmige getuigen van de vreeselijke tragedie van Haarlem

zagen zij telkens toen zij voortwandelden op dien zachten zomerochtend. De ziel van den Hollander brandde als een vuur in hen. „Mijn God", riep Simon, „geef me maar voor één uur duizend mannen om gindsch legioen van duivelen een goeden slag toe te brengen, en doe dan met mij wat Gij wilt; ik zou het kunnen verdragen levend gevild te worden." De Engelschman dacht aan zijne geliefde en snelde voort met een bezwaard gemoed.

Toen zij het huis van Paul Sassen bereikten, was er al vrij wat beweging in de stad. De inwoners liepen vermoeid heen en weer. Schaduwen van wat zij vroeger waren, en allen ingespannen zoekend naar iets, dat hun razenden honger zou kunnen stillen. Sommigen plukten het gras, dat tusschen de straatsteenen groeide; anderen plukten de blaadjes en jonge twijgjes van de boomen, of verzamelden de hoogopschietende brandnetels op de overgevulde kerkhoven; menschen hingen over den kant van het kanaal trachtende waterratten te vangen; terwijl bij het stadhuis een groot fornuis was opgericht om de huiden van paarden en runderen te koken, in de hoop dat daarvan iets te maken zou zijn om het leven te onderhouden. Geen enkel dier hoegenaamd was in de stad te zien. De twee vrienden merkten op dat de burgers elkander groetten met een blik of een hoofdknik, maar dat zelden een woord werd geuit. Eene vreemde

stilte hing over stad, en die griezelige rust deed hunne handen verstijven. Zij bereikten het huis, waar zij vroeger gewoond hadden. Een voorkomen van verwaarloozing heerschte daarin; het was vervallen, vervuild en de eens zoo schoone tuin was eene treurige wildernis. Niemand kwam op hun kloppen, daarom openden zij zelven de deur en gingen naar binnen. Het geluid hunner voetstappen bracht eene vrouw, die er uitzag als een geest, uit de keuken. Zij staarde de indringers met verbazing en schrik aan; zij was hun onbekend.

Renard vroeg naar den koopman.

„Dood!" was het antwoord.

De mannen huiverden.

„Juffrouw Constance?" waagde Boughton te vragen.

„Te bed."

„Ziek?"

„Niemand in Haarlem is gezond."

„Is zij in staat haar bed te verlaten?"

„Zij zal dadelijk wel beneden komen."

„Waar is haar broeder Dirk?" vroeg Simon.

„Ergens op wacht, maar hij zal wel spoedig te huis komen."

„En de kleine Mina?"

„Ik ken geen Mina."

„Gode zij dank, zij is weggegaan van deze gruwelen en ellende!" zeide Boughton vurig.

Zij vroegen niet verder en de vrouw stond bedremmeld, niet wetende wat zij doen zou.

„Wij zullen hier blijven en met juffrouw Constance spreken," zeide Renard, „maar stoor haar niet. Wij hebben den geheelen nacht niet geslapen en willen wat rusten."

De vrouw scheen weinig trek te hebben heen te gaan, maar ging toch ten laatste naar de keuken terug. Beide mannen zagen rond naar eene plaats waar zij zich zouden kunnen ter ruste leggen.

Gewoon in zijn wild en gevaarlijk leven om de gelegenheid tot rusten zoo goed mogelijk aan te grijpen, en daar hij geen bijzonder verdriet had dat aan zijn hart knaagde, viel Renard in slaap zoodra hij zijn lichaam gemakkelijk had uitgestrekt. Maar Boughton, die maar al door aan zijne geliefde dacht en die de spookachtige gelaatstrekken van Haarlems vrouwen steeds voor oogen had, vond het onmogelijk om ook maar voor een oogenblik zijn troost in slapen te vinden. Hij had haar niet gezien sinds dien merkwaardigen dag, toen hij het nieuws van het Spaansche convooi in de stad had gebracht. Sedert dien tijd hadden honger, ziekte en dood in de belegerde stad gewoed. Hij bereidde er zich op voor dat hij haar zeer veranderd zou vinden. Terwijl zijn geestesoog vervuld was van de verhongerende personen, die hij dien morgen had gezien, dacht hij met een zucht aan hare vroegere schoonheid en bevalligheid.

De zaak evenwel, die hem het meest pijnigde, was de treurige physieke zwakte der Haarlemmers. Als Constance zoo in kracht was achteruitgegaan zag hij niet in hoe het voor haar mogelijk zou zijn de gevaren en ontberingen van de vlucht te doorstaan.

Te midden van zijne treurige overpeinzingen hoorde hij het geluid van naderende voetstappen; zijn hart klopte luid. De deur werd geopend om iets binnen te laten, dat nauwelijks meer dan de schim van een man was — kapitein Curey. Boughton stond op en ging hem met uitgestrekte handen te gemoet. Een blos overtoog het bleeke gelaat van den Hollander en zijne doffe oogen flikkerden op van genoegen.

„Gij zijt een zilveren lichtstreep in de donkere wolk, die me omhult," riep hij met warmte uit. „Ik had de hoop al opgegeven voor zooveel zegening van den hemel."

De Engelschman bloosde op zijne beurt. „Ik versta je niet," zeide hij.

„Is mijne verwelkoming te warm?"

Boughton glimlachte en zette een stoel neer voor zijn ouden vriend.

„De termen er van zijn te vleiend," antwoordde hij. „Maar zet je. Het doet mijn hart pijn je in zulk een ellendigen toestand te zien."

„Ha! koning Philips heeft onze lichamen zeer doen afvallen. Hij zal onze wallen sloopen, maar

nooit onzen geest breken. Onze toestand is treurig genoeg. God weet het, maar" — en toen flikkerden de oogen des sprekers met den ouden gloed — „het is beter zoo te zijn dan te leven onder de tirannie van Spanje."

„Hebt ge eenige hoop op ontzet?"

„Die heb ik niet. Mijn hoop vervloog door uw nederlaag van gisteren op het meer. Wat is de reden van die ramp?"

„De Spaansche strijdkrachten waren overmachtig en de Zeeuwen waren te roekeloos en te vermetel. De tactiek van zeeroovers is misplaatst in een geregelden zeeslag."

Kapitein Curey keek naar den slapenden Renard. „Hoe is het met onzen vriend?" vroeg hij.

„Als iedere kapitein een Simon de Geus was geweest dan zouden de klokken van St. Bavo nu vroolijk luiden."

„De Spanjaarden hebben zware verliezen geleden."

„Niet minder dan tweeduizend man."

„Haarlem kost hun duur."

„Koning Philips kan niet veel steden meer koopen tot zulk een prijs. De stad moge morgen vallen, de burgers hebben hunne taak verricht. De ruggegraat van de Spaansche heerschappij is gebroken."

„Gode zij dank daarvoor! Maar nu spreekt geen

van ons beiden over wat hem het naast aan het hart ligt, is het niet zoo?"

Boughton kreeg een kleur. „Gij weet wat ik hier kom zoeken, en wat ik zou willen vragen," zeide hij.

„Dat doe ik. Laat me je van je angst bevrijden. Juffrouw Constance is zeer wel, als men den gezondheidstoestand in Haarlem in aanmerking neemt; en als gij een middel tot ontsnapping bedacht hebt, zal zij in staat zijn om met je te gaan."

De gretige luisteraar zag den spreker scherp aan. „Als dat zoo is," riep hij uit, „weet ik aan wien ik dank verschuldigd ben." Hij boog zich voorover en legde zijne handen vriendschappelijk op die van den jongen Hollandschen krijgsman, „Kapitein Curey," zeide hij op een eenigszins heeschen toon, „gij bemint juffrouw Constance! Dat dacht ik al toen ik met je in deze stad woonde, maar nu weet ik het. Zij heeft mij hare liefde geschonken. Ik gevoel in mijne ziel dat zij haar liefde geschonken heeft aan den minder waardigen man!"

„Neen, neen! God bestuurt het oordeel van zulke als zij is; hare genegenheid is goed geplaatst. Beschouw hare liefde als eene gave van den hemel; en wanneer gij haar hebt medegenomen naar je gelukkig, driewerf gezegend Engeland, denk er aan dat het altijd voor haar een land van vreemdelingschap is, en laat geen

smart en berouw den bloesem van hare wangen doen verwelken of de glans van haar oogen doen verflauwen."

„Als God me helpt zal ik dat niet doen."

De Hollander stond op en drukte zijn medeminnaar de handen.

„Ik hoor haar stap op de trap," fluisterde hij. „Ik zal in den tuin gaan. Als Renard ontwaakt, zend hem dan bij me." Zonder verder een woord te spreken verliet hij haastig het vertrek. Nauwelijks had hij de deur achter zich gesloten of Constance trad binnen. Volkomen onvoorbereid op zulk eene ontmoeting, gaf zij een gil van schrik en deed alsof zij de kamer wilde uitloopen. Maar toen Boughton zijne handen uitstrekte en fluisterde, „mijne liefste", snelde zij in zijne armen en viel snikkende aan zijne borst.

Alles was vergeten in dat oogenblik van hereeniging, en toen Boughton's gedachten weerkeerden tot den slapenden Renard, bevond hij dat deze wakker was geworden en zich stilletjes uit de voeten had gemaakt.

Hij richtte zijn blik weer op zijne verloofde en nam voor het eerst kennis van haar uiterlijk voorkomen. Zijn ergste vrees was volstrekt niet bewaarheid. Vermoeid en doodelijk bleek was zij, maar het uitzicht van verhongering ontbrak geheel. Hij had nooit hare oogen gekend zonder een droevigen blik daarin; in scherts had hij haar eens den bijnaam gegeven van „de juffrouw met de droeve oogen."

De droefheid was dieper, de lijnen van haar gelaat en hare figuur harder geworden, haar kleur was geweken, maar zij had niet het voorkomen van die treurige physieke zwakheid, die hij bij andere vrouwen van Haarlem had opgemerkt. Hij drukte zijne verwondering en dankbaarheid hierover uit.

„Ach, mijn lieve", riep zij uit, „ik ben gezegend boven alle vrouwen in Haarlem. Dirk is de beste der broeders, en kapitein Curey de edelste en meest toegewijde der vrienden. Als hongersnood mij dreigde, gingen zij de stad uit, zelfs tot in het Spaansche kamp, en brachten me voedsel. Meer dan eens weigerde ik het te eten, want ik gevoelde dat er bloed aan kleefde; maar altijd spraken zij van dezen dag, wanneer gij, geliefde, me zoudt komen halen. Ik at, ik hoopte, ik bad. De hemel heeft mijne gebeden verhoord."

„En zijt ge bereid met me mede gaan, zoetelief?"

Het meisje liet het hoofd hangen.

„Helaas! Hoe kan ik dat doen? Kan ik, zelfs om jouentwil, hen verlaten, die zoo lief voor me geweest zijn? Wat zal er van mijn broeder, wat van mijn ongelukkig land worden? Kunnen wij niet te samen heengaan? En als dat niet kan, kunnen wij dan niet te samen sterven?

„Ik ben in jou handen. Ik zal je zijde niet weder verlaten. Herinner je je de woorden niet meer van

de kleine Mina? Zij waren voor mij meer dan eens eene opvroolijking en eene hartsterking. Wanneer stierf zij? Vertel me alles omtrent haar."

Constance vertelde alles wat er gebeurd was sedert hunne laatste ontmoeting — hoe het kleine weesje den laatsten adem had uitgeblazen met een „oom Jack" op de lippen. Zij vertelde van hunne ontberingen, van het edele gedrag van Dirk en kapitein Curey, en van de moederlijke vriendelijkheid van de weduwe Hasselaar.

Juist op dat oogenblik kwam Dirk binnen.

Arme Dirk! Hij was weinig beter dan een geraamte, dat in eene losse gele huid stak. Hij scheen grooter dan ooit, en zijn spookachtig gelaat droeg eene uitdrukking van diepe melancholie. Hij slofte linksch naar binnen, en zijne spillebeenen schenen het gewicht van zijn lichaam een moeielijken last om te dragen te vinden.

„Goeden morgen," bromde hij. „Ik ben blij te zien dat ze je gisteren niet gedood hebben. Is Renard in leven?"

„Ja, hoe is het met jou, Dirk?"

„Hongerig. Dat is het Haarlemsche antwoord op alle vragen omtrent de gezondheid. Is de provisiekamer leeg Constance?"

„Bijna, broederlief; wij zijn aan ons laatste brood gekomen."

„Laat het ons dan eten. Morgen zullen wij er geen kans toe hebben. De Dons zullen binnen de stad komen zoodra als zij bekomen zijn van de braspartijen van dezen nacht."

„Denk je dat ze een aanval zullen doen, Dirk?"

„Zij zouden wel gek zijn als ze het niet deden. Ik hoop dat zij het zullen doen en dat er zoo een eind komt aan al de ellende. Maar Ripperda heeft de burgers opgeroepen tot eene vergadering op het marktplein binnen een uur. Wij zullen allen gaan. Laat ons intusschen eten. Waar is Renard?"

„In den tuin bij kapitein Curey."

„Ik zal hem gaan halen. Nu Constance, dien nu het laatste maal voor!"

HOOFDSTUK XXIX.

In den uitersten nood.

Vier hongerige mannen zaten neder bij een maaltijd, die onvoldoende was om den eetlust van een hunner te verzadigen. Het was een maaltijd van één schotel — een klein roggenbrood, dat zij naar binnen spoelden met water. Constance weigerde iets van het brood te nemen, zeggende dat de keukenvrouw een groote zak met lijnzaad gevonden had in het pakhuis, en eene goede massa daarvan kookte voor het ontbijt van het overige huisgezin. Zij zat evenwel met hen aan en luisterde naar hun gesprek.

Weinige minuten waren voldoende om het schrale maal te verorberen, en toen bespraken de vrienden het vermoedelijk lot van de stad, en trachtten een plan te vormen van gezamelijk handelen voor henzelven. De mannen waren het er allen over eens, dat Constance zonder uitstel Haarlem moest verlaten. Zij gevoelden dat haar eenige kans op veiligheid in de vlucht was gelegen. Don Frederik zou misschien aan de Haarlemmers voorwaarden aanbieden om hen

over te halen de stad over te geven zonder verdere bloedstorting, maar het was uiterst twijfelachtig of die voorwaarden zouden worden nagekomen; en in allen gevalle toonde het vroegere gedrag der Spaansche troepen bij dergelijke omstandigheden dat de kans op ontsnapping van een vreeselijk lot voor het meisje zoo goed als niet bestond.

Zij pleitte er hard voor dat zij samen zouden blijven of gaan; en Dirk, Renard en kapitein Curey beloofden hun uiterste best te zullen doen om zich bij de twee gelieven te voegen als het lot van de stad ten laatste bezegeld zou zijn. Zoolang er nog sprake kon zijn van een aanval, besloten zij op hun post te blijven en dien af te wachten; maar als tot overgave was besloten, dan zouden zij de stad terstond verlaten, daar zij geen vertrouwen stelden in de Spaansche beloften. Nadat zij aldus hunne plannen hadden vastgesteld, gingen de mannen naar het marktplein. Hier waren alle mannen van Haarlem bijeengekomen behalve de schildwachten op de wallen. Met hen waren bijna alle vrouwen en kinderen, die begeerig waren het ergste en het beste te hooren, dat gezegd kon worden omtrent den tegenwoordigen dreigenden toestand. Zuigelingen en stokoude lieden waren natuurlijk niet aanwezig; maar zoodanigen waren er maar weinig in de stad overgebleven.

De talrijke menigte kwam in merkwaardige stilte

bijeen; waarschijnlijk kwam nooit eene vergadering samen met zoo weinig gedruisch. Lusteloosheid en onverschilligheid schenen er op het eerste gezicht de hoofdtrekken van te zijn. Spookachtige mannen en vrouwen, met sombere gelaatsuitdrukking en glanslooze oogen, leunden als zwijgende groepen tegen pilaren en schuttingen. De vier vrienden baanden zich met hunne ellebogen een weg door de dicht opeengepakte menigte naar het bekende platform, vanwaar de dappere Ripperda zoo dikwijls de burgers had toegesproken.

Oude wapenbroeders zagen den Geus en den Engelschman een oogenblik aan, knikten, uitten soms een kort „goeden dag," en vervielen dan weder tot stilzwijgen. De groote klok van St. Bavo sloeg plechtig tien uur.

Op dat oogenblik kwamen de kommandant en verscheidene van de voornaamste burgers uit het raadhuis en bestegen het platform. De vergadering liet flauwe kreten van goedkeuring hooren en de lusteloosheid verdween ten deele. Een heraut stond op om stilte te gebieden, maar de menigte hield zich zoo doodstil, dat hij ter zijde stapte zonder iets te zeggen. Toen trad Ripperda naar voren en sprak.

„Medeburgers," riep hij met luide, heldere stem „na de nederlaag van gisteren, en na het verzinken van onze hoop in de wateren van gindsch meer,

achtte ik het geraden u samen te roepen ter beraadslaging. Wij verkeeren in grooten nood, en als de stad niet spoedig kan ontzet worden, moet zij vallen!" (De vrouwen lieten eene weeklacht hooren.) „Laat me u de zaak goed uitleggen. Wij hebben geen koren meer, en ik twijfel er aan of eenig huisgezin nog een brood bezit. Rundvee, schapen en paarden zijn binnen onze wallen niet te vinden; wij hebben geen dierlijk voedsel meer. Er is evenwel nog een groote voorraad van lijnzaad en raapzaad — voldoende om ons nog eenige weken lang in het leven te behouden. Onze voorraad ammunitie zal waarschijnlijk grooter zijn dan onze kracht en macht om er gebruik van te maken. Zoover wat de hulpmiddelen van dien aard betreft. De staat onzer verdedigingswerken is u allen bekend; onze eigen lichamen zijn droevig verzwakt door ziekte en ontbering, maar onze harten zijn, hoop ik, nog even stoutmoedig als ooit. Denkt gij nu dat wij genoeg gedaan hebben voor de eer van volk en godsdienst? Zal ik trachten een zoo mogelijk gunstig verdrag met den vijand te sluiten, of zal de kreet nog steeds zijn: „Geen overgaaf!"

De mannen keken elkander een oogenblik aan, en de vrouwen waren in gespannen verwachting wat er zou komen. Een groote slager, bekend om zijne moedige daden gedurende het beleg, klom de trappen van het platform op met een slachtersbijl in zijne hand.

„Het is nog steeds geen overgaaf, kommandant," gilde hij fier. „Geen slaafsche onderwerping aan Spanje! Wij willen geen verdrag met duivels maken. Wij zijn vrije mannen, als vrije mannen willen wij sterven."

De menigte schudde de laatste sporen van droomerige lusteloosheid af. „Geen overgaaf!" werd er telkens geroepen.

Ripperda boog. „Ik ben bereid den strijd vol te houden, zoolang ik een man heb om me bij te staan. Ik vertrouw niet op Spaansche beloften. Denkt aan Naarden!"

„Lange leve Ripperda!" schreeuwde de menigte zoo lustig, dat de klank er van doordrong in het Spaansche kamp.

„Mogen wij spreken, kommandant?" riepen verscheidene stemmen.

„Zeker," antwoordde Ripperda. „Wij zijn hier bijeen om onderling raad en advies te geven. Wat één aangaat moet allen aangaan. Als iemand iets te zeggen heeft in het belang van het openbare welzijn laat hem spreken."

Een burger trad vooruit. „Welke hoop is er op ontzet?" vroeg hij.

„De prins zal doen wat hij kan. Ik denk niet dat de zustersteden Haarlem willens en wetens zullen laten te gronde gaan."

De menigte juichte; de spreker ging voort.

„Er zijn dertigduizend man buiten de wallen, kommandant. Kan de prins eene troepenmacht op de been brengen, die sterk genoeg is om zich door zulk een leger heen te slaan en ons provisie te brengen?"

„Het zou eene wanhopige onderneming zijn, vriend; maar ons geval is wanhopig en de dierbaarste belangen van het vaderland staan op het spel. Ik denk dat eene poging zal gewaagd worden en wij moeten volhouden zoolang er nog een greintje hoop bestaat."

De man ging terug, maar een ander nam dadelijk zijne plaats in.

„Elke poging om ons te ontzetten is eene vrij hopelooze zaak, niet waar?"

„Dat is waar."

„Er bestaat alle kans op eene mislukking. Waarop nu de Spanjaarden loeren is de plundering van Haarlem. Waarnaar zij hunkeren is de oogst van moord en mishandeling, die op al hunne overwinningen volgt. Op dit oogenblik zijn wij nog niet te zwak om een goeden slag te slaan. Daarom zeg ik. Laat ons een solieden drom vormen, met de vrouwen en kinderen in het midden; laat ons de stad in brand steken, een uitval doen en ons een weg banen door het vijandelijk kamp. Wij zullen waarschijnlijk niet slagen; maar wij zullen den vijand teleurstellen en wij zullen duizenden van hen neervellen. Wij zullen er niet

minder dooden dan man tegen man, en wij zullen een schoonen krijgmansdood sterven!"

Deze woorden werden met luid gejuich begroet, een teeken dat de moedige soldaat in den geest van velen gesproken had. Maar een kameraad trad vooruit om een eenigszins gewijzigd plan te onvouwen.

„Kommandant," begon hij, „zoo de Dons Haarlem binnendringen, zullen zij u zeker ophangen."

Ripperda glimlachte. „Als ik dan nog leef, zullen zij het doen."

„Dat is een hondendood!"

„Maar vele edele mannen zijn op die wijze om het leven gekomen."

„Dat is geen dood voor een Ripperda!" (De menigte juichte.) „Wat ik voorstel is: Laat ons een uitval doen en vechtend sterven, maar laat ons de vrouwen en kinderen niet opofferen; de Spanjaarden zullen die zeker sparen."

De vrouwen hieven terstond een luiden kreet aan. „Liever duizend dooden dan aan de genade van Spanje te zijn overgeleverd!" riepen zij.

„Laat ons met u gaan; laat ons met u vechten. Er zijn armen genoeg en de weduwe zal ons aanvoeren!"

Het garnizoen schonk bijval aan het plan van den soldaat, maar de verschrikte vrouwen wilden er niet van hooren. Zij vreesden den dood niet, maar zij

beefden terug met afgrijzen voor eene plundering van Don Frederiks troepen. Er ontstond rumoer en Ripperda had eenige moeite om gehoor te krijgen.

Hij veroordeelde ten sterkste die beide plannen. Beiden brachten de weerlooze vrouwen en kinderen in een dreigend gevaar, en hij verklaarde dat het zijn voornemen was ze tot het laatst toe te beschermen.

„„Wij moeten een afgezant naar den prins zenden" — zeide hij — „een wiens woorden gewicht in de schaal leggen, en die hem onzen toestand duidelijk kan uitleggen. Zulk eene zending zal gepaard gaan met groot gevaar, maar ik denk dat er wel een geschikte bode zal gevonden worden."

„Kapitein Renard!" riep eene stem uit de menigte en die kreet werd van alle kanten herhaald.

Ripperda keerde zich tot Simon.

„Ik ben bereid uwe bevelen te volgen," zeide deze.

„Kapitein Renard zal gaan; er bestaat geen geschikter man dan hij!"

Soldaten en burgers hieven een hoezee aan, want de „Vos" was onder hen spreekwoordelijk bekend om zijn moed en bekwaamheid. De voornaamste mannen hielden gedurende eenige minuten eene afzonderlijke conferentie. Toen nam Ripperda weder het woord.

„Wij zullen den prins beloven het nog drie weken vol te houden," zeide hij. „De Dons zullen niet durven aanvallen; hun taktiek is nu ons door uit-

hongering tot overgaaf te dwingen. Wij hebben ge noeg raapzaad en lijnzaad om gedurende dien tijd den allerergsten honger te stillen. Kapitein Renard zal dadelijk vertrekken. Laat nu ieder man zich zelven voorbereiden."

Met juichkreten voor Ripperda, Renard en den prins ging de menigte uiteen. De lusteloosheid was bijna geheel verdwenen en de Haarlemmers waren op nieuw dapper en uittartend. Sommigen gingen regelrecht naar de wallen en riepen den Spanjaarden beschimpingen toe.

HOOFDSTUK XXX.

Vrijheid en een schoone morgen.

Juist voordat de klok van St. Bavo het uur van middernacht sloeg, kwamen Jack Boughton en Constance heimelijk door de tuinpoort van het huis van de weduwe Hasselaar en begaven zich snel naar den noordelijken wal van de stad. Bijna op hetzelfde oogenblik verliet Simon Renard het huis van den burgemeester langs een geheimen weg en begaf zich in dezelfde richting. Niemand zag hen.

Omtrent tien minuten later ontmoetten zij elkander bij een half in puin liggend bastion. Zelfs geen schildwacht was in de nabijheid, en de plaats was zoo stil als een kerkhof; geen van de drie sprak een woord. Van onder zijn bedelaarskleed haalde Simon een lang, stevig touw, dat hier en daar aaneengeknoopt was. Hij maakte het eene eind vast aan eene kram in den muur, wierp het andere eind over den muur heen, gaf Boughton een wenk en deze liet zich naar de buitenzijde afzakken. Er was eene pauze van één of twee minuten. De kreet van een uil werd gehoord,

en Constance klom op den muur, greep het touw en voegde zich bij haren verloofde. Een oogenblik later voegde ook Renard zich bij hen. Steeds zonder te spreken gingen zij vlug naar de boomen. Toen zij in de diepe middernachtelijke schaduw van deze verborgen waren, hielden zij halt.

„Wel?" vroeg Renard op fluisterenden toon. „Het huis werd bewaakt door meer dan één spion."

„Dat verwachtte ik wel. Zoo was het ook bij de Westelijke poort. Wel, laat hen nog maar wat langer staan wachten. De dwazen zijn ternauwernood beginnelingen in hunne verraderlijke bezigheid. Ik denk dat zij meenden, dat wij het huis van Paul Sassen in vollen getale zouden verlaten en ons dadelijk zouden begeven naar den eersten uitgang, die naar Leiden voert. Heeft Dirk goed op hen gelet?"

„Hij en Nicolaas Hasselaar hebben ieder man goed in het oog gehouden."

„Goed. Zijt gij gereed, juffrouw Constance?"

„Ja."

„Dan zullen wij opbreken; ik geloof niet dat we achtervolgd worden."

Eén voor één achter elkander loopend, Renard vooraan en Boughton in de achterhoede, gingen de drie door het boschje zoo spoedig als de duisternis gedoogde. De Geus kende iederen voetstap van den weg, dien zij gekozen hadden en dus kwamen zij, in

spijt van de moeilijkheden van den weg, goed vooruit.

Leiden, waarheen zij op weg waren, lag bijna vlak Zuid van Haarlem. Zij hadden de stad aan de Noordzijde verlaten en sloegen de eerste twee mijlen eene Noordelijke richting in. Daarna evenwel keerden zij vlak Westwaarts naar de Noordzee, die nauwelijks tien mijlen verwijderd was. Renards denkbeeld was langs de linie van zandduinen te gaan, en dan Zuidwaarts langs de kust tot aan den Rijnmond. Dit belangrijke water was nog steeds in de handen der Hollanders, en Willem de Zwijger was daarheen gegaan na de nederlaag op het Haarlemmermeer, om de patriotten in het uur der beproeving moed in te spreken. De „Vos" had zijn weg wel gekozen. De tien mijlen zandige vlakte waren meestal bedekt door welig opschietende boschjes en massa's hoog gras, en eene menigte met riet omzoomde plassen boden eene geschikte schuilplaats aan. De streek was volkomen eene wildernis, en er bestond weinig gevaar voor loerende vijanden, ten zij de Dons kennis hadden gekregen van zijne zending en hem eene hinderlaag legden.

Maar het drietal vond nergens tegenstand en voor de dag aanbrak klonk het geruisch van de zee in hunne ooren. Zij beklommen de duinen in de morgenschemering en zagen de zon over Haarlem opgaan van den zandheuvel.

„Tot zoover gaat het goed!" riep Boughton uit.

„Het strand is geheel verlaten, en niets dan wilde vogels schijnen zich over de vlakte te bewegen."

„Ha?" riep Renard, „het gezicht van een paar vleugels doet me denken aan ontbijt en aan het souper, dat ik gisteren avond niet gehad heb. Ik heb geen voedsel medegebracht. Wij moeten eten vriend Jack, willen wij geschikt zijn voor ons werk. Daarom zal ik, terwijl onze lieve metgezellin wat op haar adem komt, eens op jacht gaan."

De Geus stond op, maakte een boog van zijn rug los, nam een pijl uit zijn gordel, en kroop naar eene plas toe, waar wilde eenden zich ophielden. Intusschen ging de Engelschman langs het strand, raapte wat sprokkelhout op, zocht een veilig hoekje uit en maakte vuur aan. Binnen een half uur werden een paar eenden gebraden. Constance hield zich bezig met de keukenzaken, en de eetlust van alle drie nam zeer toe, toen de versterkende bries van den zeekant hun in het gelaat blies, en werd tevens geprikkeld door de de liefelijke geuren, die van het vuur opstegen.

„Ik heb in maanden zoo iets heerlijks niet geroken," riep het meisje uit met de geestdrift van gezonden honger. De lange wandeling, het gevoel van vrijheid en de zilte bries, die uit de door de zon verlichte zee opsteeg, brachten weder kleur op hare wangen en deden haar jeugdig hart kloppen. „Ik gevoel dat ik hier wel altijd zou kunnen blijven," zeide zij, en

genieten van de heerlijke frissche lucht en een lekker ontbijt."

„Ik zou kunnen bidden dat je wensch vervuld mocht worden," zeide haar verloofde, „als ik niet wist, dat de lucht hier zelfs op den zonnigsten dag door het fel geblaas pijnlijk kan aandoen, en dat vette eenden zoo maar niet voor het vangen zijn. Maar het ontbijt is gereed, laat ons eten en vroolijk zijn zoolang wij mogen."

„Goed!" riep Renard. „Maar laat ons bidden; want mijn hart fluistert mij toe dat wij dit moeten doen, ofschoon mijne maag smeekt dat het gebed kort moge duren."

Het gebed werd uitgesproken met hardgrondigen ijver en toen maakten de drie hongerigen een begin aan den smakelijken maaltijd. Bougthon vond eene heldere plas van zoet water aan de landzijde van het duin en bracht een helm vol water om hun dorst te lesschen.

„Bij de harp van koning David, ik zou een lied kunnen aanheffen!" riep Renard, terwijl hij zijne lippen afveegde en de einden van zijn knevel trotsch opwaarts richtte naar zijne oogen. „Wij kunnen wel eenige minuten aan de digestie wijden. Kom, beste kapitein Jack, zing dat lied eens, dat ons het eerst bijeen heeft gebracht — dat lied waarin:

„Een vroolijk hart klopt heel den dag."

Bij de beenen van Hercules, ik zou den geheelen

dag kunnen marscheeren op het deuntje van dat lied. Kom, schraap je keel, en vooruit er mee zonder praatjes."

Dus zong Boughton. Bij het eind van het gezang sprong Renard op. „Nu," zeide hij, „laat ons op marsch gaan. Ik zal langs den top van de duinen gaan en een oogje landwaarts houden. Gij beiden moet langs het strand gaan. Ge kunt kussen en fluisteren langs het zand, zoolang je adem het toelaat; maar ik waarschuw je, ik zal stevig doorloopen, want ginds ligt Leiden en ik zou er veel voor geven om eens rustig met Vader Willem te kunnen praten."

HOOFDSTUK XXXI.

De gast in de herberg „Zeemansrust."

Met tusschenpoozen van rust, opdat hunne minder krachtige metgezellin wat kon uitrusten, stapten de beide mannen stevig door; maar ten laatste dwongen honger, vermoeienis en de middaghitte hen een langer oponthoud te maken. Zij hadden ongeveer vijf uren gewandeld en bijna twaalf mijlen afgelegd. Waterplassen en dikke zandpaden hadden hen soms erg gehinderd, maar niets ter wereld had hen een oogenblik opgehouden, of gemaakt dat zij ook maar een el van den door hen gekozen weg afweken. Nu evenwel stortte, op een kwart mijl afstand vóór hen, een klein beekje zich in zee uit en aan den oever daarvan lag een vervallen visschersgehucht met hier en daar verspreide hutten. De plaats was ver genoeg van de Spaansche kampen verwijderd om tamelijk veilig te zijn, en hare armoede en afgelegenheid, haar toegankelijkheid voor het scheepsvolk van de Hollandsche schepen, waren geen geringe teekenen van veiligheid. Maar Renards zending was van het uiterste gewicht, en hij was niet voornemens eenig onnoodig gevaar te

loopen. Hij besloot dus voort te sluipen en te gaan verkennen, terwijl hij zijne beide metgezellen veilig verborgen achterliet, en toch in staat het pad naar het dorp goed in het oog te houden.

Nu bezat het dorp, in spijt van het geringe aanzien van zijne kleine hutten, eene goede herberg. De weinige menschen, die de plaats bewoonden, waren bij voorkeur smokkelaars en uit nood visscherlui.

Menige kostbare lading was aan land gebracht op de modderbank, die voor kaai diende, stapels goud waren van hand tot hand gegaan over de herbergtafel, en heerlijke wijn was gedronken en kostelijke feestmaaltijden waren gegeten door rijk gekleede zeeroovers in de ruime, met roode tegels geplaveide keuken. De herberg beheerschte het dorp, en het woord van den herbergier was wet. Had de kapitein van de Vos even weinig gegeven om eer en fatsoen als sommige zijner makkers onder de Watergeuzen, dan zou hij Jan Staaten hebben gekend en de geheime geschiedenis van „Zeemansrust". Maar van beiden had hij nooit iets gehoord.

Mijnheer Staaten had vroeg gedineerd om zijn eenzamen gast genoegen te doen, die, nadat hij spoedig na het aanbreken van den dag op het pad was gegaan, van zijne expeditie was teruggekeerd met een razenden honger. De herbergier deed nu een dutje, en de gast, een korte, dikke, zonderling gekleede man, met een

paar sluwe, waterige blauwe oogen, keek doelloos door de tralies.

Opeens stond de reusachtige gedaante van Renard voor hem. Hij stiet een zoo luiden kreet van verbazing uit, dat de herbergier zich onrustig in zijn slaap bewoog. „De Vos!" riep hij uit. In het volgend oogenblik had hij zijne muts van de tafel genomen, snelde langs de achterdeur de herberg uit en maakte beenen naar het naaste boschje. „De heiligen mogen geprezen zijn", mompelde, hij terwijl hij voortrende. „Had ik ooit zulk een geluk? De beminnelijke Simon — en geheel alleen! Kon ik maar een dozijn soldaten bijeen brengen, dan was hij in mijne macht. Inderdaad de oude heks sprak de waarheid toen zij zeide dat de zon in Juni warm op mij zou schijnen. Ik meende dat het beduidde dat ik dan in leven zou zijn, en ik was dankbaar. Zij zeide dit bij het aanbreken van den nieuwjaarsdag. Zij bedoelde de zon van goed geluk. Nu, beenen, ge draagt mijne fortuin!"

Bij dat gezegde struikelde hij en hals over kop viel hij in een hoop doornenstruiken. Hij krabbelde op, zijn mond vol met zand en zijn haar vol met doornen. Zijne muts was weggevlogen. Hij keek haastig rond, maar toen hij zijn hoofddeksel niet terstond kon vinden, maakte hij weer beenen en liep blootshoofds voort. „Maar ik moet goed naar mijne voeten kijken, want deze grond is een slecht renperk."

Ziende dat de dorpsstraat leeg was, en zorgvuldig opmerkende dat geen schip in den mond der rivier lag, trad Renard stoutmoedig op de deur van de herberg toe, lichtte de klink op en ging naar binnen. De herbergier was nog diep in slaap. De nieuwaangekomene klopte op de tafel met zijn stok en maakte hem wakker. Zoodra zijne oogen open waren, was hij weer de man van zaken.

„Goeden dag, edele heer", zeide hij met eene buiging; „de snit van uwe kleeding doet u welkom zijn."

„Inderdaad! Ik ben zeer blij dat te hooren."

„Mijne beste vrienden en meest standvastige klanten zijn zelven in het grauwe gewaad der Watergeuzen gekleed. En nu, wat verlangt gij?"

„Wel, wat nieuws te hooren en een goeden maaltijd."

„Ik kan u aan beiden helpen. Ik heb juist zelf gedineerd met een anderen gast, anders zou ik gaarne met u maaltijd houden."

„Een andere gast!" riep Renard achterdochtig uit. „Wie is hij?"

„Dat weet ik niet. Zoo menigeen brengt hier een bezoek, wiens naam liefst onuitgesproken moet blijven en wiens bezigheid liefst geheim moet worden gehouden; het is in Zeemansrust een regel, dat niemand met vragen wordt lastig gevallen. Hij mag spreken wat hij wil, zijne vertrouwelijke mededeelingen

worden altijd geëerbiedigd. Maar geen vijand van het Vaderland zou waarschijnlijk zijn neus steken binnen mijne deur, en ik geloof dat de heer, met wien ik gegeten heb, een eerlijke Hollander is. Hij draagt een zwaard en betaalt wat hij schuldig is. Hij heeft me verhalen gedaan van verscheidene ontmoetingen met de Dons en spreekt zeer bescheiden over zijne wapenfeiten. Hij schijnt Vader Willem, Sonoy, Batenburg, van der Marck, Simon Renard en verscheidene van de hoofden der patriotten te kennen."

„Waar is hij?" vroeg Simon met hernieuwde belangstelling.

„Wel ik heb hem in gindschen stoel achtergelaten. Maar hij is rusteloos, en brengt maar weinig tijd binnenshuis door. Ik zou meenen dat hij hier iemand verwacht."

„Hm!" Renard stond eenige oogenblikken in gepeins. „Ik wilde dat hij ditmaal uw voorbeeld had gevolgd en een middagdutje had gedaan. Wanneer kan de maaltijd worden opgediend?"

„Terstond als koud vleesch naar uw smaak is."

„Dat is voldoende. Disch maar op; ik heb twee vrienden hier dicht bij."

Simon ging naar de deur, liet een schril gefluit hooren als een signaal voor Boughton, en ging toen achter de stallen zien, in de hoop eenig spoor van den verdwenen gast te vinden. Hij vond niets en toen

de beide anderen aangekomen waren, gingen zij met hem maaltijd houden. Het maal was uitmuntend en zoo goed opgediend, dat de Engelschman er de loftrompet over stak.

„Gij schijnt mijne herberg niet te kennen, heeren," zeide Staaten eenigszins gegriefd. „Ik meende dat die bekend was bij al wat Watergeus is."

Renard maakte eene verontschuldiging over zijne onkunde en vroeg wie van de leden van de broederschap van de herberg gebruik maakten. De herbergier rammelde eene lange lijst van namen af en Simon herkende onder deze menigeen van die wilde geesten, die hoewel zij dapper genoeg vochten als patriotten, toch de goede zaak bezoedelden door hunne zeerooverijen en buitensporigheden. Hij snapte evenwel terstond dat de herbergier een man was op wien men ten volle kon vertrouwen, en dat gaf hem geen geringe voldoening.

Hij bracht het gesprek weder op den gast, wiens bewegingen zoo geheimzinnig waren. „Je belangwekkende bezoeker", zeide hij, „vermeldde ook mijn naam, en sprak alsof hij me goed kende. Ik zou wel wat meer van hem willen hooren. Ik ben Simon Renard."

De herbergier sprong op. Hij staarde den spreker vast in het gelaat. „Ik moest u herkend hebben. Ik heb u dikwijls genoeg hooren beschrijven. Maar ik had gehoord dat gij gesneuveld waart en dat uw schip genomen was op het Haarlemmermeer."

„Zoo slecht was het niet. Ik werd gevangen genomen, maar ik wist te ontsnappen naar Haarlem. Ik heb verleden nacht die ten verderve gedoemde plaats verlaten met deze twee vrienden, en hier ben ik nu. Ik moet naar Leiden en naar den prins. Mijne zending is geheim; Don Frederik weet dat ik op weg ben. Nu begrijpt gij mijn angst omtrent dien belangwekkenden gast, die zoo plotseling na den maaltijd verdwijnt, en juist vóór mijne komst. Beschrijf me hem."

„Met genoegen. Hij is kort, ineengedrongen — zeggen we vijf voet en enkele duimen; hij ziet er wat leelijk uit — maar de vermoeienissen van menigen veldtocht maken iemand ook niet mooier; zijn gelaatskleur is bleek, zijne oogen zijn blauw; hij is gespierd, wandelt goed, en draagt zijn zwaard met het voorkomen van een krijgsman."

„En zijne kleeding!"

„Bijeengeraapt, half Spaansch, half Hollandsch, Het oorlogsveld en de gevolgen van den oorlog zijn verantwoordelijk voor menige slechte kleeding."

„Juist zoo. Ik heb meer dan eens een trotschen Don gekleed gezien als een vreedzamen burger, en ik heb ware patriotten ontmoet, die voor meer dan de helft gestoken waren in de uniform van Alva's lijfgarde. Kent gij den naam van dien gast niet?"

„Neen."

„Ik ook niet. Je beschrijving doet me aan geen wapenbroeder denken."

„Misschien ligt de fout aan de beschrijving."

„Dat denk ik niet."

„Hebt gij achterdocht tegen mijn gast?

„Mijne natuur is achterdochtig. Neem mijn raad aan, houd goed het oog op dat heerschap."

„Dat zal ik. En nu, kapitein Renard, laat me u eene flesch van den besten wijn aanbieden. Ik heb verlangd naar de eer om met u kennis te maken; en het kan wel zijn dat, terwijl wij een toast uitbrengen op het vaderland, mijn gast van zijn zwerftocht terugkomt.

„Dat hoop ik inderdaad. Maar breng de flesch.

„Goede wijn en ik zijn in den laatsten tijd elkander zoo vreemd geworden, dat het een waar genoegen zal zijn de kennismaking te hernieuwen."

Het gezelschap bleef ongeveer nog een uur aan tafel zitten. Renard kreeg belangrijke inlichtingen van zijn gastheer, en Constance genoot eene rust, die zij hoog noodig had. Maar de vurig verlangde vreemdeling maakte zijne opwachting niet aan de herberg. Renard wachtte zoolang als hij durfde doen, maar besloot eindelijk verder te gaan. Hij trachtte een paard te leenen voor de dame, maar er was geen paard te krijgen. Zij vertrokken dus weder te voet, terwijl de goede wenschen van den herbergier en een paar flesschen lekkeren wijn hen vergezelden.

„Vriend Jack," riep Simon uit, nadat zij eenige minuten stilzwijgend waren voortgewandeld, „er dreigt gevaar."

„Van den kant van de herberg?"

„Staaten is een patriot. Maar zijn gast heeft mijn maaltijd bedorven. De duivel hale dien kerel! Ik kan maar geen naam voor hem bedenken. Ik heb hem ontmoet — dat gevoel ik duidelijk — maar waar of hoe kan ik niet gissen. Hij moet in de herberg geweest zijn weinige minuten voor dat ik kwam. Het venster ziet uit op het voetpad. Hij verdwijnt plotseling. Waarom?"

Niemand kon die vraag beantwoorden en de Geuzenkapitein liep er over na te denken."

Plotseling stond hij stil, sprong in een greppel en haalde een ouden, grijzen, slappen hoed voor den dag, waarop een verfrommelde pauwenveer stak. Hij hield dien omhoog en bekeek dien van alle kanten. Ten laatste wierp hij zijn stok op den grond, plaatste den hoed er op, ging eenige stappen terug en bestudeerde de werking er van.

„Juist," riep hij uit, „hebt ge ooit een gelaat herkend door het gezicht van den hoed onder welken gij dat gelaat dikwijls gezien hebt?"

„Ja, dat heb ik."

„De hoed is u bekend. Een gelaat groeit onder den bol er van uit. Het gelaat is leelijk of mooi,

verstandig of dwaas. Gewoonlijk staat de hoed vijf voet, vier duim boven den grond."

„De gast uit de herberg?"

„Juist, diezelfde."

„Zijn naam?"

„Hans Schmidt!"

„Een spion van Alva, ik heb hem gezien."

„Hij loert op ons. Hij is een dwaas en een lafaard, maar hij is in staat veel onheil te stichten. Loop stevig door; ik ga terug naar de herberg.

HOOFDSTUK XXXII.

De „Vos", en de „Gans".

Daar hij de buitengewone lengte van Renards beenen kende, vertraagde Boughton zijne schreden niet, toen de eerste weder naar de herberg terugkeerde en zoo verliep er meer dan een uur voor de vluchtelingen allen weder bijeen waren.

„Wel?" vroeg de Engelschman.

„O, het is ongetwijfeld vriend Hans. Maar ik stel me voor dat mijne verschijning eene volslagen verrassing voor hem was; als dat zoo is, dan rende hij waarschijnlijk uit vrees weg, want ik heb gezworen hem den nek om te draaien zoo ik hem ooit op mijn pad vind loeren."

„Hij bleef niet stilstaan om zijn hoed te zoeken."

„Daar heb ik ook aan gedacht. Mocht hij alleen naar de herberg terugkeeren, dan zijn zijne uren geteld. Ik heb den waard verlaten terwijl hij bezig was een strop te maken in een flink touw van tien voet lengte."

„Is het voor Hans mogelijk vrienden te vinden hier in de buurt?"

„Ja, een troep ruiters heeft eenige dagen geleden

in dit district gepatrouilleerd. In gindsch dorp zijn nog twee mannen behalve Jan Staaten, de eene is gewond en de andere bedlegerig. Alle mannen, die goed van lijf en leden zijn, zijn op vischvangst of zeeroof uit; datzelfde kan gezegd worden van de mannelijke inwoners van twee dorpen verder landwaarts in langs de rivier. De Spanjaarden hopen de terugkeerende visschersvloot spoedig genoeg in het gezicht te krijgen om troepen te kunnen bijeenbrengen om den buit te vermeesteren; de ware Don let bijzonder op visch- en vastedagen. De hoop op haring is het aas, dat Hans Schmidt naar de herberg gelokt heeft. Dat beduidt natuurlijk, dat hij weet waar hij zijne vrienden kan vinden. Ik twijfel er niet aan of zijne wandeling in den vroegen morgen had tot doel om hun inlichtingen te geven."

„Omtrent visch!"

„Ja, maar de tijding die hij nu brengt zal meer mannen in het zadel brengen en meer sporen in de zijden der paarden. Het vooruitzicht op mijn hoofd, en de vijfhonderd kronen is aanlokkender dan de geur van haringvaatjes."

„Juist, maar het is niet waarschijnlijk dat de herbergier gelegenheid krijgt om Hans op te hangen."

„Ik weet het niet. Staaten is krachtig; de strop van een touw kan spoedig toegehaald worden, en de rivier is diep en stroomt naast zijn huis."

„Op zijn minst genomen kan hij hem van het spoor afbrengen en hem op een anderen dag ophangen."

„Hans heeft den neus van een speurhond; hij komt me op het spoor door een soort van instinct."

„Wat zijn dan je plannen?"

„Er ligt een ander dorpje omstreeks drie mijlen Zuidwaarts; wij moeten dat zien te bereiken, daar eene boot nemen en den tocht te water voleindigen. Het is zoo goed als zeker dat Hans naar de herberg zal terugkeeren om te zien of ik daar nog ben. Wij zijn eenmaal in het schuitje, wij moeten volhouden."

„Kunnen wij niet hard loopen?" merkte Constance met een blos op.

Renard lachte. „Kunt gij die vermoeienis verdragen, kleintje?"

„Ja."

Dan bestaat er niets tegen eene vlugge beweging. Geef mij je hand — Jack, neem de andere. Stelt u voor dat wij drie kaboutermannetjes zijn, die een dansje op het strand doen. En nu, vooruit!"

Het getij was verloopen, het zand was vast en de drie mijlen verminderden spoedig. Er waren geene teekenen van vervolging. De kleine hutten van het dorpje doemden te midden van de duinen op, en eenige ooievaars, die rondzwierden in wijde kringen, waren de eenige teekenen van leven langs het strand. De

drie hielden op met hard loopen en slenterden nu langzaam voort.

„Ik denk niet dat er verder iets te vreezen is", riep Simon uit.

„Hans moet op eene andere gelegenheid wachten; het geluk is hem niet mee."

Het dorp werd veilig bereikt en de drie gingen naar de haven om eene boot te zoeken. Verscheidene bootslui boden zich aan en men werd het weldra eens omtrent het gebruik van eene er goed uitziende smak en de dienst van twee mannen voor het zeilen. Daar de mogelijkheid bestond dat men niet in staat zou zijn Leiden te bereiken dien avond, daar zij de wind vlak tegen hadden, ging Renard naar de herberg om provisie op te doen; Boughton, Constance en de beide zeelieden gingen terstond aan boord. De twee Hollanders waren, met den echten koopmansgeest van hun ras, aan het dingen over den prijs, toen hoefgekletter op het voorplein hunne aandacht trok. Beiden snelden naar het nabijzijnde venster en zagen tot hunne ontsteltenis, dat de nieuwaangekomenen Spanjaarden waren. Renard sprong eene andere kamer binnen, maar zag terstond een haakbus op zijne borst gericht en hoorde de krakende stem van Hans Schmidt hem bevelen de handen op te houden en stil te staan.

„Als je je beweegt, Simon, ben je een dood man", riep de leelijke schurk; „en denk er aan dat

je me dood zoowel als levend evenveel waard bent, en me veel minder moeite zoudt veroorzaken."

De Geus sloeg een vluchtigen blik om zich heen. Hij was inderdaad in de val geloopen.

„Je hebt het spel gewonnen, Hans!" riep hij uit.

„Ach, je bent altijd zoo billijk, Simon, daarom houd ik zooveel van je," hernam de andere. „Laat vier man binnenkomen en hem binden. Ik heb zeventien soldaten bij me, Simon, begin dus geen gekke streken."

Renard onderwierp zich koel en rustig en toen hij niet in staat was eenig kwaad te doen, kwam Hans binnen en zette zich naast hem neer.

„Je schijnt een diner besteld te hebben, beste Simon," zeide Hans met een grijns. „Zal de herbergier opdisschen voor het geheele gezelschap op jou kosten?"

„Mijne beurs is in mijn zak; die behoort nu jou toe, veronderstel ik."

„Volstrekt niet. In alles behalve het gebruik van je armen, ben je vrij. Wij zijn zulke oude vijanden dat we bijna vrienden zijn. Je zult geene onwaardige behandeling ondervinden. Ik zeg je dat ik bijna veel van je houd, Simon."

Hans spreidde zijne vuile handen vol geestdrift uit.

„Ik had je jaren geleden je nek om moeten draaien," zei Renard grimmig; „ik zal het doen, zoodra ik er kans toe krijg."

„Dat is onmogelijk! Ik heb zeventien soldaten,

allen welbeproefde schurken en keelafsnijders, en geen grooter schavuit dan de sergeant van de wacht draagt een Spaansche uniform. Ze wilden je terstond doodschieten en je hoofd naar Alva brengen om het te doen herkennen, maar ik wilde dat niet toestaan. Neen ik ben besloten dat wij van elkander zullen scheiden in goede gezondheid, ofschoon de strop spoedig genoeg rondom je nek zal zijn. Ik wil je niet zien sterven, Simon, ik zou dat niet kunnen verdragen. Ik ben je veel te veel verschuldigd — te weten mijn leven bij verscheidene gelegenheden en vijfhonderd gouden kronen. Wat zegt ge nu omtrent dien kleinen vriendschappelijken maaltijd? Zal de herbergier maar opdisschen?"

„Een oogenblik, hoe wist ge dat ik hier was?"

„Ik wist het niet. Ik zag je van uit Staatens keuken. Ik snelde heen om soldaten te gaan halen. Ik moest daarvoor deze richting uitgaan; en toen ik ze vond was ik niet ver van deze plaats. Nu berekende ik, dat je aan Staaten zou vragen of hij ook bezoekers had. Hij zou eene beschrijving van me geven; ik zou herkend worden en gij zoudt waarschijnlijk mijne bedoelingen verdenken en snel naar Leiden op marsch gaan. Zoo meende ik dat het verstandig was hier te beginnen en dan terug te gaan langs de duinen; als ik dat deed was ik bijna zeker dat ik je zou vangen. Ik kreeg je terstond in het gezicht toen je

van de haven kwam, waar ik vermoedde dat je een boot zoudt huren om je Rijnopwaarts te voeren."

„Dat is zoo. Het geluk is met je, Hans."

„Het is mijne gelukkige maand, Simon. Maar wat nu omtrent ons feestje?"

„Dat zullen wij hebben op ééne voorwaarde."

„Noem die."

„Laat mijne boot naar Leiden gaan. Ik zou gaarne zien dat vader Willem wist dat ik voor de goede zaak gestorven ben."

„Ik zou voor niets ter wereld je zulk een kleine gunst willen misgunnen; je zou ook kunnen vermelden dat ik je heb gesnapt; eere wien eere toekomt, Simon."

„Zeker. — Waard, een woordje in je oor. Je hebt er toch niet tegen, Hans?"

„In het minst niet. Een ter dood veroordeeld man heeft altijd eenige roerende boodschappen aan zijne vrienden te zenden; ik zal wat op zij gaan."

Hans stond op en stapte heen en weer met het voorkomen van een edelmoedig overwinnaar. De gevangene fluisterde den herbergier toe:

„Deze dwaas vermoedt niets van de tegenwoordigheid van mijne twee vrienden. Ga zelf naar de boot en geef aan kapitein Boughton bericht van mijn toestand. Zeg hem dat hij van land moet steken en zich zelven in veiligheid stellen en daarna handelen zooals hem het beste dunkt.

De herbergier verliet het vertrek en was nauwelijks buiten de deur of hij riep zijne vrouw toe een maaltijd te bereiden voor twintig personen. De herbergierster kreeg last aan de soldaten veel sterk bier te geven en hun te beletten buiten de deur rond te draaien. Hij zelf ging naar de boot en bracht Renard's boodschap over. Nadat hij eenige minuten met Boughton overlegd had, keerde hij naar de herberg terug.

HOOFDSTUK XXXIII.

Een middernachtelijke onderneming.

De herbergier had Boughton volkomen voorbereid gevonden op slechte tijdingen. Hij had de soldaten het dorp zien binnenrijden, maar had hen aangezien voor eene toevallige patrouille, en had gehoopt dat Renard hun zou ontsnappen. Toch deed de lange afwezigheid van zijn vriend hem het ergste vreezen. Hij stak terstond van wal, ging naar den mond van de haven en keerde Zuidwaarts alsof hij naar Leiden wilde gaan. Toen de smak buiten het gezicht van het dorp was, bleef zij stil liggen. Eene kleine boot werd omlaag gelaten, en de twee Hollandsche matrozen gingen er in, en roeiden Noordwaarts om aan Jan Staaten het nieuws mede te deelen. Boughton's hoop was dat Hans, die bepaalde bezigheden had in het Noordelijke dorp, daarheen zou gaan met zijn gevangene; in dat geval zou eene poging tot bevrijding mogelijk zijn. De twee matrozen moesten Staaten op dat punt polsen en naar de smak terugkeeren met eenige tijding.

Ondertusschen lag het vaartuig voor anker op eenigen afstand van het land en de twee gelieven wachtten angstig den loop der gebeurtenissen af.

In de herberg ging het vroolijk toe. Simon was vroolijk en gul, Hans geestig en over zich zelven voldaan, en de herbergier verschafte bier en vleesch in overvloed. De feestmaaltijd en het drinkgelag werden voortgezet totdat de wateren van den Oceaan en de haven rood gekleurd werden door de stralen van de ondergaande zon.

De twee matrozen kwamen terug van Zeemansrust met de verzekering van den herbergier dat hij bereid was alles te wagen tot eene poging om Renard in vrijheid te stellen. Dat was goed nieuws. Nu hing veel af van de luim van meester Hans. De nacht viel in, het Spaansche kamp was mijlen ver, en de weg daarheen gevaarlijk en eenzaam; de soldaten waren meer dan half dronken en de gevangene bekend om zijne slimheid. De spion verkeerde in het onzekere wat hij doen zou. Hij verlangde zijn gevangene, die zooveel waard was, zoo spoedig mogelijk uit te leveren; maar hij mocht niet vergeten dat als hij in gebreke bleef te waarschuwen omtrent het binnenkomen van de visschersvloot, Alva de vijfhonderd kronen wel eens kon terugnemen als eene vergoeding voor het verlies van voedsel. Dat zou niet aangenaam zijn. Hij besloot den herbergier te polsen. Deze, die

Renards verlangen kende om dien nacht onder Staatens dak door te brengen, antwoordde dadelijk dat het bijna zeker was dat de vloot zou komen opdagen met de stevige bries, die er nu waaide, en dat elke schuit waarschijnlijk voor anker zou komen liggen spoedig na het aanbreken van den dageraad. Dit deed Hans een vast besluit nemen; hij wilde twee vogels in één slag vangen door terug te rijden naar zijne oude verblijfplaats. Hij wist dat er geen mannelijke inwoners in het dorp waren en hij verheugde zich in het vooruitzicht om eenige bevende vrouwen onderste boven te rijden. Hij moest evenwel zijn gevangene achter slot en grendel veilig hebben, voordat de soldaten volkomen dronken waren. Hij gaf dus bevel om op te stijgen en reed noordwaarts.

De tijding van dit op marsch gaan van Hans werd terstond aan Boughton gebracht. De smak werd weder in de haven gebracht en hijzelf ging aan land. Zijne eerste zorg was de mannen van het dorp in de herberg te verzamelen; er waren er maar weinigen, want, evenals zulks het geval was in het naburige dorp, waren de meeste mannen op de vischvangst uit. Er waren er negen bijeen (met inbegrip van de twee matrozen die reeds voor de smak gehuurd waren) en van deze stemden er zes vrijwillig toe om Boughton te vergezellen op zijne middernachtelijke onderneming. Het was maar een klein troepje voor zulk een wan-

hopige poging; maar een grooter kon niet worden bijeengebracht in het dorp, en er was geen tijd om elders hulp te zoeken. Maar deze waren weldoorvoed en goed gewapend en begaven zich naar de haven. Met den laatsten glans van de avondschemering werd op de smak het anker gelicht, en met den wind vlak achter zich begon zij snel langs de kust te varen, terwijl zij het anker weder liet vallen op eene halve mijl afstands van Zeemansrust. Een met helm beplante duin verborg haar uit het gezicht van de herberg, maar de mannen aan boord konden duidelijk de klanken hooren van het Spaansche feestrumoer. Het was ongeveer twee uur voor middernacht. Niemand ging aan land voordat de lichten in de herberg waren uitgedoofd en het kleine dorpje in diep stilzwijgen verzonken was; toen landde Boughton met zijne bende, terwijl één man en Constance werden achtergelaten om op het schip te passen.

Eene korte wandeling door het zand bracht hen bij de schutting, die de achterstallen van de herberg omringde. Boughton sloop alleen vooruit om de positie der Spanjaarden te verkennen door middel van teekenen, die met Staaten waren afgesproken. Hij telde tien richels van de poort af en boog zich toen naar den grond. Een oogenblik zoekens en tastends bracht hem in aanraking met een paar oude schoenen. Hij merkte nauwkeurig de richting op waarin de teenen geplaatst

waren. De eene was gericht naar den voorkant van de herberg. Hij nam de schoen op; die bevatte een keisteentje en was voor drie kwart met water gevuld. De andere schoen was gericht naar den achteringang van het huis; deze was leeg. Hij ging terug naar zijne makkers.

„De voordeur wordt bewaakt door één schildwacht," zeide hij, „de achterdeur is onbewaakt. De schildwacht van de voordeur is drie kwart dronken."

„Dan moet hij binnen een half uur vast in slaap zijn, kapitein," riep een van de visschers uit.

„Wij zullen zoolang wachten," was Boughtons antwoord.

De mannen gingen in het zand liggen en wachtten.

De minuten gingen langzaam voorbij; niets werd uit de herberg gehoord en niets kon gezien worden van den eenzamen schildwacht. Ten laatste bood een van de mannen zich aan om te gaan zien of er wel wacht werd gehouden. Hij kwam terug met de welkome tijding dat de soldaat plat op zijn rug lag te midden van de struiken en zwaar snurkte.

„Er moet geen beletsel zijn om er weer uit te komen," zeide Boughton.

„Zeer goed, kapitein," zeide de man en hij verdween weder. De overigen van het kleine troepje gingen naar de achterdeur. Deze was ongegrendeld. De klink was goed geolied en ging zonder gedruisch open. Zij

traden binnen. De vraag was nu waar Renard was en hoe hij werd bewaakt.

Er waren drie vertrekken in de benedenverdieping — namelijk de keuken, de gelagkamer en een groot waschhok; met deze allen waren Boughton en de visschers goed bekend. De kapitein ging in het waschhok; daar straalde een doffe glans van eene lantaarn uit een hoek. Hij nam die op, snoot de kaars en onderzocht daarna de deuren van de beide andere vertrekken. Op de post van de deur van de gelagkamer stond een kruis en daaronder een 4. Boughton wees daarop; de mannen begrepen dat Renard daarbinnen was, bewaakt door vier man. Zij luisterden oplettend; geen geluid kwam uit de kamer dan dat wat van een diepen slaap getuigde. Uit de keuken klonk hetzelfde geluid.

Ieder man ging op den vloer zitten rond de lantaarn en trok zijne schoenen uit; de geheele bende was spoedig ongeschoeid. De laatste toebereidselen werden stilzwijgend en spoedig gemaakt. Zware stukken uit het waschhok werden aangebracht en tegen de keukendeur gelegd zonder dat eenig gekraak gehoord werd; geesten zouden niet meer geruischloos hebben kunnen werken. Toen deze uitgang vrijwel gebarricadeerd was tegen het grootste aantal van de Spaansche troepen, werd een stoere Hollander uitgekozen om dien te bewaken, terwijl een ander naar buiten werd

gezonden om te beletten dat de vijand door het keukenvenster kon ontsnappen. Boughton bleef dus met drie mannen achter om een aanval op Renards bewakers te doen. Daar deze min of meer dronken zouden zijn, besloot hij ten laatste nog een man af te zenden om het keukenvenster te bewaken. Het was volstrekt noodzakelijk dat zij even ongehinderd er uit zouden kunnen komen als zij er binnengekomen waren, en een aanval van achteren zou hunne onderneming kunnen doen falen.

Nu alle mogelijke voorzorgen waren genomen, nam Boughton een zwaar breekijzer ter hand dat hij uit de boot had medegebracht, zette dat aan de plank waar hij wist dat de grendel was, liet zijne beide mannen er met kracht op drukken en deed de deur openspringen met luid gekraak; toen snelde hij binnen met de lantaarn in zijne ééne en het zwaard in zijne andere hand. Vóór een der wachters kon opstaan en op de been komen, was hij aan Renard's zijde en sneed zijne banden los. Deze (die voorbereid was op eene poging om hem te bevrijden, daar Staaten hem iets van de samenzwering had toegefluisterd) greep oogenblikkelijk een zwaard op en stond gereed aandeel aan den strijd te nemen. Maar het voornemen bestond niet om een half dozijn mannen in de waagschaal te stellen tegen het driedubbele aantal van beproefde keelafsnijders en krijgslieden, daarom snelden

zij terstond naar de deur. Twee van de wachters, die opstonden om den toegang te versperren, werden dadelijk afgemaakt.

Toen zij den uitgang bijna bereikt hadden, werd de keukendeur opengeworpen en eenige van de soldaten, die daarbinnen waren, sprongen op de er voor gestapelde barricade. Eenige vlugge stooten zonden den voorsten hunner zwaargewond ruggelings in de duisternis, en verspreidden schrik en verslagenheid in de verdoofde hersenen van de overigen. De dappere Hans, die verkozen had in statie te slapen in de logeerkamer boven de gelagkamer, kwam ijlings naar beneden, maar geraakte terstond in den ijzeren greep van zijn ouden vijand en werd naar buiten gesleurd. Vlak achter Hans kwam Staaten aan, luid om hulp roepende. Hij nam de barricade van voor de keukendeur weg en gilde razend de Spanjaarden toe dat zij de roovers zouden vervolgen. De soldaten sprongen vooruit en volgden den schreeuwenden herbergier hier en daar rond het huis. De bevrijde en zijne bevrijders renden naar het schip, zwommen er naar toe, heschen de zeilen en waren goed en wel in het midden van den stroom vóór een soldaat op den oever verscheen. Het afschieten van een half dozijn haakbussen en de duisternis van den nacht verhinderden de Spanjaarden zich in het diepe water te begeven, ofschoon de herbergier hen beurtelings smeekte en be-

dreigde, en de verschrikte Hans om hulp schreeuwde.

„De Watergeuzen komen op je los!" schreeuwde Simon. Bij die vreeselijke woorden vloden de soldaten, die nu van leidsman beroofd waren — want de sergeant was gesneuveld — naar de herberg, zadelden hunne paarden en galoppeerden weg om hun leven te redden.

Jan Staaten zat in zijne keuken hartelijk te lachen. Hij had een vriend gered en, naar hij hoopte, een vijand verschalkt.

. . . . . .

Een dwergachtig lichaam hing dien nacht aan de boegspriet van de smak te bengelen. De „Vos" had ten laatste de „Gans" gedood.

HOOFDSTUK XXXIV.

Willem de Zwijger.

De smak ging regelrecht naar Leiden, maar legde alleen even aan het naaste dorp aan, lang genoeg om eene boot aan te roepen, waarin de dorpelingen naar huis konden gaan. Nabij den Rijnmond ontmoette zij een gedeelte van de visschersvloot en Simon riep die aan en waarschuwde tegen den aanslag om ze te bemachtigen en zich van hun kabeljauw en haring meester te maken. Gewaarschuwd te worden was in dit geval genoeg voorbereid te zijn, en Don Frederik kreeg geen visch.

Langs den traag vloeienden smallen Ouden Rijn ging het scheepje voort naar zijne bestemming. Boughton had Leiden nog nooit bezocht en hij was getroffen door de verwonderlijke vruchtbaarheid van het land rondom die stad, en van het welvarende voorkomen der veelvuldige dorpen, die onder den rook dier stad gelegen waren. Toen men de wallen genaderd was loste de rivier zich op in een net van kanalen, door groene en lachende velden omzoomd,

terwijl rijen fraaie boomen in hun zomerdos omhoog rezen. Het geheele tooneel ademde vrede en voorspoed uit, en het scheen niet mogelijk toe dat een uiterst wreede en bloeddorstige oorlog in de nabijheid gevoerd werd, en dat eene zusterstad, even schoon, op weinige mijlen afstand haren doodstrijd streed. Het schip ging vlak voor de wallen van Leiden voor anker liggen en Renard en zijne beide metgezellen stapten aan land op de drukke kaai, en gingen de poort binnen om de zending, waarvoor zij gekomen waren, te vervullen. Toen hij naar den prins vroeg werd Simon verwezen naar het raadhuis, en zijn naam en de aard van zijne zending verschaften hem dadelijk gehoor. Hij bevond dat de harten van Willem en zijne raadslieden even vol angst waren omtrent Haarlem als zijn eigen hart; zij waren op dat oogenblik bezig een plan te beramen tot ontzet. De beroemde Geus was daarom bijzonder welkom, hoewel zijne berichten omtrent den vreeselijken toestand der belegerde stad de somberheid nog vermeerderden, die in de raadkamer heerschte. Nadat zij geluisterd hadden naar al wat hij te zeggen had omtrent de sterkte der Spaansche troepen, de lichamelijke zwakheid der burgers en den ontredderden staat der verdedingswerken, gaven sommige van de raadslieden ronduit als hun advies, dat men aan de Haarlemmers zou doen weten, dat zij zoo gunstig mogelijke voorwaarden van den vijand moesten zien

te verkrijgen, en als die niet te bekomen waren, zich liever op genade en ongenade moesten overgeven dan hunne ellende nog langer te verduren om der wille van eene doellooze hoop op ontzet.

Maar Willem wilde daarvan niet hooren. „Zoolang er nog een greintje hoop overblijft, zoolang zij hun lichaam naar de wallen kunnen sleepen, moeten zij volhouden. Haarlem geeft ons, Spanje en aan de geheele wereld eene les; en als de martelaarskroon het lot van de stad is, dan zal de stad die niet te vergeefs dragen. Ik zeg u, mijne heeren," voegde hij er bij, terwijl een blos op zijn bleek gelaat verscheen en zijne bruine arendsoogen opgloeiden, „de val van Haarlem zal niet de heraut zijn van den val van Holland, maar van den ondergang van Spanje! Op dit oogenblik ziet Europa toe en verwondert zich; weldra zal het nadenken, medelijden hebben en bewonderen. De schatten van Spanje zijn niet voldoende om vele steden als Haarlem te koopen. Ik dank God voor die stad zoo dikwijls als ik Hem voor haar bid. Wat gedaan kan worden, zal worden gedaan; in dien tusschentijd moet de stad volhouden."

Renard gaf zijne warme goedkeuring te kennen over 's prinsen woorden; daarentegen waarschuwde hij de mannen van Leiden dat hun tijd onvermijdelijk ook zou komen en smeekte hen er zich op voor te bereiden. „Omdat de zon op dit oogenblik niet zeer

helder voor ons schijnt, behoeven wij nog niet uit te roepen, dat de nacht gekomen is. En al ware de nacht gekomen — zoo zwart als Erebus zelf — is er geen hemel? en is er geen toekomst? Een man is niet dood omdat hij van de galg gedroomd heeft! Tweemaal in deze laatste week heb ik met handen en voeten gebonden gezeten in de schaduw van het schavot, en toch leef ik nog en zal, zoo God wil, den beul steeds te slim af zijn."

„Amen daarop, Simon, amen!" riep de prins met warmte uit.

Dus besloot de raad nog eene poging te wagen om Haarlem te ontzetten. De secretaris van den prins zorgde er voor dat er dadelijk boden werden gezonden naar de Nederlandsche steden. De prins nam Renards arm, zeggende: „Nu moet ge bij mij in de kamer komen en me alles vertellen wat er is voorgevallen sedert onze laatste ontmoeting."

„Laat me, vóór ik het doe," antwoordde Simon, „uwe aandacht vestigen op iemand, die vele gevaren met mij gedeeld heeft en er niet weinig toe heeft bijgebracht om me er van te bevrijden; hij is een jong Engelschman van edele geboorte, toegerust met de uitstekendste eigenschappen van een krijgsman."

„Het zal me aangenaam zijn hem te leeren kennen; breng hem met u."

„Er is ook eene dame bij."

„Van uitstekende hoedanigheden, Simon?"

„En van zeldzame schoonheid, prins."

„Laat haar dan niet achter", zeide Willem met een hartelijken lach, „wij zullen samen dineeren."

Renard ging zijne vrienden halen en geleidde ze naar het heiligdom van Willem van Oranje. Voorgegaan door een persoonlijken dienaar van den grooten Stadhouder, betraden zij de breede gangen en ruime trappen van het raadhuis. De weg was letterlijk afgebakend door schildwachten, en dubbele wachtposten waren bij iedere deur geplaatst.

„De prins wordt wel bewaakt", zeide Simon tot den dienaar.

„Het is niet zijn wensch", was het antwoord. „De mannen staan daar uit eigen vrijen wil en uit de liefde, die zij hem toedragen. Hij zou gaarne zonder bewaking rondgaan; maar het volk wil dat niet hebben — zijn leven is te kostbaar."

„Zijn leven is alles", zeide de Geus met geestdrift. „Laat de wachten verdubbeld en verdriedubbeld worden, maar laat hem niet door één enkel man worden neergeveld; er zijn tal van moordenaars bereid toe te slaan als de gelegenheid zich maar aanbiedt."

De kamerdeur was bereikt. Een oogenblik later bevond Jack Boughton zich voor de eerste maal in tegenwoordigheid van den man, wiens naam door

Europa weerklonk als een luidende klok, en die bestemd was voor eeuwig te staan in het eerste gelid van de groote mannen der wereld, beroemd als patriot, staatsman, held, edelman.

„De prins van Oranje!" riep Renard met nadruk.

De jonge Engelschman, die bij het binnenkomen eene diepe buiging had gemaakt, hief zijn hoofd op om een paar helderbruine oogen met geestigen glimlach op zich gevestigd te zien en eene hand, die uitgestrekt werd om hem te verwelkomen. Hij nam de lange, dunne, gespierde vingers in zijne hand en bracht die aan zijne lippen.

„Iemand uit uw geboorteland zal altijd een welkom onthaal vinden bij het huis Nassau", zeide Willem hoffelijk.

„Ik ben bevreesd, heer, dat zij dat niet altijd verdienen," was het antwoord.

„Ja, ja, dat zullen zij wel. Uit hoofde van den godsdienst, ras en politiek moeten wij wel vrienden zijn." Hij keerde zich tot Constance, „zeker eene landgenoote!" riep hij uit.

„Juffrouw Constance, de dochter van een van Alva's slachtoffers," zeide Renard.

Een blik van groot medelijden straalde uit zijne bruine oogen. De prins nam hare hand en trok haar tot zich. „Wij deelen in hetzelfde leed," zeide hij. Zijne vingers streelden liefkozend haar haar en hij

A.W. Webb
1905.

plaatste haar op een zetel naast zich. Terwijl hij aan de anderen een teeken gaf te gaan zitten, verleende hij gedurende eenige oogenblikken onverdeeld zijne aandacht aan het verweesde meisje. Hij vroeg haar naar hare ouders, suste en troostte haar alsof zij zijn eigen kind was geweest. De toon zijner stem was zacht, en de klank van medelijden klonk als muziek in zijne woorden. Boughton nam hem nauwkeurig op. Hij merkte die bevallige, krijgshaftige houding, het breede voorhoofd waarop gedachte zetelde, het scherpzinnige schoone gelaat, den krachtigen mond, de diepe bruine oogen, het bruine gekrulde haar, de knevel en puntbaard, alles grijs gespikkeld en het geheel gaf hem den indruk van een zeer merkwaardig man.

Een dienaar kwam aankondigen dat de maaltijd was opgediend. De prins stond op, nam zijne jonge landgenoote bij de hand, en geleidde haar naar de eetzaal.

„Volgt ons, heeren," zeide hij.

Renard en Boughton stonden op en gingen achter hem aan.

„Uw prins bevalt me goed," zeide de laatste. „Het verwondert me niet, dat hij de harten van de Hollanders gestolen heeft. Maar waarom noemt gij allen hem den Zwijger? Ik verwachtte een somber, stilzwijgend man te zullen ontmoeten."

„Hij *is* een Zwijger," hernam Renard, „behalve in tegenwoordigheid zijner beproefde vrienden; met hen is hij altijd geestig, minzaam en gemakkelijk in den omgang."

De jonge Engelschman ondervond dat dit volkomen waarheid was. Willem was een volmaakt gastheer. Voor ongeluk en armoede zijn deel waren geworden, was zijne tafel beroemd door het geheele Spaansche rijk. De keizer zelf onthaalde niet zoo schitterend; en de gemelijke Philips, die aan eene slechte spijsvertering leed, had, zooals bekend was, een kok ter leen gevraagd uit de keuken van Willem van Nassau. Bij deze gelegenheid was het diner, ofschoon eenvoudig, keurig gekookt en voorgediend, en de prins zat voor met eene even groote wellevendheid en hoffelijkheid als in zijne rijkste dagen. Het tafelgezelschap was klein, daar het alleen bestond uit de drie onverwachte gasten en uit een half dozijn van Willem's hoofdofficieren. De conversatie was algemeen en bepaalde zich niet alleen tot de politiek en den oorlog, want Willem's vrienden waren geleerden zoowel als krijgslieden.

Na het diner nam de prins Boughton ter zijde en hield een lang gesprek met hem. Hij vroeg hem wanneer hij Engeland verlaten had, waar hij geweest was, aan welke gevechten hij had deelgenomen.

De vragen werden openhartig beantwoord en het

in dienst van Spanje geweest zijn van den jongen krijgsman bracht zijn gastheer er op om te spreken van de algemeene houding van Engeland jegens de Hollandsche zaak. Hij was zeer duidelijk — misschien zelfs te openhartig voor den trots van zijn Britschen toehoorder — omtrent het gedrag van koningin Elisabeth. „Haar geloof is het onze," riep hij uit, „hare belangen loopen met de mijne samen, en hare vijanden — want zoowel Frankrijk als Spanje zijn hare geheime vijanden — zijn ook de mijne. Zij vleien haar, alleen omdat geen van beide op dit oogenblik het tot eene pijnlijke breuk met haar willen laten komen; en Philips en Anjou zouden beiden haar echtgenoot willen worden en zoodoende haar geest en macht breken. Waarom houdt zij hen aan het lijntje en verwerpt ons? Zij wil toch geen van beiden huwen."

„Dat verhoede God!" riep Boughton uit. „Beiden zijn zoo leelijk als Satan, en even zoo wreed en beginselloos."

„Dan handelt zij voor eene schrandere vrouw op zeer onbegrijpelijke wijze."

„Zij kent zeker, heer, hare eigen belangen het best."

„Met den verschuldigden eerbied voor u en voor haar, kapitein Boughton, geloof ik dat zij zich zeer vergist."

„Dat zal de tijd leeren."

„Zeker; de tijd zal het bewijzen. En kan ik

intusschen op uwen dienst rekenen?" Willem hield zijne hand uitgestrekt en glimlachte innemend.

De hand werd gevat. „Totdat mijne koningin het mij verbiedt, moogt gij mij bevelen."

„Dank u. Ik heb alreeds om wat werk voor u gedacht. Daarover zullen wij op een anderen tijd wel eens spreken. Laat ons nu ons weder bij het gezelschap voegen."

HOOFDSTUK XXXV.

De laatste hoop vervlogen.

Nu ten laatste besloten was nog ééne poging te wagen om Haarlem te ontzetten, liet men geen tijd verloren gaan om mannen en materiaal voor die expeditie bijeen te brengen. Ter bevordering van het plan verliet Willem Leiden en trok zich verder Zuidwaarts terug naar Delft. Er heerschte veel vaderlandslievende geestdrift in die stad en hare naaste omgeving, en het ontbrak niet aan sympathie voor de zwaar beproefde Haarlemmers. De oproeping van den prins om vrijwilligers bracht eene menigte half gewapende burgers bijeen, maar soldaten van beroep waren niet te verkrijgen; de garnizoenen in de Hollandsche steden waren — en dat al sedert jaren — Duitsche huurtroepen; de burgers hadden zich op handel toegelegd. Ofschoon dus de nieuwe lichtingen veel geestdrift te weeg brachten, er heerschte weinig of geen militaire bekwaamheid onder de verzamelde benden. Het was eene zeer gemengde verzameling — zeelui en landrotten; kooplieden, geleerden, geestelijken, kunstenaars en boeren; ruwe jongelingen, men-

schen in de kracht van hun leven en menschen van reeds vrij bejaarden leeftijd.

Toen zij op het marktplein te Delft bijeen kwamen vonden de krijgskundige oogen van Willem en zijne officieren maar weinig in hen te prijzen. Zij waren strijdlustig genoeg, en bezaten veel vertrouwen in hunne zaak, maar zij waren er de mannen niet naar om eene gewaagde onderneming tot een goed eind te brengen tegen de beproefde veteranen van Spanje tenzij de fortuin hun buitengewoon gunstig was.

„Wel", zeide de prins tot Renard, die naast hem stond op de trappen van het raadhuis, „dit is het meest wat ik voor u doen kan, maar het is bitter weinig."

De Geus streek bedachtzaam over zijn baard. „Ik heb onlangs een hand vol half verhongerde burgers zulke merkwaardige dingen zien doen, dat ik niet alle hoop heb laten varen. Deze moeten gedurende eenige dagen beter gewapend en geoefend worden en dan — vooruit! Met een beetje geluk kunnen zij slagen."

„Zij zullen het in allen gevalle beproeven. Ik zal niet de eerste zijn om hun ijver te doen verflauwen. De volkszaak moet leven van geestdrift totdat wij die wat steviger voedsel kunnen geven. Ik heb er over nagedacht wie die bende zou moeten aanvoeren en ik ben van plan dat zelf te doen. Wij

zijn aan eene crisis in het nationale leven gekomen."

„Maar niet aan de crisis. Ik geloof niet dat het hoofd van onze zaak mag gewaagd worden in eene zoo hopelooze poging."

„Wij zullen hooren wat de anderen zeggen."

Willem richtte zich tot de officieren in zijne omgeving en vroeg hun advies. De meeningen waren verdeeld, maar de meerderheid verklaarde zich sterk tegen zijne deelneming aan eene zoo wanhopige onderneming. De prins besloot daarom den raad van het volk zelf in te winnen. Hunne uitspraak schokte hem eenigermate, want bijna uit één mond weigerden zij dat een zoo belangrijk leven zou gewaagd worden in eene zoo hachelijke onderneming. Zij smeekten hem, sommigen zelfs met tranen in de oogen, zulk een gevaarlijk plan op te geven.

„Als Haarlem te gronde gaat, is maar één stad voor een poosje verloren", riep een man uit het volk; „maar wanneer gij verloren gaat, is het geheele land voor altijd verloren!"

De menigte stemde luid met die aldus uitgesproken meening in en Willem gaf toe. Baron Batenburg, een bekwaam krijgsman en in wien het volk vertrouwen stelde, werd tot aanvoerder gekozen en een aantal populaire en bekwame officieren werden uitgekozen om onder hem te dienen. De gemengde bende patriotten werd nu onder handen genomen en gevormd

tot iets wat op eene georganiseerde krijgsbende begon te gelijken. Renard en Boughton boden zich vrijwillig aan om een commando op zich te nemen; hun beider aanbod werd gretig aangenomen, want men gevoelde dat zij het best wisten wat te doen voor de belegerde stad.

Ondertusschen verlengden zich de dagen tot weken. De somberste wanhoop heerschte in Haarlem. Willem zond boodschappen door middel van duiven, terwijl hij de inwoners aanspoorde om het nog wat langer uit te houden en hulp beloofde. Maar mannen en vrouwen vielen dood neder in de straten bij dozijnen; het ontzet liet zich wachten. In wanhoop knoopten de ongelukkige burgers ten laatste onderhandelingen met den vijand aan. Zij konden geene goede voorwaarden bedingen. Zij waren vast besloten zich niet onvoorwaardelijk over te geven. Zij wisten dat dit niet anders dan moord kon beteekenen; en als de dood hun lot moest zijn, dan verkozen zij vechtende te sterven of den hongerdood te ondergaan, liever dan hun laatsten ademtocht uit te blazen onder Spaansche folteringen. De hoop was uit hunne harten gevloden. Eene zwarte vlag hing aan den top van den St. Bavo's toren, die aan vriend en vijand de diepte hunner ellende verkondigde. De langzame marteling van verhongeren was vreeselijk. Zij baden dat de vijand aan alles een eind mocht maken door eene

plotselinge slachting, en zij deden al hun best hem tot stormloopen te bewegen. Maar de vijand was bedachtzaam en had daarenboven geen haast.

Er waren Don Frederik geruchten ter oore gekomen dat de stad geheel ondermijnd was en dat de Haarlemmers hoopten te sterven als Simsons — door zichzelven en hunne vijanden met één slag te vernietigen. Zij hadden de Spanjaarden reeds leeren kennen welke wanhopige daden wanhopige menschen konden verrichten, en dientengevolge vreesden hunne vijanden hen zeer.

De eerste warme dagen van Juli braken aan en met deze kwam eene laatste tijding van den prins; zij konden binnen twee dagen ontzet verwachten. Om den vijand op een dwaalspoor te brengen was het leger van Delft opgebroken en verzamelde zich nu bij detachementen te Sassenheim, aan de Zuidzijde van het Haarlemmermeer. Groote convooien provisie werden naar die plaats gezonden en ten laatste, toen de avond van den 8sten Juli aanbrak, rukte het ontzettingsleger voorwaarts. Langs de strook zandig land, die gelegen was tusschen het meer en de zee, slopen zij in het duister voort. Er waren vierduizend man infanterie en omstreeks zeshonderd man onregelmatige cavalerie; in de achterhoede van deze laatste reden Renard en Boughton.

Alles ging goed; de vooruitgezonden verspieders

ontdekten niets van den vijand, die rustig en onergdenkend in zijn kamp scheen te liggen. De hoop der Hollanders werd levendiger en sommige hunner predikanten, die den tocht medemaakten, begonnen vol vertrouwen te spreken van den „diepen slaap", dien de Heer der heirscharen over hunne vijanden had uitgestort. Zij zeiden hen, die naar hen luisterden, te denken aan Gideons nachtelijken aanval op het kamp der Midianieten en zij beloofden hun een even gunstigen uitslag, En waarlijk het kleine leger der patriotten rukte voort in merkwaardige stilte; het zand was een karpet voor hunne voeten en nauwelijks één wagen gaf een krakend geluid.

Te middernacht hielden zij halt in het dichte bosch, dat juist buiten de Zuidwal van de stad lag. Hier rustten de mannen eenigen tijd om zich voor te bereiden voor den beslissenden strijd. Verspieders verspreidden zich naar alle kanten naar het Spaansche kamp, en zij brachten het bericht terug dat de vijand in slaap was. Zij behoefden dus niet langer te wachten; er werd een gebed uitgesproken, de laatste bevelen en vermaningen werden gegeven, en daarna ving het laatste tooneel van de onderneming aan.

Er was afgesproken dat wachtvuren zouden worden ontstoken op de wallen van de stad te middernacht, om aan Batenburg te toonen, dat de belegerden wakker waren en gereed om een uitval te doen en

hem bij te staan. Hij van zijne zijde zou die signalen beantwoorden. Hij wachtte op de afgesproken teekenen. Toen niets zich vertoonde, stak hij eenige vuren aan aan den kant van het bosch. Bijna terstond daarna verhieven zich vuurtongen vóór dat gedeelte van de wallen vanwaar de uitval verwacht werd.

„Het teeken!" riepen de mannen; en de soldaten gespten hunne gordels vast en maakten zich gereed voorwaarts te snellen. Maar de gloed van het vuur stierf weg, en groote rookwolken werden door den wind voortgestuwd.

Terstond kreeg Renard achterdocht. Hij galoppeerde naar den aanvoerder.

„Dat vuur is een valstrik?" riep hij uit. Het hout dat daar brandt is pas gehakt groen hout. De Haarlemmers zouden geene boomen omhakken om er wachtvuren van te maken als het droge hout van dozijnen in puin gevallen huizen voor het oprapen is. De Dons staan voor ons. Hun kamp is niet zwijgend omdat de mannen slapen; het is leeg!"

Zijne woorden verspreidden alom schrik en ontsteltenis. De rookwalm werd dikker en dikker, de buitenlijn van de stad was geheel verduisterd. Een oogenblik aarzelde het ontzettingsleger; toen verklaarden zij de meening van Renard onzinnig.

„Het is het afgesproken teeken, riepen zij uit. „Zouden de Dons ons zoover hebben laten komen als

zij van onze plannen geweten hadden? Zijn al onze verspieders dan blinde dwazen? wij verliezen onzen kostelijken tijd."

„Voorwaarts!" riep Batenburg. De Geus boog en reed terug naar zijn troep. „Voorwaarts!" riep hij, En voorwaarts snelden zij maar recht in de armen van het Spaansche leger. Zij waren omsingeld door eene overmacht van zes tegen één.

Het gevecht was kort en beslissend. De voorste patriotten sneuvelden bij hoopen; de overige waren verlamd door een panischen schrik. De burgers zagen het vuur en hoorden het krijgsrumoer. Zij vreesden voor eene hinderlaag en bleven binnen de muren. Renard werd gewond; zijn paard snelde met hem voort door het bosch. Boughton werd ook gewond, maar werd krijgsgevangen gemaakt. Batenburg en vele andere hoofdofficieren sneuvelden.

Don Frederik was ingelicht van alle bijzonderheden van 's prinsen plan. Eenige van de postduiven waren door zijne manschappen geschoten. De expeditie tot ontzet was reeds ten verderve gedoemd toen zij oprukte, maar de Spaansche bevelhebber had verkozen haar liever door een tegenaanslag in de val te lokken dan haar tegemoet te gaan en haar het oprukken te beletten. Zijne plannen waren evengoed gelukt als die van zijne tegenpartij mislukt waren.

In Haarlem verkeerde men dien nacht tusschen

hoop en vrees. De morgen bracht tijding aan. Kort na het aanbreken van den dag had Don Frederik last gegeven dat een krijgsgevangene, van neus en ooren beroofd, naar de stad zou gezonden worden met het bericht van de nederlaag.

Hij deed zijn vreeselijk verhaal en de burgers weigerden het te gelooven. Het kon niet waar zijn. De Dons leverden de onweerlegbare bewijzen. De lijken van eenige der aanvoerders werden gevonden; de hoofden werden afgehouwen en over de wallen geworpen. De grijzenden gelaatstrekken werden herkend; het was bekend dat zij met de bende moesten oprukken. De ongelukkige burgers zagen elkander verbijsterd in het uitgehongerde gelaat.

„Alles is verloren!"

„De dood zal welkom zijn", was het in doffe wanhoop uitgesproken antwoord.

HOOFDSTUK XXXVI.

Eene onvoorziene bevrijding.

Zoodra de Spaansche troepen ontbeten hadden — en dat deden zij op royale wijze van den mondvoorraad, die voor hunne tegenstanders bestemd was — maakte de groot-provoost toebereidselen voor de uitvoering van eene reeks van vonnissen. De krijgsgevangenen werden plechtig op eene rij gesteld, toegesproken door een monnik, die hun de meest uitgezochte folteringen voorspelde, die Satan voor hen kon uitdenken, namen en signalement werden opgeteekend, en daarna vervulde de beul zijne taak.

Boughton, wiens arm deerlijk gewond was door een kogel, trad op zijne beurt naar voren en gaf zijn naam en stand op. De officier, die met die treurige taak belast was, hield op toen de gevangene gesproken had, en na eenig overleg met een medeofficier verzocht hij hem ter zijde te gaan. Een Duitsch soldaat, die onder de krijgsgevangenen was, werd evenzoo behandeld.

Later op den dag werden zij voor Don Frederik gebracht. Den Duitscher werd de kans geboden om

zich te laten inlijven in de rijen van de eigen Duitsche hulptroepen van den Spaanschen generaal, en hij nam dat aanbod gretig aan.

Den Engelschman werd eene plaats aangeboden in eene kleine Engelsche krijgsbende, die vóór de Dons vocht, maar hij weigerde nadrukkelijk. Het aanbod werd herhaald, maar hij bleef bij zijn besluit volharden.

Don Frederik ergerde zich blijkbaar. „Het moet dat zijn — of oogenblikkelijke executie!" zeide hij op scherpen toon.

De Engelschman boog. „Mijne keus is gedaan!" was het kalme antwoord.

De Spaansche bevelhebber wuifde met de hand en de provoost raakte den schouder van den krijgsgevangene aan. Toen hij dit deed, naderde een ander officier den hertog en fluisterde hem iets in het oor waarnaar deze met een somber optrekken zijner wenkbrauwen luisterde. Boughton bleef waar hij was. Hij verwachtte dat ontdekt was, dat hij vroeger in Spaanschen dienst was geweest.

De bevelhebber keerde zich weder tot hem. „Uw vader is een welbekend ridder in dienst van koningin Elisabeth, niet waar?" zeide hij.

„Dat is zoo."

„Waarom vind ik dan u, een edelman, vechtende aan de zijde van dit kettersch gespuis? Zijt gij ook een ketter?"

„Ik ben even goed Katholiek als uwe Excellentie."

„Maar een dwaas!"

„Dat kan wel zijn."

„Ik heb mijne zienswijze omtrent u veranderd. Gij zult blijven leven om berouw te hebben over uwe misdadige dwaasheid."

„Waarlijk?"

„Gij verdient die genade niet."

„Ik heb er niet om gevraagd."

„Zijne doorluchtige Majesteit koning Philips heeft naar de hand van uwe koningin gedongen. Zij heeft hem aangenomen."

De Engelschman stond verbaasd.

„Dat is wat nieuws!" riep hij uit.

„Gij zoudt het al lang gehoord hebben, als gij uw gezelschap beter gekozen had. Er zijn meer dan genoeg ketters in uw land; zelfs uwe koningin (die weldra ook de mijne zal zijn) is niet onbesmet. Zijne Majesteit zou er me niet zeer dankbaar voor zijn als ik juist nu een Katholiek Engelsch edelman doodde; hij heeft allen noodig voor een nuttiger doeleinde dan om voedsel voor de kraaien te zijn. Gij kunt uw leven behouden en uwe vrijheid verkrijgen op zekere voorwaarden."

„Noem die."

„Gij gaat met het eerste het beste schip naar uw land."

„Toegestemd."

„Gij brengt depêches van mij aan lord Howard."

„Dat zou verraad kunnen zijn."

„Zij behelzen alleen de nieuwe verbintenissen tusschen onze wederzijdsche landen. Gij behoeft uwe zending niet geheim te houden."

„Lord Howard is een loyaal edelman. Ik zal ze medenemen."

„Bevrijdt kapitein Boughton van zijne banden."

„Een oogenblik! Ik heb eene voorwaarde te stellen"

„Gij schijnt niet veel aan het leven te hechten!" riep Don Frederik boos uit.

„Integendeel, ik verlang er zeer naar om nog wat langer te leven."

„Wat is dan uwe voorwaarde?"

„Ik moet voor eene private aangelegenheid even naar Delft gaan."

„Doe dat. Maar ik moet uw woord van eer hebben, dat uw tong zal zwijgen over alles wat gij hier gezien hebt."

„Ik zal blind en doof zijn."

„Dat is voldoende. Nu zal mijn chirurgijn uwe wond verbinden. Gij kunt morgen naar Delft gaan, naar een adres dat ik u geven zal, en daar moet gij mijne bevelen afwachten. Gij zijt nu ontslagen.

Boughton boog. Zijne banden werden losgesneden

en hij was weder een vrij man. Hij had op zulk een fortuintje niet gerekend. Hij dacht terstond aan Renard. Wat was er van hem geworden? Dat was eene vraag die niemand in het Spaansche kamp hem kon beantwoorden. Don Frederik hield zelden zijn woord aan een Hollander; maar hij was angstvallig nauwgezet in het vervullen van beloften aan Engelschen of Duitschers. Het was de politiek van Spanje om in vriendschappelijke verhouding te blijven met deze Germaansche en kettersche naties, want, zoo een van deze beiden haar gewicht zou werpen in de Hollandsche schaal, zou het Spaansche evenwicht in de Nederlanden voor altijd verbroken zijn. Daarom werd de jonge Engelschman wel gevoed, goed gelogeerd en in alle opzichten goed verzorgd. Den volgenden morgen werd hem zijn zwaard teruggegeven, werd hij voorzien van een uitmuntend paard, werd hem een vrijgeleide gegeven door de Spaansche liniën en ging hij veilig en wel op weg naar Delft. Sporen van de nederlaag der Hollanders ontmoette hij overal. De weg was bezaaid met weggeworpen wapenen en bagage, lijken lagen in menigte hier en daar verspreid, en na eenige mijlen werden gewonde vluchtelingen achter iedere heg gevonden. Boughton deed belangstellend onderzoek naar Renard, maar hij bereikte Delft niets wijzer omtrent het lot van zijn vriend dan toen hij het kamp vóór Haarlem verliet.

De Hollandsche stad was ziedend van opgewondenheid, woede en wanhoop. De straten waren vol van de verslagen burgers, en menigeen van deze schold luid op de aanvoerders wegens de ramp. Zij beschuldigden hen van lafhartigheid, verraad en dronkenschap, en sommige dwarshoofden onder hen brachten wilde en onmogelijke beschuldigingen tegen Oranje zelven uit. Boughton hoorde ook eenige verwenschingen tegen hem zelven terwijl hij voorbijreed. Zulk eene behandeling van de zijde van hen voor wie hij zijn leven gewaagd had konden niet strekken om zijn humeur te verbeteren, en hij bereikte het raadhuis in een toestand van groote verontwaardiging. De prins had zich opgesloten met eenige officieren van het verslagen leger en men weigerde de komst van den Engelschman aan te kondigen voordat deze zouden zijn heengegaan.

Toen hij ten laatste in de tegenwoordigheid van den prins was gekomen stond deze op om hem te ontmoeten en schudde hem met warmte de hand.

„Het spel is verloren, kapitein."

„Het was niet mogelijk de overwinning te behalen als de Dons de lucht hadden van onze plannen."

„Zij schijnen iedere bijzonderheid gekend te hebben. Als ik dat had kunnen vermoeden, dan zou de expeditie nooit op marsch zijn gegaan. Die is geeindigd

met eene nuttelooze opoffering van levens, en heeft een bitter gevoel in onze rangen te weeg gebracht."

„Ik bevond het volk van Delft alles behalve beleefd toen ik hier heen reed."

Zij zijn nu wat opgewonden; zij zullen morgen wat verstandiger en koeler oordeelen. Uwe wond had wel eene betere behandeling van hunne zijde verdiend, want zij zelven dragen weinig sporen van het gevecht."

„Er zijn vele gewonden, die met moeite hierheen voortkrabbelen. Is er iets bekend omtrent Simon Renard?"

Willem schrikte. „Neen! Ik hoopte van u iets omtrent hem te hooren."

„Het spijt me dat ik uwe Hoogheid niets kan mededeelen. En nu deed ik beter mijne eigen tegenwoordigheid hier te verklaren. Ik werd gevangen genomen en met de anderen tot de galg veroordeeld. Don Frederik zelf stelde me in vrijheid.

„Onder zekere voorwaarden, niet waar?"

„Ja, onder zekere voorwaarden. Zooals uwe Hoogheid wel weet ben ik noch Hollander, noch Protestant. Dit werd den Spaanschen bevelhebber gemeld. Hij verwacht spoedig een huwelijk tusschen zijn koning en mijne koningin. Beginselvaste Katholieken zijn er niet al te veel in Engeland, en hij dacht dat zijn meester er hem wel niet zeer dankbaar voor zou zijn zoo hij een

hunner van het leven beroofde. Hij bood me de vrijheid aan op voorwaarde dat ik Holland in eens zou verlaten."

„En dat hebt gij aangenomen."

„Dat deed ik."

„Daar hebt gij verstandig aan gedaan. Onze twist is niet de uwe, en gij hadt er volkomen het recht toe uw leven te bewaren als gij het zoo eervol kondet doen. Ik hoopte zelf u naar Engeland te zenden om onze zaak bij uwe landslieden te bepleiten. Kunt ge brieven van mij medenemen?"

„Dat geloof ik niet. Ik moet voor Don Frederik brieven medenemen betreffende dat Spaansche huwelijk."

Willem stond een poosje in diep gepeins verzonken, en Boughton ging naar het venster en keek naar de krioelende menigte daar beneden. Daarna sprak de prins opnieuw. „Hoe denkt uw volk over dat Spaansche huwelijk?"

„Van harte haten zij dat eenstemmig. Zij herinneren zich Philips' andere Engelsche vrouw en zij verfoeien hem persoonlijk."

„Dan zal het huwelijk ook niet plaats vinden. Uwe koningin is koppig en grillig (neen, frons uwe wenkbrauwen niet), maar is eene begaafde vrouw en bezit meer gezond verstand dan eenig Europeesch vorst dezer dagen. Zij zal het nooit bij haar volk verkerven

om zulk een echtgenoot als Philips van Spanje."

„De Spanjaarden zijn vol vertrouwen."

„En ik koester goede hoop."

„Ik stem van harte daarmede in."

„En nu, kapitein Boughton, mag ik weten wat uwe plannen zijn?"

„Ik behoef die volstrekt niet geheim te houden. Ik ben hierheen gekomen om aan mijne verloofde te vragen om dadelijk met me te trouwen en me naar Engeland te vergezellen."

Willem glimlachte. „Ik wil getuige voor haar zijn, als zij dat wil doen. Ik wensch u van harte goed succes en geluk."

De jonge krijgsman boog en bloosde van genoegen. „Uwe Hoogheid is wel goed!" zeide hij.

Het is in mijn voordeel om u aan ons te verbinden. Zou het u mogelijk zijn naar Holland terug te keeren?"

„Ik heb me tot niets verder verbonden dan dat ik niets zal doen in verband met deze Hollandsche en Spaansche twist wat mijne koningin niet uitdrukkelijk goedkeurt. Don Frederik is zoo zeker van het huwelijk, dat hij volkomen genoegen nam met zulk eene belofte."

„Kan ik u dan nog eens als officier in mijn dienst zien?"

„Gaarne als mijne koningin het toestaat en de

Spaansche en Engelsche koninkrijken niet vereenigd worden."

„Alle goede menschen zullen bidden dat eene zoo noodlottige gebeurtenis niet zal plaats vinden. En nu, hebt gij juffrouw Constance al gezien?"

„Ik kwam regelrecht naar uwe Hoogheid."

„Dan moet gij niet langer toeven. Zij zal in pijn en banden zijn. Ga haar troosten en kom omstreeks een uur na zonsondergang weder bij mij."

Boughton boog en vertrok; hij ging heen om zijne verloofde op te zoeken.

HOOFDSTUK XXXVII.

Hoe twee begrafenissen werden uitgesteld en één huwelijk geregeld.

De hoofdstraten van de stad waren zoo opgevuld door eene gonzende menigte van opgewonden menschen, dat Boughton zijn paard overgaf aan een van 's prinsen lakeien, en te voet langs zijstraten zich spoedde naar het huis waar juffrouw Constance logeerde.

De stevige Hollandsche vrouw, die aan de deur kwam in antwoord op zijn kloppen, uitte een kreet van verbazing toen zij hem zag.

„Wel, zij vertelden ons dat gij en de oude Simon Renard dood waren!" hijgde zij.

„Dan hadden zij het mis. Ik geloof dat wij beiden in leven zijn. Is juffrouw Constance te huis?"

„Ja", antwoordde de vrouw; „maar — en zij versperde hem den toegang door hare kloeke gedaante — „gij kunt haar niet zien zonder voorafgaande waarschuwing, want mevrouw Schampes en ik zijn zoo pas uit hare kamer gekomen en hadden haar

aangeraden welk soort van rouwgewaad zij moest dragen."

Boughton stond verbijsterd. „De pest hale je, wijf! Jelui schijnt allemachtig veel haast te maken om me te begraven. Ga op zij; eene vroolijke verrassing zal juffrouw Constance geen kwaad doen."

De vrouw bewoog zich niet van haar plek, maar mompelde stuursch „het meisje zou er wat lief hebben uitgezien in de kleederen, die wij voor haar hadden uitgezocht."

Boughton luisterde niet langer, maar schoof de vrouw op zijde en ging naar binnen. Die kleine twist aan de deur had evenwel tot een goed doel geleid. De toon van zijne stem had het oor bereikt van zijne geliefde, en hij had nauwelijks een dozijn stappen den drempel overschreden, of zij kwam aanloopen, blozende van gemengde opwinding en vrees. Eén blik was voldoende en toen sprong zij met een blijden kreet voorwaarts en omhelsde hem. Zij weende wat, maar kreeg het niet op de zenuwen en viel ook niet flauw; ramp op ramp en een gewend zijn aan lijden en dood, hadden het Hollandsche meisje geschoold in de gewoonte van zelfbeheersching. Maar zij was begeerig zijne lotgevallen te vernemen en zij leidde haren verloofde, hem bij de hand vattende, naar hare zitkamer.

Wij zullen niet achter die gesloten deur gaan

en indringen in de teedere geheimen van deze hereenigde gelieven. Boughton vertelde zijne geschiedenis en deed haar eene belangrijke vraag. Hij kreeg tot antwoord een blozend uitgesproken „ja!" Zij wilde met hem trouwen wanneer hij het verlangde, maar zij wilde Holland niet verlaten vóór zij Dirk gezien had of ten minste zeker was van zijne veiligheid. Hierin stemde haar verloofde gereedelijk toe en hij stelde haar voor, dat zij den volgenden morgen zouden trouwen, als tenminste die schikking de goedkeuring van den prins verkreeg.

Op den afgesproken tijd ging Boughton naar den prins en vertelde hem in hoeverre zijne hoop was verwezenlijkt, en deze bepaalde een tijd op den volgenden dag waarop hij zijne belofte zou kunnen vervullen. De aanstaande bruidegom ging toen eenige noodzakelijke aankoopen doen, en zocht een predikant op, die de plechtigheid zou voltrekken. Later keerde hij naar de woning zijner bruid terug om haar te laten weten dat alles behoorlijk geschikt was.

Hij was nauwelijks gaan zitten of eene beweging buiten op straat trok zijne aandacht. Toen hij de kamer verliet om naar de reden daarvan te vernemen, vond hij de dienstmaagd met de armen over elkander geslagen aan de deur staan, terwijl zij eene troep slenteraars daarbuiten uitschold. „Komen al de dooden weder in het leven om aan mijne deur te

kloppen?" schreeuwde zij snibbig. „Als ge dien anderen aan het graf ontsprongen vriend noodig hebt, kom dan maar binnen, hij is aan het vrijen."

„Eene aangename bezigheid voor een geest!" riep eene heldere stem uit en een oogenblik daarna hinkte Renard over den drempel.

Zijn vriend snelde dadelijk toe om hem de hulp te verleenen van zijn ongekwetsten arm, terwijl hij uitriep: „Welkom als water in de woestijn, Simon, kom binnen, oude kameraad, kom binnen."

„Excuseer mijn binnendringen," antwoordde Renard, „maar er moet geen sprake zijn van woestijnen uit den mond van iemand die in den Hof van Eden woont."

„Kom binnen en aanschouw Eva," zeide Boughton lachende.

De verkreupelde Geus hoefde niet al te zeer uitgenoodigd te worden, en weldra werd hij hartelijk verwelkomd door juffrouw Constance. „Ons troepje is bijna weder geheel bij elkander," riep zij uit. „Als Dirk nu maar kwam."

„Ik heb nog al hoop op Dirk," zeide Renard, terwijl hij zich in een stoel liet neervallen. „Zijn lichaam is wel wat dik om het door de Spaansche liniën heen te smokkelen; maar ik heb hem een bekwaam leerling bevonden in al de streken betreffende de aal en den vos, daarom geef ik hem nu ook nog niet als verloren op."

„Maar is de ontsnapping mogelijk?" vroeg Constance."

„Mijn lieve kind," hernam Renard met een pijnlijken trek op zijn gelaat, daar zijn been hem erg zeer deed, „weinig dingen zijn onmogelijk voor een man die de hulpmiddelen kent en durft."

Het meisje merkte zijne betrokken gelaatstrekken op. „Gij lijdt pijn," zeide zij medelijdend.

„Ik zou in mijn hart het gezicht van het gelaat van een chirurgijn zegenen," antwoordde hij.

Onverwijld zette Boughton zijn helm op en ging naar buiten, terwijl hij spoedig daarna terugkeerde met een chirurgijn. Simons rechterbeen was op twee plaatsen doorschoten, maar geen been was beleedigd. Hij had zelf zoo ruwweg zijne wonden verbonden; nu werden zij zorgvuldig behandeld.

„Hoe zijt ge ontsnapt?" vroeg Boughton.

„O, mijn paard bracht me een heel eind door het bosch; toen zonk het neer — het arme dier was zelf zwaar gekwetst. Ik onderzocht mijne wonden en stelpte het bloeden; daarna hinkte ik voort. Eenige weinige mijlen van de plaats waar ik was neergevallen, ontmoette ik een voerman, die me hier aan de deur bracht. Ik vernam van een schildwacht aan de poort dat gij in de stad waart. Ik heb eene boodschap aan den prins gezonden om hem te laten weten dat ik wederom boven water ben; en als nu

de goede maar scherptongige dienstmaagd een bed voor me kan vinden, dan zou ik mijne zwerftochten wel voor een poosje willen staken."

„Gij wilt toch wel wat te eten hebben?" vroeg Constance.

„Ja dat wil ik wel hebben, kleintje," zeide Renard. „Ik hoop maar dat de provisiekamer goed gevuld is, want ik ben leeg."

Het meisje ging naar buiten en overlegde met de dienstmaagd, terwijl intusschen Boughton aan Renard vertelde hoe het hem gegaan was. De Geus was zeer teleurgesteld over het denkbeeld om zijn dapperen en vroolijken Engelschen kameraad, zij het ook maar voor een poosje, te moeten verliezen, maar hij wenschte hem geluk met zijn aanstaand huwelijk en wenschte hem van harte alle mogelijke vreugde toe, die het leven hem zou kunnen verschaffen. „Wat mij aangaat," zeide hij op treurigen toon, „ik heb geen tijd om aan eene vrouw te denken; en ik ben er erg bevreesd voor dat mijn bedelaarsgewaad mij wel voor altijd zal houden buiten de zoete gevangenis van een tehuis. Ik moet mijne liefde wijden aan mijn Vaderland en peetvader zijn over eens andermans zonen."

„Er is plaats in je hart, Simon, voor vrouw en voor Vaderland."

„Dat kan wel zijn. Maar waar moet die vrouw van daan komen?"

Constance keerde terug gevolgd door de dienstmaagd en het souper. De drie hielden vroolijk maaltijd in spijt van wonden en afwezige vrienden; want zooals Simon zeide, „als er een ledige stoel aan de tafel staat, is het een dwaas ding om Ellende uit te noodigen er in te gaan zitten."

Het was vrij laat toen de beide mannen afscheid namen. Boughton zorgde er voor dat zijn oude kameraad een goed onderkomen kreeg en ging toen zelf naar zijn eigen verblijf.

HOOFDSTUK XXXVIII.

Besluit.

Op het middaguur van den volgenden dag huwde Jack Boughton, de zoon van den Engelschen ridder en Constance, de dochter van den Hollandschen goudsmid. Willem van Nassau gaf de bruid weg, en Simon Renard op krukken loopende, stond den bruidegom ter zijde.

„Het is een slecht voorteeken om op zulk een tijd op een geknakt riet te leunen," zeide Simon, terwijl hij naar zijn verbonden been keek.

„Het is een voortreffelijk iets te steunen op eene vriendschap, die sterk genoeg is om een ziek man zijne kamer te doen verlaten," antwoordde de bruidegom met warmte.

„Wel, ga je gang, Jack; je hebt eene gelukkige wijze van levensbeschouwing."

Een schitterend gezelschap woonde de huwelijksplechtigheid bij. De tegenwoordigheid van den prins deed velen komen, de faam van den bruidegom nog meer, maar de schoonheid van de bruid het grootste aantal. Dien avond onthaalde de prins van Oranje

het pas gehuwde paar op het raadhuis; en het was eene vreemde omstandigheid dat de aanstaande zendeling van Don Frederik nu onthaald en gevierd werd door den meest gevreesden en hardnekkigen vijand der Spanjaarden.

Twee dagen later vertrok Jack Boughton met zijne jonge vrouw naar Amsterdam om zijne belofte jegens den Spaanschen bevelhebber te vervullen. Buiten de poort ontmoetten zij een bereden koerier. Hij kwam de tijding brengen van den val van het ongelukkige, maar heldhaftige Haarlem.

„Helaas, mijn broeder," riep Constance in tranen uitbarstende.

„Welke zijn de voorwaarden van de overgave?" vroeg Boughton gejaagd.

„Er zal geen moord of plundering plaats vinden. De stad betaalt eene zware boete voor haren opstand, en niemand zal gestraft worden behalve zij, die een hoofdrol gespeeld hebben in den tegenstand tegen de Spaansche troepen."

„Dan is er hoop, lieve," zeide de echtgenoot. „Laat ons spoed maken. Als Dirk tot de veroordeelden behoort, zal hij zeker een soort van vonnis ondergaan. Ik zal naar Haarlem rijden en bij Don Frederik voor hem in de bres springen."

Hunne paarden de sporen gevende galoppeerden beiden langs den stoffigen weg. Zij zetten dien dag

hunne paarden zooveel mogelijk aan, en op den avond waren zij op weinige mijlen afstands van de stad. Gewapend met het paspoort van Don Frederik vond de Engelschman spoedig eene verblijfplaats in eene dorpsherberg. Den volgenden morgen was hij op de been met het eerste hanengekraai, en na een haastig ontbijt gingen zij weder op weg.

Buiten het dorp omzoomde eene rij lindeboomen den weg aan beide kanten; en zij waren nauwelijks in de schaduw van die boomen gekomen, of eene groote gedaante sprong voor hunne paarden en sprak hen bij hunne namen aan.

„Dirk!" riepen zij uit in de uiterste verbazing.

En het was Dirk. In lompen gehuld, vuil, bijna tot eene schim vermagerd, stond daar Dirk. Beide ruiters waren in een oogenblik uit het zadel gewipt, en het lieve vrouwtje kuste, zonder er op te letten of iemand het ook zag, den erg vervallen jongen man en streelde zijne fletse, vermagerde kaken.

Dirk had evenwel het omzichtige instinct niet verloren van een man, die vervolgd wordt. „In de boomen," fluisterde hij schor. In een oogenblik waren paarden, ruiters en de vluchteling uit het gezicht verdwenen.

„Waarom rijdt gij recht op Haarlem aan?" vroeg Dirk. „Weet gij niet dat de Spanjaarden daarbinnen

zijn? Gij loopt rechtstreeks het gevaar in den mond. Het was gelukkig dat ik u zag."

Boughton kon zich niet weerhouden even te lachen. „Neen, Dirk, het was gelukkig dat wij jou zagen. Ik verkeer in die benijdbare positie om met beide zijden bevriend te zijn. Ik draag Don Frederiks paspoort, dat hij eigenhandig geteekend heeft, in mijn zak; en geen Hollandsche patriot zou me kwaad doen. Intusschen, sta me toe je voor te stellen — dit is mijne vrouw!"

„O!" riep Dirk uit. „Waait de wind uit dien hoek?"

„Ja, die waait regelrecht op de haven aan."

„En moet ik daarbuiten op het water blijven dobberen?"

„Niet of je moet het willen.

Kom wat zou je zeggen van een reisje naar Engeland? Je hebt verandering en rust noodig.

„Ik versta je niet."

„Natuurlijk niet; laat me je het uitleggen.

Boughton vertelde in der haast aan zijn schoonbroeder alles wat noodig was. Dirk staarde hem aan, maar sprak ouder gewoonte weinig.

„Wil je met ons gaan, Dirk?"

De jonge man zweeg eenigen tijd vóór hij antwoordde. Ten laatste deed hij dat toch. „Neen, men heeft me hier noodig. Ik heb eenige rekeningen te vereffenen. Ik ben blij dat Constance heengaat; zij

heeft genoeg gehad van al die gruwelen. „Ik niet."

„Maar je hebt rust noodig."

„Het Vaderland heeft mij meer noodig, uitgehongerd als ik ben. Neen, ik zal Holland niet verlaten voordat Haarlem gewroken is."

„Hoe ging het met de overgave?"

„Don Frederik liet zijne Duitsche officieren in overleg treden met de Duitschers van ons garnizoen. Tusschen deze werden de voorwaarden geregeld. Die voorwaarden waren eervol genoeg, als zij maar eerlijk bedoeld waren. Ik onder anderen twijfelde daaraan. Ik kon er niet toe komen te gelooven dat eenig man of vrouw, waard gedood te worden, zou worden gespaard. Kolonel Ripperda nam het Spaansche aanbod aan en gaf zich over. Ik pakte snel mijne biezen en deed een monniksgewaad aan, dat ik bij een uitval tegen het Spaansche kamp had buitgemaakt. Toen de Dons binnenreden, greep ik die gelegenheid aan en mengde me onder hen. Zij waren een en al glimlach en zoete woordjes totdat zij in het bezit van de stad waren. Toen begon het beulenwerk. Ripperda, Curey, Nicolaas Hasselaar en de burgemeester werden gegrepen en met schandelijke haast opgehangen. Een paar dozijn anderen van minder beteekenis, hingen spoedig naast hen. Mijn naam werd toen uitgeroepen en eene troep ruiters werd door de stad gezonden om mij te zoeken. Ik draaide me om en wandelde langzaam door de

poort. Niemand dacht dat Dirk Dirkszoon onder die monnikskap verborgen was. Zoodra ik me veilig genoeg gevoelde, wierp ik die hatelijke vermomming van me — en hier ben ik nu."

„Je deed beter die monnikspij weer te vinden en met ons te gaan. Waarom zou je weer zoo spoedig je leven wagen?"

„Waarom zou ik wegloopen?" was het gemelijke antwoord.

„Dirk, kom al is het maar voor een korten tijd!" pleitte zijne zuster. „Je kunt weer terugkomen, en misschien keert Jack dan wel met je terug."

Maar Dirk was hardnekkig. Het was gevaarlijk langer samen te blijven. De jongman liet zich evenwel overhalen om het monniksgewaad weder aan te trekken en dat te dragen, totdat hij goed en wel buiten het bereik der Spanjaarden zou zijn. Hij nam eenig geld van zijn schoonbroeder aan, wenschte hem en zijne zuster hartelijk vaarwel en ging toen den weg naar Delft op. Met een bezwaard gemoed zagen ze hem na, totdat hij uit hun gezicht verdwenen was. Toen keerden zij de hoofden hunner paarden in de richting van Amsterdam.

EINDE.

INHOUD.

Hoofdstuk.		Bldz.
I.	Waarin de lezer kennis maakt met een Watergeus.	5
II.	Twee gewaagde aanslagen	11
III.	Dwars door het verdronken land	20
IV.	Waarin een leger uit zee oprijst	32
V.	Een vroolijk hart klopt heel den dag	41
VI.	Eene vreemde ontmoeting	51
VII.	Vele gasten en eene povere herberg	59
VIII.	Het gevecht in de eenzame herberg	70
IX.	De uitdagende houding van Naarden	78
X.	Een vreeselijke winterdag	88
XI.	De nacht	99
XII.	De rit	108
XIII.	Een Hollandsche boer	115
XIV.	Nauwelijks ontsnapt	123
XV.	In Haarlem	134
XVI.	Een zonderling gevecht	140
XVII.	In een Hollandschen tuin	149
XVIII.	Eene droeve nachtwake	157
XIX.	Burger tegen Don	163
XX.	In het binnenste van de aarde	171
XXI.	In het holst van den nacht	182
XXII.	De middernachtelijke aanval	189
XXIII.	Jan Haring van Hoorn	196
XXIV.	De profetie van een kind	208
XXV.	Hoe de burgers van Haarlem feestvierden	217
XXVI.	Het gevecht op het Haarlemmermeer	223
XXVII.	Aan den vijand ontsnapt	231
XXVIII.	Hongersnood	239

Hoofdstuk.		Bladz.
XXIX.	In den uitersten nood	251
XXX.	Vrijheid en een schoone morgen	260
XXXI.	De gast in de herberg „Zeemansrust"	266
XXXII.	De „Vos" en de „Gans"	276
XXXIII.	Eene middernachtelijke onderneming	284
XXXIV.	Willem de Zwijger	293
XXXV.	De laatste hoop vervlogen	303
XXXVI.	Eene onvoorziene bevrijding	312
XXXVII.	Hoe twee begrafenissen werden uitgesteld en één huwelijk geregeld	322
XXXVIII.	Besluit	329